33

Recueil des Idiomes

de la

Région Gasconne.

Tome V

BIBLIOTHÈQUE UNIVERSITAIRE BORDEAUX

Basses-Pyrénées. 2.

Bayonne.

Mauléon. ~ Oloron.

(N°s 1188 - 1447.)

L'Enfant Prodigue

1. Un homme n'avait que deux fils. Le plus jeune dit à son père : « Il est temps que je sois mon maître et que j'aie de l'argent. Il faut que je puisse m'en aller et que je voie du pays. Partagez votre bien, et donnez-moi ce que je dois avoir. — Oui, mon fils, dit le père; comme tu voudras. Tu es un méchant et tu seras puni. » Puis ouvrant un tiroir, il partagea son bien et en fit deux portions égales.

2. Peu de jours après, le mauvais fils s'en alla du village en faisant le fier, et sans dire adieu à personne. Il traversa beaucoup de landes, des bois, des rivières, et vint dans une grande ville, où il dépensa tout son argent. Au bout de quelques mois, il dut vendre ses hardes à une vieille femme et se louer pour être valet : on l'envoya aux champs pour y garder les ânes et les bœufs.

3. Alors, il fut très malheureux. Il n'eut plus de lit pour dormir la nuit, ni de feu pour se chauffer quand il faisait froid. Il avait quelquefois si grand faim qu'il aurait bien mangé ces feuilles de choux et ces fruits pourris que mangent les porcs; mais personne ne lui donnait rien.

4. Un soir, le ventre vide, il se laissa tomber sur un escabeau, regardant par la fenêtre les oiseaux qui volaient légèrement. Puis il vit paraître dans le ciel la lune et les étoiles, et se dit en pleurant : Là-bas, la maison de mon père est pleine de domestiques qui ont du pain et du vin, des œufs et du fromage, tant qu'ils en veulent. Pendant ce temps, moi, je meurs de faim ici.

5. « Eh bien, je vais me lever, j'irai trouver mon père et lui dirai : Je fis un péché, quand je voulus vous quitter. J'eus grand tort, et il faut que vous me punissiez, je le sais bien. Ne m'appelez plus votre fils, traitez-moi comme le dernier de vos valets. Je fus coupable, mais je languissais loin de vous. »

6. Le père était dans son jardin, finissant d'arroser ses fleurs : il visitait les pommiers et les raisins. Quand il vit venir sur le chemin son fils tout couvert de sueur et de poussière, traînant la jambe, il put à peine le croire. Il se demanda s'il fallait qu'il le punît ou qu'il lui pardonnât... Enfin, avec les larmes dans les yeux, il lui tendit les bras, et se jetant à son cou lui donna un gros baiser.

7. Puis il fit asseoir son fils; il appela ses gens et les voisins : « Je veux l'aimer comme avant, le pauvre enfant, leur dit-il dès qu'ils furent assemblés. Il a été assez puni : que personne maintenant ne lui fasse aucun reproche. Venez le voir; apportez-lui vite une jolie veste, mettez-lui un anneau au doigt et des souliers neufs aux pieds. Vous pourrez aussi prendre des coqs, des canards, et amener un veau bon à tuer : nous allons boire, manger ensemble et faire une grande fête. »

8. Les valets obéirent à leur maître et mirent une belle nappe sur la table. Au même moment, le fils aîné revenait de la chasse avec ses chiens : « Quel est donc ce bruit? s'écria-t-il en jurant. Je crois que vous chantez ici; il n'est pas trop tôt que je revienne. Etes-vous fou, mon père? »

9. « Non, mon fils, je ne le suis pas, répondit le vieillard. Si je fais cela, c'est que je suis plein de joie. Nous chantons et nous sommes heureux, car nous avons bien de quoi. Que tu le veuilles ou non, il faudra que tu chantes toi aussi et que tu te réjouisses avec nous, parce que ton frère qui était mort est revenu à la vie. C'est comme s'il venait de naître : hier il était perdu, aujourd'hui le voilà retrouvé. »

Cadillac. — Imp. L. Durand, rue Cadillac, 40.

Arrondissement

de

Bayonne.

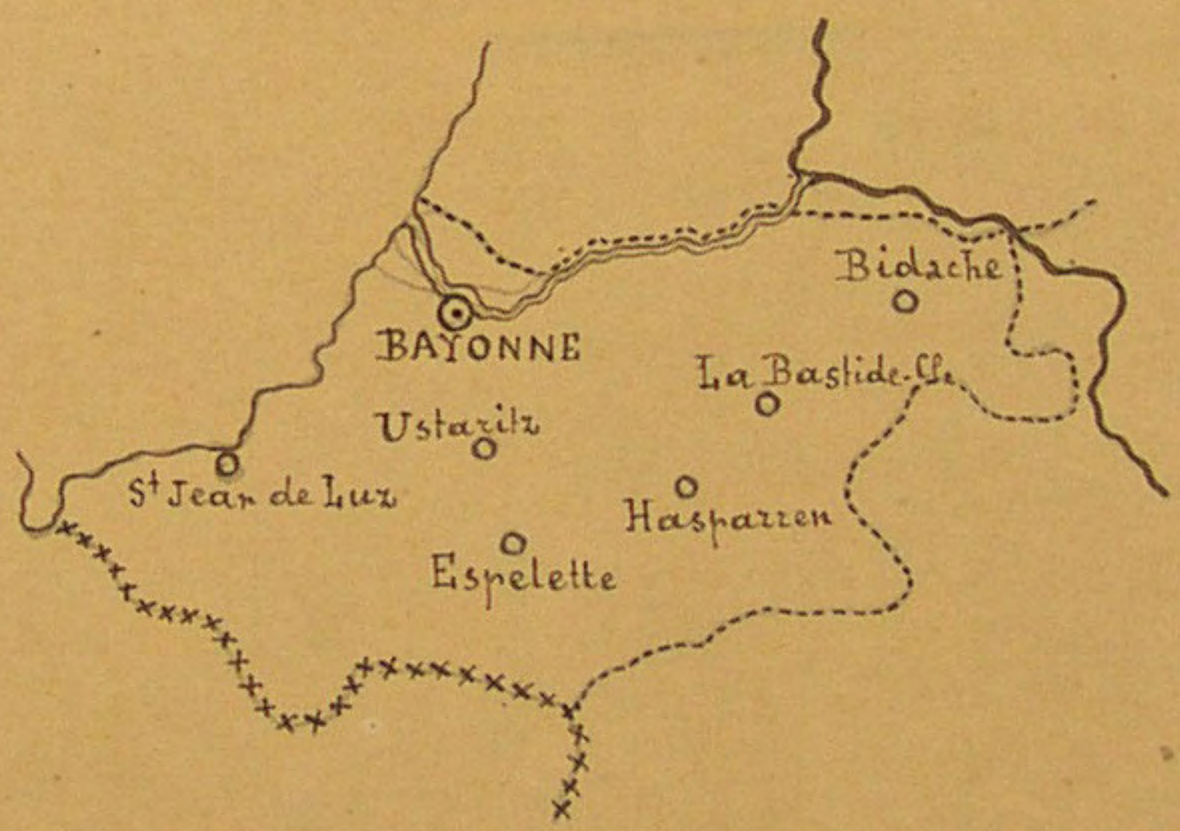

Canton

de

Bayonne (Nord-Est).

Commune de Lahonce.

1193 · BNE 2

Canton de Bayonne Nord-Est.

Kaïr galduya.

1. Gizon batec ezutitzun bi seme beïc.
Gastenac erran çahozun : « Ordoïzu izanmaïn ene
naussi eta ubhan deçaan diruya . Behar dizut
yuan homendic eta ibhussi herriac . Sarthi zazu
çure onthaçuna eta emaazut behar dudana . — Baï,
ene semia . erraintzin dizu aïtac : nahucan bezala.
Gaïschtua hiz eta punituya izaanhiz . » Goro
idebitzian tiota bat partayatu zizun bere onthasuna
eta çgin zizun bi parte bardinac.

2. Çoinbeït egun bakharren buruyan,
seme gaïschtua yuan zuzun herritic handian einez
eta adio erran gabe nehori. Treasatu zititzun
anhitz tarte, oïnhan, ur, eta heldu hiri handi

batëta, nun chahutu baïtciün bere diru gucia. Çonbëit hilaaten buruyan, saldu behar izan zititzun bere arropac emaste zahar bati eta ayuan muthil: iörri zizien astuen eta idien zaïn

3. Orduyan izan zizun arras malcus. Ez zizun ohec gehio gabaz lö eiteco, oz eta suüc hotz zenian beotzeco. Haïn gosse handia zizun çoinbëit aldez nun yan baïzubeen urdec yaten busten aza hosto eta fruïtu ustelac; baïnan nehoc etzacon deüsic emaïten.

4. Gaü batez, sabela hutsa, cortea utzizizun bere buruya altxi baten gaïnea, behatzen ziilaïc leïhotic chorierri arinki yohan zicnac. Gero ikhussi zizun agercen cruyan argizaria eta izarrac eta erran zizun niarrez caolaïc: Han, one aïtaan etchia bethiaïc muthilez çoïnec baïtute ogia eta arnua, arrolziac eta gasna, nahuten beeinbat; denbora beruan, ni hemen gossiac hilcen
6 haïnic
5

5. « Untsaïc, yeibico nuc, yuaïnuc aïtan halcermaïtea eta erran zaboyat: Eïn nizun bekatubat zu utzi nahi izan cintuanian. Falta ukhan nizun handia eta behar nuzu pumitu, baaki-zut untsa. Ez nezazula deït zure semia, trata nezazu zure muthiletaïc azkena becala. Faltadun izan nuzu, baïnan urzen hai nintutzun zutaïc urrun. »

6. Aïta baatzian zuzun akhabatzen ziina bere lilien ihistatcia: beha zaozun bere sâar onduerri eta mahatserri. Ikhussi ziinian heldu bidian gaïnian bere semia estalia herraütsez eta icerdiz,

zangua herrestan, doï doya sinhetsi zizun. Galdegin
zizun bere buruaï heüya beharzanben eman punemenduya
ala barbamenduya ..... Azbeman, nigarrac begietan
hedatu zaïzkholtzun besuac eta harren lephoa eroiz
eman zaïzkholtzun pot handibat.

7. Gero yarraazi zizun bere semia
deïthu bere yendiac eta aïsuac: « Maïtatu nahi zitut
ünleinian bezala, haür gaïchua, erran zayoten
bildu ordubo. Asbi punituya izan duzu: oreï nehoc
ez dezola erran hitzic. Zaïste ikhustea; ekharzazie
harrintzat lastér yelete pullit bat, emaïocie erhaztun-
-bat erhian eta zapeta berriac zanguetan. Hartuco
ahal ducie çoïnbëil oïlar, ahate, eta aatchibat heleco
ondena; yuan güe edatea yatea elgarrekin eta égitea
pesta handi bat. »

8. Muthilac obeïtu zizun bere naïssiaï
eta eman zizien dafaïla ederbat mahaïian. Kemento
berian, seme saharrena heldu zuzun ihicitic bere
chaburrekin: « Cerda bada harrabots hoï? oïhu
egiten dizu yuamentuz. Ustetüzut cantatzen duzula
hemen; ez duzu goïcei yin nadin. Zorua zu ene aïta? »

9. « Ez, ene semia, ez nuc hala erran
zabozun, zaharrac. Hoï eïten balinbaït eïten diat
eren nizen bozkalenciaz bethia. Cantatzen diuc eta
iruz gituc eren baduïc ceriaco. Nahi baïc eta ez
baïc hic ẽ cantatu beharduc eta placer hartu guekin,
eren eta hire anaya hilcena yin baïta bicira. Sorteric
heldu balitz bezalaïc: atzo galduya çuyan, eün horra
hatcemana. »

Notes: E. L'e basque n'est jamais muet comme en
français; il est moyen plutôt fermé qu'ouvert.

U. L'u se prononce comme ou.

C Le c basque a le même son que le c français devant e et i. Le c devant a, o, u, a le même son que le K.

G. Le g est guttural

K. Cette lettre remplace le g.

N Cette consonne est toujours forte au milieu et à la fin des mots.

S. La prononciation du s basque ne ressemble en rien à celle du s français. Pour bien prononcer la sifflante du s basque, au son plein et nourri, il faut appuyer le bout de la langue derrière les dents supérieures, sur la gencive, vers le palais de la bouche et la faire siffler dans cette position.

Z. Cette consonne remplace très bien le $\frac{c}{z}$

Dans la langue basque, presque tous les mots sont terminés en a. Cette voyelle a la même valeur que l'article français..

Soubie, P.

Commune de Mouguerre

Cantons de Bayonne N.E.

1194. B.N.E.2

Haur prodigoa.

---

1. Guiçon batec ez çuen bi seme baicic. Gastenac erran cion béré aitari: « Demboa da içan nadin éné partaldi eta içan deçadan dirua. Behar da yuan ahal nadin eta ikus deçadan herri. Sarri caçu ontasuna, eta emadazut nic behar dudana. » Bai, éné semea, erran çuen aitac; nahi dukan beçala. Gaisto bat hatz eta ſpuntuba içan hatz. » Guero idekaticen duelarik tiroir bat partitu çuen béré ontaſhuna eta eguin cituen portaric bi phartetan bardinac.

2. Egun gutiſen ondoan, semé gaistoa yuan cen herritic ſierrarena eguiten cuelaric, eta adiorie hiltori erpan gabé. Passatu cituen hainitz harré, ethan, ez eta yin cen hiri handi baterat nun eskutu bailçuen béré diru guciac. Cembeit hilabetheren buruan saldu behar içan cituen béré ſustrac eroſté eskuar bati eta béré bure allaratu mutil icaitzeko: igorri çuten landetarat aſtoen eta idien cainteçeko.

3. Orduan, arras malhurus içan zen. Ez çuen gutiago içan eskerric lo eguiteko gabas, ez luic beherotzeko hotz bari conean. Cembeit aldiz hain bgosi handia çuen yaten bailcituen assa haste hec eta cherdec, yaten bdiztezten ſpuntu ouſteldu hec; bainan nihorc ez cion deus emaiten.

4.- Gau batez, trifa hutsa, utzi içan çuen béré burua erortcerat Xayola baten gainerat bekatcen çuelarie leihotic arinki bolatcen citen choriac. Guero ikussi cituen aguertcen cernan ilhargui-eta içarrac, eta eram çuen béré burnari bigarrez: Han, éné aitaren-etchea beltcea da sehiz çoinec baitute oçpina eta arnoa, arroltzeac eta gasna, naki duten baicembat. Denbora horlaz, ni gosea, hilcen hasi naiz amen!

5.« Eh bien, etutciluko naiz yuanen naiz ene aitaren hatchemaiterat eta errane diot: Bekatu egoin nuen cerui nahi içan cintudanean. Hutz handia eguin nuen eta behar nauçu punitu, badakit ontsa. Eh nençaçulo deith quehiago curé séméa, trata nençagu curé azken mutila beçala. Hobendun içan naiz, bainan peritcen hari nintcen çutaric urrun.»

6. Aita béré baratceau cen, béré lilien arrosatcen finitcen: bisitatcen cituen sagar ondoac eta mahatsac. Ikussi çuenean çuen béré séméa dena icerdiz eta herroutziez estalia, sango bat herretzan, doidoia sinhets ahal içan çuen. Galdatu içan çuen béré buruari behar çuen punitu edo bekar cion barkatu... Enfin, nigarrac beguietan hedatu citzon besoac, eta audikitcen celaric haren lephoral eman çion pot handi bat.

7.- Guero yararathi çuen béré séméa deitzen cituen béré sendeac eta aunçac: « Maitzatu naiz dut lehen beçala, haur gaicho erran cioten beldur cirenetko. Azki punitzen ican: nihork orai ez dezola eguin erreprochu biki bat. Catozte! ikusterat; ekarocuí fite besta eder bat, ençuí eretzen bat erkian eta çapeta berriac sanpetan. Hartcen ahalco ditutçuí éré oilarrac, ahateac eta ekartcen arabetu on bat hiltçeko: edan behar dugu, yan eltzarrekin eta eguin phesta handi bat.»

8. Mutilac obeditu çuten béré nausiari eta eman çuten napsa eder bat mohoureau. Memento berean séné çaharrena heldu cen ihizitic béré chakurrekin: Cer da bada harrabost hori? oihu eguin çuen yuramentuz hari celaric. Ifté dut cantatcen dençuela hemeb; ez da obeto eguí yin nadin. Soroa çaré éné aita?»

9.- « Ez éré sémiac, ez nu scala ihardetoï çuen çahartac. Hari eguiten bordut, alegrantziaz bethea naithelacotz eguiten diat. Cantatcen diagu ota ureç gaitic, eta baitugu certaz çoan. Naki baduc ota ez, bihanco duc bic éré cantatic ota alegueratu gueratcen, ceren hiré araia hila cena berriz bicirrat éthorri duc. Sortzetic heldu balitz becala duc: atço galduac cen eguin harria hausitua.

S. Mongueca, le 16 décembre 1894.

L'Instituteur,

Harguet, Alfred.

Notes.

Deux ou trois remarques suffisent, d'un caractère général sur la prononciation de la langue basque:

1° La lettre U, dans le basque labourdin, a le son de la voyelle composée ou.-

Ex: malhurus (malheureux), se prononce malhourous.-

2° La lettre S, se rapproche du che français, adouci.

Ex: séné' (fils) se prononce chéné.-

3° Au équivalant en français à la voyelle o se prononce aoü en glissant sur la voyelle composée ou.-

Ex: Haur (l'enfant) se prononce haoür.

4° Les deux lettres -ph, en français f. se prononcent en basque pch, en faisant entendre la lettre h.-

Ex: phesta (fête) se prononce pchehta et non fechtac.-

1196. BNE2

Commune d'Urcuit.

Canton de Bayonne nord-est.

Haürra prodigoa.

I — Guisson batek es sitouén bi chémé baüsik. Gasteénak erran sion béré aïtari : « Démbora da éné yabé issan nadién éta serbéït dirou issan déssadan. Baïtés padako da dessakédan éguin hémendik yoaïtéa éta échcoualdé serbéït ic-houch dessadan. Partéca-sassou souré ontachouna, éta éman diéssadassou issan béhar doudana. — Baï, éné chémia, dio-erraïten aïtak nahiko doukan bessala. Gaüchtaguin baït haïs éta

issanén haïs gastigatoua.» Guéro tirita bat idékitsen, partékatou souen béré ontachouna éta éguin silouén bi parté bardinak.

2 – Gaïtibat éguunén ondotik chémé gaïchtoa hèrritik yoan sen, handi éguitén souelarik, éta niheri adiorik èrran gabé. Haïnits larra, oïhan éta ibaï irragan sitouén, éta hèldou sen hiri handi baléan, non béré dirou goussia chahoutou baïtsouén. Sémbéït ilhabétérén bourouan béré pouchkak chaldou béhar issan siroskan atcho bati éta béra aïntsinatou mouthil issaïteko; igorri souten alhorrétara achtoak éta idiak saïntseko.

3 – Ordouan gaïn-gaïnetik dohacabé issan sén. Guéhiago és souen issan ohérik gavuas lo éguitéko es sourik hots ari séréan bérotséco. Balsouetan haïn goché handia souén, non, ourdéék yatén ditoustén asa hochto éta frouitou ouchtél hétarrik chégour yanén baïtsoukéién; baïnan nihork déouch ès sion émaïten.

4 – Arratch baléan chabéla houtchik, altkitcho-batén gaïnérat bérébouroua érortséra outsi souén, arinki hégaldaka sabiltsaïn chorieri béguia hédatous. Guéro ikhouchi silouén hilarguia éta issarrak sérouan aguertsén, éta migaréguinés, béré-bourouari èrran sion: « Han, éné aïtarén étchéa serbitsariés béthéa da, soïnèk baï-doute nahi doutén bésembat ogui éta arno, arroltsé éta gachna, démbora béréan, ni gochés hiltsén ari naïs hémén.

5 – « Hola béras, altchatséra noua, yoanén naïs éné aïtarén cochitséra éta erranén diot: « Sau, outsi nahicatou sintoudanéan bécatou éguin nouén. Hobén handi bat issan nouén, éta ontcha badatik, baïtés padaco da gastiga néssassoun. Es, néssassoula souré chémea déïtha guéhiago ibil néssassou souré serbitsariétarik asténa bésala. Hobéndoun issan nintsén, baïnan nintsén soutarik ouroun iravunquitsen.»

6 – Aïta béré baratséan sén, béré loréak arrégatsea acabatsén souela: béguistatsen silouén chagar ondoak éta mahatchak. Béré chémea isserdis éta herraïtchés goussia ostalia, sangoa herrechtatous bidean éthortsén ikhouchi souénéan doïdoïa chinhetchi soutén (houra sela) galdéguin

sion béré bourouari, edo gastiga sessan edo barca sesson sèt éguin béhar sitakéen..... Askénik, béguiétan nigarrekin nédatou siorskan béchoak éta béré bouroua aroundikis harén léphorat mouchou handibat éman sion.

7— Guéro béré chéméa yar arasi zouén. béré yéndéaketa haroussoak déithoré sitouén : « Baïtatou naki dout aïntsinéan béyrla harur gaïchon siouétén orran bildou sirénécots. Achki gastigatoua issanda : nihork oraï ès déssola éguin déu goutxénéko érachia bat. Salosté ikhoustén écar-ossoué bachtèr chouïnéco pouillit bat, éssar otsoué erreStoun bat erruan éta oïnétaco berriak oïnétan. Hartouko ahal ditoutsoué éré vilhar éta abatétarik éta hiltséko on den abatché bat érrakarriko : « Ikatéra, elkarrékin yatéra bechta handi bat éguitéra gouassi »

8— Serbitsarick ditou obéditou sioten béréu naouchian éta dafaïla éder bat éssarri soutén nahaïnéan « Méméut béréan, chéné adiner guéhiéna ihissitik itsoultsén sén béré sacourrékin : « Sér dabuda hots haü? Souén bourroca vihou éguin issan ouchté dout cantous ari saïstén hémen ; és da goïsségui itsoul nadién. Soraton sarëra, éné aïta? »

9— « Es, éné chéméa, és naouk holakatou sion ihardétsiagourréac. Hori éguitén badiat boscarios béthéa naïtsélakotz dauk. Cantatsén dizgouc éta bots gaïtouc, essén badizgouk sertas (issan). Nahi issan déssakan, édo és baïtés padaco issanen saïk canta déssakan hik éré éta boskaria hadén gourékin, séren hiré anaïa, soma hila baïtsen. itsouli bai-da bissirat. Doïdoïa chorthoua balits bessala bouc ; atso galdoua soukan égoun horra nondén bérris atséinana. »

L'Instituteur d'Urcuit,

Bégué

Nota— ou dans la prononciation équivaut à u dans l'orthographe usuelle
ch ---------- id ---------- s ------ id ----------
ss ---------- id ---------- z ------ id ----------
h employé seul est toujours guttural
g se prononce toujours gue ; exemple : ge = gue ; gi = gui

Canton

de

Bayonne (nord-ouest).

Commune d'Arcangues.

Canton n.o. de Bayonne C.

1198. I 2

Haür prodigüa.

1. Gueizon batek bacitin bi seme. Gastiena erran cioen bere aitari : « Dembora da ene naüsi izan nadin eta izan dezadan diru. Ajoan ahal behar dut eta ikhus dezadan herri. Parti zaru zure ondasuna eta emadazu izan behar diedana. —— Bai, ene semea, dio aïtac ; nahiekan bezala. Gaïchto bat haïz eta gastigatuya izanen haïz. » Guero idekis tiroir bat, partiteen du bere ondasuna eta eguiten ditu bi parte higüalac.

2. Egun guti guero, seme gaïchtoa yoanteen heritik eguined fierrarena, eta nihori adio erran gabe. Arrecatu zitin haïnitz larre, oïhan, arriberac eta yinteen hiri handi batera, nun chahutu baïtzin bere diru gucia. Cembeit ilhabeteren buruyan, saldu behar izan zitin bere arropac emastequi zahar bati eta plazatu sehi : egorri zuten landetarat han saïnteeko astoac eta idiac.

3. Ordüyan, izan-teen arrad maluruc. Etein

guchiago oherik lo eguiteko gaïaz, ez duzik beroteko
hotz hari cenian. Bacin cembeit aldiz haïn gose handia,
nun yanen baiteitin asa hostuac eta fruitu usteldu
eiolen denetik emaiten.

4. Arras bates, tripa hutsa, utzi zin bere buruya
eorteerat eadiros baten gaïneraz bekateen citila leihotik
choriac zoïnac airian bazabiltzan arinki. Guero ikusi zin
nigarrez zagolarik: Han, ene aitaren etchia bethia da soñu,
zoïnek baïtute oguia eta arnoa, arrolteiak eta gasna, naki
duten beeimbat. Dembora berian, ni, gosez harinaïz —
hilteen hemen.

5. Edun, altchatuko naiz, goanen naiz ene aitaren
Kausiteraz eta erranen diot: Eguin nin bekhatu bat,
nahi izan zintudanian utzi. Ez natu nin handiski hoben,
eta behar nauzu gastigatu, badakit ongui. Ez nezazula
guchiago deit zure semea; trata nezazu zure askeneko
Jchia bezala. Hobendun izan ninteen, baïnan sofriteen
nin zutarik nirun."

6. Aita bere barateian-tzen, bere lorien arrosateiaz
akhabateen; bisitateen zitin sagar hondoak eta mahatsak.
Ikusi cinian heldu bidiaren gaïnian bere semea, dena
icerdis eta herraütxes estalia, herrestan sangoa, doydoya
sinhetsi-sin. Galdeguin-tein bere buruyari eyan
gastigatu behar ein, ala barkhatu behar eiven.
Askenian, nigarrak begietan, hedatu zioskan besoac

eta lephoarat yaïdi eguinez, eman eiten musu handi bat.

7. Guero, yar.arazi-zin bere semea; deitu zitin bere semea; deitu zitin bere yendiac eta haudoac: « Kahi dut mailatu aintzinian bezala, haur gaïchoa, erran cioten, bildu ireneran. Izan da askigastigatuya: nihork oraï ez diozola eguin erreprotchu bihirik. Zatoste ikhusteral, ekhar-ozi laster mahipulisa eder bat, emozi errestun-bat erhian eta sapata berriak oïnetan. Karticko ahal duzi ere oïlar, ahate, eta ekharriko chahal bat ona hiltecko: edanen dugu, yanen elgarrekin eta eguinen besta handi bat.»

8. Schiek obeditu cioten beren naustiari eta eman dafaïla eder bat mahaïnaren gaïnean. Ordugan berian, seme gurtiena heldu een ihizitic bere chakhurregun: « Cer da harrabotz hau? oïhu eguiten du, yuramentu eguinez. Ustc dut kantus hari zaretela hemen, ez da goïzegui tourna nadin Erho zare, ene aïta? »

9. - Ez, ene. Semea, ez naïk hala, ihardesten dio zaharrak Hori eguiten badiat, bostkarios bethia naïzelakos eguiten diat kantatcen diagu eta urus gaïtuk, ecik badiagu certas. Nal izan dezayan edo ez, beharko dut hik ere kantatu eta gurekin alegueratu, ceren hire anaya hila zuyan eta ibeirat tournatu duk. Oraï sorthu balis bezala duk: atzo galduya zuyan, egun horra nun den atzemana.»

Aberry

Canton

de

Saint-Jean-de-Luz.

Commune et Canton de St Jean-de-Luz.

1201.1.1

Haur arlotaõua.

1. Guicon batéc etcitouén bi ſémé baïcik. Gasténak errain civn béré aïtari : « Ordou da ican nadïn néré bourouarén naousi éta ican décadan dirou. Béhar dout gatéco ahala ican éta (béhar ditout) basterrak ikhousi. Phartï cacou coure ontaſouna, éta émadacou ican béhar doudana.

— Baï, néré ſemïa, erran couén aïtak, nahi doucoún bécala. Gaïstagúin bat haïs éta gastigatoua icanén haïs. » Guéro, idékitcén couélarik tiréta bat, cathicatou couén béré ontaſouna éta égúin citouén bi phartéberdignak,

2. Égun gautién buruan, ṡémé gaïztoa gán cén herritik espantou éguitén souélarik, éta nihori adierik égúin gabé. Erébéatou cítouén hagnits larré, oïhan batcou, aribera batcou, éta éthori con hiri handi batéra, non chahutou baïtsouén béré dirou gucia. Cénbéit hillabétéén buruan, béhar ican citouen ṡaldou bere ṡugn arropak émaztéqui cahar bati, éta béac béhar ican couén ṡéhi ṡarthou : igorri coutén landétara, astouén éta idién caintéra.

3. Ordouan, aras dohacabé ican téén. Etcouén guéhiago oféik gauzás lo équitéco es ṡouïk hots cénian bérotcéco. Hagn cén gosé batcouetan non yanén baïtcitouen gohoïk cherrick yatén ditoustén aca ṡo éta frouitou ousteldou hék ; bagnan nihork étciouén fiṫoik ématén.

4. Gau batés, ṡabéla houtoik, outsci couén béré bourua érrtcéat alkhi ttiki batén gaïnéa, béiratcén civtélarik léihotik aïrétan arkinki cabiltcan choriéi. Guéro ikhousi citouén cérouan aguértcén illhargui éta icarrak, éta erran couén béré baïtan nigarrés cagouélarik : Hantchét, éné aïtarén étchia ṡéhis béthia da, coignek baïtaité ogui éta arno,

arrollcé eta gaṣna, nahi doutén bécénbat.
Dénbora bérian, ni gosiac hilla nago hémén.

5. Béaṣ, altchatuco naïs, ganén naïs
néré aïtaén hatchématéat, éta erranén diot: Eguin
nouén houts bat cou outoi nahi ican cintoudanian.
Hobéntandia ican nouén, éta béhar naoucou gastigatou
ṣoré badaukit ongui. Es necacoula guchiago déit couré
sémia; éguicou nitas couré séhiétarik asséna bécala.
Hobéndoun ican nintcan, baïgnan es méiatcco nindoúan
coutarik hourroun.

6. Oïta béré baratcian cén, béré loren
hourtatciaén akabatcén; miatcén citouén sagar andoac
éta mahatsak. Ikhousi couénian bidéan éthortcén
béré sémia, déna icerdis éta erhaoutses estalia, cangoua
herréstan, doïdoïa sïnhetsi ahal ican couén. Galdéguin
couén béré bourouari éian gastigatou béhar couén, ala
barkatou béhar cion.... Aséniau, nigarra béguiétan,
hédatou ciostan besoac, eta léphura salto éguitén
ciolarik, éman cion mousou handi bat.

7. Cuéro yaraaci couén béré sémia, déitou
citouén béré yendiak éta haïzouac: « Nahi dout maitatou
léhén bécala, haour gaïchoua, erran ciotén bildou ciren
phandoutik. Aski gastigatoua ici icatou da; nihork
esdiocala orai éran gaïskiik batéré. Catosté ikhoustéa;
ekharocoué couchian maïpoulis pouillit bat; ecarecoué

érréstoun bat érhian éta viguétaco berri batçou çangoétan. Har détçakétçoué éré cembaït oillar (éta) ahaté, éta ékhar hiltçeco on dén chahal bat: édanén (éta) yanén dougou élgarrékin, éta éguinén bésta handi bat. »

8. Séhick obéditou ciotén bérén navusiari éta éman coutén dafaïlla édér bat mahaïgnaén gaïgnéan. Ordou bérian, séme caharréna heldou cen ihicitik béré cacourrekin. « Cér da bada harrabots hau? oihoucas éta arnégou équités galdéguin couén. Ouste dout kantas ari carétéla hémén; esda goïcégui itçoul nadin. Erhoa çaré, éné aïta? »

9. Es, éné semia, esnauc erhoa, ihardetsi couén (guicon) caharrak. Gauça hauc équitén baïtiat, donc céren naïcén boskarios béthéa. Kantatcén ari gaïtouk éta loriétan gaïtouk céren baïtiagou équiaski cergatik. Hik nahi édo és, béharco donc kantatou hik ére, éta gouréki boskariatou, écen hiré anaïa hilla éna biciat itçouli baita. Orai sortcén balits bécala donc: atco galdoua çoucan, égoun hor doucala bertitz atchémana. »

---

nota. - 1. S souligné Diffère de l'ş non soulignéeen ce qu'elle est sifflante (appuyer le bout de la langue derrière les dents supérieures, sur la geneive, vers le palais de la bouche & la faire siffler dans cette position.)

2. y = d mouillé. Ex. yan, yanen.

3. H = toujours aspiré.

4. Pour tout le reste, j'ai orthographié de façon à faciliter et à indiquer la prononciation. Prononcer comme en français.

St Jean de Luz, le 8 Janvier 1899

Le Directeur de l'Ecole publique

B. Ahetz-Etcheber

Ville de St Jean-de-Luz.
(Canton)

1202. 1. 1

L'Enfant Prodigue.

Traduction basque.

Haur Prodighoa.

1. Gizon batbek etzuen bi seme baizik. Gaztenak erraiten dio bere aitari: « Ordu da izan naien nere nahusi eta izan dezan diru. Behar naiteke goan emendik eta baztenak ikhusi. Partiezazu zure ontasuna, eta emazu nik behar dudana. — Bai nere semea, dio aitak; nahi dukan bezala. Gaichtoa haiz, Kaztigatua izanen haiz. » Eta tireta bat idekirik, partitu zuen bere ontasuna eghinez bi parte igualak.

2. Egun guthi gherago, seme tzarra goan zen herritik fiertzia erakhutsiz, eta nihori' adiorik eghin gabe. Landa, oihan, arribera hainitz trebesaturik goan da hiri haundi batera, non chahutzen baitu bere diru guzia. Zembeit ilhabten buruan, behar izan zituen saldu bere arropa tcharrak emaztéki zahar batkieta soldatean sehi sarthu: landetara egorri zuten astoak eta idiak zaintzeko.

3. Ordunan arras maldurus izantzen. Eztzuen gheiago oherik ganaz lo eghiteco, ez eta surik hotz zenian berotzeko. Haintzen gose batzuetan, non, janen batzituen hurdiek jaten dituzten aza osto eta fruitu usteldutarik; bainan nihork ez zion deusik emaiten.

4. Arrats bathez tripa utsik, alki bathen gainera zen erori, leihotik begiratuz choriak arinki egaldatcen. Ghero ikhusi zuen zeruan agertzen ilhargia eta izarrak, eta nigarrez dió bere buruari: Han, nere aitaren etchea sehiz bethea da,

oghi, arno, arrautze eta gasna, nahi bezin bat dutenak. Dembora berean, ni, hemen nago, goseak ilhtzen.

5. Beraz, altchatzera noha, goanen naiz aitaren gana eta erranen diot: Bekhatu bat eghin nuen zu utzi nahiarekin (1) eta behar nauzu kastigatu, badakit onghi. Ez nezazu ghehiago deit zure semea, trata nezazu zure azken sehia bezala. Faltiar nintzan, bainan zutaz urrun ahituz nindoan.

6. Aita baratzean zen bere loreak freskatzeaz akabatzen, beghiztatzen zituen ere bere sagardiak eta mahastiak. Ikhusi zuen an bere semea bidean ethortzen, dena izerdiz eta errautsez bethea zangoak errestan, ezin sinhesten zuen. Galdeghin zuen bere baitan behar ote zuen kastigatu, edo behar zion barkhatu..... Azkenean, nigarrak beghitan, besoak zabalik, aghin zion lepora salto eta eman muzu haundi bat.

7. Ghero, jarraxi zuen bere semea; deitu zituen bere jendeak eta hauzoak.

(1) Voir la note de la fin: Erratum

Nahi dut maitatu lehen bezala, haur gaichoa erraiten diote bildu zireneko. Aski izan da kastigatua, nihork orai ez diola eghin ere poxehurik. Ethor zaeztehonendik hustera; ekhar zoizue maiposlis politbat. ezar zoizue errestun bat errian oinhetako berriak zangotan. Athal dezatzuete ere hartu oilhar, ahate, eta ekhari hiltzeko on den chahal bat, behar duguedan, yan eta eztin besta haundi bat.

8. Sehiek obeditu zuten beren nahusiari eta ezarri zuten dafaila eder bat mahainaren gainean. Artthe berean seme saharrena zatoren ihuzitik bere zakurrekin: « Zein da bada arrabots hau? deiadartzen du juramentuetako. Ilste dut kantaz hari zaretela hemen: ez da goizeghi ni ethortzea. Erhoa zare aita?

9. « Ez nere semea ez nauk ala, arrapostu zaharrak. Hori eghiten badiat alhegheraz bettea naizelako dut. Kantas hari gaituk eta hurus gaituk zeren badugun zer gatik. Nahi ez, beharko duk kantatu hik ere eta alhegheratu gurekin, zeren hire anaiha illha zena berritz bizirat ethorri baita.

Orai sortzen laiz bezala dut., atzo-
galdua huen, egun berritz, atzemana.

Delue

St Jean-de-Luz
8 janvier 1895.

(1) Erratum:— Un fragment de phrase ayant été omis pendant la transcription, il faut lire ainsi: Daime haundia izan nuen, eta behar nauzu kastigatu, badakit onghi.

Notes du Traducteur: Dans la langue basque l'emploi des lettres Q, V, X, Y, est supprimé. Ils sont remplacés par K, B, Ts, J. La lettre S prend toujours un son plein comme en espagnol. Le Z se prononce toujours durement comme une S en français et remplace le C que l'on n'emploie que dans le son Ch. Les voyelles e, i, u, gardent leur prononciation propre dans quelque endroit qu'ils se trouvent; par exemple dans Aita, il faut lire Aïta. L'e est toujours fermé et u fait toujours ou comme en espagnol.

Delue

Traduction en basque
de
L'Enfant Prodigue.

Observations préliminaires.

La langue basque se prête difficilement à une traduction littérale. Ses locutions particulières ses mots à sens multiples et étendus, ses expressions primitives, et assez rares, ne permettent de traduire certains mots français qu'en les basquisant, si je puis m'exprimer ainsi, et obligent très-souvent à changer la tournure de la phrase française pour conserver le sens véritable de cette phrase. Quant à son orthographe, elle est unique et ne souffre aucune altération; chaque lettre devant garder, toujours, sa prononciation particulière, d'où impossibilité d'employer certains caractères dont on se sert pour noter les sons français, à moins d'écrire une langue basque, qui ne le serait pas. J. B. D.

Canton de S.t Jean de Luz.

1203.
L. 1

Mauri prodigoua

1° Guiçon batec eo çouen bi seme baici Gaste-
na.c ovrah eios autari. (Dombora da içan nadin neoure
naousi eta içan decadan diroua. Larri ca çon çoure onta-
souna eta Khar a con behar douana. Ba one semea ezan
couen aitac, nahi duban bezala. Gaichtaguis bat hauz eta
gastigatoua içanen hauy. Eta ideki tireta bat partiton couen
bere ontasouna eta eguin citouen bi parte igoualac

2° Cembeit eGounen bourouan seme bana gan een
hervtic eguines soutitoua eta nehoui adieric eguin gabe trebes-
tou couen haindic lasre, oc han, arribera eta ethori ez hirihan
di batera non bere diroue gouzà gastatou battcouen. Cembeit
illabeten bourouan salbou behorican citouen bere arrospa
tchaurac emaste eahor bati eta eman een muthill. egouri
couten bandetaral astoen eta idiençaintzat
3. Ordouan arrao malouroue een. Es çouen guehiago

oguerie gabaz bi eguteri es jouric berotceco hots han
couenian. Batcouetan hain gose eta non janen bat couen
gogotic souriec jaten citouzten asa osto eta frouiton ouste
hec hainan es cion nehore emaiten

2. Arats bater barnea houts a outsi couen bore
bouroua erorteraz eadura tchar baterat begui eago
larie leiotic airian eotiki cabiltcan chorieri. Gueroicoua
couen aguertcen eroua, ilhargui eta icarra eta erran
cion bere bourouari nigarrez: Han nere autaron etchean be-
thea da schiez doutena eta ogui eta arnoa arroltcea eta
gasna nahi douten becambat. Dembora hartan ni gosia ez
hittzen hari naiz hemen

3. Ungui da altchatcerat no ha ganen ene autaren
bilha eta erranen diot. Eguin nouen bettbatou nahi
icatou nouenian eou guztatou. Haun dio hi houts egui
nouen eta beharma ouzou gastigatou. Badakit ongui
Enacacoula guehiago coure semea icen da trata naca
cou coure aitzon eerbitcaria becala. Hoben doun nintzen
hainan iragaten hari nintzen coure ganic ourrouz.

6° Ata barat ea an ean ahabaten bere lorien
arrosatcea, miratzen citouzen bagar on douac eta maha
tsac. Icousi couenian etortzen hidean bere semea dena
estalia icerdiz eta erraoutsez ichterra tiegnatouz pena
zin hetsi couen. Galdetou cion bere bourouari behar couen
gastigatou hala behar cioen barkhatou. Asmean an
nigarrac beguietan edatan diosca berouc eta bi oral
salto eguiten diolarie emaiten dio mousou handi bat

7° Guero jar ara ci couen bere semea. Galdetou

aitoun bere jondeac eta aous ouac: a Nahi doguet mautatou
lehen becala haur gai dhoua. cioten ecun bilhou cieneco.
Astigastijatoua içatou da: nehoc es deçola erasiarie
batere eguin. Catoste icousterak ekhar cocoue sute
sarrota poullit bat emoçoue erreotoun bat herrian eta
sapata berria sangoetan. Hor ça eque aillarrac. ahateac
eta ekhor hilleco orden ahetze bat lehor dougou
elgarrekin Jan edan eta eguin beste haoundi bat
9° Ichrièc obeditou, coutes bere naousi eta em an
coutes mahainen gainean oy hal eder bat. Moment berean
seme saharren a deldoy ihisiti c bere sa hourrekin
& bere da arrabo to hau? galdetou cioten Jouramentou ca
Auste doulcantaz ari caistela demen: es da goiz eguiethor
nahin gui belerak. Erotou care nere aita?))
9° Es ene semeac es naiz hala; ihardetsi couen
caharrac. Eguiten ba doue hori. ceren bamaiz beocario
bethea. Cantatean dougou eta ourous gare ceren baitou
gou ongui certaz canta. Nahi dou ban edo ez behar co
douc cantatou hic ere eta alegueratou gourekin
ceren eta hire anaya hilla cena ethouri baitu
biciric. Sortou baleiz becala douc, atso galdoua
cen. egoun hourra berriz ateemana

Ascain. le 11 X^bre 1876

V. Instituteur

J. Cihigaray

Commune de Bidart.

1204.

L. 1

Canton de St Jean-de-Luz.

Haour prodigoua.

1°- Guicon batek étcitouen bi séné baïcik. Gastéñak ervan cion béré aïtari : « Dembora da néré bourouaren naousi içan nadin éta diroua içan deçan. Béhardout émendik gan éta tokiak ikusi. Partiçaçou couré içaléa éta éman néri tocatcen çaïtana. — Ba, éné séméa, dio aïtak, naoucan béçala. Gachta bat haïs éta içanen haïs pounitoua. » Guéro idéki çuen tiréta bat, partitou içaléa éta hétarik égnin bi moultcho bérdin.

2°- Egoun goutiren bourouan, séné tzarra ganteen erritik, bortitz éta nihori agourrik ervan gabé. Erébéçatou citouen haïnitz larré, oïhan, erribéra éta étorri hiri andi batétarat, noun

Déspendatou çouen béré dirou goucia. Çombéit illhabétéren bourouan béhar içatou citouen saldou béré piltzarrak émasté çahar bati éta moutill yarri : igarri çouten landétarat astouen éta idièn contoucerat.

3:. Ordouan arrat malhourous içatou cen. Etçouen guéiago oguérik gabas lo éguitéko, es éta sourik bératcéko hatz éguiten çouénéhan. Batzouétan haren gosséa haïn handia con yanen baïtcitouen ourdiek yaten touxten asha ostoék éta fruitou oustéldouék, baïnan nihork étcion déoushik émaïtan.

4:. Arratcaldé batez sabéla houtsa, béré bourouan ouxten dou éroriçérat alki baten gaïnérat, béïratous éhotik aïréan harinki dabiltzan choriori. Guéro ikuchten ditou aguértcen cérouan ilhargui éta icarrak éta béré bourouari erraïten dio nigarrez dagolarik : Jlan, néré aïtaren étchéa béta moutillès çoïnek baïtoute oguia éta arnoa, arraltcéak éta gasna naouten béçin bat. Dembéréan ni gosséak hiltzen hari naïz..

5:. Béhas altchatouko naïz, ganen naïz néré aïtaren atchématérat éta erranen diot : Bécatou bat éguin nouen, nahi içatou nouénéan çou oulo Corigaïts içatou cen énétçat, éta béhar naouç païrahaci badakit arrat oungui: Es nacaçoula d guéhiago çuré séméa, içan çaïté néré aldérat ç asken moutilla banitz béçala. Jlobendoun ica

naïs, baïnan iraounguitcen hari nintcen çoutarik hourraun.

6.: Aïta béré bahatcéan cen béré loren arroshatcen acabatcen : sahar ondoen éta mahatcen bishitan çabillan. Icouhi çouénéan bideán héldou béré sémea déna icérdi éta hervautsez éatalia, çango bat erreetan, howra céla doïdoïa sinétci çouen. Béré bourauarétin çagon eyan païrahaci éda barkatau béhar cion .... Askénéan, nigarra béguiétan, idéki ciostan béshoak, éta éroris haren léporat moushou handi bat éman.

7.° Guéro yar haraci çouen béré sémea; déitou béré yendéak éta haouçaak : « Nahi dout maïtatou aïntcinéan bécala, haour gachoa, ciéten erran elkarrétarat bildou cirénian. Aski païratou dou nihork oraï es décola gaïskirik erran. Çatasté haren ikustérat, étar oçoué laster yaountci poulli bat; émaçoué erreatoun bat erran éta çapata berria çangoétan. Hartouco ditoutçoué éré oïllarrac éta çhateac éta ékarrico ilteco on den chahal bat béhandougou édan, yan elkarrégain éta beste hand bat egun. »

8.° Moutillek obéditou ciéten béren naouiari é éman dafaïlla éder bat mahinaren gaïnean.

Hainbertcénarékin, séméac cahorra sartcen ce ihicitic béré chacourrékin : « Cer da bada arra haou dio youramentoua daniola. Auté dout ca hari cinéten hémen, ordou çouen guibélat étor na

Errotan caré aïta ? »

9.° Ez éné sémea, es naouk hala, cion ervan guiçon çaharrak. Ilori éguiten balinbadiat bostkarioi béréa naïcélacoats éguiten diat. Cantatzen diagou éta hourous goïtouk, écen caouskoua hor dauc. Nahi balinbadaue édo es, hic héré ez dauc gauzerik cantatcen éta boskariotan, cerén éta hiré hiltcen anaya bicirat itçouli baïta.

Horaï sortcen balis bécala dauc : atço galçen, égunn horra atcémana. »

L'Institutcur.

Cu Barrogue

1205. I.-1

Commune de Biriatou.

Canton de Saint-Jean-de-Luz.

Haur Prodigua.

1. Guizon batec ebzituen bi seme baizic. Gazteenac erran zuen bere aitari: « Dembora da izan nadin nere nausi eta izan dezadan diru. Behar dut gan aital izan eta toquiac icusi. Partaya zazu zure ontasuna, eta ekarri izan behar dudana. — Bai, nere semia, erran zuen aitac; nahucan bezala. Gaisto bat baiz eta puruitua izaen baiz. » Guero, idequitziac equin tiroir bat, partayatu zuen bere ontasuna, eta equin bi juusca berdinac.

2. Egun gutic onduan, seme txarra gan zen herri-tic equitiarequin fierraena, eta adioric erran gabe nehori

bere besala zituen larre ainhitz, aihanac, erriberac eta elorri zen
hiri handi baletarat nun gastatu baitzuen bere diru guzia. Dem-
bait illabeteren buruan, saldu behar izan zituen bere pusoac emas-
tegui zahar bati, eta bera eman mutill izateco; igorri zuten
landetarat idiac eta astuac han zaintzeco.

3. Orduan arras maluros izan zen. Ezruen guehiago
oheric gabaz lo eguiteco, ez suic berotzeco holz eguiten zuenian.
Hlain gose zen Labruetan yaen baitzituen orguii zerriec yaten
tuzten fruitu usteldu eta aza hosto hec; bainan nehorc elzion
deusic ematen.

4. Ohatsalde batez, bitza hutsa, ultzi zen erortzeat al-
gui baten gainerat, beiratziaeguin leihotic choriac aringui
airatzen zienac. Guero icusi zituen oguezen zeruan illar-
guia eta izarrac, eta zion nigarretan. Hantchi, nere aitaren
etchia beteta da sehiz dutenac oguii eta arno, arroltze eta
gasna, nahuten bezembat. Dembora hortan, ni, gosiac
hiltzen nago hemen.

5. Ebien, altchatzerat noa, gaen naiz, nere aitaren
causitzerat eta erraen diot: Eguin nuen becatu bat, zu
quitatu nahi izan nuenian. Falta handia izatu nuen
eta behar nauzu punitu, badaguit ongui. Iz nazazula
deitu gueiago zure semia, bata nazazu zure sehietaric
azquenecua bezala. Falladun izatu nintzen, bainan sofri-

Arren nuen zure danic uruen.

6. Ulia bere baratzian zen, bere loriac arrosatzen fini-
tzen; bisitatzen zituen sagarrac eta mahatsac. Jausi zuenian
bidiaen gainian, bere semia etortzen dena estalia izerdiz eta
herraultsez, zangua herrestan, a penaz sinhets zezaquen. Gal-
detu zuen bere emaztari punilla behar zuen edo barkhatu behar
zion .... Anfin, nigarra beguietan, zabaldu zaizcon besuac eta
harren bephorat eroriz eman zion musu gozo bat.

7. Guero yarriezi zuen bere semia; deitu zituen bere
yendiac eta auzuac: « Maithatu nahut lehen bezala, haur
gaichua, eman zioten bildu zirenneco. Osqui punitua izatu
da; nihorc orai etzaiola eguin erraprotchuric batere. Zator-
tc icusterat; ekharrozue laster maipulis pollit bat, emo-
zue errazlun bat erhian eta zapata berri batzuec zan-
guetan. Hartzen ahal tuzue ere ollarbatzuec, ahatebatzuc eta
ekhartzen haal bat ona hiltzeco; edaterat goazi, yaterat
elcarrequin eta eguiterat besta handi bat.

8. Sehiec obeditu zuten beren nausiari eta eman zuten
dafalla eder bat mahainaren gainian. Memento berian,
seme zaharrena heldu zen ihizitic bere zacurrequin;
« Zer da bada harroots hori? Nihu eguin zuen yuramentuca
hori zelaric? Uste dut cantatzen duzuen emen; eztu lastere-
qui elor nadin. Ewua zare, nere aita? »

9. Ez, nere semia, eznauc ala, erresponditu zuen
zaharrac. Eguiten badiat ori, duc barcatuz, betia naizela-

colz. Cantatzen diau elá urrus gailuc, zeren ba
gu orgui zerlaz. Hic nahi edo ez, beharco duc hic
cantatú elá bozcariatú gueguin, zeren hire anaia
zena berriz elorri baita birirat. Orai sorthú balitz bere
dus. Otzo galdua zucan, eguor horra arrapatua.

L'instituteur,

Bonnetée

1206. I. 1

Commune de Ciboure

Canton de St-Jean-de-Luz

Haour arlotatoua

1. Guiçone batec ece çouene bi sémé baïac. Gazteñac erratöe dou béré aïtari eu Ordou da içan nadiçue néré bourouace naacsi éta içane béçadane dirou Béhar dout gane courri bazterre ikhoustéral. Parti çaço couré ontasouna, éta émane çadaçon niri heldou çaoutane — Baï, éné séméa, dio aïtac ; nahi douçane béçala. Noutico gachto bat haïce éta içanène haïce gaztigatoua Guéro çabaltçène douélaric éta bat, partitou couène bo ontasouna éta éguine citouène bi parte bardinac

2. Handic bastorre, sémé gachtoa gan çène horri fierraéna éguitène çouélaric, éta nihori adoric errane gabé. Courritou çuène landa, cihane, ouhaïtz haïtz

éta éthorri cène siri handi batétara, none gastatou baïtcouène béré diron goucin. Conbaït hilabéterène bouronare, saldou béhar içane citouène béré arropac émarzté çahar batè éta béhar içane çouène émane séki : égorri çoutène alhorzétarat asto éta idi çaüntérat.

3. Ordouane, arras dohacabé içatou cène, gaouace éboric gabé lo éguitéco, douric gabé bérotcéco hotce éguitène çouénéane. Conbaït alzice halaco gosé handia çouène, none yarène baïtcitouène ourdec yatène citourztène aça ostoac éta frouitou oustedouac.

4. Arrats batècc, tripa houtsic ématène da alkhi batéan yarriric, laïhotic beïratcène citouélaric arhinki aüréan gatène cirène choriac. Guéro ikhousi citouène aguertcène cérouane ilharguia éta içarrac, éta nigarrétane çagoélaric érrane çouène béré bouroundi : hane, néré aïtarène étchéa béthéa da séhice çoïnec baïtouté oqui éta arno, arroltcé éta gasna, nahi doutène bégambat. Dénbora hortane, ni, gosé arékine hilteène ari naïce hémène.

5. Bérace altchatouco naïce, garène naïce néré aïtarène gana éta erranène diot : « Békhatou éguine nouène, çouréganic ourroundou nintcénéane. Houts handia éguine nouène, éta béhar naouçou gartigatou, hori badakit onqui. Ece naçaçoula guéhiago déït çouré démea, ibil naçaçou couré séhiétaric azkéna begala. Oguendoüne nintcène, baïnane çouréganic ourroune haïnitz sohitcène naïène. »

6. Sïta béré baratcéane cène béré azkène lorééri sour ématène : béré sagar ondoène eta mahatène ikhertcène ari cène. Bidiarène gainéane, ikhousi couénéane éthortcène béré démea, icerdice éta erhaoutèce

gouzia estalia, çangoa terrestane, dëdoïa sinhétsi çouëne. Béré bourouari galdétou çouëne béhar çouënece garbigatou éto barkhatou .... Azkénéane nigarrac béguiétane, hédatou cioëne béoa, éta lephelié hartcëne çouélaric mouton handi bat émane cioëne.

7. Guéro yarraraci çouëne béré Séméa; deithou citouëne béré yendéac éta acuçoac éta bildou béçaïne lasterre, erraïne cioëne : a Vaki doute maïthatou léhëne béçala, haour gaïchoa. Aïki gazigatoua icatou da : oraï nihore écc dioçala éguine erréprotekourie batéré. Gatozté ikhoustérat ; lasterre émoçoué erhaztoune bat erhiane éta gapata berriac çangoetane. Martouco ahal ditouçoué éré öillar eta ahaté çonbaïl éta ékharrico éré ohahal on bat hilteéco. Edanëne éta yanëne dougou èlgarrékine éta éguinëne besta handi bat.

8. Séhiec obéditou çoutëne bëne naousiari éta émane çoutëne tahaïla derre bat mahaïn gaïniane. « Réménto béréane, séné guéhiéna éthorri cëne ihicitic béré chacourrékine : youraméntou éguitëne çouélaric öihu éguine couëne : a Cerre da bada arrabots hori ? Oustéé dout khantouce ari çarétëne héménc. Ece da göcégui éthor nadiëne. Erhotou othé caré, éné aïta ? »

9. a Ece, éné Séméa, èce naoue erhotoua, dio aïta çaharrac. Gaouça hori éguitëne diot, céréne haïnitce alégnéra naïcëne. Khantatcëne diagou éta dohatsou gaïtoue céréne dougoune arrapoüre. Hic nahi do ece nahi, béharco doue Khantatou hic éré éta alégnératou gourékine, céréne héré anaïa hila céna phiztou dor.

Sarthou berria balice bèçala dou : atço galdoia
çaukane, égoune hourra none dène bicirie ».

Elissagaray

Instituteur
à Ciboure (Socoa)

Commune de Guéthary.

1207 L. 1

Canton de St.-Jean-de-Luz.

Haur Prodigoa.

1. Guizon batec ez cituen bi seme baicic. Gastenac erran cion aitari: « Dembora da nausi izan nadin eta dirua izan dezadan. Behar dut gan eta tokiac ikhusi. Partizazu zure onthasuna eta eman nauzu nere izaitea. — Ba, nere semea, dio aitac; nahidukan bezala. Gaichtaguin bat haiz eta pugnitua izanen haiz. » Ide kitcen du tireta bat eta partitcen bere izaitea bi phartetan igualetan.

2. Egun cembeiten ondoan, seme tzarra gantzen herritic fierrarena eguinez, eta mihori adioric errangabe. Erbestiatu zituen hagnitz larre, oihan, arribera, eta ethorri cen hiri handi baterat, nun despendatu baitzuen bere osoa. Cembet hillabetheren buruan, saldu behar izatu zituen bere arropac

emazte chahar bati eta bera alokatu
muthil izateko: egorri zuten landetarat
astoen eta idien zaintzeko.

3. Orduan, arras maluros cen.
Etzuen guehiago oherik gabaz lo eguiteko,
ez eta ere surik hotz ceinean berotzeko.
Cembeit alditz zuen hain gosse handia,
nun yanen baitzituen zerriek yaten
tuztek aza hosto eta fruitu noteldua.

4. Gau batez sabela hutza, bere
nahitarat erortcen da kadira baten
gainerat, behatzen duelarik leihotic,
arinki airatzen diren chorieri. Guero
ikhusi cituen ceruan aguertzen
ilhargui a, eta izarrac, eta erran
zuen nigarrez: Hban, nere aitaren
etchea bethek da ehiz ceinec baitute
ogui eta arno, arrotze eta gosna nahi
duten bezembat. Dembora berean ni
hemen gosez hiltcen hari.

5. « Beraz, altchatuko naiz
eta ganen nere aitaren ganat; erranen
diot: Bekhatu eguin nuen zu aitzi
nahikatu cintuddanean. Baldakit falta
handi nuela eta behar nauzu gaztigatu.
Ez nazazula deit guehiago zure semetzat;
trata nazazu zure aziken cerbitzaritarik
bat bezala. Faltadun nintcen bagnon
sofritcen nuen zutaric urhun. »

6. Aita bere baratcean cen, eta
loreac urtaturic bisitatcen cituen bagat
ondoac eta mahatsac. Ikhusi zuenean
bidearen gainean bere semea heldu,
icerdiz eta herrautez dena estalia,
zangoa herrestatuz, doyetan sinhetsi
ahal izatu zuen! Galdatu zuen bere
buruari, behar othe zuen gaztigatu
ala barkhatu. Otzkenekotz nigarra
beguietan hedatu ziozkan bi soac eta

lephotic lothuz eman cion musu handi bat.

7. Guero bere semea yarrarazi zuen; daithu zituen bere etchecoac eta haurzoac: „Naithatu nahi dut aitzinean bezala, haur gaichoa, erran zioten bildu zirenpontutik. Aski gaztigatua izatu da; orai nihoc ez dezon errepro tchuric eguin. Zatoste hunen ikhusterat; ekharrozue la ster bestimendaric ederrena, emozue er haztun bat erhian eta zapata berriac oinetan. Ibartcen ahal tutzue, oilar, ahate eta chahal on bat eta crematen hiltcerat. Janen eta edanen dugu elgarrekin eta besta handi bat eguinen.„

8. Mouthillec obeditu zuten beren nagusia eta eman zuten dafailla eder bat mahagnaren gainean. Memento hartan premua helducen ihizitik bere zakhurrekin: „Ber da bada harramantza hau? erraten zuen yuramentuka. Iduritcen zait hemen khantatcen duzuela? Ez da goizegui ethor madin. Aita, erhotu zare?

9. „Ez, nere semea, ez naiz erhotu, erran zion aita zaharrac. Hola banaiz, allegrantziaz bethea naizelakoan naiz. Cantatcen dugu eta uros gare, zeren arrazognac baititugu. Ibiz ere bekharko duc, nahi edo ez, gurekin cantatu eta alegueratu, zeren hire hillacen anaya phiztu baita. Berriz sorthu balitz bezala: atzo galdua cen eta horra eguntahatahemana.

Notes.

1. Dans notre idiome local, toutes les

lettres se prononcent. Ainsi le son composé oi se prononce oï, chaque voyelle laissant entendre un son distinct. Dans la consonne double hh, qui n'existe pas en basque, les deux consonnes doivent être articulées séparément, l'h étant aspiré.

2. La voyelle e n'est jamais muette; elle répond toujours à l'é fermé français.

3. La voyelle u se prononce toujours ou; elle est muette dans les syllabes gue, gui.

4. La consonne s se prononce à peu près comme l's double en français. Cependant sa prononciation véritable ne peut se rendre par écrit: il faut l'entendre de la vive voix d'une personne parlant bien la langue.

5. La consonne tz a le son de l's dur.

J. D. Larzabonne

1208.1.1

Commune de Hendaye

Canton de St Jean de Luz

Aur prodigua.

Gucon batec bacituen bi seme. Gastenac erran cioen bere aïtari : « Nere aïta, ernan nacu cure onthasunetic cor naucun partea. » Aïtac eguin cioscaten bere onthasun nen parteac.

Dembora guthiren ondoan, seme gastenac, bildueta cituen guciac, gantcen hiri urrun baterat. Bici car bat ibilli cuen eta cituen guciac baster gaspillatu citu bat ibilli cuen eta cituen guciac baster gaspillatu citu

Denac despendatueta, icancen gochete handi bat erresuma artan. Baster obligatua icatu cen ermaïtia ber burua hango nausi baten serviduan, coinec egorri baïtcen bere cherrien contucerat. Mainbertcetaïnon malheurus c

ceinic embeiatcen aitaren alimaleac çoinec posible çutun berew gosia satisfactcen.

Orduan bere burecari errançoni ic Cembat serviteari dire nere aiten echian coinec dutey nahi duten becimbat ogui, eta ni gosiac hilsten hari naiz! Biburtuco naiz nere aitey echeat eta erranen diot:« Nere aita, becatu eguin dut ceruen contra eta çure contra; es dut guehiago merexi çure semea deitzia, bada nacu çure mutilbat becala. Ichatu cen effetuski eta gancen bere aiten echeat biburtuco. Urrunçen echetic eta beskitarte an bere aitac ikus çuen, eta compassione ukitua, gan cen casterca arren ganat eta breatcatu çuen. Orduan, semeac erran cioen.« Nere aita maitea, becatu eguin dut ceruen contra eta çure contra.» Bainan aitac acabatzat utsi gabe detten çituen bere serbitçariac eta erran cioten:« Ekaztue laster bere cohingo arropa ederrac, bestiacue emaïocue erresumbat errian, oïnetacoac çangotan; coaste chaal guicenen hilteral, coïn eta nere semia ilhacue piztu da; galdua cen eta atchemiana içan da.» Eta eguin cuten aitac erran cuena.

Momento artan seme saharrena laudan cen. Ethorri cenean aditu cuen echetic urbiltiarekin beda baten arrabotsa, musica, dantzac. Deitu cuen bere serbitzari bat eta galdetu cioen cer guertatu cen. Erregueta hau cuen:« Cure anaia ethorri da,» eta condatu cioen cer eguincioen:« Cure anaia ethorri da.»

manatu cuen arren aitac eguitea bere semearen ethorpena celebatceco. Orduan seme saharrenac coleran sartucen eta etcuen etchian nahicatu sartu. Bere aita alaratucen arren ganat urbilducen eta othoiztucuen sartia. Bainan erresponditu cuen: « Ainitz hurte aitan serbitçacen çaituet, es naiz seculan cure manamenduen contra gan, eta es naiz seculan auntzume bat cuan nere laguneki besta eguiteco. Eta cure bertce semea ethorri da bere outhasun gucia gaspillatu ondoan preuma galdu batequin eta hil duen arrentcat saal guicena. » Aitac erranicoen: « Nere semea, nerekin care bethi; ditudan guciac curetçat dire. Bainan cure anaia ilhacen guretcat eta fiesta es othe da behar allegiatu? Galdua cen eta atcemandicau da. »

L'Instituteur
J. Choubar

Communes d'Ubrugne

1209. 1. 1

Canton de St.-Jean de Luz

L'Enfant prodigue

1: Guiçon batec ez cituen bi seme ber-
Acerie. Gaztenac erraten div bere aitari « Dembora
da nere curuaren nausi içan nadin eta dirua
içan decadan. Behar dut gan eta behar ditut
ikhusi berriac. Ithurti çaçu çure içantatia,
eta ekhaçu Ao kateen caitana — Bai, mire
semea, erran çion aitac; nahi duken beçala;
Gaichto bat baiz eta gaztigatua içanen
baiz. » Eta idekitcen çuelaric tireta bat,
phartitu çuen bere içantatia eta bi phartc
igual equin çituen.

2: Handic cembait egunen burnan, seme
gaichtoa gan çen berritic pierrena eguiten
çuelaric eta nehori adiric erran gabe

Pasatu cituen larre bainiz, boyanac, hur handiac, eta etborri biri handi batetarat, non diru guçia gastatu baitçuen. Cembait ilhabetetan burnan behar icatu çituen bere zarpilac saldu emaztéki chahar bati eta burua plaçatu sehi icateko, egorri çuten landetarat astoac eta idiac çaintzerat

3.o Ordunan arras malhurrut icatu çen. Ez çuen guehiago oberic bo eguiteco arratsetan, ez eta eri: suric berotceco botz eguiten cuenian. Batzuetan lauri gotz handiac cuen non yanen baitcituen gerrico yaten deituzten aça hosto eta fruitu ustelduetaric; bainan aitoren ez çion deusic ematen.

4.o Arratsalbatez trikia sutta, utzi cuen bere burua erortzeat alki baten gainerat, leihotic beoratcen çuelarie haizetan arinki cabiltcan churiac. Guero ikhusi çituen aguertçen ceruan ilhargui a eta icarrac eta errain çion bere buruari migarrez: "Han, neru aitaren etchea mutilez bethea da, dutenak arnoa eta oguia, arroltzjac eta gatua, nahi duten beambat. Dembora hortan, ni gosiac hiltcen hainiz hemen.

5.o Beraz altchatuco naiz, ganen naiz nere aitaren atzematerat eta erranen diot: "Bekhatu bat eguin nuen çutarie aphartatu nahi icatu nuhenian. Ezroçoin etsaz handia icatu nuen, eta behar nauçu gaztigatu, badakit onguie. Ez nacaçula guehiago deith çure semea; bata

necacu çure azhen sehia beçala. Fältadun min-
çan, bainan hiratçen nintçen çutarie urrun ».

6.° «Sita bere barabzean çen, bere buriac frus-
catçea akhabatçen : bisitatçen çituen saharriac
eta mahatsak. Ikusi çienian bidearen gai-
nean ethortçen bere semea dena esta ia içhoriz
eta errhautsez, sangoa errestan doy dayetarie
sinetsi çuen. Galde eguin çion bere burnari
heyan behar çuen gaztigatu edo behar çion bar-
khatu ..... «Azkenian nigarrac beguietan bestac
cabaltzen diozka eta harren leporat bere burua
botatzen duelarik ematen dio mutu handi bat.

7.° Eta yar hazten du bere semea ; deitzen ditu
bere yendetc eta haurjuac : «Maithatu nahi dut
ehen beçala, haur gauchoa, erraten diote bildu
dieneco. «Aski gaztigatua içatu da : nihore oray
ez diocala eguin errepurtchuric. Catozte hunen
ikhusterat, ekhar çoçué laster bezthimenda pullit
bat, émoçué errez tun bat errian eta zapata berriac
zangoetan. Posible ko duçué ere hartçea oilharra
ahatiac, eta ekharri chahal hiltçeco on den bat
ihandi bat ».

8.° Sehik obeditu çuten bere nausiari eta
eman çuten dafaila eder bat mahainaren gainea
Dembora beretan seme caharrena ethortçen zen
ihicitik bere chakurrekin : « Cer dai bada har
bots hau ? oihu eguiten duçuen yuramentuka
. Ute dut cantatçen duçuen hemen : ez, da

sobera goizeguí guibelat ethorri naiçen. Errho
çare nere aita ?».

9.º— Ez nere semea ez naiz hala, ihardes
du caharrac. Hori eguiten badut ceren bor
riz bethica bainaiz. Cantatçen dugu eta h
gaituk ceren baitugu ongui cuntz. Nahi ba
edo ez, beharko duk cantatu hic ere eta
guoratu gurekin çeren hire anaya hila cen
ethorri baita biçirat. Sortzen balitz beçar
duk: Atzo galdua huen, gaur horra nu
duben hatzemana.

Urruña, le 1/x bre 19

L'instituteur commu

A Soubie

Counton

d'

Ustaxcitz.

1210 ! BNW-2

Commune d'Ustaritz.

Canton d'Ustaritz.

Guiçon batec ez çouen bi seme baïcic. Gaztenac erraïten dio bere aïtari : « Ordou da ene naousi içan nadien eta dirouya içan deçatan. Beha naïz yoüan ahal eta ikous ditçatan basterrac. Sarti çatçou çoure içanac eta eman deçadaçou içan beha doutana. — Baï, ene semea, erraïten dou aïtac ; nahoukan becala. Gaïchto bat hiz eta gaztigatouya içanen hiz. » Guero idekitcen doudarie tieta bat, partitcen dou bere ontasouna eta eguiten hartaric bi parte berdinac.

Egoun gouttien ondotic, seme tçarra yoüan cen herritic fierraïna eguinez eta nehori adioric erran gabe. Trebesaton citouen larreac, haïnitz oyhan, ouz errekac eta yin cen hiri handi batetan noun chahouton baïtçouen bere diroü goucia.

Cembeit hilabeteren bowonan, saldon behar içan citouen bere soïneco pilţcarrac emaste ţahar bati eta bere bowouya aloïtou moutiltţat. Igorri ţouten landetara astoen eta idien ţaïntţeco.

Ordouan arras malowous içan cen. Ez ţouen gueliago oherie lo eguiteco arratsean, ez eta ere sourie berotţeco hotz haïţelaric. Batţouetan haïn gose cen nouu yanen baïţouen gogotic aţa hosto eta frouitou ousteldou oundec yaten ditouzten hee; baïnan neho ez cioen fitsic emaïten.

Arratsa batez, tripa houtsa, outei ţouen bere bowouna erortţerat ţatcheta baten gaïnerat behatţen ţoularic, leyotic arinki aïrean ibilki cien chorier Ţuero ikousi ţouen aguerteen cerouan ilharquia eta icarrac, eta ţuan ţouen bere bowouari nigarriz: Han, ene aïtaroñ etchea betea da mouthilez ţoïnec baïtoute oguia eta arnoa, arroltz eta gasna, nahi douten beţembat. Ni, denbora horretan, gosiac hiltţen hai naïz hemen.

«Eh bien! chorittonco naïz, yoanen naïz aïtaren ganat eta erranen diot: Bekatou bat e nouen, guittatou nahi ican cintoudanian. Hou handia ican nouen eta behar nouen gaztigatu badakit oïnqui. Enecaţouda quehiago ţoure ben keïl, trata necaţou ţoure azken mouthil beca Couţable ican nintţan, baïnan emaïten hari n ţoutarie ouzroun.

Aïta bere baratcian cen. Bere lore ondarre arrotalcen: bisitatcen oïtouen bere dahar ondoac

mahatsac. Noiz eta ere ikousi baitçouen bidean bere semea oro estalia icerdiz eta herraoutsez, çangoa herrestan, doyan doï sinhetsi çouen. Gälde eguni çouen bere bourouari heyan gaztigatou behar çouen edo barkatou behar ciouen. Anfin, nigarra begnian, betoac cabaldou ciozkan, eta bere bourouia botatcen couelarie haren leporat eman ciouen mouson handi bat.

Guero yarraraci çouen bere semea; oihou eguin çouen bere yender eta haoucoer: « Nahi dout maïtatou lehen becala, haour gaïchoa, erran cioten elgarretarat bildou çirienean. Asko gaztigatoua ican da: nehora ez diocala orai erreportchounic eguni. Çatozte ikousterat; ekar diocacoue mai jouris jouillit bat, enocoue erreztam bat errian eta çapeta berriac çangoetan. Hartcen ahalco ditoutcoue ere oilarretarie, ahatetarie eta ekartcen ahalco doucoue ahatche bat hiltzeco on dena: Edaren doïgou, yanen elgarrekin eta egunien berta handi bat.

Mouthilec obeditou çouten beren naoustiari eta eman çouten dafaïla handi bat mahuiaren gaïnean. Dembora bertan, seme çaharrena heldou cen ihiteric bere chakourrekin: « Cer da ba harrotots hori? oihou eguni çouen yoyamenkoka ariste dout Kantouz hari çirestela hemen; ez da goïcegui guibelat yui nadien. Errova çira, aïta!

Ez, ene semea, ennoue hala, erreprousta eman çouen çaharrac. Hori eguiten badout, alegrantciaz betea niçelakotz eguiten diat. Kantouz hari gaïtouc eta ouroue gaïtouc, ceren baïtougou arracoïn. « Nahi

badoue eta ez badoue, beharco doue hic ere kantaton eta gouretkin bozkariaton, ceren hire ama hila baïtzen eta berriz yin baïta bicirat. Sorton baliz becala doue: atzo galdouya couyan, egoun hourra berriz kaoustouya.»

Lalanne, Instituteur
à Ustaritz.

Remarque:

—

L's se prononce Comme un ch dur. Cette prononciation est particulière à la langue basque.

Le Z se prononce Comme l's français.

Les sons an, in, on, en, oun, etc. se prononcent Comme si la Consonne n était suivie d'un e muet.

La lettre e se prononce Comme un é fermé.

Le son eu s'écrit en basque, Comme en espagnol au. Se prononce aün.

Commune d'Ustaritz.

1211. BUR. 2

Canton d'Ustaritz.

Guiçon batec ez çouen bi seme baïcic. Gaztenac erraïten dio bere aïtari :« Ordau da ene naousi içan nadien eta dirouya içan deçatan. Behar naïz youan ahal eta ikous ditçatan bazternac. Parti çatçou çoure içanac eta eman deçadacou içan behar doutana. — Baï, ene semea, erraïten dou aïtac ; nahoukan beçala. Gaïchto bat hiz eta gaztigalou içanen hiz. » Guero idekitcen douelaric tieta bat, partitcen dou bere ontasouna eta eguiten hartaric bi parte berdinac.

Egoun gouttien ondotic, seme tcarra youan cen herritic fierraïna eguinez eta nchori adioric erran gabe. Trebesatou citouen lanreac, haïnitz oyhan, our errekac eta yin cen hiri handi batetara ; noun chahoutou baïtçouen bere dirou goucia. Tembeït hilabeteren bourouan, saldou behar içan citouen bere soïneco piltçarrac emazte çahar bati eta bere bourouya aloïtau moutiltçat. Igouri çouten landetara astoen eta

idien çaïntceco.

Ordouan arras malourous içan cen. Ez çouen quehiago oheric lo equiteco arratsean, ez eta ere souric berotceco hotz haïcelaric. Batçouetan haïn gose cen noun yanen baïtçouen gogotic aça hosto eta frouitou oustelde ourdec yaten ditouzten hec; baïnan nehoc ez cioen fitsic emaïten.

Arrats batez, bitpa houtsa, outci çouen bere bourdua erortcerat catcheta baten gaïnerat behatcen çouelaric leyotic arinki aïrean ibilki ciren chorier. Guero ikousi çouen aguertcen cerouan ilhargui a eta içarrac, eta erran çouen bere bourouari nigarrez: Han, ene aïtaren etchea betea da mouthilez çoïnec baïtoute oguia eta arnoa, arroltciac eta gasna, nahi douten becembat. Ni, dembora hortan, gosiac hilcen haï naïz hemen.

«Eh bien! choutitouco naïz, yoanen naïz aïtaren ganat eta erranen diot: Bekatou bat equin nouen, quittatou nahi içan cintoudanian. Houts handia içan nouen eta behar nouçou gaztigatou, badakit ongui. Enecaçoula quehiago çoure semea deït, trata necaçou çoure azken mouthil becala. Coupable içan nintçan, baïnan ourtcen hari nitcen çoutaric ourroun.

Aita bere baratcian cen, bere lore ondarren arrosatcen: bisitatcen citouen bere sahar ondoac eta mahatsac. Ikoïz eta ere ikousi baïtçouen bidean bere semea oro estalia icerdiz eta herraoutsez, çangoa herrestan, doyan doï sinhetsi çouen. Galde equin çouen bere bourouari heyan gaztigatou behar çouen edo barkatou behar cioen. Azkenfin, nigarra beguian, besoac çabaldou ciozkan, eta bere bourdua botatcen çouelaric haren leporat eman cioen mousou handi bat.

Guero yarraraci çouen bere semea; oïhou equin çouen

bere yender eta haoucoer. « Mahi dout maïtatou lehen beçala, haour gaïchoa, erran cioten elgarretarat bildou cirenean. Aski gaztigatoua ican da : nehore ez dioçala oraï erreportchouric eguin. batozte ikousterat ; ekar dioçaçauc maï poulis pouillit bat, emocoue erreztoun bat ovian eta çapeta berriac çangoetan. Hartcen ahalco ditoutcoue ere oïlarretaric, ahatetaric eta ekartcen ahalco doucoue ahatche bat hiltcecco on dena: Edaney dougou, yanen elgarrekin eta eguiney besta handi bat.

Mouthilec obéditou çouten beren naousiari eta eman couten dafaïla handi bat mahinaren gaïnean. Dembora berean, seme caharrena heldou cen ihicitic bere chakourrekin : a Cerda ba harrdots hori ! oïhou eguin çauen youramentouka. Ouste dut kantouz hari cireztela hemen ; ez da goïcegui guibelat yin nadien. Erroa cira, aita !

Ez, ene semea, enouc hala, erreposta eman çouen çaharrac. Hori eguiten badout, alegranteiaz betea niceladotz eguiten diat. Kantouz hari gaïtouc eta ouroue gaïtouc, ceren baïtougou arraçoin. Mahi badouc eta ez badouc, beharco douc hic ere kantatou eta gourekin bozkariatou, ceren hire anaya hila baïtcen eta berriz yin baïta bicirat. Sortou baliz beçala douc : atzo galdouya couyan, egoun horra berriz kaoustouya. »

Leon J.n Martin,
jéténarie a Eldarit

Commune d'Abetze

1212. I. 1

Canton d'Ustaritz

Haür gastoa

1. Guiçon batec ez cituen bi séné baïcik. Gaztiena erran cion bere aïtari: « Dembora da éné nagusi içan nadin eta içan deçadan diru. Behar dut ahala içan hemendic gateco eta basterren ikhusteco. Parti çaçu çure onthasuna eta emadazu nic behar dudana. — Baï, éné séméa, erran çuen aïtac; nahi dukan beçala. Gaïsto bat haïz eta gaztigatua içanen haïz. » Guero idekitzéarekin tire bat, partitu çuen bere onthasuna eta eguin cituen bi çathi higualac.

2. Egun gutiren buruan, seme ttzarra guan cen herri fierraréna éguinez eta nihori adioric erran gabé. Erebesco cituen haïnitz larré, oyhanac, arribérac, eta ethorri cen hiri handi batétarat, nun chahutu baïtzuen béré diru gucia. Çombeït hilabetheren buruan, saldu beha içan citu

bere arropac emasteki çaba bati eta bera muthil eman: igorri çuten landetarat han astoen eta idien çaintzeo.

3. Orduan, ongui molturus ican cen. Ez çuen guehiago oheric lo égueitteco gabas, ez eta ere lurric hotz cenean berotzeco hotz eguiten cuenean. Hamabortzétaraïno gosé cen boltaca nun yanen baitzituen gogotic cherrieu yaten diruzten aca hosto eta fruitu ustelda hec; bainan nihore ez cioten deusic ematen.

4. Arratz batez, tripa hutsa, utzi cuen bere burua erortzerat alkhi baten gaïnerat, béhatuz leihotic arinki aïretan çabiltzan choriac. Guero ikhusi cituen aguertzen ceruan ilhargui eta ~~icarac, eta~~ erran çuen bere buruari nigarrez çagoelaric: Hantchet, éné aïtaren etchea bethea da muthilez çoinec baïtute ogui eta arno, arroltze eta gasna, nahi duten beembat. Dembora bereran, ni, hiltzen ari naïz gosez hemen.

5. Eh bien, chutituco naïz, guanen naïz aïtaren kausitzerat eta erranen diot: Eguin nuen bekhatu bat, çu utzi nahi ican cintudanean. Hoben handia ican nuen, eta behar naiz gaztigatu, badakit ongui. Ez neçaçulaguehiago çure sémea deitzera neçaçu çure muthiletaric azkena beçala. Ican nintzen hobendun, bainan sofritzen nuen çutaric urruen.»

6. Aïta bere baratzean cen, bere loreen arrosatzen akh batzen hari cela: bisitatzen cituen sagar ondoac eta mahatsac. Ikhusi çuenean ethortzen bidean béré sémea déna estalia icerdiz eta erhaüstez, çangua herrestatzen çuel dorjdorya sinhetsi ahal ican çuen. Gualdeguin cuen bere buruari gastigatu behar othé çuen edo barkhatu behar cuin..... Azkénéan, nigarrac begui étan, hedatu ciozka besoac, eta yaüzi eguiten zuelaric haren lepora eman cion musu handi bat.

7. Guero yarraraci çuen béré sémea; déithe

/cituen béré yendeac eta aïçoac : « Nahi dut maïthatu
lehen becala, haür gaüchoa, erran cioten bildu ciren beçain
laster. Ícatu da aski gastigatua : nihore orai ez dezola eguin
batere mehatchuric. Çatoz te ikhustera t ; ékhar çoçue
berheala marapulis pollit bat, eçar çoçué erhaztun bat
erhian eta çapata berri batzuec çangoetan. Hartzen
ahalco tutzué éré oïlar batzu, ahaté batzu, eta ekhartzen
chahal bat ona hiltzeco : edanen dugu, yanen elgarrekin
eta éguinen besta handi bat.

8. Mutthilec obéditu çuten béré nagusiari et eçarri
çuten dafaïla handi bat mahaïnean. Memento berean,
anaya çaharrena itzultzen cen ihiciric bere çakhurrekin :
« Cer da bada harrabots haü ? oïhu eguin çuen arnegüa
çarriola. Iduritzen çaït cantuz hari caïztela hemen ; ez da
goicegui itzul nadien. Erhoa çaré, éné aïta ?

9. « Ez éné séméa, ez naüc hala, ihardetsi çuen çaharrac
Eguiten badiat hori, eguiten diat ceren eta bainaïz loriaz
bethea. Cantatzen diagu eta uros gaïtuc, ecen badiagu
arrocoïnic aski. Nahi içan décayan edo ez, beharco duc
cantatu hic ere eta alegueratu gurekin, ceren eta
hiré aneya hila cena pistu baïta. Sortzen balizu
becala duc : atzo galdua çuan, eguin huna num den
khaüstua.

Le Instituteur public d'Ithetz
J. B. Marot

Arbonne.

12.13.I.2

Ilstariz.

Haour prodiga. (1)

1.—Guiçon batec etcin bi chémé baïçik.—Gastéenac ercaïten bio béré aïtari Ordou dou éné bourouaren nagouchi içan badin (2) éta içan biçabau birou. Youan ahal béhar naïs éta toki icouchi. Larticaçu çouré ontachouna, éta émadaçou oukhan béhar doudana.—Baï, éné chemea, diro aïtac; nahi dou kau béçala. Gaïchtaquin bat haïs, éta gastigatoua içanen haïs. Guéro tiréta bat idéki éta, béré ontachouna partitçen dou éta bi çathi béréinac éguiten ditou.—

2.—Handik égoun gouti barnéan, chémé gaïchtoua youan cin herritic handiaréna équiten duélaric, éta nihori agouerric ecean gabé. Haïnitz larré, oyhan, ourhandi iragaïten ditou, éta héltçen da hiri handi batéra, non (3) chahout bat zin béré birou goucia.—Ombéit hilabétéren bourouan, béré fortuna ekarrerak chaldou béhar içan citin émasté çahar bati, cheri yarri béhar içan cin: landétaraz

(1). La véritable orthographe basque sera haur, le u se prononçant ou.—
(2). Prononcez in comme en latin.—
(3) Prononcez on comme en gree.

igorri çutén asto eta idi çaintcéra.-

3.- Ordouan arrach zohakabé içan cin. Es cin içan guehiago ohérik gaouas lo eguiteko, es chourik hots cénian bérotcéko. Askotan haïn gochê hand cin non gegotik yarén béitou touen Cerriek yaten zitusten aça hockto éta frouito ousteldou hek; baïnan nihork es cion réouchik émaïtén.

4.- Arratch batés, chabela houtcha, béré bourona etchatou cin, alkhichka baten gaïnera, leihotic béha sagolarik arinik aïrian çabiltçan hegachtineri. Guéro ikouchtenditou aguertcén cérouan ilharguia éta içarrac, éta ziro nigarretan: Hantchet, éné aïtarén etchia, ogui éta arno, arroltcé éta gachna, nahi bécembat zouten chéhis bethia da. Démbora hortan, ni, hemen gochés nago.-

5.- Éta bada, alchatukonaïs, yuanén naïs éné aïtaren khaouchitcéra éta erranén diot: Bekalou bat équin nin outei nahi içan cintoudanian. Hobén handi içan nin, éta behar da gastiga neçaçoun badakit. Es neçaçou guéhiago ihéméa déith, érabil néçaçou çure chéhiétan askena béçala. Hobéndoun içan naïs, baïnan çure ganik ouroun hiratcén hari nintcén.

6.- Aïta béré baratcian cén, béré lorién boustitcia akhabaten çuela:- chagarrén eta mahatchen ikhoustén çabilan. Ikhouchi zouénian bidia barna béré chéméa heldou zéla icerdis éta herraoutches echtalia, Çangoua herrestan, nétés baïcén és çuén Sinhétchi. Zio béré bourouari gastigatou behar doun ala barkhatou béhar zion... Askénian, nigarra béguiétan, béchouac çabaltcen-zioska, éta léfora chatto équitén diolarre émaïten dio mouchou handi bat.

7.- Guero yarraraslén dou béré chémia; déitcén béré yéndiac éta haouçouac: « Maïthatou nahi dout léhén bécala haour zohakabéa, dioté erraiten bildou diréncho. Aski gastigatoua içan da: nihore és déçala gaïskiric érran oraïtic. Çatosté ikhouchtera, ekharroçué lastér maripoulich édér bat, émaçué érréstoun bat érrian éta çapata bérriac çangoétan. Harteen ahal touçoué éré oïlarrak, ahatiac, eta ékharten hiltçeko on dén chahal bat: élgarrékin béhar dougou édan, yan éta bechta handi bat équin.

8.- Chéhiec obéditou ciotén béré nagouchiari éta éman çuten tafaïla éan bat

mahaïnaren gaïnéan. Ordou béréan chémé çaharréna ihicitik heldoucén béré chakhourrekin: « Cerda bada harraboich hiaou? diotça arnegou équitén duéla. Idouri çaout kantous hari çarétéla hémén. Es da goïcégui éthor nadién. Erhotou çaré, éné aïta! »

I.- « Es, éné chémia, és narikorcholou, diotça aïta çaharrak. Gaouça haou équitén dituat boskario bétha naïcélakots. Kantou équitén diagou éta dohatc gaïtouk, écén badiagou cérén. Nahi badouk éta és, béharco douc hic éré kantou équin éta gourékin boscariatou, cérén éta hiré anaïa hila céna bicirat itçuli baïta. Oraï chortcen balits bécala douc: atço galdoua çoui égoun horra non dén hatcémana ».

Jn Payssas

Commune de Halsou.

1214. BNW 2

Canton d'Ustaritz (B-P.)

Haur kondatzailea.

1. Guizon batec etzituin (ez zituin) bi seme baizic. Gaztenac erran zion bere aitari: «Ordu da izan nadin neure buruaren yabe, eta ukhan dezadan diru. Yoan abal bebar dut, eta ikhus dezadan herri. Lathi zazu zure ontbasuna eta eman dezadazu beldu bebar zautana.- Bai, ene semea, dio aitac, nabi duyan bezala. Gaichto bat biz, eta gaztigatuia izanen biz.» Guero idekiric tireta bat zathitu zuin bere ontbasuna eta eguin zituien bartaric bi zathi bardinac.

2. Egun gutiren buruan, seme gaichtua yoan zen herritic, buruia goraric (*La tête haute; au sens de fier du texte, le basque n'a pas d'autre terme propre correspt exactem*t)

eta ikhus artio < *jusqu'à revoir* ; adio *col usuel, mais pas basque* > erran gabe nehori - Iragan zituien hainitz larre, oyan, ibaia, eta yo zuin (*arriva, aboutir*) hiri handi batetara, non ehabutu baitzuien bere diru guzia. Cembeit hilabetheren ondoan, haldu behar izan zituien bere soinekoac emazte ehahar bati, eta bera yarri sehi. (*se placer domestique*) = Egozi zuten landetaral han zaintzeco astoac eta idiac.

3. Ordu ian izan zen guzir dohacabe - Etzui -en (*ez zuien*) ukhan gucrostic oheric gabar lo eguiteco, ez eta nuric berotzeco hotz eguiten zuienian - Batzuie. tan hain gose handia zuien, non gogotic yan baitzi. tzazkien halaco aza hosto eta fruitu uotel eherriec yaten dituzten bec ; hainan nehorc etzioen (*ez zioen*) deus emaiten.

4. Arrats hater tripa hutsic, utzi zuien bere buruia erortzera alkhi baten gainera, leihotic beh. atzen zioteka ehorier, zoinac begaldaka baitzohazin arinki. Guero ikhusi zituien aguertzen zeruan ilhargui a eta izarrac, eta bere baitan erran zuien nigarrez : Hara han ene aitaren etchia bethia da sehiz, zoinec baitute ogui eta arno, arroltze eta gasna nahi duten bezembat. Dembora berian ni hemen gosez hiltzen hari niz.

5. „Heia hada, ehutituco niz, yoanen niz ene aita gana, eta erranen dio : huts handi hat eguin nuien, zu utzi nahi izan zintuanian. Hoben handi hat izan nuien, eta behar nuzu gaztigatu, ongui dakit

Enezazula (ez nezazula) gargoitic deith zure semea, erabil nezazu zure sebiric azkena bezala - Hobendun izan niz, bainan atsecabetan nintzen zutaric urrun -»

6. Aita bere baatzian zen, bere lili bondarrac urxtaturic zituela: barizen ikhusten saar bondoac eta mahats-ac - Nabaritu zuienian bidian beldu bere semea dena izeztiz eta berrautsez estalia, zangoak berrestan zabilala, doi-doia sinhetsi ere ahal zuien - Bere baitan zazabilan gaztigatu behar zuienetz ala barkhatu behar zioenetz... Azkenian, nigarra beguietan, zabaldu ziotzin besoac, eta lephoza eroric, eman zion musu bandi bat -

7. Ondoan yarrarazi zuien semea, deithu zituien etchecoac eta auzuac: «Nahi dut maithatu aintzinian bezala haur gaichoa, erran zioten bildu ziren bezen laster - Aski zehatuia izan da: nehorc orai ezterola eguin errantzurkeric batere - Zatozte ikhusterak: ekar dezozuie berehala soineco eder bat, erar dezozuiye erheztun bat erhian eta oinetaco berriac oinetan - Hartzen ere ahal dituitzuie, oilar eta ahate, eta ekhar aratze biltzeco on den bat: bagoazi edatera, elgarrekin yatera, eta phesta bandi baten eguitera -»

8. Sehiec eguin zuten bere nausiaren nahira eta ezarri zuten dafaila eder bat mahainian - Ozdu bcrean seme guehiena bihurtzen zen ihizitic bere chabcrean seme guehiena bihurtzen zen ihizitic bere chakurrekin: «Cer da hada harrahoto hau, erraiten du oihuka eta burboka? Ustc dut ccntuz bari zirctela

bemen. Ezta (ez da) lasterregui biburtu bainiz.
Ezbotu ziza, aita ? »

9. « Ez ene semea, ez nuc zozatua, ibar.
detsi zion aguriac. Hau eguiten badut, eguiten diat
zeren bozkarioz bethia bainiz. Kantuz gaozic eta
bozic gaituc, ezen badiagu zergatic. Nahi baduc
edo ez, bebarco duc bic ere kantatu eta gurekin atsegu.
in bartu, zeren bire anaya bila zena biburtu baita
bizizan. Soztbu balitz bezala duc : atzo galduia
zuian, buna nonden egun batzenana. »

L. Inst. de Halsou,

J. D. Etcheverry

Remarques :

1°. — Il est impossible de rendre exactement certains sons basques par l'orthogr. ou la coutûme français. — par ex : l'« Enfant » du tibre ne peut s'écrire en basque qu'ainsi : « haur » qu'on prononce non ha our, mais « hour ». Comme s'il n'y avait qu'une seule syllabe.

2°. — En basque, comme en espagnol, u se prononce ou — g. se pron. j. — exemple: saqua (souris) doit être lu : JAKOUA.

3°. — Dans le « Basque » a et i ne forment jamais é, mais bien aï comme si i était surmonté d'un trema. ex: bai (oui) se pron. baï. — aita (père) se pron. aïta ; également oi se lit oï ; eu se lit eou ; au se pron. aou et non o ; ei se lit eï ; c.-à-d. que chaque lettre, même dans les voyelles assemblées ou composées, se pron.ce distinctement — En d'autres termes, dans ce dialecte, on plutôt cette « Langue », les diphtongues au, oi, eu, ai n'existent pas.

J. D. Etcheverry

Commune de Jatxou

12/5. BNW.2

Canton d'Ustaritz

Nota. — Il n'y a pas de voyelles nasales dans le basque de Jatxou, les lettres n et m qui servent à les former en français forment des syllabes ne, me à la fin des ~~syllabes~~ Les lettr finales forment des syllabes muettes assez sonores. Ex. on, ek, in, ik, ak, an, se prononcent on, ĕke, ine, ike, ake, ane -

---

Haour prodigala

---

1. Guiçon batek ez. cituen bi séme baïcik. Gastiénak erran cioïn béré aïtari: „Ordou da nihonire naoussi içan naïn éta içan déçaan diroe. Youan ahal içan béhar niz éta ikhoussi béhaout ékhoe. Khartzazou zoué outhatsouna éta emaazou ezan béhar douana. — Ba éné séméa erran çuen aïtak; nahico duzun bézala. Gaïchto bat hiz et pourtua içaïn hiz Jüero idékitze- aïkin tiéta bat partitou çuïn béré outhasou- na éta hartaïk in cituïn bi pasioné bardinak 2. Gouti éounen ondoan, séné zarra youan con

herritik handi iñez, éta néhoï adiddran gabé. Bébes-
satou cituen hamitz barré, oïhan, ourhande éta ziñ-
-tcen hiri handi batéa noun chahoutou betzuin
béré dirou gouzia. Jonbéit hilaétéen bouyan, saldou
béhar izan cituen béré phildak émazté zahar bati
éta béra aloïtoc mouthil bézala: iorri zouten landé
tal han astoën éta idiën zaüntzea.

3. Orduan arras malourous izantcen. Ez zuin
guéhiago oheik loïteko gaouaz, ez zouik béatcécohoz
iten zuiñean. Hain gossé handia çuen batzuétan
noun gosik zaan béitcituen cerrick yaten ciouzkën
aza hasto éta zouitou oustel hek, béën ez cioin néhork
emaïten yéouzik.

4. Ats batez, trepa houtsa, outzi zën éorteá alkhi baten
goüneá béhatzën cuilaïk léihotik ariñe aïratzën zën
choriak. Gueó ikhousi zituen ~~choriak~~ aguertzën cerran
hilarguia éta izarrak éta erran cuin béré baithan
marrez. " Hahan da éné aitaïn etchéa, mouthilez
béthéa zoünek béitoute oguia éta arroa arrolzéak
éta gasna, nahoutën bézembat. Dembora horlan ni,
gosséak hilzën aï nou hénën.

5. "Eh bien, yéikiko niz éta youaïnez éné aïtaïn
hatchémaïtéa éta harri erraïn diot." Bekhatou bat
in nuin nahi izan cinéhiancan outzi. Houts
handia izan nuin éta béhar nouzou pountou
baakit hoï outo. Ez nezazoula déit zoué séñúá,
trata nézazan zoué azken mouthila bézala.
Hadi dioun izan niz béën akhaatzen aï noitzan
zoutaïk ourroun.

6. Aïta béé baatzéan cen, béé loréën ourstatzen

Jinitzèn aï, saar hondoàn éta mahatsèn ikhoustèn zaïtan
Noïz éé ikhoussi béitzuin yitèn bidéaïn gainéan zangva
herrestan béé séméa déna ethalia icerdiz éta herraustez
dvïdoïa senhetsi ahal izan ana. Béé béithan gabéin
zuin héa jaunitou béhar zuin ala barkhatou béharcuin
Azkénéan béguiétan narrékin, bessoak zaaldou zaïzkon
étahaïn lephoa béra botatuik haï éman zakon pat
handi bat.

7. Guéé yar aazi zuin béé séméa, déithou zituin
béé yendeak éta haouzoak. « Nahi dout hoï maithatou
aïtzinéan bézala, gaïcho haourra erran céén bihuak zié-
nécotzat. Nahi jaunitza izan da néhork ez dézola oaï in
errepartchouik. Zaïté hovrèn ikhoustéa, ekharozii maï-
joulis. joullit bat emozii erhestouse bat erhian eta
zapata berriak zangoétan. Hatchémaïten ahalco touzüü
zombéit oilar éta ahaté éta ékhartzen ahaleké bat hil
bzéé ona: yan édan éta phesta handia in béhar douau
elkharrekin.

8. Mouthilek obéitou zouten béé naoussiaï éta ézarri
zoutèn dafaïla léder bat mahinaïn gaïnéan
déménd béréan, séméi zaharréna heldouzen ihizitik
béé chakhouarrékin: « Zerda baa harraouts hoï! Oïhou
in zuin youamentouka. Cuzté out kantouz ai cüzten
hémèn; ez da goïcéi itzoul naïn Erhotou ciaa éné aïta?
9 Éz éné séméa, ez niz hala erréportu éman çuun
zaharrak. Hala aï baniz, da bozkarioz béthéa niza-
-lakotz. Kantatzèn dovou éta ourous gaia doaulacotz
ontsa Zerlaço. Nahi baouk éta ezbeouk, béharkoouk hik éé
kantatou éta alaguiatou gouékin céén éta hié aséa
hila zéna izzouli béita bizitat sortzétik helbou
balitz bézala, atzo galdua zèn, égoun horra

berruz hatchénana.

Nota. S ou ss. a une prononciation entre ch et j.

Z se prononce toujours SS.

L'Instituteur de Jatxou,

J.n Dibar

Commune de Larressore

1216. BNV.2

Canton d'Ustaritz

Haür prodigoa

1. Guiçon batec bacituen bi seme. Gaztenac erran cion aïtari: « Ordu da içan nadin nere buruaren naüsi eta içan déçadan dirua, yuan nadin hemendic baxter ikhustera. Parti çaçu çure ontasuna éta eman diéçadaçu heldu caïtana. Ba, ene semia, erran cion aïtak ; nahi duïan beçala. Gaïstoa hiz eta punitua içanez hiz. » Guero idekiric kopa bat, partitu çuen ontasuna eta eguin ƒbi parte igualac.

2. Çombeit egunen buruan, seme gaïstoa yuan cen herritic handia eguinez, eta nihori adioric erran gabe. Pasatu cituen haïnitz larré, oïhan eta ur handi, eta yuan cen hiri handi baterat, coïntan sahutu baïtçuen bere diru gucia. Combeit hillabeteren buruan, saldu behar içan cituen bere arropac emarteki sahar bati eta bera sehi paratu cen : bidali cuten pentcetarat çaincera astoac eta idiac.

3. Orduan arras maburus içan cen. Ez çuen guehiago oheric gabaz lo eguiteco, ez suric beroteco hoz cenian. Batçuetan halaco gosia pasatcen çuen non yanen baïtcituen gogotic serviec yaten. Auztenaz aza hosto eta fruïtu usteletaricl,

baïnan nehoc ez cion déüsic emaïten.

4. Arras batez, tripa hutsa paratu cen alki batian, lehotic beha airian çohacin soriéri. Guero ikhusi çuen ceruan çolan atheratcen ilharguia eta içarrac. Orduan nigarrez hasiric erran çuen bere baïtan: Hoan, ene aïtaren etsian bada haimbeste sehi, oguia eta arnoa dutenac, eta arroltciac, eta gasna nahi duten becembat. Eta dembora hortan gosia hiltcen hari naiz

5. « Ontsa, chutituco naïz, yuanen naïz nere aïtaren gana eta erranen diot: Bekhatu eglin nuën, çu utci cinturandian Huts handia eguin nuën, behar nuçu gaztigatu, badakit Ez neçaçula guehiago çure semia deit, trata neçaçu çure cerbitçariétaric azkena beçala. Hobendun içan naiz, baïna çure ganic urrun hiratcen nintcen. »

6. Aïta baratcian cen lore batçu arrosaturik bizitatcen sagar eta madari hondo batçu. Ikhusi çuenian bidian heldu bere semia dena icerdiz eta hervaïtsez bethia, herrestatu çangoa doïdoïa sinhetsi çuen. Galdeguin çuen bere buruari héya behar cioen barkhatu ala gaztigatu behar çuen. Lorkenian nigarra beguian besoac hedatu ciozkan, hartu çuen lephotic eta eman musu handi bat.

7. Guero yaviaraciric bere semia, deïthu cituen bere sehiec eta haüçoac: « Üntcinian beçala maïtatuco dut haür gaïchoerran ciaten bildu cirenetic. Aski gaztigatua içan da: nehoc deçola erreportchuric eguin. Çatozte ikhustera, emoçue bestaeder bat soïnian, erreztum bat erhian, çapeta berriac çangoHeil cetçue oïlarrac, ahatiac, eta aratche bat: Yan, edan yan behar dugu elgarrekin eta phesta handi bat eguin.

8. Sehiec obeditu çuten bere nagusia eta eman çuten dafaeder bat mahaïnian. Memento berian, seme çaharrena yicen ihicitic bere sakurrekin. « Cer dira haro horiec oro? erra

çuen yuramentu eguinez. Iduritcen çaiit cantuz hari cirtela hemen; ez da goïceguï yin baïniz. Cer eguin cira erhotu, nere aïta?"

9. "Ez, nere semia, ez naïz hala, erran cion aïta caharrac. Hooriec eguiten baïtut, eguiten dut loriétan naïcelacotz. Cantuz hari guira, urrus baïguira, eta badugu ceri. Nahi baduc eta ez behar duc hic ere cantatu eta guaekin alegueratu. Ceren hire anaya hila çuan eta pizturduc. Oraï lortcen baliz beçala duc: atço galdua çuyan eta oraï hatsemana duc.

Ezabide,
instituteur. public.

Notes: 1. la lettre s se prononc ch. — 2. la lettre u doit se prononc

Canton d'Ustariz

1217. 1. 1

Commune de S.t Pée-sur-Nivelle.

Haour Prodigoa.

1 Guiçon batec ez citaüén bi chémé baïcic.— Gaztenac erran cion béré aïtaré : a Ordaü da içan nadién— néré naüchi éta içan déçadan diraüna. Néchéharié da gan ahal içan nadién éta ikaüch déçadan maündaüna.——— Parti çacaü çaüré ontachaüna éta éman daüçtaçaü niré béhatcén çaïtana.— Baï, éné chéméa, cion erran aïtac, nahi doukan— béçala. Gaïchto bat haïz, éta içanén haïz gaztigataüna.» Guéro, idékitcén çaüélaric hiréta bat, partétaü çaüén béré ontachaüna éta éguin citaüén hartaz bi parté bardinac.

2 Handic éguin labourric barnéan, chémé gaïchtoa gan— cén héritic, baüraüa goraric, éta nihori adiaric erran gabé.— Créchéhatéu citaüén barré haïnitz, aïhanac, arriérac, éta éthori cen hiri handi batérat, çaüntan gachtatéu baïtçaüén béré diraü— gaücia. Cembéit ilhabéiten baüraüan bortchaténa içan—

cén béré proüchkén challénat émaztéki çahar bati éta béré
bourōuarén éngayatcérat mōuthil guicha: igorri çouén
landétarat achtoén éta idién han çaïntcérat.

3 Ordōuan içan cén arrach dohacalé. Ez çouén guikaz
içan ohéric gabaz to éguitéco, èz éta éré chōuric béré bourōuarén
bérotcéco holz cénéan. Batçōuétan haién gochéa hoin handia
cén nōun yanén baïtcitōuén ongui gogotic chérriéc yatén
dituzten aça hochto éta proüitōu euchtéldou horiec; baïnan
nihorc ez cion déōuchic émaïtén.

4 Arratch batéz, bitza hōutcha çoularic, outci çouén
béré bourōua énortcérat alki batén gaïnérat, aïrean arinki
négaldatcén ciren ahoriéi Cïhotic béhatcén ciotélaric. Guéro
ikhōuchi citōuén oguértcén cérōuan ilharguia éta içarrac,
éta nigarrétan érran çouén béré bourōuari: Han, néré
aïtarén étchéa béthéa da. oguï éta arno, arroltcéac éta
gachna, nahi doutén bécembat doutén chéhiéz. Démbora
béréan ni hémén gochéz hiltcén hari naïz.

5 «Éta bada, chōutitōuco naïz, ganén naïz néré aitarén
ganat, éta erranén diot: Békatōu bat éguin nōuén çōu
outci nahi içan cintōuedanéan. Falta handia içan nōuén
éta néchécharic da gaztiga néçaçōuén, hori badakit ongui.
Èz néçaçōuta guéhiago déith çouré chémétz, bata
néçaçōu çouré chéhiétaric azkena béçala. Içan nincén
kobéndōun, baïnan hiratoua nindagon çouré ganic
ourrōun.»

6. Aïta baratcéan cén, béré borán arrochatcéa
akhabatcén çaularic: bichitatcén citōuén ahagor
ondoac éta mahatchac. Noïz éta éré ikhōuchi baïtōuén
bidéan béré chémétz déna échtalia icérdiz éta érratōutchoz,
çangoa errechtan, doïdoya chuïchtcén chal içan çouén

hoüra céla. Galdétoü çoüén béré bouroüari éyan
behar çoüén hoüra gaztigatoü édo hari barkatoü.
Azkénéan, nigarrac béguiétan citoüélarié hédatoü
ciözcan béchoac, éta béré bouroüa artékitcén
çoüélarié harén léçhorat, éman cion moüchoü
handi bat.

7. Guéro yoraci çoüén béré chémea, deïthoü
citoüén béré yéndéac éta béré haoüçoac: «Nahi dout
maïtatoü téhén béçala, haour guicho haoü, cioién érran
bildoü ciréneán. Ichki gaztigatoüa içan da; orai
ez décola nihorc érréspartchoüric éguin. Çatozté harén
ikhoüchtérat, ékhar çoçoüé béréhala camïchola proüillat
bat, éçar étçotçoüé éréztoun bat érhuian éta çapata
bérriac çangoétan. Har détçaketçoüé éré, oïlharrac, ahatéac,
éta ékhar déçakétçoüé ahahal bat hiltceco on déna; édan,
yan béhar doüguü élgarrekin, éta bechta handi bat éguin.»

8. Chéhiéc obéditoü ciotén bérén naoüchiari, éta éçarri
çoütén dafaïla édér bat mahaïnéan. Méménto béréan
chémé çaharréna ethortcén cén ihicitic béré chakoürékin:
«Cèr da, bada, hiaro hori?» çoüen érran yoüraméntoüsa.
Diichté dout Cantatcén doüçoüéla hérnén; ez da
goïcégui éthor nadién. Érhotoü çaré néré aïta?»

9. «Ez, éné chéméa, ez naïz ala, ihardétohi cion
guiçon çaharrac. Hori éguiten dout bozcariez béthé
naïcelacotz. Cantatcén doüguü éta aüroüch garé
cérén baïtoüguü hartaco onguï arraçoïn. Nahi içan
déçakan édo ez, béharco doüc cantatoü hic éré, éta
goürékin bozcariatoü, cérén hiré arraya, hila cona,
bicinat éthorri baïta. Orai chortoü borda batétz

Lécala da: alço galdóna cén, égoun hórra
náun dén alchémana.»

L'instituteur de St Pée,
L Darré

Remarques sur la prononciation de quelques sons et articulations :

1° Le son français *ou* se rend ici par u, nous l'avons surmonté d'un trait

2: L'articulation française *ch* se figure en basque par un ou deux *s* suivant le cas, mais pour des non basques, ce n'est ni l'un ni l'autre. Pour bien prononcer l'articulation que dans le travail précédent nous avons figurée par ch, il faut, tout en prononçant le ch français, appuyer le bout de la langue derrière les dents supérieures, sur la gencive, vers le palais, et la faire siffler dans cette position.

3°. Le son *in* final se prononce comme le in latin dans *in sécula*.

4. Toutes les lettres se prononcent en basque, et les finales surtout.

5° Les e sont ou fermés ou ouverts, suivant l'accent qu'ils portent. L'e muet est inconnu.

6. Les *h* sont aspirées et font prononcer avec aspiration les consonnes à droite desquelles elles sont placées.

Commune de Villefranque.

1218. BNW 2

Canton d'Ustaritz.

Hür prodiqua.

Gizon batek ez zituen bi Seme bäizik.
Gaztenac erraiten dio bere aitari : « Ordu
du izan nadin ene buruaren nausi eta
izan dezadan diru. Ahala behar dut
joaiteco eta behar dut ikhusi herri. Parthi
zazu zure onthasuna eta emadazu niri
heldu behar zaitana. Bai, ene semea
erraiten du aitac, nahi dukan bezala. —
Gaichto bat hain eta izanen hain gaztigatua »
Gero tiretabat idekiric, parthitu zuen bere
onthasuna eta egun bi parthe bardinac.
Handic egun labürric barnean, Seme
tzarra joan zen herritic fierrarena eginez
eta nehori adiöric erran gabe. Pasatzen

(1) La lettre (ü) se prononce (ou).
(2) La lettre (z) se prononce comme un (ç)
(3) La prononciation de la lettre (S) est difficile à donner ; elle se rapproche un peu de (tgé)
(4) (ai) se prononcent comme (ay)

du ainhitz larre oyhan, ur handi eta
heltzen da hiri handi baletara, nun
gastatzen baitu ezkeyen diru guzia.
Zombait hilabetheren buruan, behar izan
zituen bere arropac saldu emanteki zahar
bati eta muthil zarthu: Igorri zuten
landetarat asto eta idi ttzain.

Orduan izan zen ainhitz dohacabe.
Ez zuen gehiago oheric gauaz lo egiteco, ez
eta erc nuic hotz zenian berotzeco.
Batzuetan hain gose handia zuen, non janen
baitzituen urdec jaten zituzten aza hosto
eta fruitu usteldunac, bainan nehorc ez
zakoten deusic emaiten.
Arats batez, tripa hutsa, catcheta baten
gainerat ezten du bere burua erortzera, loyhotic
behatzen zuelaric choriac airetan arinki
hegaldaka. Gero, zeru ttzolan, ikhusten
ditu ilhargia eta ttzarrac eta nigarrez
errailen dio bere buruari: « Han, ene
aitaren etchea bethea dago ttzerbitzariez ttzoinek
baitute ogui eta arno, arroltze eta gasna
nahi bezembait, artehortan ni hemen
goseac hiltzen ari nauen demboran. Bada,
jaikiko nait, joanen nait ene aitaren hatze-
-maiterat eta erranen diot: « Bekhatu
bat egin nuen Zu utzi nahi izan zaitudaniaz.
Hoben izan nuen handiztki eta behar nauzu

gaztigatu, badakit arras ontsa. Ez
nezazula gehiago zure semea izenda.
Erata nezazu zure azken zerbitzaria
bezala. Hobendun izan nintzen, bainan
zutarik urrun iraungia nintzen »

Aita baratzean zagon; bere liliac
bustiric, ari zen bere sagar ondo et mahatsen
ikhusten. Ikhusi zuenian bere semea
heldu zela bidean, izerdiz eta errautsez
oro belhea, sangoa herrestan, ez zezaken
sinhets. Behar othe zuen gaztigatu?
Behar othe zuen barkhatu? Azkenian
nigarra begietan, besoac zabaldu zaizkon
eta harren lephotik lothurik, eman zion
pot handibat.

Gero jararazi zuen bere semea;—
ekhararazten ditu etcheco jendeak eta auzoak:
«Bildu zirenean erraiten diote: « Nahi dut
maithatu ene haur gaichoa lehenago maite
nuen bezala. Aski gaztigatua izan da; nihork
orai ez dezola mehatchurik eguin. Zatozte
ikhusterat, ekharozue laster jauntzi
pullibat, emozue erraztun bat errhian
eta zapeta berriak oinetan. Hartzen
ahal dituzue oilar, ahate eta ekhartzen
hiltzeko on den aratche bat; edanen eta
janen dugu elgarrekin eta eguinen
phesta handibat ».

Zerbitzariek obéitu zioten bere nausiari eta eman zuten dafaila eder bat mahainaren gainean. Ichtant berean, seme Zaharrena heldu zen ihizitic bere chakurrekin :// Zer da bada harrabots hori ! ezraiten du arneguka. Uste dut kantuz ari zaretela hemen ; etzen goizegi itzul nadin. Zoratu othe zare, ene aita !

Ez ene semia, ez nuk hala, ihardesten dio Zaharrak. Hori egiten badut, egiten dut — bozcarioetan naizelakotz. Cantatzen diagu eta urruz gaituk, ceren eta baitugu holaco kasua. Nahi edo ez nahi, beharco duk hik ere cantatu eta gurekin alegeratu, ceren eta anaia hila zena phiztu bauta. Sorthu baliz bezala duk: atzo galdua zuan, egun horra nun den hatzemana //.

L' Instituteur de Villefranque,

F. Etchevers

Nota. L' orthographe de la langue basque n'a pas de règle fixe; Chacun l'écrit un peu à sa façon.

Counton

d'

Espelette.

Canton d'Espelette

Commune d'Espelette

1219. BNW-2

Haüür gastazalia

1. Gizon batekez zuin bi sémé beïzik. Gazteak erranzion béré aïtari : « Adou da izanmadénémé naüsi éta izan dézadan diroua. Béhar da jouan ahal izan nadin éta ikhous dézadanherri. Pharti zazou zouré ontasouna éta emadazou » Eta ermadaun béré baizéné sémia erran zuin aïtak nahi douyan bezala. Gaüchtobat hiz éta gaztigatuia izanenhiz. » Gizon idékitzian tiranta bat phartitoic zouen béré izaïtea éta eguin zituen bi phartébardinak

2. - Eguin gouticen ondotik sémé gaichtoa jouan zen herridik éguinez gogoraren éta aduruik erran gabé nihori. Pasatou zouen hainitz larriak, aïhanak errékak éta jin zen hiri handi batérat non chahoutoa béïzuin béré diroue gouzia. Helabété zonbeiten bou-rouyan béhar izan zituen saldou béré phildak émazteki chahar bati éta berzen mouthil yarri-ditiak.

3.- Orduan izantzen bizitzi dohababé. Ez izan
izan guehiago oherik lo éguiteko gaoiaz ez soiñik
béré berotzeko noiz éta hotz éguiten beitzuen. Baitzuitan
haïn gosé handia zuin non orgui jin béitzoukon
aza osto hek éta frouitou orustel hek cherriek jaten
zionztenak, baïnan nehork ez zion déousik emaïten.
4.- Gaoiu batez sabéla houxa, égon zen ehortzera
zoazko jarguia baten gaïnera béhatzéan léihotik
chioriak zoin aïratzen aïrouski. Guéro ikhousi zituz
aguertzen zérouan ilhargui éta izarrak éta erran
zion béré bouroueri nigaréguitéan: Han ché aïtaren
etchéa mouthiltz bethia da zoïnek béitoute ogui
éta arno, araoultziak éta gasna naki douten
bezembat. Dembora béréan ni gosez hiltzen nizhémen.
5.- Eta berax jéikiren niz, joanen nizéné aïtaren
khaoisutzérat éta erranen diot: Eguin nuun
békhatou bat, naki izan zintoudanian guitatou.
Hoben handia izan nuun éta béhar da gaztiga
nézazoun. Badakit hori onguii. Ez nézazoula
guehiago izen da zoure sémia, joré séhuen léroan
émanen nezazou. Onlpadoun nuntzen, baïnan zori-
gaïtzean nuntzen zoutarik houroun.
6.- Eta béré baratzuan zen béré lilien arosa-
tzen akhabaintzan. Bichatatzen zituun sagarondoak
éta mahaxak. Noizéta ikhousi béitzuin jiten
budiaren gaïnian béré sémea déna uzerdiz éta
erhaüxez estalia, hérestatzian zangoa, nékez ahal
zuen hori sinhesten. Galdéguin zion béré bouroueri

behar ezen gaztiga zezan édo barkha ezjon
Azkénian léguiak nigarrétan, hédatou ziozkan
béroak éta haren lephora aoiurthuitzen zélarik
énan zion mousou handi bat.

7.- Guéro yat arazi zuen béré semea, déithou
zituen béré jendiak éta aoizouak: « Nahi dout
haoi maithatou léhen bezala gaicho haoura,
eran ziotan héier bildouak ezan zuren bézain
laster. Izanda aski gaztigatua: néhork ez diozala
éguin orai édasiarik baténé. Jin zitzé hounen
ikhousterat, ekharozoutè laster maijoulsa bat
pouillet bat, èrnozoutè erhaztoun bat erhian éta
zapata berriak oinétan. Ethal izanen tuzui éré
hartzen oilarak, ahatiak éta ekhartzen aétche bat
hilzeko ona: édanen dougou janen elgarreken éta
éguinen phesta handi bat. »

8. Lerbitzariek obéditou zouten béré naoüsiari
éta eman zouten dafaïla éder bat mahaïnaren
gaïnian. Ordouan bériàn, témé zaharréna utzoultzen zen
ihizitik béré chakhourretan: « Zer da ba harabox
hori? erran zuin jouramentoukaz. Ouné dout bantoz
hai zuzten hemen, ez da goizégui itzoul nadin. Erko
zia, ene aïta? »

9.- Ezéné témia, ez nouk hala uhardexi zuin
chaharrak. Hori éguiten baïnuk bozkarioz béthéa
inzélakotz da. Ehantouz hai guira éta ourous guia
ezen badougou ongui zerbaz. Hik nahi uzan dezayan édo
édo ez beharko da handa dézayan hik éré éta
alléguera hadien goureken, zerien éta hiré anaya

Zoïn hila beitzen arajin da bizirat. Sortzetik
Jheldou baliz bezala da : atzo galdua zen, egou
houna non den harapatuna. »

Espelette, le 31 Décembre 1894

L'instituteur public

J.h Ahetz-Etcheber

Nota : 1 On prononce toutes les lettres dans la langue basque

2 s doit être prononcé en appuyant légèrement
la langue sur le palais et en faisant un peu ziffler. Le son de s
doit se rapprocher assez de celui de ch français

3.- j doit se dire comme si on faisait tomber à
la fois j et d, on emploie aussi y au lieu de j

4 - x a le son de ts et s combinés.

5.- Dans ph le son des deux lettres se fait sentir
en même temps.

6.- Dans ai ei prononcer séparément les deux
voyelles.

7- k s'emploie pour qu ou c dur

8- z a le son de c ou de deux s

Commune d'Espelette

Canton d'Espelette

Traduction de M. Larre Martin,
propriétaire à Espelette

1220. BNW-2

Haïn' barnialuya

1— Guizon batek ez zituen bi émé baïzek. Gazteak
éraiten dio béré aïtari: Ordon da izan nadin éné
bourouaren na oissi éta izan dézadan diroua. Behar
dout youan ahalizan lékhou ikhoustéra. Farté
zazou zouze ondasouna éta énan daoudazou nik
béhar douana. Baï éné sémia, dio aïtak, naki
douyan bézala. Gaïchto bat baïz éta gazteguatéa izaïn
huz. Guéro idékhizen zuidarik harmaréo bat partitou
huz. Guéro ondasouna éta éguin zituimbi farté bardenak.
Zuin béré ondasouna éta éguin zituimbi farté bardenak.
2— Éguin youan ordouan sémé gaïchtoua youan
zen herretik hazkarraïna éguiten zuelarik éta nehor
adiorik éran gabé. Kouritou zituen hanitz larré, orphan,
ous éta youan zen hiri handi batéra non chakoutou
béïtzuin béré diruya. Lombaït hilabéten bouroyan,
saldou béharizan zituen béré arropak émaztéki zahar
bati éta yarri zen béhi; égorri zouten landétara

asto éta idien zaintzéra.

3 — Ordouan arras malouraus izan zen. Elzuin guéhiago chérik gaoüaz lo éguiteko ez souzik holz éguiten zouénian bérotzéko. Lombait aldiz haïn gosé handia zuin, ya nen béitzituin haza asto éta frouitou ouzteldou chériek ya ten ditouztenak, haïnan néhork ez zion déousik émaïten.

4 — Arratx batez, trija houxa, érortzera outzi zen kadira baten gaïnera, béhatzen zuilarik leïhotik choriak aïrian arinki zabiltzainak. Guéro ikhousi zuin aguertzen zérouan ilhargui éta izarrak éta nigarrétan erran zuin: Hamabost, éné aïtaren étchian séhiz béthia déna douténa k oguia éta arnoa arroltziak éta gasna nahi doutan bézembat. Oembora bérean ni hemen gosez hiltzen haïniz.

5 — Béraz choutitou béharniz, zouaïn nizéné aïtaren haoüstéra éta erraïn diot: békhalou bat éguin niun, zou outzi nahi izan zinboudanian Falta handia izan dout éta béharnouzou gaztigatou. Ez nézazoula guéhiago zoure séné déit; artha nézazou zoure azkon séhia bézala. Faltadoun izan niz, baïnan hiralzen haï nintzen zoure ganik hourroun.»

6 — Aïta béré baratzian zen béré lorén ouretatzian akhabantzan: miratzen zituen sagarr éta mahatsondoak. Noiz éta ikhousi zuenian béré semia heldou bidian déna estalia. Ez erdiz éta héraüitez, zangou herrestan, doüdoya sinhesi zuen. Galdatou

zuin béré bourouari heya gaztigatou béhar zuin
édo barkhatou béhar zion. Arras nigarra
béguiétan, zabaltzen drozki bétouak étd botatzen
yélarik haren léphoraéman zion mousou handibat.

7.- Guéro yar arrazi zuin béré témia, déitou
zituzin béré yendiak éta haoizouak: é Maitatou
naki dout äitzinian bézala haoür gaücho haoü
éraïten dütié elgarrétara bildou orduko. Izan
da aski gaztigatouna; nihork ez dézala méha-
tchouri ségüin. Zaoizté ükhoustéa. ekarrozui
lastes kamisola édebat, émozui erräztoun bat
errian éta zapata berriak Zangouétan. Hartzen
abal tuzui éré oilarrak, ahatiak éta ékhas
aratché bat hiltzeko on déna. édan behar dougou,
yan elgarrékin éta phesta handi bat ségüin
8.- Séhiek obéditou zouten béré naoüsuari éta
éman zouten makaïnaren gaïnian dafaïka édé-
bat. Dembora bérian, témé zaharrena heldou zeri
ihizitik béré chakourékin: " Zer da béraz harabota
haoü? oihouéguiten dou youramentoukaz. Ousté
dout kantouz hai ziezten hemen: ez da goizégui
ethor nadiën. Errouka zira éné äita?"

9.- Ez éné témia ez nouk hala, ihardetsi zuin
zaharrak. Haoü éguiten badout, zeren bozkarioz
béthia baïniz. Kantatzen dougou éta oïrous güira
ézen badakigou ongui zéren gatik. Hik nahi édo
ez kantatou béhar douk hik éré éta bozkariatou
gouékin zéren éta hiré anaya hil zéna itzouli béita
bizira. Sortzen baliz bézala douk. atzo galdouna

Zuian, egoun hosra Kaousitsiya.

Fait à Espélette le 10 Janvier 1895

Martin Larre

Commune d'Aïnhoa.

Canton d'Espelette.

12.2.1.2.1

Haur prodigoa.

1.— Gizon batec etzuen bi seme baizic. Gastecnac, erran ⁊zion bere aitairi: « Aita, da izan nadin nere nausi eta izan dezadan dirua. » Berak jun ahal izan eta ⁊hauei banatu zuen.

Pharte ⁊zazu zure ondasuna eta eman nezazu ⁊ohatzen zaidana. — Bai, ene semea, erran ⁊zuen aitac, nahiean bezala. Gaichto bai⁊ hauz eta gaztigatua izanen hauz. » Gero ⁊ohitzen zuelaric ⁊ireta bi⁊ pharteko zuen bere ondasuna eta egin bi pharte berdinac.

2.— Handic egun guttion barnean, seme gachtoa jun zen herriti egiten zuelaric handieria, eta ⁊hor eroan gabe nihori. ⁊Ezatu ⁊zituen haiñitz lagun, oyhen, ur eta ⁊hoorri ⁊zen hiri handi batera, nun ⁊hadukin baitzuen bere diru guzia. Hilabete zenbaiten barnan saldu behar izan zituen bere ⁊hiruz ha guziac ornoztaki ⁊ahar bat eta ongaitu mothil izateco; ogari zuten landetarat ⁊aintzeco astoac eta ⁊iriac.

3.— Ordian, izan ⁊zen arras malauru. Etzuen izan gehiago ohorie lo egiteco gauaz ez ⁊nuc berotzeco nriz eta ere hotz egiten

baitzuen. Bazuen baizuetan bain goze handia non jaun baitzituen
aza otoi bak eta fruitu ustelen bakezoinak jaten baitituzte
eberrik; bainan nihorc etzion amaitzen dendik.

4. — Arrai batez, zabala luzatik, utzi zuen bere buruaz ordezkari
zizelu baten gainerat, beiratzen zuelarik bihotzic ebanei zuinak
arraitzen baitzion arinki. Gero ikhusi zituen agertzen zaroan
ilhargia eta izarrac, eta erran etzuen nigarrez. Hantchek ene aitaren
etchea bothca da mutilez zuinak bazituta ogia eta arnoa, arroltzen
eta gazna, nahiten bezan bat. Denbora luzetan ni gozoak liebtzen
ainaz lamen.

5. — Bezaz alchatuco naiz, jinanen naiz haschamatcat ene aita
eta erraten diot: Eginen behkatu bat, naiz eta ene nahi izan bainon
zu uzten. Izan nuen lurro handia, eta behar nauzu gastigatu, hiri
badakit ontsa. Ez nezazula deit gehiago zure semea, molda nezazu
zure mutilcatzic azkena bezala. Izan nintzen faltadun, baina
enchatzen nintzen zutarik urrhun.

6. — Aita bere baatzuen utzi, akhabatuen zuelarie arrosatzen bere
lorcak: bisitatzen zituen bagar enbac eta machatsak. Naiz eta
ene ikhusi baitzuen ethortzen bidean gainean bere semea denda
ostalu izendiac eta erhantzaz, berostan zangoa, ahal izan utzuen
doinua hori finkatzi: Galtegin zuen bere buruari behar zuien
barkhatu edo gastigatu behar zuen. Azkenian, nigarrac begietan
trodatu zitzaizkan berouk eta botatzen zelarik haren lepoarotsan
zion mutu handi bat.

7. — Gero jarraiki zuen bere semea; deithu zituen bere jendeac eta
hauzoac: « Nahi dut hemi maithatu behar bezala, hau gaztigu
arean ziuten bildutzen utzion ondoan. Izatu da ardi gastigatua:
nihork ez diozula ordi egin erraposchubat. Jatorre hunen ibiltzea

ekhar izozue fite maiseubo juillibat, aman izozue erhaxtan
bat ertian eta zapata berriac zangoetan. Hartzen ahalco dutzue
ere oilarrac, ahatiac eta ekhiar azue adichebat ona hiltzeco: edaman
dugu jainen elgarrekin eta egunen berta handi bat.»

8. — Muthilac obedu ezioten bere nausiari eta eman zafaila
eder bat maharraen gainean. Haurren berean semeik zaharrena
galtzen dzon ibiziteik bere ekhekhurrekin: « Zer da badan harroth
hau? oihu egin zuen jinarmentuka. Ustedut khantuz ari
zaatela haurren; ez da goizegi itzul nadien. Erhua zare, ene aita,
9. — Ez ene semea, eraiz erhua, erreposta eman zioen zaharrac.
Egiten badut hori, da bethio naizelacoz bozkario. Khantatzen
dugu eta urrut gare, ecrani baitugu are arrazoina. Hik nahi izan
edo ez behar duk hik ere khantatu eta boskariatu gurekin.
zeren hire anaia zuria hila baitzen etharrie brita bizirat.
Da sortzeat helduu balu bezala: atzo galdua zen, egun huna
hatsheman.»

Prononciation: 1. En basque dans les e sont fermés. 2. La lettre z se prononce s. — 3. La lettre g a toujours le son
4. La lettre u se prononce ou.

J. Vinçague

Commune de Carrebo.

BNW 2
1222.

Canton d'Espelette.

Haour Irodigoua.

1.———— Guison batéc étsouén bi séné baïsic. Gastenac éraïtén dou béré aïtari: « Ordou da isan nadin éné naousi éta isan désadan dirou. Nahi naïs johan bastér ikhoustéra. Parti ésasou souré ontasouna éta émadasou isan béhar doudana. — Baï, éné séméa, dio aïtac; nahi doukan bésala. Gachto bat his éta pounitia isanén haïs. » Guéro idékiric tirouar bat, partitou souén béré ontasouna éta éguin isan sitouén bi parté bardinac.

2.———— Egoun labouric artéan, séné gachtoa johan sén héritic fiéraéna éguinés, éta nihori adioric éran gabé. Sasatou sitouén asco érérnou, oïhanac, ourac, éta jin sén hiri handi batéra, non chahoutou baïtsouén béré dirou gousia. Sonbaït hilabétérén bourouan, béhar isan sitouén saldou béré aropac érnasté sahar bati éta mouthil sarthou: igori soutén landétarat astoén éta idién saïntséra.

3.———— Ordouan, aras malérous isan sén. Etsouén isan guéhiago oheric lo éguitéco gaouas, és souic bérotséco

hots éguitén souénian. Sonbaït aldis haïn gosé handia souén, non janén baïtsitouen ourdéc jatén toustén hasa osto éta frouitou gastatou héc; baïnan nihorc étsacon déousic émaïten.

4.———Gaou batès, bitja houtsic, outsi souén béré bouroua érortséra catchéta batén gaïnéra, béha sagolaric léihotic arinki hégaldatsén sirén choriér. Guéro ibzhousi sitouén aguértsén serouan ilhargui éta isarac, éta éran souén béré bourouari nigarès: «Han, éné aïtarén étchéa béthia da séhis soïnéc baïtouté ogui éta arno, araoutsé éta gasna, nahi doutén bésaïn bat. Arté hortan, ni, gosès hiltsén naïs hemén.

5.———«Eh bién, choutitouco naïs, joanén naïs éné aïtarén bzhaousitséra éta éranén dacot: Eguin nouén bébzhatou bat, noïs éré nahi isan baïntsintoudan kitatou. Isan nouén hoben handia, éta béhar nousou gastigatou, badakit ontsa. Éné sasoula guchiago déith souré sémea, trata nésasou souré séhiétaric askéna bésala. Hoben doun nintsan, baïnan houtsén nintsan soutaric ouroun.»

6.———Aïta béré baratsian sén, béré lorén arosatsiarén finitsén; bisitatsén sitouén sagar ondoac éta mahatsac. Noïs éta éré ibzhousi baïtsouén jitén bidiarén gaïnian béré séméa déna -isérdis éta érhaoutsès éstalia, sangoa héréstatous, étsouén kasic sinhésten ahal. Béré bourouari galdéguin souén béhar souénès gastigatou édo béhar sacon barkhatou.... Askénécots, nigarac béguiétan, hédatou sascon bésoac, éta lépotic lothous, éman sacon mousou gosobat.

7.———Guéro jar arasi souén béré séméa; déithou sitouen béré jéndiac éta aousoac: «Nahi dout maïthatou léhén bésala, haour gaïchoa, éraïtén dacoté bildou sién bésan lastér. Isan da aski pounitia: nihorc ès déséacola oraï éguin éréjrotchouric guéhiago. Satosté ibzhoustéra; ébzhar osouyé sité camisola poillit bat, émascotsié érhastoun

bat érhian éta sayéta béri batsou sangoétan. Hartsén ahal ditousoué éré oïlarac, ahatiac, éta ékhartsén aët. chébat hiltséco ona : édanén dougou, janén élgarékin éta éguinén pésta bat handia. »

8.——— Séhiec obéditou soutén bérén naousiari éta éman soutén tasaïla édér bat mahaïnarén gaïnéan. Ordou bérian, séné saharéna héldou sén ihisétic béré chakourékin : « Sér da béras haraots hori ? oïhou éguin souén juramendourékin. Ousté dout bkhantous hari siéstéla hémén ; és da goïséguï jin nadin. Erhoa sira, éné aïta ? »

9.——— Es, éné séméa, énouc hala, arapostou é-man souén saharac. Hori éguitén badout, sérén éta boscaléntsias béthéa bénaïs. Khantatsen diouc éta ourous guitouc, ésén badiouc arasoïnic askri. Hic nahi Do és, béharco douc bkhantatou hic éré éta aléguératou gourékin, sérén hiré anéa hila séna béris pistou baïta. Sorthou béria balits bésala douc: atso galdia souïan, égoun hora harapatouïa. »

L'instituteur de Cambo,

Etcheberrigaray

Commune d'Itxassou

1223. BNW 2

Canton d'Espelette

Haur prodigala

1. Guisson batec es suin bi seme bessic. Gastiénac erran suin béré aitari: „Ordou da éné naousi issan nadin eta issan dessadan diruya. Jouan béhar dout éta béhar dout léKouac icousi. Farti sassou souré ontassouna éta émadassou éné partia — Ba éné sémia erran suin aitac: nahico douyan bessala Gaïchto bat bis éta gastigatuya issanen his.» Guéro idekis tirvin bat partitou suin béré ontasouna éta éguin situin bi parté berdinac

2. Dembora gouztien bouruyan séné gachtoua jouan sen herritic fierra éguinés

éta nihori adio erran gabé. Souvitou situin landac, oyhanac, our handiac éta yin sen hiri handi batétarat, non ahuhoutou baissuin béré dirougoussia. Sombeit hilabétheren bourouyan, saldou bébar issan suin béré arropa sarrac émasteki sahar bati éta moutil youan: igorri soulen landétarat saintzeco astonac éta idiac.

3 _ Ordouyan arras malourous issan sen. Es quin issan es ohéric bo équitéco gaouas, es soinic bérotzeco hots équiten souyenian Batsouyétan hain gosia sen non yanen baïtsituin gogótic assa hosto éta frouitou oustel hetriec yaten siousténdac; bainan nihoc es sion déousic émaiten

4 - Arrax batés, bipa houxa eroi sen alki baten gaïnerat, béhatous léihotic chorier soïnac aïratsen baïtsiren ariñki. Guéro, icousi situin aguertsen sérayan ilhargui a éta issarrac éta erran suyen niyar éguinés: han éné aïtaren échia bétia da sehis soïnec baïtuté oguia eta arnoua, arrotsiac éta gasna niki duten bézembat. Dembora hountan, ni, hilsen nis gosés hémen.

5 _ „Beras, yeikico nis, youanen nis éné aïtaren ganat éta erranen diot: Eguin nuin bécatou bat zou outzi nuhi issan sintondanian. Gaïski éguin nuin éta béhar noussou gastigatou, badakit onxa. Es nessassoula déit guehiago zouré sémia, bata nessassou souré

séhiétanic askéna bessala. Jaltadoun issan nintsen
bainan higatsen nintsen soutanic ourroun »

6- Aïta béré baratsian sen loren
arrosatsen : bisitatsen situin madari ondouac eta
mahatsac. Jcusi suinian bidian heldou béré
sémia, bétiz ipserdis éta ernaoutzés, sangoa herestan
doï doya sinexi suyen. Galdéguiten suin béré baurou-
yari béhar suyénés gastigatou ala barcatou...
Askénian nigana béguiétan bésouac hédatou
siostkin éta léjora yaoussi éguinés éman
sion musu handi bat.

7- Guéro yarraussi suin béré
sémia ; déitou situin béré yendiac éta
aoussouac : « Nahi dout maïtatou léhen bessala
gaïcho haouna, eman zioten, bildou sirénian
Aski gastigatuya da. Nihoc es dessola éasiaric
éguin. Gaousté icusterat étkarrosuié béréhala
camisola pouillit bat, énrossuye enestouna
erbian eta sapéta berriac sangouétan. Hartsen
ahal ditautzouyé éné oïlarrac, ahatiac éta
étkaraatché on bat hilséco : édanen duguc,
yanen elgarrekin éta jesta handi bat éguinen

8. Moutilec obéditou douten
béren naousiari éta éman souten dafaïla
éder bat mahaïnaren gainian. Or dou
bérian sémé Saharréna heldou sen
ihissitic béré sacourrekin : « Sor da beras
harrabots hori, youranen du éguinés- Ousté
dout cantatsen dussuyéla hémen. Es da goiségui

yin nadin - Ethoa zira, éné aïta ?»

9. Es éné, éné témia, es nis halaïrran suin guisson saharrac. Hori éguiten badout aléguéra nisselacots da. Cantatsen dougou éta ouroux guira, séren arrassoïnac baïtougou. Nahi éta es béhar douc cantatou hic éré éta béhar his aléguératou gourékin, séren éta hiré amia hila bitsen éta pistou baita - Dortou balis bessala douc : atso galdouya souyan, égoun caousitouya douc »

L'Instituteur d'Itxasson,

M Zerbeïde

Commune de Louhossoa.

Canton de Espelette.

1224. BNW.2

Haour prodigoa.

Guison batec étsitien bi gémé bézic. Gasténac erran sion aïtari : « Ténor da néouré naougi isan nadin éta diroua ouean désatan. Béhar nis youan eta basterrac icougi. Sartéya sasou souré ontajounac eta émen sadasou heldou saoutana. — Bai, éné gémia, erran sion aïtac : nahi doucan besala. Gaïchtoa his éta pounitia isanen his. » Guéro, tiénta bat idokis, partéyatou zien béré ontajouna éta in bi parté berdinac.

Sombaït égounen bouriau, gémé gaïch-toa youan zen herritic, fierrana inès eta adio-rie erran gabé néhori. Sajatou sitien larré, oïhan éta arribéra hanits, éta yin sen biri ha-oundi batéra, noun chahoutou baïtsien béré dirou gousia. Sombaït hilabéthéren bouriaz, jaldou béhar izan sitien béré pildac axo bat, éta yarri géhi : Igorri souten landétarat, ajtouen éta idien saïntséra.

Ordian bisiki malouroj isan sen. Etsien guéhio ohéric atjétan étsatéco, ez éta jouric hots sénian bérotséco. Sombaït aldis haïmbertsétaraïno gojé zen, yaïn baïtsitien ourdec yaten Donoten aza ojto éta frouïtou oujteldou hec: baïnan néhoc étsion litjic émaïten.

Aj batis, bitja houtjic, outsi sen erortsérat alki baten gaïnérat, béhatous leïhotic arinzti aïrian sabiltsan ihisiac. Guéro icouji zitouen zérian aguertsen ilhargüia éta isarrac éta nigarrès erran souen: Han, éné aïtaren étchia bethia da géhi ogui eta arno, arroltsiac eta gajna nahi duten bez embat douténès. Dembora hortan ni gojiac hiltsen ari nou hémen.

« Eh bien, chontitouco niz, yohaïn niz aïtaren gana éta erraïn diot: Pécatou bat innien zou kitatou nahi izan sintoudanian. Hoben handia isan nouen éta pouritou béhar naausou, badakit. Es nésasoula guéhio souré gémia déit; trata nésasou souré asken géhia bésala. Hoben doun siintsan, baïnan éneatsen siintsan soutaric ourroun.»

Aïta baratsian sen, lilien hourtatsen finitsen ari: bigitatsèn sitien jagar éta mahaiondoac. Icougi siénian bidian yiten béré génia isendis éta herraoutgès déna éjtalia, ichterra herrejtatous, doïdoya gineki sien. Galdein sien béré bourouari pouritou béharsien ala barcatou béhar sacon.... Enfin, nigarra béguian, béjoac

hédatou sascon éta lépora yaousinic pot haoundi bat éman.

Guéro yar arasi sien béré gémia, déitou béré yendiac éta haousoac : « Nahi dout maïtatou léhen bésala, haour gaïchoa, erran séen bildou siénéco. Ajki jouitia isan da ; néhoc es désacola oraï erreprotchouric éin. Saourté iconjtérat. Ecar ~~ossié~~ ossié fité ~~jabato~~ paltopoillit bat, émocié éhastoun bat erhian éta sapata berriac sangotan. Hartouco ahal toutsié éré oïlarrac, ahatiac, éta écarri ahalco hiltséco ouden ahatché bat : édaïn dougou, yanen éta péjta handi bat inen elgarrékin. »

« Es éné gémia, es naoue hala, erréjpouditou sion saharrac. Alégrantsias béthia nisala cots iten Diat hori. Cantatsen dioue éta aléguéra guitoue, ésen badioue serdaco. Nahi badoue éta es, béharco doue hic éré cantatou éta aléguératou gourékin, séren hiré anaya hila séna yin baïta bisirat. Jortsen balits bésala doue : atso galdia soucan, égoun houna noun Deus hatsénana »

A. Carricaburu.

1225. I. 1

Commune de Sare

Canton d'Espelette

— Haur gastatzailia —

1 Gizon batec ez zituen bi seme baizic. Gartenac erran zion bere aitari: « Ordu da izan nadien nere buruaren nagusi eta izan dezadan dirua. Behar dut gualeco on izan eta behar ditut bazterrac ikhusi. Zathi zazu zure ontasuna, eta emadazu izan behar dudana." — "Ba, nere semia, erraten du aitac; nahi dukan bezala. Gaichtagin bat haiz, eta gaztigatua izanen haiz!" Gero idekiric cutcha bat, partitu zuen bere izantza eta egin zituen bi zathi berdinac.

2. Egun gutien buruan, seme gaichtoa guan zen herritic, espantua zariola eta nihori adioric erran gabe. Pasatu zituen hainitz larre, oihan, erreka, eta ethori zen hiri handi batera, non gastatu baitzuen bere diru guzia. Zembait ilhabeteren buruan, behar izan zituen bere yauntsiac saldu emazteki zahar bati eta berac behar izan zuen sehi saltha. Igorri zuten landetara, han astoen eta idien zaintzera.

3 Orduan arras dohakabe izan zen. Ez zuen gehiago oheric lo egiteco gauaz, ez surik berotzeco hotz egiten zuenean. Batzuetan hain zuen gose handia, non yanen baitzituen gogotic zerriec yaten tuzten aza hosto eta fruitu usteldu hec; bainan nihorc etzion deusic emaiten

4 Gau batez, sabela hutsic, utzi zuen bere burua erortzerat alkhi ttiqui baten gainera, behatzen zuelaric leyhotic ayretan arin zabiltzan choriey. Gero ikhusi zituen zeruan agertzen ilhargia eta izarac, eta erran zuen bere buruari nigarrez zagolaric: Hantche urrun, ene aitaren etchia sehiz bethia da, zoinec baitute ogi eta arno, arrolze eta gasna, nahi duten bezenbat. Dembora berian, ni, hemen gosiac hila nago.

5.ª Altchatuco naiz behaz! guanen naiz nere aytaren gana, eta eranen diot: Huts bat egin nuen, zure ganic urrundu nahi izan nintzenian. Oben handia izan nuen, eta behar nauzula gaztigatu badakit ongi. Ez nezazula gehiago izenda zure semea, eguzu nitaz zure sehietaric azkenaz bezala. Obendun izan naiz, bainan hiratzen hari nintzen zutaric urrun."

6. Hita bere baratzian zen, orduantche bere lorien bustitzia uzten: miatzen zituen sagar ondoac eta mahatsac. Ikusi zuenian bidean ethortzen bere semea izerdiz eta erhautsez dena estalia, zangua nekez altchatzen, etzeraken errechki sinhets. Galdetu zion bere buruari behar zuen gaztigatu, ala behar zion barkhatu.... Azkenean, nigarra begietan, hedatu ziozkan besoac, eta besarcatzen zuelaric, musu handi bat eman zion.

7 Gero yararazi zuen bere semea; deitu zituen bere etchecoac eta hauroac: " Maithatu nahi dut lehen bezala, haur gaichoa, erran zioten bildu zien bezain laster. Aski

gazligatua izan da : nihorc ez dezola oray erran gaizkiric batere.
Zatozte ikustera ; ekharozue berehala maipulis puillit bat, emozue errertun bat errian eta oinetaco berri batzuec zangotan.
Hartzen ahal tutzue ere oibarrac, ahatiac, eta ekhartzen aratze bat hiltzeco on dena : edan behar dugu, jan elkharrekin eta egin besta handi bat."

8 Sehiec obeditu zuten beren nagusiari eta eman zuten dafada eder bat mahainaren gainean. Ordu berian, seme zaharrena heltzen zen ihizitic bere zakhurrekin : "Zer da bada harrabots hau ? erran zuen goraki, arnegu egiten zuelaric. Iduritzen zait khantar hari zaretela hemen ; ez da goizegi ethor nadin. Erroa zare, ene aita ?"

9." Ez, ene semea, ez nauc erroa, ihardetsi zuen gizon zaharrac. Gauza hori egiten badiat, duc zeren naizen bozkariotz bethea. Khantaz hari gaituc eta borcariotan gaituc, zeren baitiagu arrazoinic aski. Hic nahi edo ez nahi, beharco duc khantar hari hic ere eta gurekin borcariotan sarthu, zeren hire anaya hila zena phiztu baita. Oray sortzen balitz bezala duc : atzo galdua zuan, egun horra non den atchemana."

L'Instituteur de Sare

Imirin

Observations sur la prononciation :
u se prononce ou. — z se prononce comme c — ai se prononce aï
au se prononce aü — g conserve la prononciation dure même devant les voyelles e et i — s se prononce au moyen d'un sifflement sous la langue, la pointe de celle-ci touchant le palais — tous les e sont ouverts — l'é fermé et l'e muet n'existent pas. — Pas d'accent. —

1226. BNW.2

Commune de Souraïde.

Canton d'Espelette.

Haour prodigoua.

1— Guiçon batec etcitouen bi sémé baïcic. Jastem erraïten dio béré aïtari : « Ordou da içan nadin néré naousi éta dirouya içan deçadan. Béhar daut ahala youaïteco éta Jokien ikousteko. Parti çaçou çouré ontasouna éta éman neçaçou nik béhar doutana. — Baï, éné sémia, érrancion aïtac : nahi douzkan béçala. Gaïchto bat hiz éta gäztiga loua içanen hiz. » Éta idekitciarekin tiréta bat béré onthasouna Jartitou çouen éta hartas égin bi sati berdinac.

2— Egoun goutiren ondoan, séné tsarra youan cen herritic, handiaïna égiñez éta nihori adioric erran

gabé. Erébésatou aitouen haintz harré, oihanac, ibayac éta yin cen hiri handi batétara noun chahoutou baïtçouan béré diroe goucia. Cembéït hilabéteren bourouan saldou béhar, içan citouen béré fiultçanac émastéki çahar bâti éta muthil içaïteco béré bouroua dirouten éman: igorri çouten handétara han çaïntçéco astouac éta idiac.

3 – Ordouan arras dohacabé içan çen. Etçouen içan guéhiago oheric lo équiteco gaouaz; éz éta éré seric bérotçéco hotz équiten çouénéan. Batçouetan halako goséa çouen noun yauen baïtcitouen heriec yaten tourten asa horto éta frouïtou oustéldouac, baïnan nihorc étcioen déousic émaïten.

4 – Arras batez, sabéla houtsa béré bouroua outsi çouen errortcéra alkicha baten gaïnéra, béhatçen çoudaric heihotic horieï çoïnac arinki légaldatoun baïtaren. Guéro ikousi citouen aguerten cérouan ilharguia éta içarrac éta béré baïtan, erran çouen nigar équiten çoudaric: Han, éné aïtaren étchéa, béthia da séhiz, çoïnec baïtiloustéé oguia éta arnoua, arroltziac éta gazna, nahi duten bécembat. Dembora hartan, ni gosez hilzen ari naïz hémen.

5 – Ontsa bès, yeïkiten nis: youanen niz éné aïtaren, caoutsitcéra eta éranen diot. Béhatoc bat éguin nouen nöis éta çou outsi nahi içan baïnouen. Hoben handi içan nouen, éta

gastigatou béhar nouçou, badakitt ongui. Ez néçacoula gue hiago çouré séméa déith, molda néçaçou çouré mouthilétan askéna béçala. Içan nitçen hobendoun, baïnan iräounguitcen hari nitcen, çouré ganic ourroun.

6— Çita béré baratçian cen béré loren arréatcen akhabatcen: bisitatcen citouen sagar ondouac éta mahatsac. Ikhousi çorténéan bidéaren gaïnéan béré sémia, icerdiz éta henaoutzez déna éstabia, çangouen hérrestan, doïdoïya, sinetsi çoren. Eguïn çoren béré baïtan béhar çouenez gastigatou édo béhar çioïn barkatou. Arkénian, nigarra béguian, bésouac kédatou ciostkin éta haren léçpa botatcen célaric, émau cion mousou handi bat.

7—Guéro yar araci çouen béré sémia; galdéguin citouen béré yendéac éta haoüçouac: « Nahi dout maïthatou haoü léhen béçala, häour gaïchoua, erran cioten hoic bildou cinéko. Içan da aski gastigatoua, nihoc oraïn ez déçala méhatchouric baténé éguïn. Çatoste ikhoustera; ekharasoué béhala zamiola jouillit bat, émau dioçoué errestoun bat errian eta çapéta beriac çangoétan. Har déçaké çoçué éré oïlarrac, ahatiac éta ékar ahatché bat hiltéco on déna. Edanen dougou, yanen élkarrékin éta festa handi bat éguinen.

8—Séhiec obéditou çouten béré nausiari éta émay çouten, dasaïta édev bat mahaïnian. Ordou béréan séné saharéna heldou en

guibélérat ikicitic béré çacourrékin : "Cerda bada harrotz hori.,
oihou éguiten dou youramentourékin ? Ouoté dout cantatçen
douçouéla ! Ez da goïcéki yen nadien. Erroua cireya,
éné aïta ?"

J — Ez, éné démia, ez nouc hala, ikhardesten dou guiçon
çaharrac. Hori éguiten badut, douc boskarios bethia
niçela. Khantatçen dougou éta dohatsou gaïtouc céren
dougoulacots noun hala içan. Nahi içan deçakan ala
ez béharco douc hic éré canta deçakan éta boska
hadien gourékin, céren éta hiré anéya hila çéna
beris yen den bicira. Oraï sortçétic hedou balitz
béçala douc : Atço galdoua, couyan, égoun hounа noun
déla hatchémana.

L'Instituteur de Souraïde,

F. Coulet

Nota — S : Voilà la lettre la plus difficile à prononcer pour quiconque n'a pas appris à parler le basque dès son enfance, il a un son sifflant, différent de l's des autres langues. Pour le prononcer il faut le siffler en recourbant la langue vers le haut du palais : Exemples : sasia, sosa ... etc... ne sauraient être prononcés chachia, chocha, pas plus que çacia, çoca. —

Couton

d'

Hasparren.

1927. Bilbo 2

Commune
d'Hasparren.

Canton.
d'Hasparren

= Haour chaboutzalia =.

1. Guzon batec ez citouen bi senne baïzik. Gaztenac eran. ~~za~~ Zakon bere aïtari: « Denbora da iran nadin ene naousi eta oukan dezadan diroua. Ketesarò da zouan nadin eta ikous dezadan berri. Zarti zadan diroua. Ene senia erzakon zoure oukasouna eta eman eni zuzen zaïtana — Bai, ene semia eran zuri aïtac, nahi doukan bezala. Gachto bat luz eta gastigatoua zanun lik. » Guero idekitzearekin tiraut bat partiton zouen bere oukatouna eta eguin bi parte berdinac.

2. Gouti eguinen ondouan senne gachto bouna zoan en berritik bouroua gora nehori adiorik erran gabe.

Zasaton citouen bäinik larré oyhanac our bandiac eta zin en bri bandi bakharat noun eta chahouton baïkouen bere diroua

gouzia. Zonbüt lulabeten bourouan saldon behar izan zitouen ematzezahar bati bere söinetakouak eta yarri behar izan mouthil guisa igorri gouez pentetarat astouen eta idiri zaihterat.

3. Ordouaz arras malourous izan een ez zouen guchiago obseri ganaz lo egoitew ez eta ere sourik hotz eniran berotzeko. Zonbüt aldiz hain ere gose, nola eta gootik yaren baitzitouen oundee yaten zitouzten aza hosto eta frouiton oustelac, bainan nehore ez zakolen deousere emaiten.

4. Arras batez bipa houtsa yarri een alki gninigno baten gaïnean, lehotic behateen zitouelarik arinki choniac airen zabila. Guero ikousi zouen erouan aguerten ilhargnia eta izarrac eta bere baitan erraiten zouen nidarez zagolarik: Han ene aitaren etchea bethi da noubilez zoinek eta baitoude odui, anno arroltce eta gasna nahi douten bezenbat. Benborra hortan ni, Goserik hilteen hari nüz benen.

5. Beras Choutitouco-nüz, yoanen nüz ene aitaren kaousitzerat eta erranen dakot: Bekatou bat eguin nouen zoutarik yoan nahi izan nouenian. Hoben bandia oukan nouen eta behar naouzou gastigatou badakit ouhsa. Ez nezazoula guehiago deit zoure seme beha nezazou zoure aiken moutila bezala. Hobendoun izan nüz, bainan akitoua nintzan zoutarik ouvroury.». Ata

6. Ata bere bahatzian een akabatem zouelarik bere lorri ouremaitia. Mialem zitouen sahar ondouac eta mahatsac. Noiz eta ere ikhousi zuenia bidian bere semia heldou zelu, mainkou izerdiz eta berraoutsez estalia, doy doia sinbetsi ahal izan zouen bere baitan galdatou izan zouen beya gastigatou ala barkatou behar zuen-------
Arkenian nigana beguietan zouelarik besouak zabaldou zaizkon eta eman zakon mouzou handi bat

4. Guero yarrari zouen bere semia; oyhou eguin zouen etchean yndar eta haouzoun: « Maitatou Nahidout lehen bezala, gaïcho haouna, eman zakolen ore buldou erenian. Aski gastigatoua izan da: nehork ez dezakotela guehiago gaztigatu eman zatozte huren ikoustera; ekar dezakotela berehala chamar ponillit bat ezarrakozoue eneqtouy buteman

eta ümetaco beriac zangoutan. Harten ahal ditouzou ez ülaniac, ahatiac eta ekarten ahalche bat ona hilteko: edanen dougou yanen ilgarekin eta eguiney pesta handi bat».

8. Montilek entzoutou zouten beren naousia eta ezarri dafaila eder bat mahaïnaren gaïnean ordouan berian seme Zaharrena heldou en ikhüitik bere chakourrekin: « Zerda biraz harrabots hori? erran zouen youranentzat eguiten zouelarik. Ouste dout Kantoud hari eiezteta hemen; ez da goizegui yin nadin. Errouna eirea ene äita?».

9. Ez ene semia, ez nouk hala erran Zakon Zaharrac. Hori eguiten badout bozkarientziaz betia naïzelakouan eguiten diat. Kantatuen drouk eta bozkariotan gaïtouk eren eta hola igaiten ahal baïkare. Nahi badouk eta ez Kantatouen beharko douk hik ere eta bozkariotan izan gourekin eren eta hiri anaya hil ema pizton baïta tortem baliz begala douk. Atzo galdoua zoutan, eguin Kausitoua douk.».

Traduit du français par M.M. Guilliard et Angosse.

Commune de Bonloc.

1928. BNW 2

Canton de Hasparren

Haur prodigua

1. Guizon batec ez zitûn bi seme bai-
zic. Gazteenac erthan zion aitari: «Dembora
da, ene buruân nausi izan nain eta izan
dezân diru. Behaut, yuan ahal izan nain,
eta ikhus dezan baster anhitz. Phartizazu
zure onthasuna eta emäzut zuri ere behar
baitut ukhan.—Ba, ene semia, ertzan zûn
aitac, nahaukan bezela. Gaichtoat hiz
eta gaztigatua izân hiz.» Guero idokiz
tianta bat, phartitu zûn bere onthasuna eta
bi phartebardinac eîn.

2. Egun gutîn buruan, seme gaich-
toa,

yuan zen herritic fierāma einez eta nehori
adiorc eztan gabe. Erebesatu zitin anhitz
othar, oyhan, errecа eta yintzen hirri handi
batetala nun gastatu baitzūn bere diru guzia.
Lembait hilāten būco Saldu bekar ukhan
zitūn bere astopac, emazte zahar bati eta bere
burua alocatu muthil irrateco: igorri zuten
landetalat, han, idien eta astuen zeintzeco

3. Orduan, arras maluros izan zen.
Ez zūn guehiō dheic gabaz lo eiteco, ez suic
hotz eiten zūnian berotzeco. Batzuetan hain
ozpe handia zūn nun yan baitzitin gōtic
urdec yaten zuzten frutu usteletа eta aza
hosto hetaic: bainan nehoc ez zakon deus
emaiten.

4. Otsalde batez, bipa hutsa, utzi zūn
bere burua cortzeat catcheta baten gainea, so
zalotan zōlaic leihotic, arinki hegaldaca
zabiltzan chorier. Guero ekhusi zitin zeruan
aguertzen, ilbarguia eta izarrac eta erran zūn
nigarrez zōlaic bere buruari: Hantchet, ene
aitan etchia, muthilez bethia da. zoinec
baitute ogui eta arno, arroltze eta gasna

nahauten bezembat. Gembora hortan, ni, gose
hiltzen ai niz hemen.

5. Ebbin, allebaluco niz, yuânnig,
ene laitân causitzera eta erân dacot:
Bekbatu bat ein nün, zu guitatu nahi ukhan
zituanian. Heben handia ukhan nün, eta behar
nuzu gaztigatu, arras untsa bâkit. Ezenzuela
gueheò deit zuz demà, trata nezazu zue
muthiletaic azkena baninte bizela.
Hobendun izan nintzan, bainan eyhartzen
ai nintzan zutaic urrun.

6. Aita bat bâtzian zen, akhaatzen ai
zela bere bilsin ikhuztatzen: bisitatzen zitun Jaroniloac
eta mahatsac. Hetz eta ikhusi baitzun yiten bidian
gainian bere semia Dona erbautsez eta izerdiz asetki
estalia, Jangua herrestatuz, Doüdoa sorbetsiaha lzun.
Galdeen zun bê buruari, behar zuhez gaztigatu ala
behar zun barkhatu. Azkenean, nigarrac begietan,
zabaldu zazcon besuac eta yauzi cinic hân lehenago erran
zacon frot handi bat.

7. Gucro yarraxi zen bere semia; deithu bere
yendiac eta auzuac: « Hakiet maitbatu lehen bezela,
haur gaichoa, erran zûn bezala bezen fite. Askei

gaztigatua izan da: nehoc vai ez dezola gaizkic erran. Zaite
ikhusterat; ekharrozi fite mapulisa pollit bat, emozi er-
haztun bat erhuan eta zapeta berriac oinetan. Hartzen ahalco
tutzi, oilarrak, ahatiac eta ekhartzen â tche bat ona
billzeco: edân dü, yân elgarrekin eta einen phesta handi bat.

8. Mutikilec obeitu zioten bere nausiari eta eman
zuten dasaila eder bat malzainan gainian. Jobtant
berian, seme zaharrena ikhizitic heldu zen bere chakhurrekin:
«Zer da beraz arrabots hau? orhoit ein zuri lacreca. Uste ut
khantuz ai zirtela hemen; ez da goizez yin nain.
Erhotu zia, ene aita?

9. Ez, ene semia, ez nuc hala, arrapusta eman
zuri zahartzak. Hola eiten baut, Buc plazer: ez bethia niza-
lacotz eiten. Cantatzen diuc eta urrhats guituc, zên baitü
Zertaic. Nahi ukhan dezakan edo ez, behar ouc hic ê khan-
tatu eta alegueratu guekin, zên eta hic anaya hila zena
bizirat itzuli baita. Berriz sortzen balitz berriz duc, atzo
galdua zucan, egun horra nun dela berriz hatchemana

Duclos

Nota - Prononcer toutes les lettres - Prononcer les voyelles surmontées
d'un accent Circonflexe Comme si elles etaient doubles. Ainsi
â prononcer aa etc.

Commune de

1929. BNW.2

Macaye

Canton de Hasparren

Haür barraïatzalea

1- Guiçon batec ez cin bi seme baïzic. Gazteenac erran zacon bere aïtari. Ordu da ene buruaren naüsi izan nadin eta ukan dezadan dirua. Behar da hementic yuan ahal nadin eta icus dezadan bazterrac. Gati zazu zure ontasuna eta eman nezazu ucan behar dudana. « Ba, ene semea, erran cin aïtac, nahi ducan bezala. Gaïchto bat hiz eta gaztigatua izanen hiz ». Guero idekiz tirante bat zatitu cin bere ucana eta eguin bi zati bardinac

2- Handic egun gutiren buruan, seme tzarra yuan cen larri eguinez, herritic, eta nehori adioric erran gabe. Sasatu citin hanitz larre, oyhanac, ibaïac eta yin cen hiri handi batera nun chahutu baitzin bere diru guciá Zombaït ilhabeteren buruan, saldu behar izan citin bere phildac atxo bati eta bere burua alhoïtu muthil izateco. Igorri zuten campo bazterretara han zaïntzeco

astuac edo idiac

3 – Orduan biciki dohacabe izan cen. Ez zuken quehiago oheric lo eguiteco gaüaz, ez suric berotzeco hotz cenian. Batzuetan haün gose cen yanen baitcin cerriec iyaten yaten duten aza hosto eta fruitu ustel hetaric. Baïnan nehoc ez zacon deus émaïthen.

4 – Arratx batez, zorroa hustua, utzi cin bere burua erortzera sedala baten gaïnera, behatuz leïhotic, arinki hegaldaken izjen chorier. Guero icusi cin aguertcen cerian ilhargia eta izarrac eta erran cin bere baïthan – «Han, ene aitaren etchea bethea da sehiez zoinec baïtute ogui, arno, arrolta eta gasna nahi duten becambat. Dembora berian, ni gosiac hiltzen hari nu hemen.»

5 – Eh bien, ilkico niz, yuanen niz ene aitaren caüsitzera eta erranen dacot « Becatu bat eguin nin nahi izan cintuda-nian utzi. Hoben handia izan nin eta behar nuzu gaztigatu, badakit ongui. Ez nazazu quehiago deit zure semea Bil nazazu zure sehietaric azkena bezala. Hobendun izan niz baïnan higatcen hari nintzan zutaric urrun

6 – Aïta bere baratzian cen, bere lili ondarren urtatcen. Sahar eta mahatx ondoen miatcen hari cen. Icusi cinian bidean bere semea dena icerdiz eta herrautcez estalgia, zangoa herrestan, doï" doïa sinhetsi ahal izan cin. Bere baïtan egun cin behar cin gaztigatu edo behar zacon barcatu. Bizkitartean, nigar chortac beguietan, zabaldu zaizcon besoac eta haren lephora yaüzi eguinez eman zacon pot handi bat.

7 – Guero yarri arazi cin bere semea, deitu citzi bere etchecoac eta hauzoac « Nahi dut maïtatu lehen bezala

haür gaïchva, erran cin bildu cieneco. Aski gaztigatua izan da; nehoc ez dezola erasia bat eguin. Zaïzte harren icustera, ecarroce maspolis jollit bat, emaco zute erreztun bat errian eta zapeta berriac oïnhetan. Hartcen ahalco cie orlhar, ahate eta ecartcen hiltceco on den ahatchica. Behar ougu yan eta edan elgarrekin eta phesta handi bat eguin.

8 – Jehuc obeditu cioten nausiari eta ezarri dafaila eder bat mahaïnaren gaïnean. Ichtant berean, seme zaharrena ihicitic heldu cen bere chacurrekin :((Cer da harrabota haü erran cin yuramentuca? Uste out cantuz hari cizten hemen, ez da goïcegui itzul nadin. Errotu cuia? ene aïta.

9 – Ez ene semea, ez nuc hala, ihardetxi cin çaharrac. Hola eguiten badut, duc ceren bozcalentziaz bethea baïnuz. Cantatzen dugue eta urus guituc ceren baïtugu nun cer. Nahi' baduc cov ez, beharco duc cantatu eta alegueratu huc ere gurekin, ceren hire anea hila cena itzuli baïta bicira sortzetic heldu balitz bezala duc; atzo galdua zuan, egun horra nun den atchemana.

Fait a Macaye, le 6 décembre 1896

L'instituteur de Macaye

Darrutchon

Valeur de quelques lettres qui occasionnent une prononciation particulière

1 E basque n'est jamais muet. Il ne prend jamais le son de A devant M, N, ou.

2 PH. Cette articulation ne prend jamais le son de F et est toujours aspiré.

3 S – Appuyer le bout de la langue derrière les dents supérieures, sur la gencive, vers le palais de la bouche et la faire siffler – sj.

4 TX Prononcer ts ou tsj.

5 U se prononce ou

6 Y devant un mot ou plutôt au commencement d'un mot se prononce ll mouillé

7 Z se prononce C ou le double SS.

Canton de Hasparren

Commune de Méharin

1230 · BNW 2

Haur prodigüa

1. Guizon batec ezituen bi (3)eme baizic. Gaztiac erraiten du bere aitari: « Ordu da izan nadin ene nagusi ta nik han dezadan dirua. Behar nik bermendic yuan ta bazter itz hutsi. Partaya zazu zure ondasuna ta emadazu izon behar dudana.— Iza, ene semia, erraiten du aitac, nahi duzun bezala. Gaichto bat biz eta jumitua izanen biz.» Guero tiranta bat idotz(1)en zuelarie, partayatu zin bere ondasuna eta bartarie eguin zetin bi phartu berdinac.

2. Egun guti bat guerochago, seme gaichtoa yuan zen herritic, sierenera eguinez, ta eman gabe adisic nehori. Pasatu zitin anhitz laru, oihan. hurbaitz eta yintzen biri handi batera, nun desper. diatu baitzin bere dirogueia. Gomaitz hil abeteren buruan, galdu behar izan zitun bere onarpen charac emazte chahar bati eta plazatu zen mutiletaco: Igarri zuten landetarat idiem eta asteen guardiatzera.

(1) u se prononce ou

(2) Z se prononce S.

(3) S se prononce j ou g

3. Orduan, bizitzako maluros izan zen. Etzuen guehiau
oferic gauaz beguiteco eta eta ere bere bihotzeco
kotz eguiten zuelaric. Bazuen combait aldiz hain
gose handia nun yanen baitituen cherriec yaten
dituzten aza ostuac eta fruitu usteldueac; bainan
nehore etzioten deus emaiten.

4. Arras batez, tripa huzic, utzi zuen bere buria
erortzera alde hi baten gainera, behatzen zuelaric
beihotic aireau arbinic zabiltzan chorieri. Guero
ihesi zuen aguerten zeruan ithanguia eta izarrac,
eta bere burnari eroan zuen nigarretan zagolaric:
Ebantchet, ene aitaren etchea bethea du sehiek
coinec baitute oguia eta arnoa, arroltzeac eta gasna,
naki duten bezambat. Dembora berean, ni, gosean
hilzen ari nais bezem.

5. Eta berax, nahi nais chutitu, yuanen nis ene aitaren
barnapatzera eta ernanen dacot: Bethatu bat eguin
nin, zu Kitata nahi ukhan zintudalaric, hobendun
nintzan handizki, eta behar nauzu punitu, badakit
unxa hori. Ez nezazula guehiago deit zure semia,
trata nezazu zure sehietaric aztena bezala.
Hobendun izan nis, bainan peritzen ari nintzan
zure ganic urrun.»

6. Aita baratzean zen, bere bilien arrostatzen ari:
bisitatzen zituen baratziac eta mahaxac. Ihusi
zuelaric yiten bere semia bidearen gainean dena
bethea izerdiz eta erhauxez, zangua herrestan,
dividuya finkhexi zuen. Bere burnari galdatu zuen

behar zuenez punitu ala bardin hatu.... Azkenean, nigana eguieten, hedatzen dazco bere besoac, eta bere buria botatzen duelaric haren sephora emaiten daco pot handi bat.

7. Guero yaungi zuen bere semia; deithatu zituen bere yendeac eta auzoac: « Nahi dut maithatu behen bezala, baur gaichoa, erran zayoten bildu zireneco. Ardi punitua izana da: orhoit ek dezacola erreprochurie eguin orai. Zaurte baren ikhustera; eta harzacozio fite paltot proillit bat, azaracozi erhaztun bat erhian eta zapeta beriac zanguetan. Zarrapatzen abal dituzi oilarrac, ahatiac, eta eharazi hilteco bezala aatche bat: yan behar dugu, edan eta eguin algarretin bethi bano bat. »

8. Seme obedituzuten nagusiari eta ezarri zuten mahainaren gainean napa eder bat. Memento berian, seme zaharrena yiten da ihizitic bere baldaretin: « Zerda berak azark bau? Oyhu eguiten du yuramenturetin. Ustedut cantuz ari zizten bemen; eta da goizegui yin nadin. Erho zirea, ene aita. »

9. Eta, ene semia, ez nuc bala, errestonditu zuen zaharrac. Zbola eguiten baduk, eguiten deal bozcario bethia nizalacotz. Cantatzen diagueta urrut guituc, zeren eta badiagu segur arrazoina ahi izan dezatian ala ez, beharco duc hiru ere cantatu eta alegueratu guretin, ceren eta hiru

anea bila Zena anaxin duc bizira. Orai
Jorthua Calith bezala duc: Azo galdua zian,
egun Lorra beriz Larrapatua.

3

Commune de Mendionde

Canton de Hasparren

1231. BNW.2

Naün prodigua

1: Guiçon batec ez çuen bi séme baïcic. Gastenac erran çaïon bere aïtari : orduda éné buruaren nagoussi içan nadin éta ukhan dequadan dirua. Behar nuké yuan ahal içan éta bazterrac ikhoussi. Aharti çaçon çuré onlassunac éta émadaha çu nic ukhan bihar dutana. — Ba éné semia erran daco aïtac, nahi ducan biçala. Gaïchto bat hiz éta punitua içanen hiz. Guero lirant bat idékitecan phartitu dou bere onlassuna éta éguin içan ciluen bi pharte bardinac.

2: Égun gutiren buruan, séme çarra yan con herritic fierrâna éguinez éta adic erran gabé néhori. Erebescaleen dou haridz larre, eythanac, ur herrecac, éta yin con hiri handi batetara, nun chahutu baïtçuen bere diru guccia. Combaït hilabeteren buruan saldu béhar içan ciluen bere arropac, émazte

çahar bati eta yarri sehi igorri çuten landelara astuen
ela idien çaintzea.

3e Orduyan içan cen arras malhurus. Ez çuyen guehiago
okhan oherie lo eguitteco gaüaz, ez surie berotzeco hotz
eguiten zienian. Bacuen çombaït aldi hain gossehandia
nun onxa yahan balçuen aça hoste hec eta frouilou
oustel ourdec yaten luztenac; bainan nehorc ez çacolen
yeus emaïten.

4e Gaü batez trippa hutxa, utci cen erortzera kachd
baten gaïnera. Behatzen cihilaric leihotic aïrian
arinki çabiltzan chorier. Guero ikhousten dou aguertzen
ceruan ilhargüia ela izarrac eta erraïtendou nigarrez.
Han ene aïtaren etchea bethia da sehis coinec baïtute
oguia eta arnoa, arroltzaiac ela gasna nahuten becembat
Dembora hortan ni gossiakin hiltzen ari niz luzen.

5e Ela beaz yeikico niz, yuanen niz ene aïtaren
hatchemaïtza ela erraan dacot: Bekhatu bat eguïn
nuen, nahi içan citoudalaric kitatzen. Houtz handia
eguïn nuen ela beharco nuçu punitzen badakit onxa.
Ezneçaçula guehiago çure semia deit, trata neçaçu
çure azken muthila beçala. Hobendun içaniz bainan
çutaric urrun péritzen ari ninitzen.

6e Aïta bere barnetan cen, bere lilien ihiztatzen finitzean
bissitatzen zituen sahar onduac eta mahatxac! Noïz
ikhousten baitzu heldou bidean gaïnean bere semia
dena estalia icerdiz eta erraïtsez çangua herrestaluz
doïdoïtaric sinhesten ahal içan çuen: Galde guin çuen
bere buruari, behar othe cuen punitu ala barkhatzou
behar çanhon. Afin nigarra béguietan bessoac hidatzen
daïzco, eta ardiKitzen détaric harren léphoa émaïten dac-

pot handibat.

7e Guero yarraraci çuen bere semia, deithu cituen bere yendiac eta haïçuac : Nahi dout maïtathon ene haïur gaïcho hori aïncinian beçala, erran çanbolen içan cirenetko bilduac. Aski punitua icanda, nehorc oraï ez deçala erassia bihiric équin. Caouste horren ikhoustera ekharroci fit maapulis poullit batemoci erraztunbat erhian eta çapeta berriac çanguatan. Hartcen ahalkutcic ere oiharrac, ahalac eta ikhartcen ahatche bat ona hilcecco. Edaan dou, yaandou dgarrekin eta pesta handil bat équinen dugu.

8 Sehiec obeilou çuten bere naüssiari eta écarri çuten dafaïla éder bat mahaïnaren gaïnean. Memorie berian premuya yintcen ihicitic bere chakhurrekin : Cerda bada harraïtz hori, oïhu équiten dou youramentou équitian. Ilste dut cantuz aricuezten hemen, ezda goïsegui yin nadin. Erhotu cia éné aïta ?

9 Ez éné semia ez nuc hala ihardesten dou çaharrac hori équiten balinbadout hori dou alegranteiaz bethia niçala. Cantatcen diouc éta urus guituc, ecen badiouc içan certaz. Nahi içan décakan ala ez boscariatu gorekin, ceren hire anéa hula cena yin dou bicira. Duc sorthuric heldu baliz béçala : Aléo galdua çuan égun huna harrapatua.

L'Instituteur de Mendionde,

E. Ibarie

Commune St. Esteben.

1232. BNO 1

Canton de Hasparren.

Haur prodigua.

1. Guizon bate etzen bi seme beguic. Gaztenac erran zion bere aitari: "Dembora da izan nadin ene nausi eta ukan dezadan dirua. Yuan behar ahal nuque eta ikusi herria. Emaizazu zure ontasuna eta emadazu ukan behar dudana." Ba, ene semia, erran zion aitac; naki dukan beeala. Gaisto bat bis eta punitua izanen bis." Guero idequis diran bat, partitzen du bere ontasuna eta eguin bi part berdin.

2. Egun gutiren buruan, seme gaistoa yuan zen herritic fierrarena eguinez, eta nihori adioric erran gabe. Erebesatu ditu haimitz larre, oyhanac, ur handiac eta yen zen hiri handi batetarat nun chahutu baitzen bere diru guzia. Yembeit

illabeteren buruan, saldu behar izan zitin bere
arropac emaste sahar bat eta bere burua alboratu
nutil izaiteco: Egorri zuten landetarat han zeintzeco
astoac eta idiyac.

3. Orduan arras malhurus izan zen. Etzen guehiago
oherie bereguiteco gauaz, ez sorei berotzeco hetz hare
zenian. Bazen zembeit aldi hain gose handia yanen
baitzen aza hosto eta fruitu usteldu urdac yaten
ditueztenac; bainan nehore etzioten emaiten deusic.

4. Arras batez, hipa hutza, utzi zen erortzerat
alki baten gaineat so eguiten zuelarie beyotic choriac
zoinac hegaldatzen baitzien arinki. Guero ikusi zitin
aguertzen zeruan arguizaria eta izarrac eta erraiten du
nigarrez: Han, ene aitaren etchia zeiz betea da zoinc
bastute oguia eta arnoa, arroltzeac eta gasnac, nahi
duten bezembat. Dembora hortan, ni, gosia hiltzen
hariniz hemen.

5. „Eh ben, altchatuco niz, yuanen niz atzematerat
ene aitaren eta erranen diot: Eguin nin bekatu bat, nahi
izan nuyenean zu quitatu. Hoben handi nin, eta behar
nuzu gastigatu, badaquit ontza. Ez nezazula deit gue-
hiago zure semea, trata nezazu zure azken zerbitzaria
bezela. Hobendun nintzan, bainan sofritzen nin zure
ganic errun."

6. Aita bere baratzian zen, finitzen zuelarie
bere lilien ihistatzea: bisitatzen zituen sagar hondoac

eta mahats honduac. Ikusi zienian yiten bidian bere semea dena estalia ijerdiz eta herrautsez hornetan izterra, doidoya sinhesten ahal ezan zin. Galdeguiten du bere buruari behartzuen ez gastigatu edo barkatu behar zion. Azkenian, nigarra beguietan, hedatu zazkon bezoac, eta haren beporat bere burua botatzea-requin, eman zakon musu handi bat.

7. Guero yarraraxi zuen bere semea: deitu zituen bere yendeac eta hauzoac «Nahi dut naiz ezan lehen bezela, haur gaichoa, erran zakoten bildu zieneko. Azki gastigatua ezana da: nihore ez dezola orai gaiskerie eguin. Haiek ikusterat, ekarrozue fite patto pollit bat, emokozue erreston bat errian eta Zapeta berriac tango etan. Hartzen ahalko ere dituzue oilarrac, ahateac eta ekartzen ahalche bat hiltzeco ona; edanen dugu, yanen dugu elgarrekin eta pesta handi bat eguinen.»

8. Mutilec obeditzen dute bere nausiari eta ezartzen nayya eder bat mahainaren gainean. Dembora berian, semeric zaharrena heldu zen ihizitic bere chakurrekin: «Her da beraz azantza hau, errailen du yuramentuz oyhuka. Ust dut kantatzen duzun hemen; ez da goizegui itzuli bainiz. Erro zineya, ene aita?»

9. Ez, ene semea, ez nue hala, ihardesten du zaharrac Eguiten badut hori, boskarioz betia bainiz. Hantazen dugu da urrus gua, ezen baitugu zertaz. Nahi ukan dezakan ala ez, beharbo duc kantatu hoc ere

eta allegueratu gurekin, ceren hire aneya hila
zena itzuli baita bizirat. Sortzen balitz bezela
beita: atze galdua zen, eguen berria atzemana."

P. Hiribarren

Commune de St Martin.

1233. BNB-1

Canton de Hasparen.

Haur prodigua.

---

1. Guiçon batec etaiten bi seme baiçic. Gaztonac eraiten du bere aitari. Ordu da ene bururaz nausi içan nadin eta urthan deçadan diru. Bazter ikhustera yuaiten ahal içan beharriz. Phartiçaçu, çure onthasuna eta emaçuc nic behar dutana. Bahi ene semeac diraitac, nahi ducan becela. Gaichtaquin bat hiz eta fruitia icaren hiz. Guero tiantia bat iDekitcen ciselaric, phartatu cin bere onthasuna eta eguin bi phartebardinac.

2. Handic çombeit egunen burian, seme gaichtoa yuan cen herritic, fiebrandaco eguiniez, eta nehori adieraic eran gabe. Erebesatic citen hainitz lanrain, oihan, ur handi eta yin cen hiri handi batetara,

- non chahutu beitzu bere diru gucia. Gombeit-
hilabeteren buruan saldu behar içan citzu bere
jhildac emaztetu çahar bati eta bere burua
arandatu muthil izaiteco. Igorri çuten astoeta
idi çaitzera.

3.- Ardian biciki maluruis içan cen. Etcei guchiago
oheric gauaz to eguteco ez eta durue hotz cenian
beroteco. Batcutan hain gose handia izin non
yanen baitzitzin hanzieda beltzen emaiten diozten
aza hasto eta puntu guastatu hetaric. Bainan
nihorc etçacoten deusic emaiten.

4.- Arraxalde batez, tabela huntsa, utci izin
bere burua katcheta baten gainerat erortzerat.
Behatcen cilaric beihotic arinki hegaldatcen
cirien charrier. Guero ikhusi zin cerian arguizana
eta içarrac aguertcen eta migarez zagolarric
bere beithan eran zin. Hantchet da ene aitaren
etchia, cerbitzariz bethia da çaincc baitute ogui
eta arno, arroltce eta gatua nahi duten becembat.
Denbora berian ni aldiz gosiac hiltzen ari nu hemen.

-5.- Ehun yeitsico niz, yuanen niz ene aitaren
khausitcera eta eramen diot: Bekhatu eguinin çu
kitatu içan cintudanian. Hauts handia eguin niz
eta behar nuçu gaztigatu badakit ontsca. Ez neçacala
gachiago çure semetçat atchic, trata neçacu çure
muthiric azkena becela. Hobendun niritzan,

bainan sofritu du çutanic euan.

6.— Aita bere baratcian cen, bere libian ihiztaten finitcen ari. Sagar andoer eta mahatsen ere behatcen çacolan. Noiz ere ikhusi beitcin bidian, helduko bere semia, icendiz eta erkautsez bethia, çangua herestan, dardoia sinhetse cen hura ala. Bere traithan erantcen, gazteagatic behar othecinez ala barkhatu behar çacon. Azkenean, migarra begietan, besuac hedatuz çazcon eta, haren lephora erantcen celanic eman çacon pot bat.

7.— Guero yan eraci cen bere semia, deithu zitcin bere aitzpicuac eta auzuac: „Lehen becela maithatu nahi dut, baina gaichua, çacolen eran elgaretarat nihore ez decacatela eguin errepriotchurric. Çaizte ikhusterat, ekhan ezozic madrulisa pollit bat — emacozic erhaztun bat (bat) erhian eta çapela berri batzu çangoetan. Haurtcen ahalco tucie ere çambeit aillar, ahate eta ekhaurtcen ahal ouzic hiltceco on den aretche bat. Edan eta yan behar eguin.

8.— Sehiec obeitu çuten beren semia eta eman çuten dafailla eder bat mahainaren gainian. Memento berian semeric çaharena ihicitic heldu cen bere chakhuretik: „Ez da aharats hori, eran zuin jiramanduca, Iduritcen çaut khantuz

ari cirezkela hemen; ez da goicegui gueldeza
yen nadin.. Ekhotia, ziria, ene aitā.?

9.— Ez, ene semia, enuc hala, arapastu eman zu
cahariac. Hori eguitēn badut, eraitēn ahal dut
3
berrkalentziaz beste nicela. Khantuz ari guitte
eta urrus guiza ecic badugu centaz alegueza.
Nahi ala ez, hic era behar duc khantatu eta
berharco duc era gurekin berrkaniatu, ceren el
hiric anea hila cena beriz biciarat yin beita. Or
sorthiz balitz becela da: atzo galdiacen, egu
hora nonden khausitia.»

Aphapsorho

Commune d'Uhart.

1236. BNE-1

Canton de Labastide-Clairence.

Haur prodigua.

1. Guicon batec etcin bi séme baïcic. Gastenac eran cion béré aïtari: «Ordu da ican nasin éne buriaren naüsi da içan déçadan diru. Yoan behar niz eta ikhusi herri. Particaçu çuré ontasuna eta ékharac éne heldu çaïtana.» Baï, éné sémia, erran zuen aïtac; nahukan beçala. Gaïchto bat hiz eta punitia icanen hiz.» Guero liranta bat ideki, partitu çuen béré ontasuna eta éguin bi pharte bardinac.

2. Egun gutic barnian, séme gaïchtoa yoan zen herritic lurraren éguiten gudaric eta nihori adioric ordu gabé. Erbesatu citüen larré, ürhan, ur handi hanitz eta arribatu zen hiri handi batetara, han handi hanitz eta arribatu zen hiri handi batetara, han chahutu cin béré diru guçia. Cembaït bilabétéren

burian, béré arropac saldu béhar içan cituen
énaste'ki chahar bati da yarri cen séhi: igorri çuen
lanetaatz idi éta asto saïn

3 Urdian maluros içan cen. Gaüar lo éguiteco
etçuen gueniago chéric éta eréguric hotz éguilen
cuenian bérotzco. Gombatz aldiz haïn gose cen non
yanen baïtituen urdec yaten çuen assa osto éta
fruitu estelduetaric baïnan aihorc etçion deüsic
émaïten.

4 Gaü bater, zabéla hutsa, utzi cuen béré burua
erortcera calcheta baten gaïnera, leïhotic béhatçen
çuelaric chuiac çoin arinki hegaldatcen ciren. Guero
ikhusi çuen cerian aguertcen arguiçaria eta icarrac
eta nigarrez çaolaric erran cuen: hantchetz, éné
aïtaren etchea schiz bethea, badute ogui eta arno,
arroltze eta garna, nahuten bécen batz. Éta ni hemen
gociac hiltcen ari.

5 Eh bién, yeïkico naiz éta yoanen niz
éné aïtaren atchemaïtera eta erranen diotz: Bekhatu
batz éguin nuen guitatu nahi içan cintudanian.
Hoben handia ican nuen eta punitu béhar nuçu,
badakitz ontsa. Ez necaçula gueniago çuré séme deït,
trata necaçu çuré asten schia becala. Hobendun
nintçan, baïnan iraünguitçen nintcen, çuré ganic
urruen.))

6 Aïta béré baratcian cen, béré lilien ikistatcia
finitcen ari: bisitatcen cituen sagar ondoac eta mahatsac
ékhaütcer ertalia, çangoa herrestan, doïdoya sinhesten

ahal çuen, eta béré buriari galdeguin çuen, behar ethe-
cion barkhatu ala punitu ..... Enfin, nigarra beguian,
bessoa lucatu cion, eta haren lephora yaüsi éguinic pots
handibatz eman cion.

7 Guero béré sémia yararaci çuin; oïhu éguin
cuin béré yender eta haürcer: « Nahi duts maïthatu,
lehen bezala, haür gaïchoa, orain ciotten elgaretaratz
bildu ciniau. Ekhi punitia içan da: oraï nitore
ezteeola éguin errépotchuric. Gaïsle i Khustera:
ekharoçue lite maïpolissa pottibatz, ezaroeue erbian
erhartun batz eta sapeta berriac Zangoetan. Harlcen
ahal tuçue éré oïtarrac, ahaliac eta ekhar hilteco
on den aalche batz: édanen dugu, yanen elgarretin
eta éguinen phesta handi batz. »

8 Ichiec obeïtu cuten béré nausiari éta émen
tafaïla éder batz mahaïnian. Ordu berian, sémé
saharena heldu cen ihicitic béré sakurrekin: « Ger da
arrabotz hori? Yuramentu éguiten cielaïc oïhu éguin
cuin. Nolé duts hemen caritatcen duçuen, eta
goïcegui yin naücn. Erho cinea éné aïta! »

9 Ez, éné semia, eniz hala, chaharrac
ikarditzi cion. Hori éguin badutz, boscario bethia
nicalaçoty. Cantatcen dugu eta urrez guira oren
eta baïtugue asko arracoïn. Hic nahi dooz, béharcooc
hic ere caritatu, boscariatu gurekin eren eta hil on
hiré aréa yin beïta biciratz. Oraï sorthu balitz bezala
da: atzo galdua cen, éguzu huna harrapatia. »

Ascherre, le 7 janvier 1895.

L'Instituteur,

Lafitte

Commune de Briscous

1237 · BNE · 2

Canton de Labastide-Clairence

Haour jivodigoua

1. Aïta-batec etziñ bi sémé béric. Gazténac eran zacon béré aïtari : « Ordou da izan naïn éné naousi éta oukhan dézän dirou. Béhar niz youan ahal izan, éta ikhousi lekhou. Barthizazou zouré onthasouna éta émäzou nic béhaoutana. — Baï, éné sémia, eran zün aïtac nahoukan bézala. Gaïchto bat biz éta izaïn biz pounitouya. » Guéo idékiz tiéta bat, barthitou zün béré onthasouna éla cün zitün bi phartè berdinac.

2. Egoun goutün bouruyan, sémé gaïchtoua youan zen herritic fierraïn cüner éta néhori adioüc eran gabé. Erbésatou zitün larriac, cühanac, errékac éta yin zen hiri handi batèra, noun chahoutou baïtzün béré dirou gouzia. Zombaït hilätein bouruyan saldou béhar oukhan zitün béré phildac émastè zahar bati éta béra phütou mouthil: igorri zouten landétät han zaüntzeco astouac éta idiac.

3. Ordouyan biziki malouroz izan zen. Etzün guéhio oukhan ohéic gabaz lo éütoco, ez souic, holz éüten zünin béatzeo

Batoutan haïn gosé handia zïn noun yaïn baïtaitïn ourdec
yaten tourten frouilou ousteldou hec eta ara hosto hec;
baïnan néhoc êtzacon déous êmaïten.

4. Yaou batez, tripa houtsic, béré bourouya outsi zïn
éorteà alkhi baten gaïnéra, léïhotic béhatzen zïtuic chorier
aïrin êltzen arinki. Gueò ikhousi zitïn arguiraïla éta
izarrac zérouyan aguertzen éta erran zïn nigarrêtan: Ha-
han éné aïtaren étchia béthia da mouthiler zoïnec baïtouté
nahi bézembat ogui éta arno arroltzé éta gasna. Dèmbora
hortan ni hémen gosiac hiltzen arinou.

5. Éta béas, ÿéïkico nix, youaïn nix éné aïtaïn khaoustéa
éta erraïn dacot: Zïn nïn békhatou bat zou kitatou nahi
oukhan zintoudanin. Hoben handia oukhan nïn éta
béhar nouzou jaunitou bâkit auntsa. Enézaroula déith
zouré sémia, trata nézarou zouré mouthilétaïc arkéna bézala.

Hobendoun nix baïnan péïtzen ari nintzan zoutaïc ourrou.

6. Aïta bâtzin zen béré lilien ourtaïzen akhâlzen ari,
bisitatzen zitïn sahar ondouc éta mahatsac. Ékhousi zïnin
béré sémia heldou bidïn déna hérrautsez éta irerdiz estalia,
herrestatouz zangoua, doïdoïa sinhetsi zïn. Galdéïn zïn béré
bourouyari béhar zïnez jaunitou ala béhar zaron barkha-
tou. Arkénin nigarra béguitan, hedatou zaron bézouc
éta léphora yaouzinez, pot gozo bat éman zacon.

7. Gueò yarrâzi zïn béré sémia; déithou zitïn béré yéndic
éta béré aourouc.u Nahout haou maïthatou léhen bézala,
haour gaïchoua, erran zacoten bildou zïneco. Askï jau-
nitouya izan da; néhoc erdézacola éïn orai erréprotchouic
batéré. Zaourté hounen ikhoustéa, ékharracoï bestïment

ſrouillit bat, émacoũ erhartoun bat erhin éta zapéta
berric oünétan. Hartouco ahal doutrî éré, oïlarrac, ahatic
éta ekharrico hiltzéco on den ãtehé bat; yaïn, édaïn
dangou elgarrékin éta éünen ſhesta handi bat.

8. Mouthilec abéitou zouten béren naoudiari éta énan ma-
ſhaï gaïnin dafaïla éder bat. Méménto bérin démé guéhiéa
ajiten zen ihiritic béré ehakhourékin. « Zerda bada
ſharrôts hori? erten dou youamentouca. Ouséout khan-
tatzen douzũ hiémen, ezda goïtehé yin naïn. Erhoua
ziréa aïta? »

9. Ez éné démia, ezmouc hala, ihardestin daco zaharrac.
Hori éïten diat zéren nizan bazkaioc béthia. Khantou
éïten diaou éta ouros guitouc zéren baïtũ auntsa zertas.
Nahi oukhan dézakan ala ez béharco doue khantatou hic
éré éta libertitou gouékin. Zéren hiré anaya hila géna
bizirat itzoulioue. Orai dorthouya balitz bézalaouc: atzo
galdouya zoukan égoun horra noun hatzémana den.

Bris cuus le 13 janvier 1895

Jauzuitcuy

Explications:

1.- an, in, on, en, oun - prononcez - ane, ine, one, ène, oune.

2. ſ - if - Comme (ſe) en faisant siffler.

3. x - if - Comme (ſ)

4. y - if - Comme un (l mouillé)

5. Il faut prononcer les 2 lettres dans: ſh, th, tz.

Commune d'Isturits

Canton de Labastide-Clairence

1238. BNE.2

Haur prodigoa

1. Guicon batec etçuén bi sémé baicic. Gazténac cacon béré aitari : « Dembora da ican nadin neuré nausi eta décadan dirua. Béhar niz yoan ahal ican eta iKhus décadan campagna. Harthi cacu curé onthasuna, eta émadacu nic bere dudana. — Ba éné séméa, erran cacon aitac, nahi ducan bere gaichto bat hiz eta punitua icanen hiz. » Guero tiranta batia partitu zuén bere onthasuna eta eguin cuen bi parté bare

2. Egun gutiren ondotic, sémé gaichtoa yoan cen he fierraréna eguinez, eta adio erran gabe néhori. Erébésatu cir anhitz oihan, haizteac, ur errecac, eta yin zen hiri hande batetara, nun béré diru gucia despendatu baitcuén. Combi hilabethéren buruan, saldu behar ukhan cituen béré phu emazté cahar bati eta aloïtu sehi icaiteco : igorri cuten lana astoen eta idien caintcera.

3. Orduan biciki malurus ican cen. Etcuen guehiag oherie ican atsetan lo eguiteco, ez eta Jinie berotcéco, hotz eguit cuénéan. Combait aldiz hain gosé handia cuen yan baitcu gogotic aca hosto hec eta fruta usteldu hec urdec yaten diz

bainan nehoc deusez çacoten émaiten.

4. Arratsaldé batez, tripa hutsa, bere burua érortéarat utzi cuen chedela baten gainerat so éguiten cuelaric leihotic — chorier coinac hegaldatzen baitziren arintki. Guero ikhusi cuen — aguertcen céruan arguicaria eta içarrac, eta erran cuen nigarrez ari celaric: Hantchet, éné aitaren etchea bethea da muthilez coinec baitute — oguia eta arnoa, arrotcéac eta gasna, nahi duten becembat. Dembora hortan, ni goseac hiltcen ari nu hemen.

5. « Beraz, chutituco niz, yoanen niz éné aitaren haté- maitera eta erranen dacot: Eguin nuen bekhatu bat, eta kitatu — nahi ukhan ciniteudanéan. Hoben handia içan nuen, eta behar nucu punitu, bada kit ontsa. Guéhiago ez nécacula curé séné — deitha, trata nécacu curé' azken sehia becala. Hobendun ican — nintcan, bainan peritcen ari nintcan cutaric worun.»

6. Aita bere baratcéan cen, bere lilien, ihiztatcen — finitcen ari: bisitatcen cituen sadarteiac eta mahatsac. Noiz eta ikhusi baitcuen yiten bidearen gainéan béré séméa dena estalia icerdiz eta erhaulsez, cangoa herrestatuz, doïdoya çecaken sinhets. Galdez égon cen béré buruari punitu behar cuenez ala barkhatu behar cacon.... Afin, nigarra béguiétan, besoac hedatu cazcon, eta erortcen celaric haren lephorat eman cacon pot handi bat.

7. Guero yar araci cuen béré séméa; deithatu cituen béré yendeac eta aucoac: « Nahi dut maithatu lehen becala, — gaicho haurra, erran céén elgarretarat bildu cireneco. Aski punitu ican da: guehiago nehoc ez décola erreporchuric eguin. Caizto ikhustera; ekharracocué fité mapulis proüllit bat, écarracocué erhaztun bat erhian eta capéta berriac cangoetan. Hartuco aital dituzué éré oilarrac, ahateac eta yoaiten ahalco ahatech on bat hiltcéco: édanen dugu, yanen elgarrekin eta phesta ha bat eguinen.»

8. Sehiec obeitu cuten béré nagusiari eta ecarri cu dafaila eder bat mahainéan. Dembora bérean, séné caharréna itcultcen cen ihicitic béré chakhurrekin: « Cer da bada arra hau? oihu éguin cuen yuramenturekin. Uste dut khantuz

cirezten hemen ; ez da goicegui itçulia içan nadin. Erhotu z cirea, éné aita ? »

9. « Ez éné séméa, ez nic hala, arrapostu eman cuen caharrac. Hori eguiten badut, ceren allégrantciaz bethea bainiz. Khantuz ari guitzuc eta uros guitzuc, écic badiguc certaz eguin. Hic nahi ukhan deçacan ala ez, eguin behareco duc Khantu hic ere, eta alequera hadin guretkin, ceren hiré anaya hila céna itçuli duc bicira. Sortcera yin balitz beçala duc : alco galdua cian, egun horro berriz hatcemana. »

Observations

En basque on prononce toutes les lettres séparément, même celles finales, excepté le mot qui qui se prononce comme en français.

— La lettre u se prononce ou

— Le mot au — a-ou

— La lettre s a la même prononciation que dans la langue espagnole.

— Le mot enn se prononce éne et en ène

— — inn et in - ine -ine

— — ai se prononce a-i comme si la lettre i serait surmontée d'un tréma.

— — oi — o-i id

— La lettre h est toujours aspiré

— Le mot phh se prononce phe

— La lettre z — comme la lettre s en français

— Tous les e sont fermés

On a fait surmonter la lettre plupart des e d'un accent aigu, contrairement à la règle orthographique basque afin de pouvoir éviter au lecteur l'embarras sur la prononciation

L'Instituteur,

P. Etchégoïnberry

Commune de Bardos.

1243. BNE 1

Canton de Bidache.

BIBLIOTHEQUE UNIVERSITAIRE BORDEAUX

Haur prodigoa.

1. Gizon batec etzituen bi seme baizic Gazteenac erran zion bere aitari: « Ordu da ene buruaz nagusi izan nadien eta diru ukhan dezadan. Badut hemendic yoaitearen eta herri ikhustearen beharra. Yathi zazu zure onthasuna, eta emadazu ukhan behar dudana. — Bai, ene semea, dio aitac; nahi duteçan bezala. Gaichto bat haiz eta gaztigua izanen duc. » Gero tirota bat idetiz, bere onthasuna yathitu zuen eta hartaric bi pharte berdinac egin.

2. Egun gutiren ondoan, seme zarra yoan zen herritic surfuria eginez, eta adioric nehori erran gabe. Pasatu zituen hainitz othar, oihanac, urhaitzac, eta heldu zen hiri handi batetarat,

non zeraucan diru guzia chahutu bailzuen. Zembait hilabeteren buruan, bere trastuac saldu behar izan zituen also zahar bati eta muthil bezala bere burua alogatu: egorri zuten alhorratarat asto eta idien hain zaintzerat.

3. Ordurian, hainitz dohacabe izan zen. Etzuen gehiago oheric ukhan gauaz lo eguiteco, ez suric hotz ari zenean berotzeco. Artetan hain gose handia zeraucan non egiazki yanen baitzituen aza hosto eta fruitu ustel urdec yaten dituzten hekicc: bainan nehorc etzion deusic emaiten.

4. Arratz batez, sabela hutsic, utzi zuen bere burua zurezco jarzi baten gainerat erortzerat, loihotic beha zagoela arinki airean zabiltzan chorieri. Gero iKhusi zituen ilhargia eta izarrac zeruan agertzen, eta nigarrez zagoelaric zioen bere baithan: «Hanchet, ene aitaren etchea bethea da seki ogi eta arno, arroltze eta jasna nahi duten bezembat daucatenez. Arte hortan, ni, hemen gosec hiltzen ari nau.

5. «Beraz, yeikico naiz, yoanen ene aitaren edireiterat eta erranen diot: Bekhatu bat egin nuen, zu utzi zintudanean. Hoben handia izan nuen, eta gaztigatu behar nauzu, hori orgi badakit. Ez nezazula gehiago zure semea deith, erabil nezazu zure muthiletaric azkena bezala. Horbenduen izan nintzen, bainan zutaric urrun hiratuz nindohan.»

6. Aita bere baratzean zen, liliac urtatzen

akhabaturic: sagartzac eta mahatsac miatzen
zituen. Ikhusi zuenean bere semea bidean yiten
izerdiz eta erhautsez estalia, zangoa herrestan,
otzezaken nekez baizic sinhets. Bere baithan galdez
zagoen cian gaztigatu behar othe zuen, ala zioen
barkhatuco... Otzkenean, nigarrac begietan zerauzcala,
besoac hedatu ziozcan, eta haren lephorat bere burua
arthikiz musu tarro bat eman zion.

7. Gero bere semeac yarrarazi zuen: «hau egin
zioten bere yende eta hauzoeri: « Lehen bezala maithatu
nahi dut, hair gaichoa, erran zioten elgarretaratu
ziren bezain laster. Aski gaztigatua izan da: nehork
ez dezola orai gaizki bat ere erran. Zatozte haren
ikhusterat: ekhar ozute laster manipulis pollit bat,
ezarkiotzute erhastun bat erhian eta zapeta berriac
cinetan. Hartuco ahal duzue ere oilarretaric, ahaletaric,
eta eramanen ahalco hiltzeco on den aratche bat:
edanen dugu, yanen elgarrekin eta phesta handi
bat eginen.»

8. Muthilac bere nagusiari obedituz zioten
eta napa eder bat mahainaren gainean ezarri. Orduc
berean, serne gehiena ihizitic heldu zen bere zakhurrekin: «Zer da beraz harrabots hau? zuen burhoretin oihu
egin. Uste dut hamen khantuz ari zaretela; ez da
goizegi ni hunat itzul nadien. Erhoa zirca, ene aita?»

9. «Ez, ene semea, ez nauc hala, ziocan
za harrac ihardetsi. Hori egiten badut, egiten diat
bozcarioz bethea naizelacotz. Khantatzen diagu eta

dohatsu gaituc, ezen badiagu egiazki zertaric. Hic ere, nahi ukhan dezakan edo ez, khantatu beharco duc eta gurekin bozcariatu, zeren eta hire anaia hila zena bizirat itzuli baita. Berriki sorthua balitz bezala duc: atzo galdua zucan, egun horra nor den arredireina. »

I. Laguerre.

Arrondissement

De

Mauléon.

Canton

de

Mauléon.

Commune de Mauléon.

1249. S

Dialecte Bas-Souletin (Mauléon).

Haour prodigoua.

1. Gizon (1) bátek etzin (2) bi seme (3) baízik (2bis). Gazténak erran zon baitari : « Ordu dizu izan nádin ene naousi eta ukhen dezádan diharu. Behar dit hebéntik joun eta bazter ikhousi. Phart'itzatzu zure hountarzúnak, eta emázut ukhen behar dudana. » — « Bai, ene semia, » erran zin aiták ; « nahi dukiá bezala. Gaichtákin bat hiz eta izanen hiz gaztigatúrik. » Gero tietá bat zábal eta, phartitu zutin bere hountarzúnak eta bi phartе bardinétan ezarri.

2. Geróztik guti egúnen burún, seme gaichtoua joun zen herrítik, fierraren egítez eta erran gabe adiórik ihouriere. Igaran zutin larre hánitch, oíhan, uhaítz, eta heltu zen hiri handi batetara, noun bere diharia oro gastatu beitzin.

(2bis)
(1) (2) (3) Voir les notes placées à la 4e page).

Zoumbait hilabetéren burin, behar ukhen zutin
saldu bere arropak emazte zahar bati eta bere
buria akordatu mithiltako: igorri zion alhometarát
han begiratzera astouen eta idien.

3. Ordin, hánitch malerous itzan zen. Etzin
ukhen habore ohérik lotzeko gaiaz, ezetare séük
berotzeko hotz egiten zinin. Zoumbait aldiz gosia
hain[4] handi zin noun jan beitzetukin aza otto
eta fruta hirotu ourdék jaten dutien hetárik;
bena ihourkérek etzon emaiten deusere.

4. Ulhuntze bátez, sabela hútsik, utzi zin
bere buria erortera kachota batetara, sogáten zutilárik
leihoti tchorik hegaltátzen arkinki. Gero ikhousi
zutin agártzen zelin argizagía eta izárrak, eta bere
buriari erran zin nigárrez: «Hantche, ene aitáren
etchéa bethérik da mañatar, zouñek beitié ogi, ardáu,
arraoutze eta gazná nahi dien bezañ beste. Arte
hórtan, ni gósez hiltzen niz hében.»

5. «Airen, jeikiko niz; jouanen niz edireitera ene
aitáren, eta erránen dot: «Bekhatu bat egin nízun
nóuizetare nahi ukhen beitzuentúdan utzi. Ukhen
nízun ogen handía, eta behar naizu gaztigatu,
hori badakit ountsa. Enezazula deith haboro zoure
Semía, trata nezazu zoure mithiletárik azkena
bezala.» Izan nundúzun ogendant, bena ——
debeiátzen nundúzun hurrun zutárik.»

6. Aitá bere baratzin zen urhéntzen bere lilin
hountatzía: ikhétzen zutin sagatzik eta mahátsak.
Ikhousi zinin játen biden gañen bere Semía

oro estalírik izérdiz eta erháoutsez, zankhoua therrestán, kásik ezin sinhetsi zin. Bere buriari galthatu zin behar zónez, gaztigatu edo behar zónez pharkatu..... Azkenékoz, nigarra begin, harenganat besouk hedatu zutin, eta lephoula jaouzi-eta eman zon pot handi bat.

7. Gero jarerazi zin bere semia; deithu zutin bere miskandik eta aizouk: « Nahi dut maithatu lehen bezala, gaicho haourra, » erran zen bildu zienin. « Izan da aski gaztigatürik; ihourkerek orai eztezon egin batere arraprotehúrik. Zaizte hounen ikhoustera; ekhar ezozié berhala arropa eijer bat, ezar ezozié erhaztun bat erhin eta oski berri eli bat houñetan. Ahal tuketzié hartzen ere oillar elíbat, ahate eli bat, eta erakharten chahal bat chaiteko houn den bat: edánen eta jánen dugu algarreki eta egínen besta handi bat. »

8. Mithílak behatu zien naousiari eta ezari tahailla eder bat mahañaren gáñen. Ordin berin, Seme gehiena ihizétik arrajíten zen bere chakhurrékin: « Zerfda arren herots haou? » oihu egin zin juraméntuz. « Ouste dut khantátzen ari zidiela hében; ezta goizegi arrajin nadin. Erhotürik zirá, ene aita? »

9. Ez, ene semía, enuk (erhotürik) » ihardetsi zin gizon zahárrak. « Hori egiten diát boztarioz betherik beiniz. Khantátzen diagu eta irous gátuk, zeren beitugu ountsa zertako. Hik nahi edo ez,

Khantátu behar dúkek hik ere, eta goureki alagerátu, zéren hire anaie hil zena arraphiztu beita. — Doidóia Sorthúrik báliz bezala duk ; atzo galdúrik zié, égun hében diagu arr'edirénik. »

Mauléon, le 6 Janvier 189[illegible].

H. Allabert

---

(1) Gizon se prononce guizon ; j'emploie le g toujours dur comme dans le gamma grec. Quant à la prononciation de zon, voir la note 2.

(2) Etzin se prononce etcin ; j'emploie le z pour rendre le son du ç français ou de l's dans : ainsi. Je n'emploie jamais de c, si ce n'est lorsqu'il est joint avec h, pour rendre le son ch dans : cheval. (2 bis) Le son ai se prononce toujours a-i ; jamais comme ai dans maison

(3) Sen ; le son de s dans ce mot n'a pas d'équivalent en français ; C'est un son fort, sifflant, que je rends par un s, tandis que j'exprime le son de l's douce par z (voir ci-dessus note 2).

(4) haiñ ; je me sers toujours de ce ñ pour exprimer le son français gn dans agneau.

En se servant du z et du ñ comme je le fais, on facilite la lecture du basque-français aux basques-espagnols, qui ne connaissent pas de ç et pour qui le son représenté par gn se prononce toujours guene...

Commune de Mauléon.

1250.5

Dialecte Bas-Souletin.

=

Haour prodigoua.

1. Gizon bátek ez zin bit Séme baizik. Gazténak erran zin bere aïtari: « Ordu da ízan nadin ene naousi eta ukhen dezadan diharu. Behar dit hebentik jouan eta bazter ikhousi. Phart itzazu zure hountazunak eta emazut eni jíten zeitana. — Bai, ene Semía, erran zin aïták, nahi dia bezala. Gachtakin bat hiz eta izanen hiz gaztigaturik. » Géro, tüeta bat zabal eta phartitu zuten bere hountarzunak eta egin bi phartetan bardin handi.

2. Hantik guti eguinen burúe, Seme gachtoúe jóuan zen herritik fierraren egitez eta adiorik erran gabe ihouri. Igaran zin hanitch larre, oihan, uhaitz eta heltze hire handi batetara, noun bere diharia óro igor beitzin. Zoumbeit hilabeteren burúe beha

ükhen zutin Saldu bere arropak emazte Zahar bati
eta berak mithil jarri : igorri zien alhorretarat
asto eta idi begiratzera.

3. Ordin, hanitch maleruus izan zen. Ez
zin ükhen haboro oherik lo egiteko gaiaz ez
eta ere Sük berotzeko hotz egiten zinien.
Zoumbait aldiz gosia hain zin handi noun
jan beitzutakin aza osto eta fruitu hirotu
ourdek jaten dutien hetarik, bena nihourk
ez zon deüsere emaiten.

4. Gai batez, Sabela hutsik, bere buria
utzi zin erortera eskabela baten gañera, Sogiten
zutilarik bihotik tchorik hegaltatzen arhinki.
Gero ikhousi zutin zelin argitzaia eta izarrac
eta bere buriari erran zin nigarrez : « hainbeste
ene aitaren etchia betherik da mañatz, zoumbeit
beitie ogi, ardoü, arraloutze eta gazna nahi dien
bezain berte. Ber demboran, ni gosez hiltzen
niz heben.

5. « Arren jeikiko niz, joanen niz ene aitaren
ediretera eta erranen dot : « Bekhatu bat egin niz
noizetare utzi nahi ükhen beitzuntudan.
Ükhen nizun ogen handia, eta behar naizu
gastigatu, hori badakit ountsa. Ez nezazula deitu
haboro Zure Semia, trata nezazu Zoure mithilen
azkena bezala. Ogendant nunduzun, bena
debeiatzen nunduzun zutarik hurrun. »

6. Aita bere baratzin zen bere lilien hourtzen
urhentzen : ikhertzen zutin Sagàtzik eta mahatsik
Ikhousi zinin jiten bidengañen bere Semia oro

izerdiz eta erhaoutsez gorderik, zankhoua
therrestán, kasik ézin sinhetsi zin. Gaithégin
zin bere buriari behar zónez gastigátu ála
behar zónez juharkatu.... Azkenún, nigarra
begún, besoak hedatu zutún, eta besoúla
jaauztiarekin pot handi bat eman zón.

7. Géro (or) jarerázi zún bere semía;
deithu zutún bere mañatak eta aizoúak:
« Nahi dit maithatu lehen bezala, gaicho
haourra, erran zeen bildu zien bezain sárri.
Izan da aski gaztigaturik: ihourkerek orai»
eztezon égin arraprotchúrik. Zaizte hunen
ikhoustera, ekhar ezozie berhála arrópa eijer
bat, ezar ezozie erhaztún bat eztún eta
oski berri eli bat hounetan. Ahal tuke zie
ere hartzen oillar eta ahate eli bat, eta
erakharten ehaiteko houn den chahal bat
edanen eta janen dugu alkharrekin eta egúnen
besta handi bat.

8. Mithilak behatu zien naousiari eta
ezarri tahailla eder bat mahañaren gañen.
Erdin berin, seme gehiena arrajiten zen
ihizetik bere tchakhurrékin: « Zer da arren
herots haoú! oihu egin zún arneguz. Ouste
dut khantatzen ari zidiela heben; ez da
gaizégi útzul nadin. Erhotúrie ziréia, ene áita?»

9. Ez, ene semía, enuk erhoturik, ihardetsi
zin gizon zaharrak. Hori egúten diát boztario
betherik beiniz. Khantátzen diágu eta irous
gutuk, zeren beitúgu zertako. Nahi édo ez,

behar duek khantátu hik ere, eta goureki
alagerátu, zéren hire anáie hil zéna arraphiz
beita. Doidória zorthurik baliz bezála dut
átzo galdurik zuá, égun heben diágu
arra edirénik. »-

Mauléon, le 5 Janvier 1895.

Goytino

N-B.- Cette traduction a été faite aussi exactement que
possible dans le basque « bas-Soulétin », dialecte
de la région de Mauléon.

Toutes les lettres doivent se prononcer ; elles
ont à peu près toutes le même son que dans les
mots français.

La lettre g. se prononce dur même devant i et
La lettre s a un son sifflant et gras, se rapprochant
un peu du j.
La lettre z a le son de l's dans le mot «

1251.5

Canton de Mauléon

Commune d'Ainharp

Haoïn prodigoua.

... 1. Guiçon batèc étciçuné bi séné bécic. Gastènac érane ciçuné béré aïtari: // Ordu diçu içane nadine ene buriène naoussi éta ukhène decadane diharu. Béhar dit jaune ahal içane éta bastèr ikhussi. Phartiçaçu çouré hountarçuna eta émane içadaçu jitène céïlana. — Baï, éné sémia, erraïtène diçu aïtac: nahi dia becala. Gachtaguine bat his éta gastigaturic çanené his. // Guéro çabaltcen dilaric tiréta bat, phartitu iç

hila bélérène burine, béhar ukhène citiçune saldu arropac émasté çahar bati éta soldatane jarri, mithil içatéco: Jgorri cicière alhorrétarat asbouène éta idière çaïntéco.

3. Ordiane, içane çuçune icigarri malérous. Etiçune haboro ohéric bo éguitéco gaïas, és suric bérotcéco, hotce éguitène çimène. Haïn gosse handia ciçune, çoumbaït aldu noun ounxa jane béïtcutakine chérriéc jatène dautène aga ostouac éta fruta hiotiac; béna-ihourc réc étaciçune déüs émaïténe.

4. Gaï batès, sabéla hutsic, irailli çucune cachéta batène gagna, so éguitène cilaric béïhotic ahinchi hégaltatène cirène chorièr. Guéro, ikhoussi citiçune aguértcène céliane arguiçagnia éta içarrac éta gogouane igarane ciçune: Kantché, éné aïtarène étchia mithilès béthéric dugu éta badicié, ogui éta ardou, arraoultcic éta gasna nahi diène bequaïne bèsté. Arté hordane, ni, hiltcène nugu gossés hébène.

5. a Arrène, jéïkico nuçu, joumène nuçu éné aïtarène édiréïtéra éta érranène diot: Eguène niçune hus bat, nahi ukhène çunetadanianc utci. Ukhène niçune oguène handia éta béhar naïçus gastigatu, badakit ountxa. Ez nécacula déüt haboro çouré sémia, trata nécacu çoure séhéric askéna bécala. Oguénedante içane nunedugune, béna hiatcénenune dugune, hurrune çutaric.

6. Xita çucune béré baratciane, urhènetcen ihistatcia béré biliène: Bisitatcène citiçune sagartciac éta mahatxac. Ikhoussi ciniane jitène bidène gagnène béré sémia, oro icèrdi éta érhacultx, hérrésta çunkhoua, bortchagni sinechetxi çucune. Togouane igarane çucune béhar cinès gastigatu édo phartcoutu. Xkénine, nigarrac béguiétane, hélatu

ciotçune bessorac éta iraïltçène célaric harène leptoulor
émane ciotçune jot honeoli bat.

7. Çuéro jaur eraci ciçune béré démia; déitzu citçune
béré génetiac éta aïçonac: « Nahi dit maïthatu téhène
bécala, gaïcho haisurra, errane ciçune, bildu ciène
beçaïn darri. Jçan duçu aski gastigaturic: ihoure éré
oraï éstiçola méhatchuric éguine. Ciaoustè ikhousténa;
éhar itçotçic béréane camisola égèr bat; écar itçotçic
érhastiune bat érhine éta aski bériac hougnétane. Ahal
tuhéciè éré hontçène oïllouac, ahatiac éta ézhartène chahal
bat érhaïtéco guiçaco: édanène éta jànène diçugu alkharréki
éta équinène béstan handi bat. »

8. Jénéc obéditu ciciène bérène naoussia éta éçari
tahailla éder bat mahagnène gagnène. Ménèneto bériane,
séné guéhiéna horra çuçune ihicétic béré horéhine: « Cer da
arrène hérots hori? oïhu eguine ciçune arnégatcen ciaric.
Ouslé dit hkantatçène ori ciriène hébène; estugu goïtéké
arrajine nadène. Erhotaric cèreïa, éné aïta? »

9. « Es, éné démia, éniçu èrhotaric, érréguétia émane
ciçune çaharrac. Eguitène badut hori; niçalaulo béhéric
bastarios. Hkantatçène diçugu eta irous gubu; écic badia-
gu céitas. Nahi ukhène déça edo ès, béhar baduèc hkan-
tu hic éré éta aldaguératu gouréhine, céréné hoc
hila béitzène arrapoïstu béïta. Jaltène balès béçala duc
alço galduric cia, éguine horra arra dirénic. »

M. L. Elissagaray
Instituteur public

Nota. Dans la consonne équivalente ph, les deux lettres se prononcent séparément p-h. ainsi pha se prononce p-ha

Canton de Mauléon.

1252.5

Commune d'Arast-Larrebieu.

Haür Prodigoua.

1. Guicon batec etcin bi seme baiçic. — Gastendác oran cor bere aitari : « Orde
dacuicean nádin ene burüaren naüsi eta
dihaüe ukhen decadan. Behar dicu jaun
aitak nadin eta ikhores decadan kartiel.
Phartiecacu cour hount arcuna, eta
eman icadacen ukhen behar dudana.
— Bai, ene semia, errcaiten du aitac ;
nahi dudkia becala. Gaisto bat hiz eta
punturic icaüren hiz. » Guero cabaltces
tictabat, phartitu cin bere hount arcuna
eta harteas eguin cin bi phartebardin.
2. Hantic eguen gutüren burüin, seme
gaistoa joüan tcen herritic fierraren
eguiter, eta adio erran gabetarie ihoüri
ere. Trebesatu cin landa hanitch,
oihanac errekac, eta jin tcen hiri
handi batetara, non despendiatu

beitcin bere diharia oro. Hilabete-
corembaiten burin, saldu behar ukhen
eutsin bere arropac emaste chahar
bati eta mithil acordatu: egori-
cien alhoretarat astouen staidien
han beguiratcera.

3. Ordin, harnich malerous icancen.
Etcin haboro oherie lotacco gaias, ez luc
hotz eguiten cinsin berotcecc. Coumbait
aldis hain gosse handia cin noun
jan beitcenduken oindec jaten dutien
assa osto eta frutu hiotu hounac; —
bena ihourtkec eteeijon deusere emaiten.

4. Gai batez, sabela huxie, putei cin bere
buria erortera eschetsa baten gagna, eguiten
cilarie leyhotic arthuzki hegaltaten cien
tchoier. Guero ikhousi cutsin aguertcen
celin arguicaguia eta icarac, eta bere
beithan errcuiten du nigarres eni celaric:
Hantche, ene aitaren etchia betheric da
magnatar eunguec beitie ogui eta
ardoa, arcuitce eta gazna, nahidiena
oro. Ber demboran, ni, gosez hiltcen nuz
heben.

5. Eh bien! jeykiren nuz, jaunen nuz
ene aitaren edireitera eta eraren dot!
Eguin nin behatu bat, kitatu nahi
ukhen cuntudanin. Eguen handia
ukhen nicun, eta behar naicu punitu,
badakit ounxa. Eneacula haboro

deyth coure semia, trata necacu coure
magnâtetaric arkena becala. Oguen dun
nunducun, bena emeki emeki peritcen
nunducun cutaric hurun ».

6. « Gita bere barutcin cen, bere lilin
arrozatces urhentcen ; Ikhoustera joaiten
cen sagartcen eta mahaxen. Nouiz ere
ikhousi beitcin jiten biden gagnen bere
semia icerdiz eta erhauxez oro sanxituri
cantkhouaren therestatcez, nekes sinhesi
ahal ukhen cin. Bere beithan igaraiten
cin behar cukines puruitu ala pharcatu.
Arkenin nigarrac ibequietan, hedatu
ceitcon bessoac eta haren lephoula
erortez pot handi bat eman ceion.

7. « Guero jar eraci cin bere semia;
deithu cutin bere jentic eta aisoric:
« Nahi dit hura maithatu lehen becala,
haür gachoua, eraiten deie alkhargana
bilduco cirenin. Jean da aski punituric:
ihoure erec esticon eraian gaiskinic
balere. Ecaiste haren ikhoustera;
ekhar ecocie bertan camisola ger bat,
ecar ecocie ecocie erhastun bat erhin eta
ocki berie cantkhouetan. Hartcen ahal
dukecie ere oillar, ahale, eta ekharten
chaiteco houn den chahal bat: edanen
duqu, janen algareki eta eguinen
besta handi bat. »

8. « Magnatec obeditu cien beren

buruzagiari eta ecari cien tabailla
edo bat mahagnen gagnen. Ber mementoan
seme quehiena arajiten cen ihitztecatic
bere hoeki : « Cer da aren herox hori ?
oihu eguiten du jiatcen cilarie. Auste
dut Khantatcen ari cidiela heben ;
eztà goicegui arajin naidin. Enuchen-
tu cia, ene aita ?

9. Ez, ene semia, enuc hala, arapostu
emaiten du cuharac. Hoi eguiten baut,
boztarios betheric niccalacos duc. Khanta-
tcen diagu eta irous gutuc, eci badiagu
cerbcar. Vatii badue ala ez, behar-
ukhenen duc khantatu hic ere eta
boztariotan sarthu gourecki, ceren eta
hire amaie hil cena utcubi baita —
biciabat. Sorthu beri bâtiz becala duc,
alco galburric cia, egun hauï diala ara
edirenic ».

Lapburne

(1) ü se prononce ou
(2) La lettre u ne se fait pas entendre
(3) Dans la langue basque, tous les e sont
ouverts et ne prennent pas d'accents
(4) La lettre i a un son distinct de
la lettre précédente ; ex : ai se prononce : a-i,
ei, e-i — oi, o-i.

1253.5

Commune d'Aussurucq.

Canton de Mauléon - Soule.

(Basses-Pyrénées)

L'enfant prodigue - (Traduction basque)

1- Guiçon batéK étsilitçun bi sémé baïciK.
Gasténak éman cioçün bé aïtaï: « Ordu diçu içan
nadin éné buäz naousi eta ukhen deçadan dihaü
Behar diçu joun ahal nadin éta ikhous ahal-
déçadan Kartiel çoumbaït. Thartiçaçu çoué houn-
tarçuna, éta éman éçacut ukhen behar dudana.
— Baï, éné sémia, érraïten diçu aïtâc; nahi dian
béçala. Gaïchto bat hiz eta punituiK içanen hiz. »
Guéo çabaltcen cilaïK tictâ bat, phartitu ciçun

bé hountarçuna éta éguin citiçun bi phartébardinak

2-Egun guti ondoti, sémé gaïchtoua jouançuçun herritik

fiéraena éguiten cilaïk éta erran gabé adioïk ihouzé.

Igan çuçun hanitch menditan, oïhanétan, ihaïtsétan,

éta jin çuçun hiji handi batéla noun dispendiatu

béïtain bê dihaïa oro. Hilabété çoumbaïten buïan

behar ukhen citiçun saldu bê arropak émasté çahar

bati éta mithil jarri: igorri cicien alhorretat astouén

éta idién (~~éta ez~~) béauialcéa.

3- Ordin hanitch maléous içan çuçun. Etciçun

habô ohéïk lotceko gaïaz, ez étâ ê suïk béotceko hots

éguiten ginin. Çoumbaït aldiz hagn gosé çuçun

noun jaén béïtçutin ourdek jatén tién assa ostohouk

éta fruta hiotu houk; bena ihourk ê étcioçun deüsé

émaïtén.

4- Arrats batez, sabela hutsik, bê buia éortéâ utci

çiçun Kachéta batén gagna, soguilén cêlaïk léhotik

tchoïer çougn hégaltatcén bëïtcièn ahinKi. Guciô
iKhousi ciçun aguertcen celin arguiçaguia eta
içârraK éta bê buiaï erran ciçun nigarrez: Kantché,
éné aïtaén etchia béthéïK duçu mithilez çougneK
béïtié ogui eta ardoa, arraoutciK eta gazna, nahi dién
beçagn besté. Arté hortan, ni, gosez hiltcen nuçu heben.
5- Eh biénn, jeïKiKo nuçu, jouén nuçu aïtaén
édiéïléa éta erranen diot: Eguen niçun beKhatu bat
Kitatu nahiuKhen çuntudanin. Oguen hàndia
uKhen niçun, éta behar naïçu puniitu, badaKit
ountsa. Eneçaçula habô déïth çoué semia, trata néçaçu
çoué mithilétaïK askena beçala. Oguendun içan
nunduçun, bena eyhartcén nunduçun çutaïK hurrun.
6- Aïtâ bê bâtcun çuçun, bê lilien arrosa urhentcen
aï: bijitatcen citilçun sagartciK eta mahatsaK.
IKhousi cianin jiten bidin bê semia oro thapatuiK
icerdiz éta erhaouez, sanKhoua herrestan, asKi

nekez sinhetsi ciçun. Gogoan igan çiçun behar
othe cinez punitu ala behar ceyon pharkatu .....
Enfin, nigarrak béguiétan, hedatu ciotçun besoak,
eta besarkatçen ciläik eman cioçun pot handi bat
7— Guéo jar assi çiçun bê semia; déüthu citiçun
bê jentik eta aïçouk: « Nahi dit maïthatu aïtcinétik
béçala, haour gaïchoua, érran cièçun alkharrètat
bildu (ou juntatu) cien beçagn sarri. Aski puniuïk
içan ducu: ihourk ê èstèçola oaï eguin éréprotchuïk
batê. Eciaoustê haén ikhoustéa; ékhar éçocié fite
paleto éjer bat, èçar ètçolcié éhastun èhin èta oski
berri élibat sankhouetan. Haituen ahal ukheen
tutcié ê oïllarrak, ahatik, eta ekharrico chahal
éhaïteco houn dén bat: édanén diçugu, jarén
alkharréki éta éguinén besta handi bat.
8— Mithilik sinhetsi cicien béën naousia éta
eçaï cicién tahaïlla éder bat mahagnaen gagnen.

Ber mementoun ṡémé guèhiéna arrajiten ṡuṡun
ihissetiK bê tchaKhurreKi : Cer da othin héots haou ?
oïhu éguitén diṡu jiuatṡén dilaïK. Ouste dit Khantatcen
aï ciden heben ; estuṡu goïz egui arrajin nadin. —
Enuchentuïk ciâ, éné aïta ? »

9 — « Ez, éné ṡemia, enuK hala, arrapoṡtu eman
ciṡun guiṡon ṡaharrak. Hoï eguiten badut, bostaïoz
bétheïK niṡalacoz duK. Khantatcen aï gutuK eta iouṡ
gutuK céén beïtugu cèrtaz. Nahi iṡan déṡayan
ala èz, béharKo diK Khanta déṡayan hiK ê èta bostaya
hadin gouèKi, céén éta hiè anayé hilik céna bicilat
ara utṡuli béïta. Oaï ṡorthu balits beṡala duK : atṡo
galdoïK cian, egun houna arra édiénik. » Fin.

P. P. Salles, Instituteur

à Aussurucq par Mauléon (B.ses Pyrénées)

E. S. V. P.

Légende explicative relative à la prononciation

in se prononce i'n comme dans <u>in</u>appréciable

en se prononce è'n comme dans <u>en</u>nemi

<u>S</u>, souligné dans le texte, ne peut être traduit en français,
ayant une prononciation espagnole comme dans le mot
España prononcé en espagnol

ci et ce comme en français

ai toujours aï

ei toujours eï

Commune de Barcus

1254. 5

Canton de Mauléon

Haour igorlia

1 Gizoun batek etzin bi sémé baïzik. — Gartènak erran zion béré aitari : « Ordu du izan nadin éné burien burutzagi éta ukhen déza-dan diharu. Béhar dut joun eta bazter ikhousi Lharti zazu zouré hountarzuna éta émazu jiten zaitana » — « Bai, éne semia, erran zin aitak, nahi dian bezala. Gaichto hiz eta punitia izanen hiz Géro, zabaltzen zilarik kréta bat, phartitu zin béré hountarzuna éta égin bi phartè bardin.

2. Denbora aphurren burin, sémé gaichtoua joun zen herritik handien égitez eta ihouri éré adio erran gabé. Igan zin machéla, oïhan.

evrèka hanitch eta jin hiri handi batétara, noun igorri beitzin béré diharia oro. Hilabété zoumbaiten burin, sougnéko arropak béhar ukhen zutin saldu émarzte zahar bati eta mithil jarri : igor-ri zien idi eta astonen barrkétan bégiratzera.

3. Ordin izigarri malérous izan tzen. Lokzéko gaiaz étzin ohérik eta ez suik béro tzéko hotz zénin. Nouchipéchin halako gosia zin, noun ourdek jaten zutien aza osto eta fruta gastatu hourak jan beitzutuckin ; bena ihourk éré étzéren deus émaiten

4. Gai bater, sabéla hutsik, béré buria urten du érortéra zuzulu baten gagna, so zélarik leihoti tchori alagéraki hégaltazaler. Géro ikhousi zutin zélin argizagia eta izarrak eta béré buriri erran nigarrez : « Han, éné aitaren étchia bétherik da mithilez beitié ogi eta ardou, arraoutze eta gazna nahi dien bezaigu bestié. Eta ber denboran gosik éhaiten nai ni hében. »

5. « Jaikiko niz, joanen niz ene aitaren édicitéra eta erranen déot : « Gaichtki égin nizun utziezuntzadanin. Ogen handia ukhen nizun éta béharnaizu punitu, badakit ountsa. Enézazula deit haboro zoure sémia, trata nézazu zouré azken mithila bézala. Ogendant nunduzun, bena zutarik hurrun hiatzen nunduzun. »

6 Aita béré baratzin zen, bere lilien-hourta urhentzen : sagartzé eta mahatser so zen. Biden gainti jiten ikhousi zinin béré semia irer-

diz éta erhaoutsez béthérik, zankhoua thérresta, bortcha ézagutu zin. Thartatuko zéon ala puni-tu behar zin béré buriri galthoz zen. Arkénékoz nigarrak hegitan, beaouk zabaltu zutin eta jaaurten zélarik haren léphoula, pot handi bat éman zéon.

7. Géro jar érazi zin béré sémia; bil-du zutin béré jentik eta aizoutk: « Maithatu nahi dut léhen bézala, haour gachoua, erran zéren, al-gargana bézaign sarri. Aski punituik izan duzu ihourtk ére érturzola égin méhatchurik. Oziausté ikhoustéra; ékhar izozié bertan arropa bat éjérrik, érar éhin éharztun bat éta hongnétan oski bérri élibat. Hatzamaiten ahal tuzié éré ollarrak aha-tik eta ékharten chahal bat houn éhaiteko: béhar dugu édan, jan algarriéki eta égin besta handi bat.»

8 Mithilék béré nausia obéditu zién eta ézari mahagnen gagnen tahalla bat éderrik. Ber phuntin helku zen ihiztékatik anaietako léhéna béré tchakurreki.: « Zer da arren hérots hori, oi-hu egin zin zuatzez. Uduri dizu khantatzen ari zidiéla hében; ezturu bertanegi gisala utzul nadin. Ertzo zaéia, ene aita? »

9 « Ez, éné semia, énuk ertzo, arrapostatu zin zaharrak. Boztariez bétheik nizalakoz diat-tu zin zaharrak. Egiten besta haun. Alagéra gutuk eta khantatzen diagu, ez arrazou gabé. Nahi ala ez, béhar duk khantatu eta gouéki alagéatu, zéren hire hik ere khantatu eta gouéki alagéatu, zéren hire

anaie hilik zena beita arraphistu. Arra sor thu balitz bezala duk : atzo galduik zia, égun arrajuik duk. »

Notes explicatives

ou a le son français de ou

tz se prononce tze

ai - - a i séparément

gi, gé - prononcent gui . gué - toujours son dur

ph - - phe . faisant entendre les deux lettres et non f

aign - - a i gn séparément

en - - é ne

aou s'écrit généralement aii, u ayant le son ou

c'est ce qui explique quelques retouches du texte

ts se prononce entre ch et s français

z - - s

Exemples . aiphaturen : lisez a-i-p-ha-tu ré ne

ezarten : - é sar té ne

L'Instituteur de Barus

G. Couan.

Commune de Charritte-de-bas.

Canton de Mauléon

1255. S

Haour Prodigoua

1. Guizon batec etzin bi seme baïzik. Gaztenac
erran zeyon bere aïtari: « Ordu dizu izan nadin ene
naouzi eta ukhen dezadan diharu. Behar dizu joun-
ahal nadin eta Kartiel iKhous dézadan. Partaja ezaza
Zoure hountarzuna, eta eman ezadazut ukhen behar dudana.
—. Baï, ene semia, erran zin aïtac, nahi dukian bezala.
Gaïchto bat hiz, eta punituric izanen hiz. » Guero zabaltzen
zilaric tireta bat, partajatu zin bere hountarzuna eta eguin
bi pharte bardin.

2. Egun gutien burin, seme gaïchtoua joun zen
herritic, fierdaena eguiten zilaric, eta adio erran gabe —
ihouri ere. Trebesatu zutin hanitch landa, oyhan batzu,
ukheitz batzu, eta jin zen hiri handi batetara, noun des-
pendiatu beitzin bere diharia oro. Zoumbaït hilabeteren
burin, behar ukhen zutin saldu bere arropac emazte

Chahar bati, eta mithil sarthu: igori Zien alhorretarat, han astouen eta idien beguiatzeco.

3. Ordin, izan zen hanitch malerous. Etzin ukhen haboro oheric lotzeco gaïan, ez suic berotzeco hotz eguiten Zinin. Zoumbaït aldiz haïn gosse zen, noun ountsa janen beitzutin ourdec jaten tien aza osto eta fruta hiotu houraç bena ihourk ere etzion deüs ere emaïten.

4. Gaï batez, sabela hutsic, bere buria utzi zin erotera cacheta baten gagna, soguiten Zilaric leihotic chorier Zoiun hegaltatcen beitzuren arhinki. Guero iKhousi Zutin aguertzen Zelin arguizaguia eta izarrac, eta berartan erran zin nigarrez ari Zelaric: Hantche, ene aïtaren etchia betheric da magnataz Zouignec beitue ogui eta ardou, arraoutze eta gazna nahi dien bezaïmbat. Dembora hortan, ni gossez hiltzen niz heben.

5. « Eh bienn, jeiKico nuc, jounen nuc ene aïtaren edieitera eta erranen deyoat: BéKhatu bat eguin nizun nahi ukhen Zuntudanin Zu Kitatu. Oguen handia ukhen nizun, eta behar naïzu punitu, badaKit ountsa - Enezazula habon deit Zoure semia, trata nezazu Zoure mithiletaric azKena bezala - Oguendun nunduzun, bena trichteziaz hiltzen nunduzun Zutaric hurrun. »

6. Aïtà bere baratzin Zen, lilien arrosatzez finitzen: bijitatzen Zutin sagartzic eta mahatsac. IKhousi Zinin jilen bidin bere semia, izerdiz eta erhaoutsez oro gorderic, zankhoua neKez thiatzen, doï doya sinhetsi ahal ukhen Zin. Berartan galdeguin Zin behar Zinez punitu ala pharKatu. AsKenin, nigarrac beguietan, besoac hedatu zeitzon, eta bere buria ithouKiten Zilaric haren lephoula eman Zeyon pothandi bat.

7. Guero, jar erazi Zin bere semia; deithu Zutin bere gentic eta aïzouc: « Nahi dut maïthatu lehen bezala,

gaïcho haura, erraïten deye bildu Jirenin. Izan da
aski punituric: ihourKere oraï eztižon erran gaizKiric
batere. Jin zitic haren iKhoustera; eKhar ezozie fite camisola
ejer bat, ezar ezozie erhaztun bat erhin eta oski bertic zanKhouetan.
Hartuco ahal turzie ere oïllar, ahate, eta eKharrico chahal bat
ehaïteco houna: edanen dugu, janen algareki, eta eguinen besta
handi bat.»

8. Mithilec obeditu zien beren naousiari eta ezari
zien tahailla eder bat mahaignen gagnen. Ber mementoun
seme guehiena arrajiten zen ihizetic bere ChaKhurreKin
« Zer da arren herots hori? oyheguiten du, juralzen dilaric
Ouste dut Khantan ari ziriela heben: ezta goïzegui arr
jin nadin. Erhoturic zirega, ene aïta?»

9. « Ez, ene semia, enuc hala, arrapostu eman
zin Zaharrac. Hori eguiten badut, bozlarioz betheric
nizalacotz duc. Khantatzen diagu ta irouts gutuc, ezi badiag
ountsa zeren - Nahi ala ez, beharco duc Khantatu hic
ere eta alagueratu gouretki, zeren eta hire anaïa hilic
zena ara-jin beita bizilat. Sorthu berri balitz bezala du
atzo galduric zia, egun horra araedienic.»

L'Instituteur de Charrille-de-bas.
P. Malet

Commune de Chéraute.

1256.5

Canton de Mauléon.

1. Gizon batec etzizun bi seme baüzic. Gaztenac erraiten diozu bere aïtaï : «Ordu duzu izan nadin ene buäen buruzagi eta ukhen dezadan diharu. Behar dizu joun ahal nadin eta ikhous dezadan bazter. Partaja ezazu zoue haun-tarzuna, eta emanezadazu ukhen behar dudana.- Baï, ene semia, dio aïtac ; nahi dian bezala. Gaïchto bat biz eta puntuic izaney biz.» Gero zabaltziarekin tieka bat, pbartitu zizun bere bountarzuna eta bartaïc egin zizun bi phartè bardin.

2. Hantic egun gutiey buüy, seme gaïchtoua joun zuzun herritic fierraena egitez eta erray gabe adio ihouri. Trebesatu zizun haniteh lauda oïhay, uheitz eta jin zuzun biri handi batetara, nouy despendiatu beitzin bere diharia oro. Ezumbaït hilabeteren buria, behartu ziotzun haldu

bere aropac emaste zahar bati eta bere buia logatu baïlet izateco : igorri zizien alhorretat han beguiatzeco astouey eta idiey.

3. Ordin, izan zuzun hanitch malcous. Etzizun haboro ukhey oheic lotzeco gaïaz ; ez eta ere Suie beotzeco hotz egitey ziuin. Bazizun zoumbaït aldiz gosia haïn handi janey beïtzutin ourdee jatey dutien aza osto eta frutu hiotu honac : bena ihoure ere etziozun deusere emaïtey.

4. Arratsbatez, sabela hutsic, utzi zizun bere buia cortera cacheta batey gagna, so egitey zilaïc leïhotic tchoïer zouügu hegaltatzey beïtziren ahiuzki. Geo ikhousi zizun zelin agertzen argizagia eta izarac eta bere buüai erran zizun nigarretan : han, ene aïtaen etchia betheic duzu michcandiz zonignec beïtie ogi eta ardao, arraoutze eta gazua, nahi dien bezain beste. Semboa bartan, ni biltzen aï nuzu gosez beben.

5. «Ekbien, jeikico nuzu, joanen nuzu ene aïtaen edireïtera eta erranen diot : egin nizun bekhatu bat, nahi ukhen zuntüdanin kitatu. Ogen handia ukhen nizun, eta behar naïzu punitu, hiori bazakit onntza. Ene zazula haboro deith zoure Semia, trata nezazu Soure azqueyn baïleta bezala. Ogendun izan nunduzun, bena ehelegatzen nunduzun zutaïc hurrun.»

6. Aïta bere barratzian zuzun, lilien arroshat urhentzen : Ai zuzun sagartzen eta mahatsen bilkitatzen. Ikhousi zinian bidiaen gagnen bere Semia oro gordeïc izerdiz eta errhaïtzez, therrestatzen zilaïc zaukhona, bartcha sinhetsi ahal ukhen zizun hoï. Bere buüai galthatu zizun behar zinetz punitu ala behar zon pharcatu..... Azquenin nigarrac begietan, zabaltu ziotzun besoac, eta jaoustin zelaïc haren lephoula, enan ziozun pot handi bat.

7. Gero jarazi zizun bere semia ; deithu zititzun bere jentie eta aïzone : « Nahi dit hoï maïthatu lehen bezala, gaïcho haoürra, eray ziezun juntatu zienin ! Izan duzu aski punituie : ihoure ere ez dezan egin oraï ereprothu bat ere Tzaïste honen ikhoustea ; ekharezozie bertan casabet ojher bat, ezarezozie erhaztun bat erhin eta aski berrielibat zaukhonetan. Ahalco tutzie ere hartzen eillar, ahate, eta ekhartzu chahal bat houn dena chaïtcco : edanez dizugu, janez alkharreking eta eginez beste handi bat »

8. « Baïletce sinhetsi zizien beez buruzagia eta ezarri zizien tahailla eder-bat mahaguan gaguen. « Ber-phuntin seme gehiena utzultzen zuzun itzizeic bere tchaftha-rreki : « Zer-othe da heots hoï ? oïhu egin zizun juatzen zilaïe. Ouste dit cautatzen duzula hoben ; ez duzu goïzegi arrajin nadin. Ertzo zieya, ene aïta ? »

9. « Ez, ene semia, enuzu hala, arraposta emen zizun zaharrac. Egilin baduti hoï, hori duzu bozkaïoz betheic nazalacotz. Khantatzen dizugu eta ions gutüzu, cerez eta beïtugu onutza zertzaz. « Nahi badue edo ez, behar ukhenez due khantatu hic ere eta alageatu gonekin, cerez eta hire anaïe hilic zena arra jin beïta bizilat. Sortzen balitz bezala due : atzo galduic zia, egun hordue edienic. »

L'Institutem de Chéraute (Bourg).

Ymil Vinçart

Commune d'Espis-Undurein.

1257.5

Canton de Mauléon.

Haur prodigoua.

1— Guiçon batec etcion bi seme baïcic. Gastenac
eraiten du bere aïtari :(Denbora da içan nadin ene
buriaren naüssi eta ukhen deçadan diharu. Behar
dit jouan ahal içan eta ikhoussi cartiel. Phartidit jouan çure hountarçuna eta eman içadaçut ukhen
behar dudana. — Baï, ene semia, eraïten du aïtac;
nahi dukian beçala. Gaïchto bat his eta içanen his
punituric.)) Guero, sabalturic tieta bat, partajatcen
du bere hountarçuna eta eguiten bi pharte bardin.
2— Egun gutiren burian, seme gaïchtoua jouan
tcen herritic, fierraren eguiteco, ihouri adioric
eman gabe. Erbejatu cien hanitch mendi, oyhan
ubaïts, eta jin tcen hiri handi batetara, noun
desprendiatu beïtcien bere diharia oro. Gaïnbaït
hilabeteren burian, behar ukhen cutian salde
bere arropac emaste çahar bati, eta bera mithil

jarri. Igorri cien alhorretarat astonen eta idien beguiratceco.

3_ Ordian, hanitch malerous içan tcen. Etcien haboro oheric gayas lotceco, es suric berotceco, hors eguiten cienian. Gaunbaït aldis haün cien gose handia noun gogo haunes janen beïtcutien eurdec jaten dutien aça astoiac eta fruta gastaiac; bena ihourquec etcean deüsere emaiten.

4_ Gay bates, sabela hutxic, utci cien bere buria erortera escabela baten gagnera, so eguiten cielaric lehotic ahinguir hegaltatces çabiltçan tchorier. Guero ikhoussi cutien aguertcen celian arguiçaguia eta içarrac, eta bere beïthan erran cien nigarres:

Han, ene aïtaren etchia betherric da magnitas, çaugnec beïtic ogui eta ardow, arraültce eta gasna, nahi dien beçain beste. Ber denboran, ni, gosses hiltcen nis heben.

5_ «Arrïen, jeüquicos nis, jouanen nis ene aïtaren edireytera eta erranen deot: Eguin nien bekhatu bat, çu utci nahi ukhen çuntudanian. Oguen handia ukhen nien, eta behar naïcu, badaguit ountxa. Es neçaçula deïth haboro çure semia, trata neçaçu çure magnatetaric askena beçala. Oguendant içan nis. bena acabatcen ninçan çutaric hurrun.»

6_ Aïta bere baratcian tcen, bere lilien arrousa urhentcen ari; bijitatcen cutien sagartciac eta mahatxac. Ikhoussi cienian biden gagnen bere semia icerdis eta erhaüsses oro betheric, therrestatces sankhoua, doy doya sinhetxi ahal ukhien tcien. Bere buriari galthegnin tcien behar othe cienes pensatu

ala phartcatu. Aoskenian, nigarrac beguëtan
hedatu caütçon bassouac eta haren lephoaba
bere buria egochten ciclaric eman ceon pot handi
bat.

7_ Guero jar eraci cien bere semia; deüthu çutien
bere jentiac eta aïçonac: ((Nahi dut maïthatu
lehen beçala, gaïcho haürra, erran ceen bilduc cien
beçain sarri. Içan da aski punituric; ihourec
estiçola oraï arraprotchu bat ere eguin. Ecianste
ikhoustera; ekhar içocic abitu eyjer bat, çar
içocic chastun bat erhian eta oski berriac sankhoa
etan. Harturen ahal ducie ere oillar, ahate, eta
jïn erasten chahal bat houna erhaïteco; edanen,
jänen dugu algarrekin eta eguinen besta handi
bat.))

8_ Magnätec obeditu cien beren naussiari eta çari
lahailla eder bat mahagnen gagnen. Ber mementian,
seme guehiena jïten teen ihicetic bere hoëquin:
((Cer da arren herotx haü? oïhu eguiten du
juramentus. Ouste dut khantatcen ducien heben;
esta sobera goïs arrajin nadin. Erhoturic aiteya,
ene aïta?))

9_ ((Es, ene semia, enis erhoturic, arraprastu emaïten
du saharrac. Hori eguiten badut, ceren beënis
bostarios betheric. Khantatcen dugu eta irous
guira, ceren beïtugu ountxa certas. Nahi ukhenic
ala es, behar duguec khantatu hic ere eta bostario
hartu gourekin, ceren hire anaye hil cena arrajin
beïta biciala. Oraï sorthu balis beçala duc; alço
galduric cia, egun houna noun den arra idirenic.

A. Laric

Nota : les sons suivants se prononcent ainsi :

au se dit a-ou ;

ai, ay — a-i ; c

oi, oy — o-i ;

ei, ey — é-i ;

tous les e se prononcent é fermé ;

tc distinctement t s ;

tous les h sont aspirés ;

toutes les lettres finales et tous les t se prononcen

Commune de Garindein

1258. 5

Canton de Mauléon

Haour prodigoua

1 Guizon batek étziguen bi séme baïzik. Gaztenak éraïten dizu béré aïtari: « Ordu dizu izan nadin éné buruzagui éta ukhen dézadan diharu. Behar dit joüan ahal éta ikhousi bazter. Pharti ézazu zoure hountarzuna éta émaïr dazut ukhen béhar diodana. - Baï éné sémia, éraïten dizu aïtak; nahi dian bézala. Gachtoua hiz éta gaztigatuik hizaté. » Guéro zabalziarcki tiéta bat phartitu zizun béré hountarzuna éta eguin bi phartе bardinak.

2 Egun gutiéren burian, séme gachtoua joüan zuzun héritik fiérarен eguitez éta éran gabé adio ikouri éré. Igaran zizun landa hanitch, oihan, uhaïtz éta helta

hirii handibat étara noun despendiatu beitzian beré
diharia oro. Hilabeté zoumbaïten burian dabu béhar
ukhen zitizun beré hardak emazte zahar bati éta
agordatü mithil: igoru zizien alhorétarat han
beguiatzera astouen ità idien.

3. Gaïan ixan zuzun hanitch malerous. Etzizun
háboro ohérik lotzeko gaïan, ez duïk beirotzeko
eguiten zinian hotz. Zoumbaït ahiz hain zizun godia
hazdi noun ounxa jainen beitzutian aza otto éta
fruta hiotu ourdetk jaten dutienak; bena ihowetk
deüsére étzizozun émaiten.

4. Gaï batez dabela huxeik, eroztira uzten dizu beré
burda escabela batan gagna, doguitiazeku léihotik
tchoru archaitki hégaltazaliak. Guero ikhousi zizun
aguertzen zélian arguizaguia eta izarak eta éraiten
dizu beré beithan nigarez: Han, ené aïtaren échia
béthoitk duzu mithilez zougnek beitoré ogui eta arnu
argaoutze eta gazna, nahi dien bézaïn beste, bembora
hortan, ni, hilzen nuzu godez hében.

5. « Aren, jaïkitko nuzu, jouuen nuzu édoréitéra
ené aïtaren eta éranen dit: Gun nizun bekhatu
bat, nahi ukhen zuntudanian guitatu. Oguen hand
ukhen nizun, eta béhar naïzu gastigatu badaket
ounxa. Ezazula déi haboro zouré démia, hata néza
zouré azken mithila bézala. Eguen dun nunduzun,
béna hiatzen nunduzun zouréganik hurun. »

6. Aïta beré baratzian zuzun, lilien ihizta urhentzen
bijitatzen zitizun dagarziak eta mahacak. Nouz
éré ikhousi beitzun jiten bi den gagnen beré démia

ero izerdiz éta erhaouez bétheriK sankhoua hérestatzez
borcha dinhezi ahal zizun. Egun zizun béhar
ziuez gastigatu ala pharcatuko ezéion.... Aztémin
nigarak béguiétan hédatzen ditzotzu bétouak
éta léhoti lotziarétki émaiten dizu pot handibat
7. Guero jáu érazi zizun béré démia: déithu
zitizun béré gentiak éta gaizouak: « Nahi
dit maithatu léhen bézala gacho haoura
éraiten diozu juntatu zien bézain dari. Izan
nuzu aski gastigatuiK; ihouyK éré oray
ezteiola méhatchuriK égui. Béiaoustéré hounen
ékhoustéra; ékhar ézozu fité paleto eyjer bat
ézar ézozu erhaztun batezhian éta ostiak
béréiK sankhouétan. Harta éré ahafukhoïen
duzu oillar, ahaté, éta ékhariko chahal bat
houn éhaïtéko: édanen dizugu janen algaretki
éta éguinen besta handi bat. »
8. Mithiek obéditu zizien béien naousia éta
ézari fahailla éder bat mahagnen gagnen. Ber
demboran déné guéhiéna hutzultzen zuzun
ihizétiK, béré Jaincuétilan: « Zer da aren
héroz hori? oiñu éguiten dizu juatziarétki.
Ousté dit KhantatzeN duzien hében. eztuzu
goizégui ara utzul nadin. Etzoturit zira
éné dita? »
9. Z. éné démia énuK hala éra postu émaiten
du zaharak. Éguiten badut hori, éguiten diat
boztario béthéiK béiniz. Khantatzen diagu
éta ious gutuK, zéien béitugu ounxa zbeitz az

Nahi badute édo ez, beharr zutzet khantatu hiri
eré éta boztario harzu gouzeki, zeren hiré anaïa
hilik beitzen éta ara jin beita bizila. Orai
torthia bezala duk: atzo galdurik zia
egün hoya ara édüenitz. »

F. Instituteur de Garindein

Arhanegoity

Commune de Gotein Libarren

1259.5

Canton de Mauléon

Haur igorraila.

1 Guizon batek etzin bi seme baizik. Gaztenak erran zin bere aitari: «Ordu duzu izan nadin ene nausia eta ukhen dezadan diharu. Amorekatik joun ahal nadin eta ikhous dezadan Kartiel. Phartí ezazu zoure hountarzuna, eta erran izadazu ukhen behar dudana.— Bai, ene semia, erran zin aitac; nahi dian bezala. Gaichto bat hiz eta gaztigaturik izanen hiz.» Guero zaballtzen zialarik tiéta bat, phartitu zian bere hountarzuna eta hartarik eguin zutian bi phartе bardinak.

2 Egun guti hantik landa, seme gaichtoac joun zen herritik garagarzian eguiten zilarik eta ihouri adio erran gabe. Igaran zutian

hanitch bur erabilleko oihan eli bat, ukhaitz elibat eta jün zen hiri handi batetara noun igorri beitzin bere diharia oro. Hilabete izounbaiten burin, behar ukhen zutin bere arropa tcharrak saldu eta zahar bati eta engajatu mithil izateko: Igorri zien alhorretarat astoen eta idien pan beguiratzeko.

3 Ordin, izan zen hanitch eztiari. Etzin haboro oherik gaiaz bolzeko, ez zerik berolzeko hotz eguiten zinin. Zounbait aldiz hain gosse zen noun kasi jan beitzutukin borthakoack jaten tien aza osto eta frutu hirotu howrak: bena ihourk ere deusere etzeren emaiten.

4 Arratsaldi batez, sabela hutsik, ibiltzi zin bere buria erortera hoki baten gagna, so eguiten zilarik leihotik tchori arhinki hegaltatzen zirener. Guero ikhoussi zutin aguertzen zelin arguizagaia eta izarrak, eta bere buriari erran zin nigarrez zagouelarik: «Hantche, ene aitaren etchia bethetik da schiz zougnek beitie ogui eta ardou, arrautze eta gazna, nahi dien bezain beste. Denbora hountan berin, ni, gossez hiltzen niz heben.

5 «Eta arren, jeikiko niz, joanen niz ene aitaren edireitera eta errainen deröt: Eguin nizun bekatu bat ützi nahi ukhen zuntudanin. Oguen handia ukhen nizun, eta behar naizu gaztigatu, badakit auntsa. Enezazula dei haboro zoure semia. Etcheki nezazu zoure mithiletarik azkena bezala. Oguendant nunduzun, bena hiratzen nunduzun zutarik huvrun.»

6 Aita bere baratzian zen, beri lilin
houria urhentzen: Soguiten zin sagartzer eta
mahatser. Noiz ere ikhoussi beitzin bidin jiten
bere semia erhautsez eta izerdiz oro gorderik, zankhoa
herrestatzen zilarik, nekez sinhetsi ahal ukhen zin.
Galthatu zin bere buriari behar ziniez gaztigatu
ala behar zeron pharkatu..... Bzkenin, nigarrak
beguietan, hedatu zeitzon bessoiak, eta haren —
lephoula eroten zelarik eman zeron pot handi bat.

7 Guero jar erazi zin bere semia; deithu
zutin bere jentik eta aizouk: « Nahi dut hau
maithatu lehen bezala, haur gaichoua, erran zeren
algar gania bildu zirien bezain sarri. Aski —
gaztigaturik izan da; Thourik ere orai eztezola erran
nahi gaberik batere. Eziauste haren ikhoustera; ekhar
ezozie berhala subesta ejer bat, ezar izozie erhaztun
bat ehin oski berri eli bat zankhouetan. Hartzen
ahal tukezie ere oillarrak, ahatik, eta ekharlen —
ehaiteko houn den aretche bat: edanen dugu,
janen algarreki eta eguïnen besta handi bat.

8 Mithilek sinhetsi zien beren buruzagui-
_ari eta ezari zien tahailla eder bat mahagnen
gagnen. Ber denboran, seme guehiena utzultzen
zen ihizetik bere horeki: « Zerda arren herots
hori? oihu eguin zin juratzen zilarik. Ouste dut
Khantatzen ari ziradien heben; ezta goizegui
utzul nadin. Erhoturik zireia, ene aita? »

9 « Ez, ene semia, enuk hala, ihardetsi zin
zaharrak. Hori eguiten badut, boztarioz betherik
nizalakoz duk. Khantatzen diagu eta irous gutuk
ezi badiagu segur zerlako. Nahi ukhen dezan ala

ez, beharko duk khantatu hik ere da alagueratu-
goureki, zeren hire anaie hilik zena arra jin duk
biziala. Orai sorthu baliz bezala duk : atzo galdurik
zia, egun hau diala arra edirenik.»

A. Garat, institutsaur, à Gotein

Commune de l'Hôpital-N.-Blain

Canton de Mauléon

S
1260

Haut des rochers

Quicon bate etoin bi ume baïe.
Gastanac ikuiten due bäi aïtari : a Irdu du
ican nadin ninacuen bume agun eta nesken
lagatan dijoan. Bihar dut gaitin anai ica
ta bentitue ikhusi. Ihurti bacan zure
buruarekine eta ziuan icendatuc jiten bätabe
— Bai, ene semia, erraiten dio aïtac neskatxari
bcala. Gaïchto bat hiz eta gaituric nicate
Gero arbolan ziharé sartübat, ihartitu zin
pre bentarenc eta eguin entzun ti phartebaz
nandi.

Hantic eguen guticun bainin, semé gaïnkoan
jaun con hantic handiun eguiten citarie. Ala
adisnie eran gabe ihoui. Ereberatu ciun mem
hamitsh, eskuan eta maïtz. Eta hatton da
hiri handi batetara joun beré dihaira despendatu
kaïtzin. Commeäl hilabeteren buru behartzen
guzien soldu béré etxerat ekarri zuen
accordatu nibui icenteco: eguri cim ahoilat
astunen eta idiak begiratzea.

Idiak hamitsh dolu guziak con-
tzian hatsoro charic gaxas bolguitzen, eskuta
sutic hetz eramun beretzeco. Batzuc commeäl
adiz gosetia hauzgu handi zuen jan nienhun
aza osto eta hetz sorthuz ondoc jaten ciotzaic
bena ihoua éré etzeien denzic emaïten
Guzi balez labeila hutsic usten du béré
buria corten cuculu batelara segulen ciare
bigotic chuntzi ingualtatzen cien ondoti.
Guero ikhousi zuc celin arguiagoia eta izarric
eta erraiten du niguri ari celarie: Hantsche
ene aitarene etxe magnatz bethere bate
cgui eta ardoz, arraoutez eta guzienaz nahi
dien bezain bastez. Ekhi hartzan ni hetan
gosez hiltzen

" Eta orduan chutitzco niz joanen
niz ene aïtaren ondoan eta erranen dioi:
Eguzu niri bekhatzu bat guitatu nahi ukhen
dunt udanin. Eguen hantsche ukhen nin
dunt udanin. Eta beharr naïzen junitz badakit ounzen.
Ethicadacoulé hutsoro erran zoure semetzat

nécacu coure magnatitaric asmua hcala.
Iguen'oun ican niz tena inmaturic ninteun
entaric hurren.

Ita bré baratcian cu béré iiun
initsta urmentcu: Jo cautan cun laquartez ta
manatser. Eroï iié inncoustcu uitu bré hiru
eitin jitun oro eraoutxed eta iccerdiz entaric
ser hipoua apostolez, bortha ainuetxi cin.
Erran cin beartan bihar otho ciuer jaunta
eta behar ccon phartatu_____ Etchécin
ninuarra Eguin citarie beharrez deo eta hpour
jhousirie not nandi bat eguin ccon

Gueo jar cacu cin bré hemia; deitu
cutin béré gentic éta aïcone: «Etahi dutmuitutu
ichen bocala guacho haourra, erran ciecn ciuric
icen ciénin. Jean da asti jaunitzic inquire ere
oraï estecan hmonatcha. Ciaoutsli ikhoustia;
ehhat icocii bu hala anora egot bat, ecaticocie
chastuta bat erdin, eta astic bumic hoynitar
Hartuko nhat ducié éroillar, anaté eta ekhar
chahal bat éhunteco hon de na: edanez dauc
ianen alhuarêni eta besta handi bat eguinen
Mitulec sin nezi cien bumcaguid ta
ecori cien tamailla oler bat managnin. Bet
hemendaun sémé primia hatteen cen
initiatatic béré noïki: a Cerda arren neots
nandi naou? oyhu eguiten du armeguiari
delaric. Ouste dut hhantatcen aïcirien
neben; etheu guoïcegui arra utcul nadin.
Ethotu ciya ïta?»

« Déné jamia emne hala arrapostu eman
ein zaharrac. Hoy eguilen bachu eguiten diat
bostarias bethariè nicala bos. Ikusiten ari
guia eta iraus guia, eri badugu oraikzo certas.
etahi badue edo ez, beha ar ukhenen due hic ez
ikusiten, eta gorengui bostariotan jarri, ceren
hire anaié hilic cena arras phizu baita.
Sorlecin baliz bezala da: alco gueldiric ez,
eta eguin arra ediric da.»

Le 11 décembre 1874

L'Institutrice de l'Hopital-St-P

Joseph Vignecq

Canton de Mauléon

Commune d'Idaux-Mendy

1261.5

Haour Prodigoua.

1 Guiçon batec etciçun bi séme baïcic. Gaztenac
ezcaïten diosçu béré aïtari: « Ordu dicu içan nadin nihaouen
nihaouen burucagui eta ukhen decadan diharu. Béhar dicu joüan ahal
nadin hebentic eta ikhous decadan cartiel. Thartiçaçoüé
hountarçuna, eta eman içadaçut ukhen behar dudana.—
Baï, ene semia, ezcaïten diçu aïtac; nahi dukian becala.
Gaïsto bat hiz eta punituric icanen hiz.» Guero cabalkten
cielaric tieta bat, phartitzen diçu bere hountarçuna eta hartaric
eguiten bi phartè bardin.

2 Egun gutiez ondotic, semé gaïstoa joüan cuçun herritic
fierra eguiten cielaric eta ihouri adioric eskan gabé. Trebésatu
citiçun landa hanitch, oïhan, uhaïtz, eta jin çuçun hiri
handi batetaca, noun despendiatu beitçan béré diharüa oro.
Combaït hilabeterep buruan behar ukhen citiçun, saldu béré
ærropac émaztè çahar bati eta béré buria eman içabacitan mithil
icatèco: igorri ciçien alhoretacat han bèguiratzeco astoren eta
idien.

3 Ordian, içan çuçun hanitch malerous. Etciçun haboro
ohéric gaïaz lotzeco, ez suic bérotzèco hotz éguiten cienian.
Baciçun combaït aldiz haïn gosé handia jan beitçutukian
aza osto hounac eta fruku hiotil ourdec jaten dutienac; béna
ihouec etciecun deus émaïten.

4 Arratx batez, sabela hutsic, utzi çuçun érortèra hoki
batetan gagna, sguiten cutielaric leïhoti tchori hiegaltatcen cienac
archinzki. Guéco ikhousi citiçun aguertcen celian dreguiçaguia

Khantatcen diagu eta irous gutuc, cercen badiagu
·Cergatic. Hoic nahi ala ez, bihar ukhenen duc khantatu
hic éré eta alaguéragu gouréki, cercen eta hiré anaïé hila
cena arrazin béita bicíala, Orai dorthu baliz bícala: Atco
galduric cian, eïgun hortché diala arrea-édirenic.

F. Bastérreix

1262.5

— Commune de Menditte —

— Canton de Mauléon —

Haour prodigoua

1- Gizon batec etzin bi seme baizic. Gaztenac erran zeon bere aitari : « Ordu dizu nihaouen buruzagi izan nadin eta dihaü nKhen dezadan. Joun beharra nuzu hementic eta Khartiel iKhousi. Parti zazu zoure auntazuna eta eman izazut eni jiten zaitana. — Bai, ene semia, erraiten dizu aitac ; nahi dian bezala. Gachto bat biz eta puniluic izanen biz. » Gero, zabaltzen dialaric tiéta bat, partitzen dizu bere auntazuna eta egilen tizu bi parte bardinac.

2- Egun aphuren buin, seme gachtoua joun

zuzun herritic ficiraen egitez eta adioic erran.
gabe nihaui ere. Igan zitiltzun landa, —
oihan, uheitz hanitch eta jiñ zuzun hiri
handi bateta, noun dexpendiatu beitzin
bere dihaia oro. Zoumbait hilhabeteen
burin, saldu behartu ziotzun bere arropac
emazte zahar bati eta mithil sarthu:
Igorri zizien alhorretat asto eta idien —
begiatzeco.
3_Ordin hanitch malcous izan zuzun.
Etzizun habo oheic gaiaz lo egiteco ez eta ere
luic beratzeco, hatz egiten zinin. Zoumbait
aldiz gosia hagnen handi zizun, gogo
hounez jainen beitzin aurdec jaten tien —
azosto eta fruta gastatic: bena nihourc ere
etziozun deusere emaiten.
4-Gai batez, sabela hutsic, uzten dizu bere buria
zuzulu bateta erortea, so egiten zilaic leihotic
ahinki hegaltatzen zien chorier. Gero zelin
ikhousten titzu agerzen argizagia eta izarrac
eta bere buriai erraiten dizu nigarrez ai.
-zelaric: Han, aita gouriaen etchia betheic
duzu mithilez, zougneк beitic ogi eta ardou,

arraoutze eta gazna, nahi dien bezan beste.
Demboa hortan aldiz ni, hemen gosez hilzen nuzu.

5- Eh bien! jeikiko nuzu, jaunen nuzu aitaen
edicitea eta erranen diot: «Becatu bat egin
nizun, zu Kitatu nahi ukhen zutudanin.
Ogen handi ukhen nizun eta behar naizu —
punitu, badakit ausa. Ez nezazula deithabo
zaure semia, trata nezazu zaure mithiletaic
azkena bezala. Ogendant izan nunduzun,
bena zutaik hurrun higatzen nunduzun.»

6- Aita baatzin zuzun, bere lilien arrojatzen
finitzen ai: bijitatzen zitzitzun sagartzik
eta mahatsak. Nouiz ere ikhousi beitzin —
bidin jiten bere semia, izerdiz eta errauntsez
oro betheik, zankoa terresta, etzizun ahal
siñesten. Bere buiai galthatzen diza punitu
behar zinez ala parkhatu behar zeonez.
Azkenecotz, begik nigarretan, besoak —
hedatzen tiotzu eta lepoula jaoitzten
zolaik emaiten diozu pot handi bat.

7- Gero jaraizten diozu semia; deitzen tiozu bere
jentiik eta aizouk: «Maitatu nahi dit leken
bezala, gaicho haourra, erraiten diozu bildu —

bezain sarri. Aski punitzic izan duzu : nihourk ez, oai, ez bizo egin nespecchuik. Zaizte haen-ikhoustea ; ekhar izozic fite eamisola ejer bat, ezar izozic chaztun bat chin eta zangouetan oski berri elibat. Harzen ahal dukezic oillar eta ahate eta ekharten chaiteko houn den chahal bat : edaneri eta janen dizigu algarekin eta eginen besta handi bat. »

8_ Mithilek sinheci zizien beren buruzagia eta ezai zizien mahagnaen gagnen tahailla eder bat. Ber demboan, seme gehiena jiten zuzun ihizeik bere chakurekin : « Zer da arren heatsaou ? oihu egiten dizu juatzeri ziclaik. Ouste dit Kantatzen ai ziden hemen ; ez tuzu goizegi arrajin nadin. Ez Azatuik zia, aita ?

9_ Ez, ene semia, ez nuzu hala, errepostu emaiten-diozu gizon zaharrak. Hoi egiten balimbadut, boztaioz betheik nizalakos egiten dit. Kantatzen dizugu, eta ioutz gututzu, ezik badizigu zertzaz. Hik nahi edo ez, behar ukenen duk Kantatzen ai hik ere eta alagranziatan goueki jarri, zeren eta hic anaia hilik zena bizila arrajinik beita. Oai sorthu balitz bezala duk : atzo galduik zia, egun horra noun iden arradienik.

Notes _ 1°. « e » se prononce toujours « é » — 2°. le « s » a une prononciation entre le « s » et le « ch » se rapprochant plutôt du « ch » — 3°. « au » se prononce comme en français, tandis que dans toutes les autres syllabes on prononce toutes les lettres ; — 4°. le « z » se prononce « s » 5°. dans « ph » on prononce les 2 lettres très-légèrement, comme un léger souffle qui passe entre les lèvres —

L'Instituteur,

J. Goyhénèche

Commune de Moncayolle.

1263.5

Canton de Mauléon.

Maour prodigoua.

1.- Cuicon batec etciçün bi semé baïcic. Gastenac eraïten ciçu bereaïtari :« Ordu diçu ican nadin éné burucagnia eta ukhen decadan sos. Berhar diçu joun ahal nadin eta ikhusi decadan cartiel. Partaja ecaçu couré hountarçuna, eta eman içaçut cer eré behar beitut ukhën. - Baï, ene semia, eraïten ciçu aïtac ; nahi dia becala. Gaïchto bat his eta punituric hicaté. » Guero çabaltcen cilaric tieta bat, partajatu çiçün bere hountarçuna eta eguin çiçün bi pharté égal.

2.- Egün gutiën buün. Seme gaïchtoua joun çuçün heritic eguiten cilaric fieraena, eta eran gabes adio ithoui ere. Erebesatu çiçün mündi

hanitch, oyhën eli bat, uheïx eli bat, eta jïn
çuçün hiri handi batetara, noun despendiatu
beitçün bere bihaïa oro. Hilabete counbaïtën
buïn, behar ukhën citiçün salöu beré phildac
enastë cahar bati, eta mithil jari: igori
iciën alhoretat beguiatcea astuën eta idiën.
3.- Ordin ican çuçün hanitch malérous. Etçiçün
habo oheic lotceco gayan, ez huic beotceco iguitën
çinün hots. Combaït albis hagn çuçün gosé
noün jaën beitcutën ourdec jatën cutiën aça
ostouc eta çuta hiotic: bena ihourquet etçiçün
emaïtën deüsë.
4.- Gaï bates, tabela hutsic, utci çuçün évertera
cacheta batetan gagna, toquitën cutilaric
lehotic tchoïc, cougn hegaltatcën beïtciën arhünsqui.
Guéo ikhousi çiçün aguerteën celün arguicaguia
eta içarac, eta eran çiçün nigares ari célaric:"
Hantchë, ené aïtaën etchia betheïc duc magnatus
çougnec beïtié ogui eta andui, araütcé eta gasna
nahi dën beçan bestë. Demboa hartan, ni gosés
hiltcën nuc hebën."
5.- Eh bien, jëquico nuc, jouën nuc éiciëtea ené
aïtaën eta eranën doat. Eguün niçün bekhatu
bat nahi ukhën cünduanün quitata. Ukhën
nicün oguën handia, eta behar naïçu punitu,
badaquit ounsa. Eneçacula dëi habo ené sonia.
Erata neçacu couré asquën mithila beçala.
Jean nündiçün oguëndün, bena esmeyatcën
çündüçun cutaïc, hurün."

6.- Nüta berec baatcün çuçün finitcün berec liliün arrunatcün. bijitatcün citicün tagartcic eta mahatsac. Ikhousi cinün jitün bidün gagnün berec semia, ere bethcü icendis eta erhaütsez, cahkhuna heresta, neques sünhetsi ahal ükhen cicün. Galthatu cicün beartan behar cinec punitu ala behar çen sharcatu. Enfin, nigarac beguiétan lucatu civtcün betsuc, eta jaüstens celaric haën lephuula, eman civcün pot handi bat. 7.- Gueo jaraaci cicün berec semia; Deithu citicün berec jentic eta aïçonc: "Nahi dit maïthatu lehën becala gaïchu haüna, eran cicün bildu cien betagn tari. Ican duçu asgui punituic: ihourquec bai estiçen eguün ereprotehu bakhoitz bat. Jün caquitcé ikhoustéa; ekhar icecié fité bessta ejer bat, ecar icecié ekhatü bat erhün eta asqui beri eli bat hungnetan. Harcen eré ahal duquecié villar eli bat, ahaté eli bat, eta jinaastén chahal chaïteo hun bat. Eranén, janén diçugu algarequi eta eguinén bessta handi bat."

8.- Mithibec sinhesi cicién berén burucaguin eta ecari tahailla eder bat mahagnén gagui. Ber menéntoün, semé guehiéna ara jitén cucün ihiccatic beré hoéqui. "Cer da arén héots hui? dihu eguitéin cicün jinaastén celaric. Ousté dit khantastén duciela hebén: estucu bertaneguii ara jün nadin: Ertco cieya ene aïta?"

9. — « Ez. erí semia, esnu ertzo, arapostu
esnan ciçün guiçon saharac. Eguitën badut
hoy, alagrantciat betheïc nicalakotz Due.
Khantatcën diagu eta ivuç gutuc, cerën
beïtugu vuxa ceëntacv. Hahi dia ala ez,
behar ukhenën Due khantatu hic erí
eta alagrancia hurgouéqui, cerën eta hié anaïa
hilic iican beïtcën, arajin beita bicitcila. (Jougn)
Vorthu beri balis bëcala Due : atco galdüic
cia, egün houna nun dën ara edienic. »

L'Institutenr,

J. Barrenne

Commune de Musculdy.

1264.5

Canton de Mauléon.

— Haur prodigua —

1.- Çuiçon batec etcian bi seme baicic. Gaztenac ran
cian bere aitari: a Ozdn diçu içan nadin ene buriaren buruçagui. a
ukhen deçadan diharu ene postuco. - Dahi niçu içan libro noiat-nah
jouaiteco bazteren ikhoustera. - Thartiçagu çoure bountançuna eta eman
içadagu eni jiten çaitana. — Bai, ene semia, eran cian aitzi; hic na
dian beçala. Seme gachto bat biz, eta junitzic içanen biz.n. Çuec
çabalcen cialaric tiader bat-çpharticic cian bere bountançuna eta egu
cian bi çbarte bardinac.

2. Egun gutien buruan, seme gachtoa juan cen heretic
fanfarroiaena eguiten cialaric, eta adixic ihouri eguin gabe. Igaran
cian bere, oihan eta uhaitz leanitz eta holtz cen bici hondi bateiarra
noun despendiatu beitcian bere dibaria oro. Nibabete çonbaiten buru
bebar ukhen çutian dalbu bere arropac emaste çatian bati eta jan
zitbil. Igori çuten alhoretat astonen eta idian begui-ateera.

3. Ordian haniteh maleoris een. Olcian habore oheric lotecco gaiac, ez inic beoteeco hotz eguiten eianian. Çoumbait aldiz hain gosse een mouc jan beitçutuKian ondee jaten tien aça osto eta fenta hriotiac, bona ibsourKere eteeien emaiten.

4. Ollumee bater, sabela luxiec, jan een cacheta batetan, soguiten cialric leihotic alunki begaltateen cien tchoiert. Guero ikhsoussi eian aguerteen celian arguiçaguia eta içarac, eta eran eian bere buriari. Non ene aitaren etchia, bethoric da mithilez, çougnec beitie ogui eta ardou, arantee eta grana, nahi duten beçain beste. Berdemboran ni, gossez huiteen niz beben.

5. a Eta aren, jaKiko niz, jouanen niz ene aitarenedieitera, eta eranen deot: Eguin nieun beKhatu bat, çu Kitatu nahi ukhen çuntudanian. Oquen handia ukhen nieun, eta behar naiçula jounitu, badakit ouroa. Oneçaçula habore dei çoure semia. Orata neçaçu çoure azken mithila begala. Oquendun jaun gendunen bere mintçaire, bai misericordian çutarie hurrun v.

6. Oita bere barateian een, bere hiten aronsaleen finiteen ai: bisitateen çutian sagarteiac eta mahaiac. Ikhousi eianian biden goiti jiten bere semia iceedi eta eskouaren-berberic, herestaleen eskaric sarkhoua, eteian casi sinhesten ahal. Çoçouan igaran eian behar eienen bere semia jouniti ala behar çen jbareatu. Arkeneeoz nigaac begnietan, bedatu eeiteen bessoiac, eta jauzten celaric haren tephoula, eman çen jot bandi bat.

7. Guero jar eraci eian bere semia; deithu çutian bere jentiac eta aiçouac: « Nahi dut maitbatu ichen beçala, miseable bana, eran ceren juntatu eienian. Içan da aski jouniric; ibsourkere esteçola orai eguin araprotchurie batere. Jin eitie haren iKhoustera; ekhar neçeie fiter camisola ejer bat; eçar içoeie erbaatun bat ehian eta oski beri ekhat hougnetan. Hartuco ahal ukhenen dueie orano gillas

eta abate çoumbait, eta ekharien ducie aztcha bat ehuitaco hoin denai edanen dugu, janen dugu alkharekila eta eguinen dugu bertaharde bat.

8. Diorthilec obeditu çuten beren burnegaiiari, eta eçarri çuten tahailla eder bat mahaignen gagnen. Bet mementoan, denic guehiena utçultcen cen ihicetic bere tchakhurcki: o Ber da aren herox hori! oilu eguin cian jnateen cialaric. Ouste dut khantatcen ari cidela heben; eta fitecegin utçul nadin. Ochotine ciagoe aita ?n

9. Ez, ene semia, enuc ecbotuic, arnapostu eman cian aita çabarac. Hola eguiten bâdut, eguiten diat alagrantciar betherie niçalacoz; Khantatcen diagu eta inous gutuc, eri badiagu ounza eer gatic. Hire nahi ala ez nahi, bebarco due Khantatu bie ere eta alagreatu gonaki, ceren eta hire anaie hilic cena ara jhiztu beita. Ozâi dorthu bâiz beçala due; atço galdnic cian eta hoi diala eguin edienic.

B. Laxague

Traduction du texte « L'Enfant Prodigue »
dans l'idiome basque.

1265.5

Commune d'Ordiarp.

Canton de Mauléon.

Haur prodigoua. (Larréata.)

1.— Guizon batek étzizün bi sémé baïzik. Gazténak éraïtén dizu béré aïtari : « Ordu dizu izan nadün éné buruzagui éta ukhén dézadan diharu. Béhar dit jouan ahal, éta ikhoüsi baster. Phartí ézazu çouré hountarzuna, éta émandazut ukhén béhar dudana. — Baï, éné sémia, éraïtén dizu aïlak; nahi dukian bézala. Gaïchto bat hiz, éta izanén hiz gaztigaturik ». Guéro zabaltziarékin tiétabat, phartitu zizun béré hountarzuna éta égün bi phartê bardinak.

2. Egün guti én burian, sémé gaïchtoua jouan zuzun hériitik fiérarén éguitez, éta éran gabé adio ihouri éré. Igaran zizun landa hanitch, oïhane, uhaïtz, éta hellu hiri handibatétara, noun déspén-

diatu beïtzian béré diharia oro. Hilabété çoumbaïtén burian ialdu béhar ukhén zitizun béré arropak émaxté zahar bati éta acordatu mithil: igorri zizién alhorétarat han béguiratzéra astoïén éta idién.

3. Ordian, izan zuzun hanitch maléous. Etzizün haboro ohérik lotzéko gaïan, ez zuin bérotzéko hotz zéniän. Zoumbaït aldiz, haïn zizun gosia handi noun ountza jainén beïtzutin ajja osto éta fruta hiotu, chériek jatén dutiémak, béna ihourk déuséré étziozun émaïtén.

4. Gaï batéz, sabéla hutzik, érortéra uzténdizu béré buria escabela batén gagna, soguiiarékin leïhotik tchori arhinki hégaltatzén. Guéro ikhousi zizun aguertzén Zélian arguizaguia éta izarak éta éraïtén dizu béré buriari nigarez: « Han, éné aïtarén étchia béthérik duzu mithilez Zougnék beïtiré ogui éta ardau, arraoutzé éta gazna, naki dién béçaïnbesté. Démbora hortan, ni, hiltzén nuzu gossez hébén.

5 « E bén, jaïkiko nuzu, jounén nuzu édireïtéra éné aïtarén éta èrdanen hari: Eguin nizun békhatu bat, naki ukhan çuntudamian guitatu. Oguén handi ukhén nizun, éta béhar naïzu gastigatu, badakit ounxa. Enézazula deï haboro Zouré Jémia, trata nézazu Zouré mithilétarik azkéna bézala. Oguéndün nündüzün, béna hiatzén nündüzün Zouré ganik hurün. »

6. Aïta béré barabzian zuzün, lilien hourtatzénurhénzén: ikhertzén zitizün Jagartziak éta mahatxak. Nouiz ikhousi beïtzin jiten biden gagnén béré Jémia oro izerdiz éta erhaoutzéz béthérik. —

Zankhoua hérrasta, doï doya zünhéxi ahal zizün. Bérartan gallhatu zizün béhar cinez gastigatu, ala phárkatuko zéïon.... Azkénin, nigarrak béguiétan, hédatzén ditzotzu bésouak éta léphoti lotziaréki émaïtén diozu pot handi bat.

7- Guéro jar érazi zizün béré zémia; deïthu ziti-zün béré géntiak éta aïzouak: « Nahidit maïthatu léhén bézala gaïcho haïra, érraïtén diézu jüntatu zién bézaïn dari. Izan duzu aïski gastigatürik: ihourkéré oray ézteïola méhatchurik éguin. — Eziaoustéré houmén ikhoustéra; ékhar ézozié lité chamar egget bat, ézar ézozié érhaztün bat érhian éta ostiak bérirk zankhouétan. Hartu éré ahal ukhanen duzié oïllar, ahaté éta ékhariko chahal bat houïn éhaïtéko: bagouatza édatéra, jatéra al-garéki éta éguitéra bésta handibat. »

8. Mithilék obéditu zizién bérén naoussia éta ézari tahailla éderbat mahagnén gagnén. Ber démbo-ran, zémé guéhiéna utzultzén zuzun ihizétik béré hoékün: « Zer da arrén hérox hori? oïhu éguitén dizu jinatziaréki. Ouste dit khantatzén duzién hében; ez tuzu goïzégui ara utzul nadin. — Erhoturik zira, éné aïta.? »

9. Ez, éné zémia, énuk hala, éraposta émaïtén du zaharak. Eguitén badut hola, éguitén diat bostarioz béthérik béiniz. Khantatzén diagu éta iroun gutük, zérén beïlugu orroxa zertzaz. Nahi-rous gutük, béhar dukék khantatu hik éré éta baduk édo ez, béhar dukék khantatu

boztario hartu gouréki, zéren hiré anaïa hilik
beitzén éta arajin beïta bizila. Oraï dorthia
bézala duk : atzo galdurik zia, égüin hora arra
édiénik. »

J. Bordenave

Ordiarp, ce 15 Décembre 1894.

Commune de Roquiague

1266. 5

Canton de Mauléon.

Haur Despendios - bat.

1. Guizon batec bazitüen bi sene, Gastenac eraiten diotsu bere aitari : ... ordu duzu izan nadin nihaurenaren burüzagui éta diharu utchen dezadan.

Behar dit jaun itchous ditzadan cartielac. Partitu behar duzu goure hountarzuna eta eman isadasuten ene phartia. — Bai ene semia, dio aitac, nahi dian bezala gachto luis eta puruturic izanen hiz. » Guero zabaltsen dizu tieta bat eta phartitsen eguiten dilarie bi pharte bardin.

2° » Eguin zounbaiten burin seme gaistoua phartitsen duzu heris heri fieraen eguites eta adiorie erangabe batsen zutüi jenter. Igaraiten dizu ordoqui handirie, oïhan éleca, eta hettsen duzu heri handi batetara, souiguitan despendiatsen beitütu dikarie oro. Ilabete souiguitan zounbaiten burin saldu behartsen diotsu bere aropac emaste zahar bati eta methil plaza behartsen doze: egorten dizie azto eta idi beguiratsera alhor batetaro.

3.° Ordin hanich maburous izaten duzu, gaiaz estizu
haboro lotheco oherie ez suie berotseco hots eguten
oranin soumbait orduz haign duzu goze soungtan
jan belitzaque asa osto eta fruita hiotu ourdec jaten
trienac bena choure ere ezteyd deitze emaiten.
4.° Gai bates zabela hultsic usten dizu erortera bere
buria cacheta batera, zoguiten sibaric ley ho batelan
chtori hégaltalsen siene, Guero itkhousten tizu aguer-
sen selin arguizagaia eta izarac, eta eraiten dizu ngares:
Noumbait, ene aitaren etchia nithiles betheric soungtan
beitic ogui eta ardou arautse eta gazna, nahi diena;
Eta ni heben gozes hiltsen,
5.„ Aren ountsa duzu hahi nuzu jeyqui joun
aitaren cidiergtera eta eran, Eguin nizun betkhatu bat
nouis ere souregamic joun beynitsan. Ageren hadia
eguin nizun eta behar naizu junitu badaquit
ountsa, Eracgasula deit abore coure semia, trata négatu
coure asken serbutcharia besala, oguendun nunduzun bena
debeyatsen nunduzun zutaric lurrun.„
6.„ Aita bere baratsin zusun, lili hourtatsen urhentsen
zoguiten sérelaric bere zagartse eta ayhener.
Nois eta ikkhoussy beitsin bidegaiti jiten bere semia
oro izerdi eta erhaüs, zankhoe herasta bortcha sinh-
etsi zin. Galthatu zin eya behar sines punitu ala behar
seou pharcatu.... Aesquenun nigara begun besoua
zabaltaric hartsen du eta emaiten déro pot handi bat.
7.° Guero jarcaiten du bere semia; deitsen du bere
jentie eta aysoue; Vahi dit maythatu beben.
besala, haur gachoua, eraiten deye bildurie sarene;
Izan duzu aspaui punituric: ihoure ere orai estizela.
eguin mespretchurie. Jin sitie akhoustera; etkat sosie
bertan aropa eyjer bat, etic sar chasten bat erhin
eta osgui berie haugnetan. Hartsen ahal duzie oillar
ahate eta aretche bat hounie ehaiteco: edanen disugu
jaren eta besta haugdibat eguinen algarequi.„
8.° Maithilec sinhesten die nanzia eta esarten die tabailla.

eder bat bahagnin. Bere demboran le hen semia
jiten da ihizetic bere hacquita : ce ser da aren
héros hori ?.. Aryhu éguiten du juratsen dilarie.
Ouste dit Khantalsen ari sidin heben ; estusse
sariegui jin nadin. Enechuntu sireya aita.

9.° Es semia, estuc hoy hala, dio saharae.
Eguiten, badut hori, eran nahi duc hainch
alaguera nisala, Kantalsen diagu eta irous
gutuc, seren eta beitugu sertsas. Nahi baduc
éta es behar duc hic ere Khantatu, eta
alagrantsian sar a diu gouregui seren eta hire
unaye hilic sena ora jduistu beita. Oray
sorthu belis besala duc ; also galdurc,
sia éguia soic ara ediénic.

Transcrit par l'Instituteur soussigné
A Roquiague le 20 Décembre 1894.

L'Instituteur

S. Cof.

Commune de Siodos

Canton de Mauléon

1267 : 5

Haour prodigoua

1. Guiçon batek eteitçun bi seme baïcik. Gaztenak eran çiçaçun bere aïtari : « Ordu duçu içan nadin nihauren naahusia eta diharu ukhen deçadan. Joun bekar dit amorokatik kartiel ikhusi deçadan. Partaja icaçu çouze hountarçuna eta eman ecaçut çer ere ükhen behar beïtut. — Bai, ene semia, eraïten du aïtak, nahi dia bere çala. Gaïchto-bat hiz eta punituriik içanen hiz » Guero çabaltçun çilariik tiroir-bat, partajatu çiçun bere hountarçuna eta eguin bi pharte bardin.

2. Egun aphuren buruin, seme gaïchtoua joun çuçun herritik fieraena eguiten çilariik eta adio eran gabe ihouri. Bada bazter, ürhan eta ereka hanitch trebesatu ondoan, fin çuçun hiri handi batetara, noun bere diharia oro emplegatu beïtsin. Ibilabete çumbaïtez buruin, behar ukhen citiçun saldu bere arropa tcharak eta emazte çahar bati eta bere buria logatu mithilotako : igori çiçien alhoretat astoaren eta idien beguiratzera.

3. Ordin hamitch malerous içan cucun. Etciçun haben
oherik lotuke ginan, ez eta ere suük bere beroteko hotz eguiten
einin: Cembät aldiz hän gose cucun nun goya houmez
janen beitcin ondek jaten tun aça ste eta fruta hurtu hiietarik;
bena ihourtherek etciçun denzere ematen

4. Gaï bater, sabula hutsik, ustu çiçun bere buzia contra
eskabela-batetan gagna, soguiten eiderik beiçpolik tchorier,
hegaltatcen alaguerati. Guero ikhousi çiçun aguertcen ein
arguiçaguia eta içarak, eta eran çiçun bere soiiari nigarez
ari eiderik. Hantche, ene aïtaren ethia mithiez bethetik
duçu eta haiek badicie ogui eta ardoa, araoutçe eta gazna,
nahi din bezagun hainbeste. Ber denboran, ni, heben gose
shittuen nuçu.

5. Eh bim! jeïkiko nuçu, jaunen nuçu ene aïtaren edreëtra
eta eramen diot: Bekhatu-bat eguin nizun, noiz ce
Kitatu nahi sekhen beitcutudan. Eguen handia sekhen nizun, eta
behar naïcu hunitu, badakit ondtha. Enecacula haboro dütht
Coure semia, trata nezaçu coure esken mithila beçala.
Eguendant munducun, bena sofritcen nizun coure gonik hunun.

6 Aita bere baratcin çucun, bere libien arrostatcen erhentcen:
bijitatcen citilcun bere sagartcik eta mahatsak. Nouä eta ce
ikhousi beïtcin jiten bidin bere semia ere erhantzez eta iceldi gorük

ecin ibiliarekin, etaicum Kadik sinkesten ahal. Galthatu cicum bere
buriari eïa jumitu behar cinez bere semia, ala jsharkatu behar ceon.
« Azkenekoz, nigana beguiratu, besoak hedatu ciotcum, eta benarkatcen
cilerik eman ciocun jsot hondo-bat.

7. Guero jaraci cicun bere semia; deïthu citicum bere
jentik eta aïçoutk: « Nahi dit maïthatu lehen becala, noour
gaichoua, eran ciecum bilduu cien becain sari. Orai jumitutik
ican ducu: ihourtek ezteeon eguin araprotchurik. Caïzte
ikhoustea; ekhar ecocie jite besta eïjer-bat, ecar ecocie erhaztun-
bat erbin eta cankhouetan oski berik. Hartuko ahalko tutcie
ahate eta oillar coumbaït eta bai ekharacitko chahal-bat, chaïteko
houn dena; edanen, janen dicugu algarekin eta eguinen borta handi-bat.»

8 Mithilek obeditu cicien beren nausia eta ecari cicien
tabailla eder-bat mahagnaren gagnen. Ber momentum, seme
guehiena ustcultcun cucun ihicitik bere chakhureki: « Cer da aren
heots haun, oïhu eguiten dicu, jiatcen dilaïk. Ouste dit
khantatcen ducien hebon. Estucu goiregui ara ultcul nadin.
Ennchent cicïa, ene aïta? »

9. Ez, ene semia, enuk ennchent, araportu emaïten dicu
guicon cahariak. Ori eguiten badut ere, eguiten diat bortatic
betherik nicalakoz. Khantatcen diagu eta irouz gutuk, ceren
eta beitugu eguiarki ceren. Nahi ukhen deça bai ala ez, hik

ere bekarko dut Khantatu — eta libertitu gouretki, ceren eta hire
anaïe hilik cena arrafhizte beïta. Sortcen balin bezala dut ; ato
galdurik cia, eta eguen hor dut araedienik ».

L'Instituteur de Viodos,
J. Davant

Note : Le basque-Souletin est le patois employé à Viodos. Il
Comme on le prononce ; on trouvera souvent le tréma sur la lettre i ; c'est
la faire prononcer séparement

le c ou ç = s ; le z = z français ; le s = le ss prononcé en arriè
par du béarnais du côté d'Orthez. On trouvera souvent dans la trad
du morceau tz qu'il faudra prononcer comme le ts français ; la lettre c
s'écrit en basque k.

Canton

de

Saint-Palais.

1268 · BNE 1

Commune de S.t Palais.

Canton de S.t Palais.

Haur prodigua.

1 Gueicon batek ez cituen bi seme beicik. Guastenak dio aitari: « Oray dembora dut neouré burias naoussi izaitéa. Bestar dut yoan quartier ikustéra. Partaya sasu coure ontarzuna éta eni éman ene partia. — Bay éné semeá dio aitac nahi dukan bezala. Gasto bat bis éta punitta izanen bis. » Guéro zabalzen du tiroir bat idekizen du beré ontarzuna éta éguiten bi parté igual.

2. Combeit éguinen burian semé gasto bura yoan cen berri bartaik lurraina éguines éta neborí adio éran gabe. Pasatzen ditu landac. oyanac.

bour bandiac êta zarzen da biri bandi batan, noun igorten beitbu ditzen zor guziac. Combeit bilabetben burian bekar oukan zien ebugneko peldak zaldu êmastê çabar bati êta mutbil zartbu; igorri zuten asto êta idi zain pendê, bazuêtan.

3. Ordian malbêrus izan cen ezuen obêria guebiagus laiteko guaoas, es zuik êrê bero zeko bos êguiten zianian. Bazuêtan, gosê bandia zienian yain zitzen gotic assa êta fruitu eustêlac ourdek yaten diouztênac, bainan nêliohec ezakoten yeous êmaiten.

4. Gaou batês tripa buzic bêrê corpus ostben du escabella baten gaira êrortêra, so êguinês lêbotik aoriak bêgaldan dabilzala. Guêro ikousten du sêlian aguerzen argui zaitca êta izarrac êta êraiten du bêrê buriari nigarês aridêlaic: Han aitaen êcbia mutiles bêteric da çaugnec baitutê oguia êta arnaoa arolzia êta gazna nabi duten beçain bat êta ni bemen gosiac beilzen nu:

5. Eb bien yeikico nis êta yoanen nis aitanat êta êrain diot: Pekatu êguin dut êchian guitazia bataguit, oguen dut êta puruitbaz bekar nuzu bataki aunssa es nezacula guebiago zurê semia deit trata nezagu çaure aundar mutbila bezala. Enpabê ninzan bainan doffritzen nian zuretaic bururen.

6. Eita berê barazian zen bilcin arozazen Juiitzen, sabarzen êta mabastian vizitazen ari zen. Nôs êta ikusten beitu berê semia dena izerdis êta bêrauzis bethia, zangoua bêredtan, doy doya zinezi zien. Bêri

buriari dio, bekarzuenes punitu ala barkatu. Enfin niguarra béguian bézanac zabalzen dasko éta léporrat daussi éguines tinguri bezarkatzen du.

7. Guéro yarasten du béré semia oibu éguitben du béré yender éta aoussauer. Eraiten du :« Nabidut maitbatu leben bézala gaicho baoura. Izan da asgui pounitia éta estut nabi éréprochuic neboe éguin dézakoten. Caoustê ékoustéa ékarakozie vesta éderra éta ézar zakossié ébastun bat ébian éta asgui berriac zuniau Hartako tuzie allarac éta abatiac éta assé bat éderra éguinen tuzie, bilen tuzie ; yanen dugu éta édanen oroc elgarekin éta pesta baudi bat éguinen guciec.»

8. Mutilec zinestben dutié naustia éta ézari zuten napoa eder bat makagnian. Bet meinentouan semé guebiena zarzen da cbackurekin ibezetic « Cerda béras atsans bau dio arnégus aridélaic Oustédut cantus ari zisten bemen éta goisché jin nadin «Ene aita erbatua cira ?»

9. « Es éne semia es nis erboua arapo émaiten du aita zabarrac. Hoc éguiten batut bainis placeres bebéa. Cantazen dugu éta irous guria éta arrasougnéko Nabi dukan édo es bebarko du cantatu bic éré éta allégueéra bau gurekin batian ; biré anaya bila zen bourbissi duc, zortbu béria bézala duc ; asso galdua zuan éta égun bazémana.»

F. Maigret

1269 · BNF · E

Commune de S.t Palais.

Canton de S.t Palais.

Haur prodigua.

1. Guiçon batek ez cituen bi sémé bicik. Guastenak dio aitari: « Oray dembora dut neouré burias naussi izaitéa. Bebar dut yoan quartier icustéra. Partaya sasu çouré ontarzuna eta éni éman ene partia Bebar duana. — Bay éné séméa dio aitac nabi dukan bécala. Gasto bat bis éta puruitia izanen bid.) Guéro zabalzen du tiroir bat idékizen du béré ontarzuna éta éguiten bi parté igual.

2. Combeit éguinen burian sémé gasto bura yoan cen herri bardaik sierrauia éguines. éta nébori adio éran gabé. Pasatzen ditu landac, aşanac, eur bandiac éta çarzen da biri bandi batian, noun igorten

beitzu ditzen zos gucíac. Cambeit bilabetzen
burian bebar oukan zien ebúgneko pildak zaldu
ématté cabar batè éta mautbil zartzu; igorri zuten asto
éta idi zain pendé, bazuétat.

3. Ordian malkérus izan zen, ezuen obé-
ric guébziago loiteko gaouas, es zuik éré béro zeko,
bos éguiten zienian. Bazuétan, gosé bandia zienian
yain zitzien gotic, assa éta fruitu oustélac ourdek
yaten diousténac, bainan néliokec ezakoten yéous
émaiten.

4. Gaur batés tripa buzic, béré corpuzu
ustben du escabella baten gaura érortéra, to éguunés
lébotik eboriak bégaldan dabilzala. Guéro icousten
du sébian aguerzen argui zaitea éta izarrac éta
éraiten du béré buriari nigares aridélaic: Han
aitaen écbian moutilés bétéric da cougnec baduté oguia,
éta arnoua arolzia éta gasna nabi duten bezain bat
éta ni bemen gosiac bilzen nu:

5 (Eb bien yeikico nis, éta yaanen nis
aitanat éta érain diot: Pekatu éguin dut écbian guitazia
batagnit. oguen dut, éta punitzbon bébar nussu
batagnit ounsza, es nézazula guebiago bure semia deit
bata nezazu zoure oundar mitbila bezala. Caupable
nuzun bainan soffritzen nian zuréiac buru:)

6. Aita béré barazian zen lilon arozazen
Sinitzen, sabarzen éta mabastian vizitazen ari zen
Noïs éta ikousten beitu bére semia dena izerdis,

éta béraurzés bétbia, zangoua béresian doy doya ginéisi sien Beré buriari Dio, bebarzuen spuntu ala barkatu. Enfin nigarra béguian bézouac zabaltzen dasko eta léporrat daussi éguines tingui bezarkatzen du.

7. Guéro yarastben du beré semia ikus éguitben du beré yender éta aoussoue. Eraiten du «Nabidut maitbatu leben bezala gaicho baoura. Izan da asgui puritia éta estut nahi éréprochuric nébec éguin dézakoten. Caoustéé ikousteá, ekarakozie vestat éderra éta ézar zakosié ebastun bat éhuan, éta asgui berriac zuman. Hartiko duzie ollarac eta abiatiac éta asté bat éderra, biben duzie; yanen dugu eta édanen oroc, elgarekin eta pesta bandi bat éguinen guciec.»

8 Mutilec, zuiettben dute naussia eta ezari zuten naspa éder bat mabagnian Ber mementouan semé guehiena zarzen da ebackurekin ibezetic: «Cerda béras assans bau dio arnégus, aridélaric Justédut cantus ari zisten bemen esta gaiscbé jin nadin. Ene aita erbotua zuia?»

9 «Es ené semia es nis erboua arapottu émaiten du aita sabarrac. Hoc iguiten bat ut bainis placeres bétbea. Cantazen dugu éta roues guira éta arrasougnékin. Nahi doukan ato es bebarco duc cantatu bic éré, éta allégueéra bain gureki batian, biré ~~aroya~~ bilazen boura bissi doue, zortu berria bezala duc asso galdua zian éta éguin bazémana.»

Traduction faite par M. Aguer — Aebal de S.te Pa

1270. BNF 1

Canton de Saint-Palais

Commune d'Aïcirits

Baïr gaïsqui emplégaçalia .

1. Guiçon batec etcien bi émé baïcic. Gastónac esaiten bu béré aïtari : « Ordou da içan nadin éné naüsi éta uken déçadan dihuru. Béhar dut yuan ahal içan éta ikhusi lékhu. Partaya çaçu çouré ontarsuna éta éman éçaçu éné yiten çatana. — Baï, éné émia, dio aïtac; nahi dukan béçala. Gaïchto bat biz éta junitia içanen biz. » Guéro çabalcian türéta bat, jhartayatu cien béré ontarsuna éta éguin bi jharté bardinac.

2. Guthi éguneu burian, émé gaïchtoa youan cen horitic ferra éguinez éta néhori adiric erran gabé. Basatu cin hanicheo alhor, ürhan, hour, éta yin biré handi batétalat, noun emplégaton beitaien béré dihuru goucia. — Eun bat

hilabétéren burian, béhar ezkhan cien béré arrazoe saldu émaytè çahar batè éta béré buria bantatu mouthil içatéco; égoni çuten phintzétalat astouen éta idien léguiratéerat.

3. Ordian, arras malérous en. Etcien guéhiago ohéric lo équitéco gaüaz, ez éta éré suic bérotcéco hotz égüten cienian. Bacien çombaït aldiz haïn gosé handia noun yanen béitcien ourdec yaten tuzten açà osto éta puta austel diac; béna néhorac élzakon deusic émaïten.

4. Gaü batez, sabéla hutsic, outci içan zuen béré buria érortcérat alqui baten gaïnerat, ikhousten cièla. nic léihotic choriac légaldatcen ahünqui. Guéro ikhouci cien aguertcen célian arguiçaguia éta içarrac éta émaïten cien béré béithan, nigarrez: « Bantchet, éné aïtaren etchia béthéré da magnatas noun béitouté oguia éta ardoa, arroltcé éta gazna, nahi duten béçaïn bertcé. Dembora hortan, ni gosez hiltcen niz hében.

5. « Né untsa, yciquiquo niz, éta yuanen niz aïtaren atcemaïterat, éta erranen dacot: Eguin nien béthatu bat, nahi ukhen niénian çu outci. Ezkhan nion haritz oguen, éta béhar nuçu punitu, badaquiçut ountza. Ez nécaçula déit guéhiago çouré sémia, trata nécaçu çouré asquen mouthila béçala. Oguen doun nintçan, baïnan énéatcen nintzan çutaric hurrun.»

6. Ené béré baratcian cen béré bilién arrotcen pénitcen: bisitatcen citién sagartciac éta mahatsac. Ikhouci ciénian béré semia bidian yiten ere erhaustez éta icerdiz concouturic, sangoua héregtan, dédéa tinkétsi ahal ezkhentsien. Galdéguin cien béré buriari béha

ciénez junitu ala béhar zakon barkhatu. Enfin, béguiac nigarrez, luçatu zaskon béroac éta érorten céluric haron léporat, éman zakon jot handi bat.

7. Guéro yar éraci cien béré sémia; öihu équin cien béré yender éta aorçoner: « Hahi dout maïthatu téhon béçala, gaicho haür hori, erraïten déré bildu cérénian. Osqui funitia égan da: orai néhorec ezteça con erréprotehuric batéré équin, çaroté ikhousterat; ékhar çaquoié béhala bezta joillit bat, écar çaquoié éhian éhastoun bat éta osqui berriac sangouétan; hartuco ahal ducié éré öillarrac, antcérac éta ékharri co ahal ducié aéteké houn bat hiltéco; étanen dougu yanen elgarrékin éta équinen jhesta handi bat. »

8. Mouthilac zinhetsi çuten béren naüstia éta éçarri tahailla éder bat nahagnaren gaïnian. Bor mémentouan, témé guéhiéna yiton cen ihuéstic béré chakhurréguin: « Zer da béraz açantz hori? öihu équitu tu, arrégu iten diélaric. Ezgi dout cantatcen ari zirtéla hémen; esta gözteké ara yin nadin. Ehotia cirén, énéz aïta? »

9. « Ez, éné témia, ez nouc hala, errai ten du çaharrac. Hori équiten balin baüt, jlasserez béthia niçalacotz douc. Cantatcen dic éta ironz guitouc, éric badue certçaz. Hahi badouc édo ez, béharco douc hic éré khantatu éta allaguératu gorégain, céran éta héré anaya hil céna ara yin béita bicirat. Oraï çorten balz hil céna ara yin béita bicirat. Oraï çorten balz béçala douc: atço galtüa çoukan, égun ara atémana douc. »

Simon Fabre,
instituteur.

Commune d'Amendeux

Canton de Saint Palais

1271. BNE-1

Haïr jentzu gabeco.

1º — Gueyon batek ez zituen bi seme baïño. Gaztenac oraiten dio bere aïtari: « Oidu da neure kumaren naiz ijan nadin, « Khan dezadan diru eta Koni dezadan azco Kartiér. Thartbi zaigu gure ontazuna eta emadazu ene zuzena. — « Bai, ene semea, dio aïtac, nathi dukan bezala. Haïr zori gaitzecoa haïz eta dohuluco haïz: » — Oduan aïtac zabaltzen du harmeyan tiretabat, phartbitzen du bere ontazuna bi sattbi bardinetan.

2º — Cembaït egunen kumuan, seme gaichto kura yohan zen bere herriric, kuma gora, mantuz hantua, nehori ezagutu eman gabe. Ez Kolanda, eyhan, urbaïtz « orrits ondoan, hellu cen hiri handi batetara non gastatu baïtzuen kera diru guzia. Cembaït fiñabetean kumuan, jatbe behar ukhan zituen kere amurac eta jatbustace andre zathar bat eta yaun zen muthil. Igoni zuten ogue eta landetarat ezpo eta ihi ziüntzera.

3º — Ordun, hamiltz dolorutan igan zen. Elgun ohoic b
eguiteco oz zuric beratzeco hutz eguiten zuenean. Gambüt
aldiz hainbat gozia hain handi eta hain prezatua zen
non ogco hainbat ugaren baïtzituen gambüt hoste eta
fruitu ustelduz, ohenzac gaztaldean zuztenduric, biang
nehorc etzakon deüs erraten.

4º — Arratzalde batez, zabala hautza, flatkatua, gogua
galdua, erori zen ezcabala baten gainera, zo eguiten
zuelaric beïhotic ohenzac hegaldatuz en ari ziela
arinki. Guzur ukhuzten ta ceruan argizaguia eta izarrac,
nigarretan erraïten duelaric bere biurrari: « Han!...
neure aïtaren etchea, bethea dago sehiz zeinec baïtute
oguia, ardoa, arroltzeac, gazna, nahi duten bezembat.
Dembora berean ni, hemen, gozeac hiltzen ari niz.

5º — « Beraz, ogaykiko näiz; ogiaren niz neure aïtaren
Kaüsitzera, eta erranen diot: « Bekhatu eguin nuen zu
usteän. Obero handia ukhan nuen, eta behar nuzu
gaztigatu, badakit ondo. Ez nezazula guehiago zure
semea izenda; erabil nezazu zure aztoan sehia bezala.
Bulpadun nintzan, baina sofrikarioetan nintzan
zutarik urhundua.

6º — Hïta baratzian zen, hiri batzuen hurbatzen ahalatzen
hari zelarik; mirabeen zilhoen zaparrzaic eta mahatzac.
Ikhusi zuenean bidearen gainean bere semea izerditan
eta ekhaïtzez fundituz, zangoac hersetan, atzuen bilen
bizian dohatsi nahi bere biloetan. Galdegoen zuen
bere buruari behar zuenz gaztigatu eta behar zagon
bankhatu. Azkenetz nigarrac begietan, hedatu
zaz con bezzac, daïtzi eguin zaikon besoral eta
eman zagon muzu handi bat

7º — Guen yaraci zuen bere semea, deïthu zitzun bere
ondoc eta aïtzac: « Nahi dut maïthatu bezala

Nola, haur gaichoa, erran zergon bildu ciremen.
Ezta gaztigatua izan da: bihurtze ez dezakela
enetzat kalte egunen. Jon zaneta haren ikhustera, ekhar
egazue soinpilda fusil bat, ezar zakozue arbastim
bat erhain eta zapata berriac oinetan. Hartuco
abal duzue arratsa bat ona hiltzeco; edanen dugu
ganen elgarrekin eta eguinen besta handi bat.

8° — Setuic hurbetz. Zuten bere maitziari eta ezarri
zuten dafila eder bat mahainaren gainean.
Dembora bercan, seme gueriena heldu zen
ihizitic bere zakhurrekin: « Cer da beraz balantz
hau? Oihu eguiten du arnegatuz. Ubeda dut
ikhantuz ari cirostela hemen; ez da zalhua goiz
it ut nadin. Ezbeitua ceruan, neure aita
9° — Ez, neure semea, ez naiz erbeitua, enepuztu eman
zuen, aita zaharrac. Haiec eguiten balin badidut,
da zeren baimentz alegueran tz az bertzea. Khantuz
ari gauza eta oroz gaiza, ceren laitugu arazoina.
Nahi ukhan dezakenala ez, beharko duc khantuz
ari hic ere, eta alegueratcen gurekilan, ceren eta
hiru amaya hila zena itzuli baita bicirat.
Berriz Gorthue baliz bezala duc. Hetzo galduya ziar,
egun berriz hatzemana.

S. y
Sokoburu.

Jean Pierre Longy

Amezketa, le 27 Janvier 1895.

L'Enfant prodigue. Ebaun Prodigoa.

1272. BOE.1

---

1 Guizon batec ez zuen bi seme baicic:
gaztenac erran zacon bere aitari: a Aitabu
diozu izan nadin ene buriaren nausti,
eta ukhen dezadan dihurric asthi
jaunten dohal izateco bazter ikhustera.
Partaja zazu zure ontasuna, eta eman
zadazu eni heldu zaitana. —— Bai,
ene semia, erranten du aitac; nahi
ducan becala. Ebaun gaichtobat hiz,
eta izanen hiz junitua.» Guero zabalduz
tiruan bat, partajatu zien bere ontasuna,
eta eguin harturic bi phartе berdinac.

2 Zembait egunen buruan, seme gaichtua
jinan zen herriz-herri, fierraren eguinez,
eta adiorik erran gabe nehori. Ontziz
larre, vihan eta ur handi igaranic
heldu zen hiri handi batera, non
chahutu beitzien bere dihurru guzia.
Zembait hilabeteren buruan, behartu
zitzaizcon baldu bere arrophac emaitez
chahar bati, eta bere muthil zarri.
Igorri zuten landerat astuen eta idien
zaintzera.

3. Ordian guerthatu zen bizitzi malerous
Ez zien ukhan guehiago oheric arratselan
lo eguiteco, ez Jaric hotz eguilen zienian
berotceco. Ibain beste gosse sofritcen zien
non gogotic jainen beitzuzhen aza hosto eta
fruitu usteldu urdec jaten zuzten hetaric;
bena nehorc ez zacon deus emaiten.

4. Ilhundiri batez, Jabela hutsic, jarria
escabela baten gainean, Jo eguinez
leihotic ahinic hegaldaca Jabilzan
chorier. Guero ikhusti zitien aguertzen
cerian arguizaguitica eta izarrac, eta
erran zien bere baithan nigarrez zagolaric.
„Ikan, ene aitaren etchia bethia da
sehiz zeinec baitute eguzki eta arno,
arrotze eta gasna, nahi duten bezain bat
Dembora berian ni gossez hila nago hebe

5. Eh bien, chutituco niz, juanen niz ene
aitaren edireitera, eta erranen dacot:
Bekhatu eguin nien zu kitatu nahi ukhan
Zintudanian. Hoben handia nien eta
behar nauzu gaztigatu, bazakit onsa
Ez nezazula deith guehiago Zure semia
trata nezazu Zure Zerbitzarietaric
aphalena bezala. Hobendun nintzun,
Zutaric urrun tristeki bici nintzun.

6. Bita zagon bere baratcian, bere lilia
urthatzen finitzen ari zeli; Joz zagon
bere sagatzer eta bere mahatser. Ikhusi
zienian heldu bidiaren gainean bere semia
izerdiz eta erhautsez estalia, zangoac herresta
ez zioten casi sinhes. Erraiten zien bere
baithan behar othe zien punitu, ala behar
zacon barkhatu. Athénian nigarra
begnietan, zabaldu zazcon bessoac, eta
lephotic lothuric emman zacon pot handi bat

7. Guero jar arazi zien bere semia, bil
arazi bere jendiac eta oizuac: « Nahi
dut hori maithatu lehen bezala, gaicho
haurra, erran zahoten, elgarrekin ziren
bezain laster. Athi punitia da. Nehore
orai ez dezacola errepruchu bat ere eguin.
Zaiste hunen ikhustera. Ekhar zacocic fite
bezlimenda proillit bat, ezar zacozie behaztun
bat erhian, eta zapata berri batzu oinetan.
Hartzen ahal duzie ere oilarrac, ahatiac eta
ekhartcen aratche hon bat hilceco; edanen
dugu, janen dugu elgarrekin eta egunen
phesta handi bat. »

8. Mutthila obeditu zuten bere naustiari eta
ezari dauhaila eder bat mahainaren gainean
Memento berian seme guchiena heldu zen
ihizitic bere zakhurrekin: « Zer da beraz
azantz hori? erraiten du sacre bat eguinez

Iduritzen zaus khantuz ari zieztela hemen
eniz gizoche arribatu naski. Erholia
zirca, ene aita ?»

« Ez, ene semea, ez nuc hala, errepostu
9. eman zien aita zaharrac. Equiten badut hori
bostarioz bethia nizalacoz duc. Bi guiten
khantuz, eta urus guiten, ecen badiguc
zerendaco. Nahi baduc ala ez, beharco duc
ari kantuz hic ere, eta bozcariatu gurekin
ceren eta hire anaya hil zena itzuli baita
bizira. Berriz sorthu baliz bezala duc.
Atzo galdia zian; egun huna non den.
berriz hatcemana. »

L'Institutrice,
C. Larreincy.

Commune d'Arbéras-Silégue.

1273. BNE.1

Canton de St Palais.

Traduction : Orthographe à sons français autant que possible.

Haour Prodigoa.

I. Guiçon batec etcitien bi sémé bécic. Gaxténénac erran cien béré aïtari : « Ordu da içan naïn éné naousi éta oukhan déçaan dihuru. Béhar dut bémentic yoan ahal içan éta ikhousi Cartier. Pbarti çaçu çuré ontasuna, éta émanéçaaçu oukhan béhar duana. — Baï, éné sémia, erran cien aïtac, naoucan béçala. Gaïsto bat hiz éta punitia içaïn hiz. « Guéro çaaltciaïkin tiréta bat pbartitu cien béré ontasuna éta hartaz éguin citien bi pbarté berdinac.

2. Hantic égun gutien burian, sémé gaïstoa yoan een herritic éguinez fierraïna, éta erran gabé adios nibouri. Trabersatu citien bixiki larré, oïhen, our handi, éta yin een hiri handi batétala, noun despendiatu bitcien béré dihuru gucia. Combéit hilaïtéin burian, saldu béhar oukhan citien béré hatiac émarté çahar bati éta acordatu mouthil içaïtéko : igorri çuten

elquétalat han béiratceco astoac éta idiac.

3. Ordian, içan cen biciki malérous. Étcien quéhiaou oukhan ohé équitéco gaouaz, ez suic bérotcéco hotz cénian. Bacien çombéit aldiz haïn gosé handia gootic yaïn bitzeukéen aça hosto hec éta frutu ousteldu he yaten turténac ourdec.

4. Ax batez, sabéla houtsa, utci cien béré buria éortéa cachet baten gaïra, so équitaïkin léihotic chorier çoinac hégald ibiltcen baïtcien ahinki. Guéro ikhousi citien aguertcen cérian arguiçaitia içarrac, éta erran içan ciek nigarrez : hanchet, éné aïtaïn etchia béthia ola séhiz çoïnec baïtute ogui éta ano, arrotcé éta gasna, nahi duten béçambat. Orké hortan, ni, goséic hiltcen niz hében.

5. Ei bien! yeïkico niz yoaïn niz édiéitéa éné aïtaïn éta erraïn dac Eiguin nien béKhatu bat, noïz éta éré nahi içan bitcintudan Kitatu. OuKhan nien oben handia, éta béhar nuçu punitu, badaKit ontsa. Ez néçaçula guéhia déit çuré sémia, trata néçaçu çuré mouthiétaïc ondarra béçala. Obendun içan nintçan, pérituz nindaoun urrun çutaïc. »

6. Aïta cen béré baratcian, finitcen citiélaïc ourthatcia béré liliac bisitatcen citien saartciac éta mahaxac. Noïz éta éré ikhousi bitcien yiten bidiaïn gagnan béré sémia déna coucoutia icerdiz éta erraouxés, herrestatuz çangoa, dodoïa cinhexi ahal içan cien. Bérari galdatu cien béhar çuKéénez, punitu édo barKhatu... AzKénian, nigarrac béguiétan, luzatu çazcon bésoac éta aourdiKitcen célaïc haïn téphora éman çacon pot handi bat.

7. Guéro, yarraraci cien béré sémia ; déithu citien béré yendiac éta aïçoac : « Nahi dut maïthatu téhen béçala, gaïcho haourra, cioten erran bildu ciénéco. Içan da aski punitia : nihoc oraï ezdéçaton équin batéré erréprotchuic. Çaïzté haïn ikhoustéa : ékhar çacocié fité barnéco pollit bat, éçarracocié béharztun bat éhian éta oski

berriac çangoétan. Hartu ahalco éré duzkécié ollarrac, guitac éta ékharri ahalco chaal bat hilcélo haundéna : édaïn dugu, yaïn dugu elgarrékin éta éguinen dugu phesta handi bat. »

8. Mathilee obéitu çuten beren naousiari éta éçarri çuten dahalla éder bat mahagnaïn gagnian. Mémento bérian, séme geléihéna itçulcen cen ihicétic béré chakhurrékin : « Cer da béraz açantz hori ? oïhu éguin cien arnégaz. Ouste dut Khantatz ari cizten hében ; erta gotché itçul naïn. Fihotu ciréa, éné aïta ? »

9. « Fiz, éné sémia, ez niz hala, ihardetsi cien çaharrac. Figuiten baout hori, hori da béthia biniz bozcarioz. Khantatzen dugu éta irous guira, écic badugu ontsa arraçoin. Nahi oukhan déçacan édo ez béharco doue Khantatu hic éré éta aléguératu gourékin, céren éta hiré anéia çoïna hila biteen itçuli bita bicirat. Oraï sortcétic heldu baliz béçala da : atço galduic cen, égun borra nundenarra hatzémana.

Pour traduction conforme :
L'Instituteur public
Cresp Meurielle

Notes.

h = toujours aspiré
Kh = aspirer k
ll = mouiller
ph = appuyer sur p et aspirer h
r = son dur à la fin.
s = toujours avec son sifflant : à la béarnaise.
th = surtout aspirer h
tt = mouillé
u = à la française à Arbérats sauf à l'espagnole (u = ou) dans quelques mots.
z = avec un petit sifflement : jamais comme z français.
en = ën : jamais an
in = ïn : jamais ein

Ne pas perdre de vue que z a le son de ç non du z français, et que ph se prononce p-h et non f français.

Commune d'Aïcéats-Sillègue.

1274. BNE-1

Canton de St Palais.

Traduction : Orthographe & sons propres à la langue Basque.

Haur Prodigoa.

I. Gizon batec etzitien bi seme bezic. Gartenenac erran zien bere aitari : « Ordu da izan nain ene nausi eta ükhan dezaan bere aitari. Behar dut hementic joan ahal izan eta ükhüsi Kartier. Pharti dihuru. Behar dut bementic joan ahal izan eta ükhüsi Kartier. Pharti dihuru. Behar dut h

elgetalat han beiratzeko astoac eta idiac.

3. Ordian, izan zen biziki malerus. Fitzien gehiau ükhan oheic lo egiteko gatiaz, ez suic berotzeko hotz zenian. Bazien zombeit aldiz hain gose handia goatic jain bitzükien aza hosto hec eta frutu üsteldu hec jaten tuztenac ürdee.

4. Ax batez, sabela hüitsa, utzizien bere buria eortera Kachet baten gaira, so egitiaikin leihotic chorier zoinac hegaldaka ibiltzen baitzien ahinki. Gero iKhüsi zitien agertzen zerian argizaitia eta izarrac, eta erran izan zien nigarrez: hanchot, ene aitain etchia bethia da sehiz zoinek baitute ogi eta ano, arotze eta gasna, nahi duten berambat. Arte hortan, ni, gosetic hiltzen niz heben.

5. «E bien! jeiKiko niz, joaiziz edeitea ene aitain eta errain daKot: Figin nian beKhatu bat, noiz eta ere nahi izan bitzintudan Kitatu. Ükhan nien oben handia, eta behar nuzu jsunitu, badaKit ontsa. Fiz nezazu la guehiau dóit zure semia, trata nezazu zure mütsiletaic ondarra bezala. Obendun izan nintzan, perituz nindaün urrun zutaic.»

6. Aita zen bere baratzian, finitzen zitielaic ürthatzia bere liloac: bisitatzen zitien saastziac eta mahaxac. Noiz eta ere iKhüsi bitzien jiten bidian gagnan bere semia dena KüKütia izerdiz eta errauxes, herrestatuz zangoa, doidoia zinhexi ahal izan zien. Berari galdatu zien behar zukeenez jsunitu edo barKhatu... AzKenian, nigarrac begietan, luzatu zazkon besoac, eta aürdiKitzen zelaic hain lepbora eman zakon pot handi bat.

7. Gero, jarraraxi zien bere semia; dóithu zitien bere jendiac eta aizoac: «Nahi dut maithatu beben bezala, gaicho haürra, zioten erran bildu zienetko. Izan da aski jsunitia; nihoe orai ezdezakon egün batere erreprotchuic. Zaizte hain iKhüstea; eKhar zakozie fite barneko pollit bat, ezarrakozie beharztun bat ehian eta aski

berriac zangoetan ; Harta ahalko ere duzkozie ollavrac, gitac eta ekharri ahalko chaal bat hilzeko hündena : edain dugu, jain dugu elgarrekin eta eginen dugu phesta handi bat. »

8. Müthilec obeitu zuten beren nausiari eta ezarri zuten dahalla eder bat mahagnain gagnian. Memento berian, seme geihena itzulizten ihizetic bere chakhurrekin : « Zer da beraz azantz hori ? oihu egin zien arnegurz. Üste dut Khantuz ari zuzten heben ; ezta gotche itzul nain. Fihotu zirea, ene aita ? »

9. « Fiz, ene semia, ez niz hala, ihardetsi zien zaharrac. Figiten baüt hori, hori da bethia biniz bozkarioz. Khantatzen dugu eta irüs gira, ezic badugu ontsa arrazoin. Nahi ükhan dezakan edo ez behatko düc Khantatu hic ere eta alegeratu güretkin, zeren eta hire aneia zoina hila bitzen itzuli bita bizirat. Orai sortzetic heldu baliz bezala da : atzo galduic zen, egun horra münden atrapatzemana.

Pour traduction conforme :
L'Instituteur public,
B.t Menvielle

Notes.

e	prononcer	e (jamais comme e français)	ai	prononcer	aï
g-g	—	g-g (son dur même devant une voyelle)	aü	—	aou
h-h	—	h (toujours aspiré)	ei	—	éi
j-j		y (comme y français)	eu	—	éü
kh-kh	—	kh (son guttural - aspirer h)	eü	—	éou
ll-ll	—	ill (mouiller)	oi	—	oï
ph-ph	—	ph (appuyer sur p et aspirer h)	ua	—	üa
r-r	—	r (son dur toujours à la fin)	üa	—	oua
s-s	—	s (toujours avec le son sifflant) à la béarnaise	üe	—	oué
th-th	—	th (aspirer surtout h)	ui	—	üï
tt-tt	—	itt (mouiller)	üi	—	oüï
u-u	—	u (comme ou à la française) l'hébreu l'arabe l'espagnol	en	—	ën (jamais zn)
ü-ü	—	ou (ü surmonté d'une croix se prononce ou) sauf dans quelques mots espagnols			
x-x	—	ks l'espagnol dans cette terminaison			
y-y	—	(est remplacé par j)			
z	—	ç (avec petit sifflement ; jamais comme z français)			

Ne pas, surtout, perdre de vue que (ü) surmonté d'une petite croix se prononce (ou) et que (z) a le son de (ç) avec un petit sifflement.

Commune d'Arboud Suysaute.

BNE-1

1275.

Canton de Saint Palais.

Maur Igorlia (Barreazalia.)

1° Gizon batek etzitien bi seme bezik.. Gasteenak
erran zien bere aitari:« Orduda izan nain ene
nausi eta ukhan dezaan dihuru.. Behardut
hementik joan ahal izan eta ikhusi Kartier.
Phartii zazu zure ontasuna, eta emanezaazu
ukhan behar duana.. Bai, ene semia, erran
zien aitak; naukan bezala. Gaisto bat hiz eta
funitia izaiin hiz.» Gero Zaaltz-aitxin tireta
bat, phartitu zien bere ontazuna eta hartarik
egin Zitien bi phartе berdinak.

2° Kantik egun gutien burian, seme gaistoa joan
zen hercitik eginez ofierraina, eta erran gabe
cadios nihori.- Erabsatu Zitien bizitii landa,
oihen, ur handi, eta jin zen hiri handi

batetala, num desfondiatu bitzien bere dihuru guzia.
Zombeit hilaitein burian, saldu behar ukhan zitien
bere hatiak emazte Zahar bati eta acordatu
muthil izaiteko; igorri Zuten elgetalat han beiratzeko
astoak eta idiak.

3° Ordian, izan zen biziki malerus. Etzien gehiau ukhan
oheic ls egiteko gauaz, ez suic berotzeko hotz Zenian.
Bazien Zombeit aldiz hain gose handia gootik
jain bilzuteen aza hosto eta fruta usteldu widek
jaten tusten hetaik; bena nihukck etzacoten deuse emaiten.

4° Ata batez, sabela hutza, utzi zien bere buria eortzea
kachet baten gaina, so egitiaikin leihotik chorier
Zoinak hegalbakan beitzvatzan ahinki. Gero ikhusi
Zitien agertzen Zerian arguizaitia eta izarrak, eta
ovan izan zien bere buriari nigarrez: Hanchet, ene
aitaine etchia bethia Da sehiz (muthilez) Zoinec batute
ogi eta arno, arotze eta gasna, nahi Duten bezainbat.
Orle hortan, ni, ogoeik hiltzen niz heben.

5° « E bien! jeikiko niz, joaiuiz edeitea ene aitain eta
ovain dakot: Egin nien bekhatu bat noiz eta
ere nahi izan bitzintudan kitatu. Ukhan nien oben
handia, eta behar nuzu funitu, badakit ontza.
Ez nezazula gehiago Deit Zure Semia, trata nezazu
Zure muthiletarik ondarra bezala. Obendun izan
nintzan, bena perituz nindaun urrun Zutaik ».

6° Aita Zen bere baratzian, finitzen Ziticlaik urthatzia
bere liliak: bizitatzen Zitien saarziak eta mahatzak.

Noiz eta ere ikhusi bitzien jiten bidian gagnan bere
Semia Dena Kukutia izerdiz eta errautzes, herrestatuz
Zangoa, Doy Doya Zinketzi ahal izan zien. Berari
galdatu zien behar zukeez funitu do barkbatu.....
Aztenian, nigarrac beguietan, luzatu Jazkon besoac,
eta auvditzen zelaic hain lephora eman Jakon
pot handi bat.

7° Gero jarrarazi zien bere Semia; Deithu zitien bere jendiak
eta aizoak: « Nahi dut maithatu lehen bezala gaicho
haurra erraz Jein bildu zieneko. Izan da aski funitic
hihoc orai ez dezakon egin batere erreprotchuric. Jaiste
haiz ikhustea; ekhar zatozie fite tarneko pullit bat,
ezar atozie behaztun bat ehian eta osski berriak
Jangoetan. Hartu ahalko ere Duzketzic ollarac, gitak,
eta ekharri ahalko chaalbat hilzeko hun dena:
Edaiu Dugu, jaiu Dugu elgarrekin eta eguinen
Dugu phesta handi bat. »

8. Muthilac obeitu zuten beren naustiari eta ezarri zuten
Dahalla eder bat mahagnain gagnian. Memento
berian, Seme geihena itzulzen zen ihizetik bere
chakhurrekin: « Jer Da beraz azantz hori? Dihu eginn
Zien arnesguz; Hoste Dut Khantuz ari Jizlen heben;
ezta gotche itzul nau. Ehotia Zuria, ene aita!.

9° « Ez, ene Semia, ez niz hala, ihardetsi zien Jaharrak.
Egiten baut hori, hori Da bethia biniz bizkarioz.
Khantatzen dugu eta irus gira, ezik badugu ontsa
arrazoin. Nahi ukhan Dezakan edo ez, beharco dut

Khantatu hic ere eta alegeratu gurekin. Zeren eta hire aneya Zoina hila bitzen itzuli bita bizirat. Orai bozetic heldu baliz bezala da: atzo galduic cen, egun horra nun den arra hatzemana.»

Pour traduction conforme:

L'Instituteur public,

M. Guy Inchauspé

Commune d'Arrue.

1276.5

Canton de Saint-Palais.

Haour prodigoua (1) Voir: Notes,

1. Guizon batec etziçun bi seme baicic. Gaztenac erran ciçun bere aitari „Ordu dicu iran nadin ene naorsi eta utkhen deçadan dihau. Bchar da joan ahal nadin eta itkhous deçadan bazter. Pharticaçu çourre hountarçuna, eta eman eçaçut utkhen bchar duana. — Bai, ene semia, erran tzin aitac; nahi dia beçala. (Haour, s. entendu) / gaisto bat iz eta puruitzic içanen iz. „ Guero caballizen ciclaic tiela bat, pharlitu ciçan bere hountarçuna eta eguin bi pharte bardinac.

2. Egun gutiçan buian, seme gaistoa joan çucun herritic eguilen ciclaic fieraena eta

adivic erran gabe nihourri. Trebesatu cin mendi
hanitch, vihan, uhaitz eta gin hirri handi batetara
noun igorri beitzian berce dihaya oro. Hilabete
combaiten buruian, behar ukhen citiçun saldu bere
arropac emarte çahar bati eta berce buia eman
mouthiltzat; igorri cicien elguetat astouen eta
idien beguiatcea.

3 Ordian, içan çucun hanitch malcorus.
Etzicun habore ohetic gaiiaz lotzeko, ez suic
bentzeko hotz eguiten cianian. Combait aldiz hayn
gosse handia cicun noun jaiten beitzutian gogo
hounez ourdec jaten duzten azça ostoiac eta fruta
hiotiac; bena nihourtec etzatocien deusere emaiten

4. Ulhuntze batez, sabela huxic, utzi
cicun berce buia corteca Kacheta batetara, soeguiten
cilaic leyhotic ahinztki hegaltatzen cien tchoiac.
Guero ikhousi citiçun aguertzen celian arguicaguia
eta izcarrac, eta nigarrez arri celaic erran
cicun berce buiari „ Hantche, ene aitaen etchia-
betheic duçu mouthilez çougnec beilute ogui eta
ardoa, aravoltze eta garna. nahi duton beçain
beste. Ber dembora ni heben gossez hiltzen nucu.

5. „ Eh bien, jeitsico nuzu, jorien aytaen (4
edicytea eta ecraten dutot „ Bekhatu bat eguin
niçun, Kitatu nahuken çuntzdanian. Hanitch

oguen ukhen nicun eta behar nuzu punitu, badakit
ounxa. Enezazula habor[r]o deit cou[r]t semia, (
trata nezacu cou[r]t azken mouthilu becala.
Izcan nun ducun oguen dun bena soffritzen
nicun çutaic hoyrum. "

6 Ayta ber[r]a bat[r]atzian zucun, bere
lilin arrosatcen finitzen; bisitatcen citiçun —
sagartziac eta mahaxac. Akhousi zianian biden
gagnen jiten ber[r]a semia oru izcerdiz eta —
erhaouxez Korkoritzuic herrestatzen cilaic
zankhoua doy doya sinhexi ahal izan cin.
Ber[r]a beithan igan cin behar cinez punitu alu
behar çaikon pharcatu... Azkenian nigarrac
begui[e]tan, hedatu çaztatzen bessoac eta haen
lephoa jaouzten celaic eman çatocun pot handi
bat.

7. Guico jaraxi cin ber[r]a semia; deithu
citizun ber[r]a jentiac eta aizoriac: " Nahi dit maythatu
lehen bezala, haour gaichoua, erran zatocien bildu
cien bezcain sarri. Izcan duzu asko punitutic,
nihourtzez oraxi etzako ciela eguin errepro[b]atchuric.
Caizte ikhoustea; ekhar ezatocie behalu besta
propi bat; ezatocie ehartun bat ehian eta osko
beriac zankhouetan. Hartzen ahal ducie ere ollar,
ahate eta ekharten ehaitzko houn den aitcho bat

edanen diçuçu, jauen algarrekì eta eguinen
besta handi bat. "

8. Mouthilen sinhexi zicien beren naousia
eta ezari tahalla eder bat mahaynan gaynen.
Ber momentouan seme guehiena heldu zuçun ihicetic
bere tihatzurekì. " Cer da arren azcantz hori?
oihu eguin cizun guatzen ciulaic. Ouste dit
Khantuz ari cialela heben; ezteçu gueçeguì arra
gin nadin. Ekotuik cirçin, ene aytа?

9. Ez, ene semiа, emuc hala, ihardexi
cin zaharrac. Bortaçuz betheic nizalacoz dint
eguilen hori. Khantatzen diagu eta iroos gutuc
ceren budiagu ounxa certzaz. Nahi al'ez — (7)
behar dutzu hic ere Khantatu eta gouzekì alaguztu
cerien eta hiri anaye hilic ceno arazin beitu —
bizilat. (Oiai, sous-entendu) sorthuic bezala balin du (8)
atzo galduic cia, egun horra arra edienic.

L'Instituteur,
J. L. Barterexeix.

Notes

(1) La traduction "haour prodigoua" est écrite selon la prononciation, comme d'ailleurs tout le morceau; l'orthographe serait = haur prodigoa - Les lettres ou sons entre crochets à l'encre rouge [a], [r]; ne se font pas entendre.

(2) "Il faut que je puisse m'en aller" est une expression qui ne se traduit littéralement que par un mauvais basque (behar da joan ahal nadin) On dirait plutôt = il est nécessaire que je puisse m'en aller.

(3) "Tu es un méchant" ne se traduit que par (enfant, sous-entendu) tu es un méchant

(4) "Eh bien, je vais me lever" nous ne connaissons pas d'exclamation qui rende = eh bien

(5) Dans ounxa - erhaouxez - sinhexi - ihardexi le x équivaut à ts (fort) on dit untsa

(6) Dans ollar - tahalla, le double l équivaut à ill, on prononce o-illar

(7) Dans nahi al[a] ez il y a élision de a, on dit = nahi al'ez

(8) "C'est comme s'il venait de naître" expression où venait de naître ne se traduit que par = comme s'il était né maintenant.

Commune d'Arrauntz Gharritz

Canton de St Palais.

1277. BNE.1

Mauïr despendioza

1° Guizon batek etzien bi seme baizik. Gaztenak eman biozoun bere aïtari : « Ordou dizi ezan nadin nihaïen bouriari nauzi da eukhan dezadan dihaoure. Jaunak ukal tchaïzki eta ikhoa dezaan bazter Phartizazou zoure outhazoua, eta eman ezazo nik tchar dezana. Bai, ene semia dio aïtak : nahi dookan bezala. Gaztobat biz eta ezaun gaztigatoua » Jaco zabaltzo ziolank ficha bat, phartitou zion bere outhazoua eta hartu eguni zouen bi phartu eguralak.

2° Gaztiegouren bouriin, seme gaztoa yoaultzen hiritik eguti anhitz haize, egharo, eukaitz, eta holdozen hirikoute bateziki noun ere despendiatou bayzen bere dihaoue guzia. Jaubait hilabeteen bouriin, tchar eukhan zitzein sabion bere amoak hilabeteen bouriin, tchar eukhan zitzein sabion bere amoak emazte zahar bati eta soldatan yarri zuzkik ezayteko ; eguzten zouen bi phartu eguralak.

3° Ordian ezanzouzoun bazike materoz. Etzizoun eukhan hadore oherik bezpaiteko gaüez ezeta ere zuk bentzeko

Sotz eguiten ziennan Eoundeitatuz hann egoz hundia zein
nonn yain beïtzen eundek yatenduten aza ozto eta fronta
eutzeldan hek; baynan nihuk ebzuketen deuzik emaïten.

4. Yaï batez, zabala hontzik, bere Eonia eutzizuen erotzera ezkalen
Eaten guinera zoeguiten ziclarik leyhotik choriak hegaldatzen
ahizki. Guero ikhusizuenez aguertzen zeruan arguizuyta eta
izarrak eta bere beythan errantzouen, nigarrez arizelaute:

5. Hantche, ene aytaren etchia zehaz bethia da Zoüneck eze
beytute eguia eta anoua, arotziak eta gazna nahidouten bezain
bezte. Arte hortan, ni hemen gaztelizeanoa.

5. Baraz, chuntikounkouzou, zouenen nouzou ene aytaren
edictera eta errancn diozout: Nahi ukhan zitouanian:
Eoitzi eguin nouen bekhatou bat. Ukhan nouen oguen handia,
eta behar nouzou ni gaztigatou; ba dukizout eutza. Eznezaoula
guehiago izenda Zoure semia, hala nezazou zoure Jehietayk
Eoundara bezala. Izan nountzoun oguendoun baynan dohoanetz
unitzan zoutaik eurhoune.

6 Ilyta bere baratzan zouzoun, bere bilcin arozatzen funitzen;
bigutalzen zitouen zagartziak eta mahatzak. Voïz ere
ikhousi beytzen biden gagnen bere semia yiten izerdiz eta
ehaïtzez Eountzitoua, herretalzen ziclarik zangoa, neke
zuhetzi zouen. Bere beythan galdegunizouen behar
ebhezien houra gaztigatou ala behar zaikon bathatou---
Baraz, nigarrak begnietan, he dalzen dio bezoak,
eta erortzen delarik haren leshoa emayten dio hot handi
bat.

7. Guero yarraizi zouen bere semia; yini azi zitouen
bere gendeak eta ayzoak: a Nahidout hiruna maïtatou
ainitzinean bezala, haür gaychoa, erran zayoten bildourik
izan zien bezaine lazter. Izan dongou az higaztigatou;
oray nuhek ez dezakotela eman gaïzkirik Eraïzte haren.

ikhasiera; ekhen akozaue fite besti gellit bat ezanakozie.
ehaztoue bat ethaen eta ezki beriak gangaueten. Hautzen
ahal toutzie ee eillarak, gutak da ekhar araoz etche
Sulzeko Sioenden bat: edanen dueyen, yanen elgaretkin
eta eguinen Sukezta handi bat. "

§ Lehiek ebeditouzioten beren naiziare eta ezare Jouten
mahaiaën gaynen dahaila eder bat. Ber menetoan
Some guehiena, ihizetik guibelerat Sehdouzen bi ehakhoueke
" Zerda beaz azaiz Sori? oyhoii eguten dou, arnegatziarekin
Quitedout Khantouz ariziezten Siouen; ezda goytche
guibelerat yin nadin. Ehotia Zirea, ene ayta?"

" Oz, ene Sonia, ez — arnaystoue enaun Zouen —
Zahurrak. Eguiten budout hori, zeren Silazenez
Sellia kiñ Khantouz ari guira eta enaiz guria, zeren
eta beytougue Zertos. Hakienekhan dezakan eta ez
Sehankodouk khantatoue Sukeen eta Silazen hantou
goenekin, zeren eta hiri anaya Zouen eeSula beytzen
Sarra Sihistoue beyta. Orai zoatzia Saliz bezalaük;
atzo galdeia zoukan, egoue hora arra edena "

L. Sholeguyth

1278. BNE 1

Canton de *Saint - Palais*

Commune de *Béguios*

1re traduction, où les sons du basque sont notés, autant que possible (à l'exception d'un seul son, celui de ʒ) avec les éléments de l'alphabet français.

Maour prodiʒoua

1. *Aïta batec etcitcin bi ʒèmè bcic. Gastènac erran ça-*
coçoun bèrè aïtari : « Ordou ʒici ènè naousi içan naïn
èta sos oukhan deçadan. Bèharʒicit youan ahal i-
çan èta cartier ikhousi. Phartiçaçou çoutè ounthabouna,
èta èmaʒaçou nic oukhan bèhar doutana. – Baï,
ènè ʒèmia, erran cicin aïtac ; nahi doukècan bèçala.
Gaïchtakin bat his èta içanen his pounitia. » Guèro
çabaldous tièta bat, phartitou cicin bèrè ounthaçabaldous
ʒouna èta hartan èguin bi çathi bardinac.

2. *Çoumbèit èguinen bourian, ʒèmè gaichtoua*
youan çouçoun herritic fierrèna èginès èta adio erran
gabè nihouri. Ʒoan citcin bicitki larrè, oïhen batçou,
our handi batçou èta yin çouçoun hiri handi batètala,
noun dèspendiatou bitcien bèrè ʒoʒa oro. Çoumbèit hila-

---

(1) (2) (3) (4) (5) (6) (7) Voir les notes à la suite du texte.

(d)èthè(r)en bouriañ, bèhar oukhan citçin ṡaldou bè(r)è traṡ-
tiac èmastè çahar batì èta bèra èngayatou mouthil
içaïtèco : igarri cicien elguètat(h) hat han çaïntèco as-
touac èta idiac.

3. Ordian, içan çouçoun biciki malè(r)ous.
Etcicin oukhan guèhiaou ohè(r)ic lo(ègu)itèco gaouas,
ès ṡou(r)ic bè(r)otsèco hots (ègu)iten cièmian. Haïn go-
ïè handia cicin çoumbèit aldi noun yan bitçoushèn
ourdec yaten tousten aça hosto èta frouta ouṡtel-
dou hec ; bèna nihouc ètçaco çoun dèouṡ èm(a)iten.

4. Atṡ batès, tripa houtṡic, outci cicin bè(r)è bou-
ria è(r)artè(r)a eṡcabèla baten gaïra, ṡo (ègu)iten cièlo(r)ic
lèihotic ahinki aïrian ça(b)iltçan chorier. Guè(r)o ikhou-
ṡi citçin aguertcen cèrian arguicèitia èta içarroc, èta
erran cicin bè(r)è bouriari nigarrès ari cèlo(r)ic : Han-
tchè, ènè aïta(r)en ètchia bèthia duc mouthilès, çougnèc
bitoutè ogui èta a(r)no, arroutcè èta gaïna, nahouten
bèçaïmbèstè. Dembo(r)a hortan, ni, goïes hiltcen nouc
hè(b)en.

5. « Ebien yèikico nouc, youa(r)en nouc ènè aïta-
(r)en èdi(r)citè(r)a èta erra(r)en dacoat : Bèkhatou bat(ègu)in
nicin nahi oukhan cintou(d)anian outci. Eben handia oukhan
nicin, èta bèhar nouçou pounitou, hori ba(d)akiçout oun-
tza. Esnièçaçoula guèhiaou deit çou(r)è ṡèmia, trata nè-
çaçou çou(r)è mouthilèta(r)ic askèna bèçala. Ebendoun içan
nindouçoun, bèna chifritcen nindouçoun çouta(r)ic ourhoun-
7. Aïta bè(r)è ba(r)atcian çouçoun, be(r)è lilien ihits-

---

(1) Traduction littérale, mais tournure très peu basque.

tatcen finitcen : bisitatcen citcin ixa(g)articac eta mahatsac. Ikhousi cienian yiten bidia(r)en gaqnan be(r)è ïemia oro coucoutia icerdis èta erhaoutsès, çangoua herreïtan, doï-doïa hori ïinhètsi ahal oukhan cicin. Galdè(gu)in cicin be(r)è bouriari bèhar cienes pounitou ala bèhar çaconès barkhatou ... Askènian, nigarrac bèguiètan, ça(b)alaou çascotçoun bèsouac, èta be(r)è bouria aourdikitciaïkin ha(r)en lèpho(r)a èman çacoçoun pot goço(t)at.

7. Guè(r)o yar a(r)aci cicin be(r)è ïemia; dèithou citcin be(r)è yendiac èta be(r)è aïçouac : « Nahi (d)icit maïthatou lèhen bèçala, haour gaïchoua, erran cèiçoun, bildou cienèco. Aski pounitia içan douçou : nihouc daï èsteçacola erreprotchou(r)ic bihi bat (ègu)in. Çaistè ikhoustè(r)a ; èkharïacociè fitè bèsta pouillit bat, èçarrascotciè bèhastougn bat èhian èta çapata berriac çangouètan. Hartouco ahal douciï èrè oillar, guita, èta èkharriko xatchè (b)at houna phicoco : èda(r)en diici, ya(r)en elgarrèkin èta (ègu)inen phesta handi bat. »

8. Mouthilec obè(d)itou cicien be(r)è naousiari èta èçarri cicien cerbita èder bat mahogna(r)en gaqnan. Mèmento bèrian, ïèmè guèhièna heldou çouçoun ihicitic bè(r)è chakhourrèkin : « Eta cer da açants hori ? oïkou (ègu)in cicin arnègous. Ousté(d)icit khantous a(r)i cisten hè(l)en : ètçou gotchè itçoulna(d)in. Ehotia cirèa, ènè aïta ? »

9. « Es, ènè ïèmia, ènouc hala, arraphoïtou èman cicin çaharrac. Hori (ègu)iten badout, boscarios bèthia niçalaconan douc. Khantatcen diic èta ou(r)ous guitouc, ècic badiic outsa cè(n)en. Nahi oukhan dèçacan

ala ès, bèharco (a)puc khantatou hic è(r)è èta alèguè(r)atou gou(r)èku(ha)n, cè(r)en èta hi(r)è anèya hila cèna arrophistou b(')ita. Q(')ai" s̄arthia balis bèçala(a)puc : atso gal-dia cian, è(g)oun horra noun den arro hatsèmana.»

Notes.

(1) Lire toutes les lettres (: conservet à chacune le son qu'elle a dans l'alphabet français) aux exceptions suivantes près:
1° lire *au* comme en français.
2° *ill* §
3° *gn* §
4° *guè* §

(2) Lire *ec* comme dans le mot français *sec*
èn ou *en* § *ennemi*
er § *ver*
el § *cruel*

(3) L'è est l'e espagnol plutôt que l'è français.

(4) Ce mot *èticitin* est la traduction de *n'avait*, mais seulement pour le cas où l'on parle à une personne (homme ou femme) qu'on ne tutoie pas. En s'adressant à une femme qu'on tutoie, on dirait *èticitinan*. Si l'on parlait à un homme qu'on tutoie, on dirait *èticitian*. Ces trois formes du verbe sont remplacées dans le basque labourdin par la forme impersonnelle *èticitien*, 1ère remarque analogue à tous les verbes aux modes personnels, et à la 3e personne.

(5) Dans cette traduction la lettre s a deux sons : 1° celui qu'elle a dans le mot français *sore* 2° le son espagnol (sifflement obtenu en plaçant la langue comme pour prononcer j) : c'est le s grossier béarnais. Ce second son est annoncé par un petit trait horizontal surmontant la lettre (: s̄).

(6) Presque personne n'étudie le basque dans les livres. Aucune œuvre classique, d'ailleurs, n'est venue fixer les formes de cette langue. De plus, la plupart des habitants de Béguios sont illettrés. Ils n'ont aucune idée de la physionomie des mots écrits de leur langue. De là, chez eux, une articulation défectueuse : aucun effort n'est fait pour corriger les altérations de syllabes provenant, par exemple, des imperfections de l'organe vocal. Ainsi, à la longue, les mots subissent la perte ou la transposition de quelques lettres. Les lettres qui, en ce moment, tendent à disparaître ou à se déplacer, à Béguios, sont, dans mes deux traductions, enfermées entre parenthèses rouges ou écrites à l'encre de même couleur au-dessus du mot.

(7) *z* a le son un peu plus dur que celui qu'il a dans le mot espagnol *azudar*.

Béguios, ce 16 X^bre = 1894.

G. Estebot
instituteur

1279. BNE-1

Canton de *Saint-Palais.*

Commune de *Béguios.*

2e traduction dans laquelle pour noter les sons du basque on a adopté l'alphabet le plus simple : un alphabet où *chaque son est représenté par un signe unique, où un signe ne représente jamais qu'un son* (1).

Haur prodigua.

1. Aita batek etzitzin bi seme bezik. Gaztenak erran zakozun bere aitari : « Ordu dizizi ene nausi izan nadin eta tos ukhan dezadan. Behar dizizit juan ahal izan eta kartier ikhusi. Phartizazu zure unthasuna, eta emadazu nik ukhan behar dutana. — Bai, ene semia, erran zizin aitak; nahi dukekan bezala. Gaichtakin bat hiz eta izaiten hiz punitia. » Gero zoaldiz tieta bat, phartitu zizin bere unthasuna eta hartan egin bi zathi bardinak.

2. Zunbeit egunen burian, seme gaichtua juan zuzun herritik fierra zena eginez eta adio erran gabe nihuri. Tragian zitzin bizitki larre, oihen batzu, ur handi batzu eta jin zuzun hiri handi batetala, nun despendiatu bieta jin zuzun hiri handi batetala, nun despendiatu bieta zien bere sosa aro. Zunbeit hilabetheren burian, behar ukhan zizin saldu bere trastiak emazte zahar bati eta bera enyatu muthil izaiteko : igorri zizien elgeta hat han zaintzeko astuak eta idiak.

3. Ordian izan zuzun bizitki malus. Etzizin ukhan gehiau ohitik lo egiteko gauaz, ez nitik bezotzeko hotz egiten zienian. Hoain gose handia zizin zunbeit aldi nun

(1) Voir cet alphabet aux 3e & 4e pages de cette feuille.
(2) Si on fait entendre ces deux lettres, c'est le *t* suivant qui disparaît. Voir la 1re traduction.

jian bitzuzkeen urdek jaten tuzten aza horto eta fruta usteldu hek; bena nihuk etzakozun deus emaiten.

4. Ats batez, tripa hutsik, utzi zizin bere buria ezkabela baten gaira, so egiten zielaik leihotik ahinki airian zabiltzan charier. Gero ikhusi zitzin agertzen zerian argizeitia eta izarrak, eta erran zizin bere buriari nigarrez ari zelaik: Hantche, ene aitaren etchia bethia duk muthilez, zuñek bitute ogi eta arno, arrutze eta gasna, nahuten bezainbeste. Denbora hortan, ni, gosez hiltzen nuk heben.

5. « Ebien, jeikiko nuk, jinen nuk ene aitaren edeitera eta erraiten dakoat: Bekhatu bat jin nizin, nahi ukhan zintuzanian utzi. Oben handia ukhan nizin, eta behar nuzu punitu, hori badakizut untsa. Eznezazula gehiau deit zure semia, trata nezazu zure muthiletarik azkena bezala. Obenduen izan ninduzun, bena chirritzen ninduzun zutarik urhun. »

6. Aita bere batzian zuzun, bere lilien ikiztatzen finitzen: bisitatzen zizin sagartziak eta mahatsak. Ikusi zienian jiten bidian gañan bere semia oro kukutia izerdiz eta erhautsez, zangua herrestan, doidoia hori sinhetsi ahal ukhan zizin. Galdetzin zizin bere buriari behar zienez punitu ala behar zakonez barkhatu... Azkenian, nigarrak begietan, zabaldu zazkotzun besuak, eta bere buria aurditikitzi aitkin haren lepho a eman zakozun pot gozo bat.

7. Gero jar adazi zizin bere semia; deithu zitzin bere jendiak eta bere aizuak: « Nahi dizit maithatu lehen bezala, haur gaichua, erran zeizun bildu zienecho. Asko punitia izan duzu: nihuk adi ezte zakola erreprotchurik

bihi bat (egi)n. Zaizte ikhusta(ko)a; ekharrakozie fite besta pu-
llit bat, ezarrazkotzie behaztuñ bat ehian eta zapata berriak
zanguetan. Hartuko dauzie ere ollar, gita, eta ekharriko
axatche (b)at huna phikoko : eda(r)en diizi, jo(a)n elgar-
rekin eta (e)ginen phesta handi bat. »

8. Muthilek obe(d)itu zizien be(r)e nausiari eta ejarri
zizien zerbitu eder bat mahaña(r)en gañan. Momento
berian, seme gehiena heldu zuzun ikhizitik be(r)e chakhurrekin.
« Eta zer da azantz hori ? aihu (eg)in zizin arneguz. Ikste
(a)zit khantuz a(r)i zizten he(l)en : etzu gotche itzul no(d)in.
Ekotia zirea, ene aita ? »

9. Ez, ene semia, enuk hala, arraphostu eman
zizin zaharrak. Hori (eg)iten badut, bazkariaz bethia
nizalakuan duk. Khantatzen diik eta u(r)us gituk, ezik
badiik untsa ze(r)en. Nahi ukhan dezakan ala ez,
beharko (d)uk khantatu hik (d)e eta alege(r)atu gu(r)ekilo;
ze(r)en eta hi(r)e aneja hila zena arraphiztu (b)ita. Ga(i)
sorthia baliz bezala(d)uk : atzo galdia zian, e(g)un
horra nun den arra hatzemana.

Alphabets

employés dans les deux traductions ci-jointes, et mis en regard de l'alphabet français.

Alphabet français :	Alphabet basque, dont aucun élément n'est jamais nul dans un mot,	
	de la 1re traduction :	de la 2e traduction le plus simple ; où chaque signe conserve toujours le même son :
a	a C'est plutôt l'a espagnol que l'a parisien.	a C'est plutôt l'a espagnol que l'a parisien.
b	b Même son qu'en français.	b Même son qu'en français.
c	c Mêmes sons qu'en français.	z Remplace toujours C ou S au son sifflant.
d	d Même son qu'en français.	d Même son qu'en français.

Alphabet basque

Alphabet français (Suite) :	de la 1re traduction (Suite) :	de la 2e traduction (Suite) :
e é è ê	è C'est plutôt l'e espagnol que l'è français.	e C'est plutôt l'e espagnol que l'e français.
f	f Même son qu'en français.	f Même son qu'en français.
g	g Même son dur qu'en français - Ne se trouve jamais [devant e, i.	g A toujours le son dur (même devant e, i).
h	h Toujours aspiré.	h Toujours aspiré.
i	i Même son qu'en français	i Même son qu'en français.
j	"	j A toujours, à peu près, le son de y dans le mot esp. ayudar.
k	k Même son qu'en français	k Remplace toujours C (dur) devant a, o, u, ou, l, r et à la fin des [mots - Remplace aussi qu devant e, i.
l	l Même son qu'en français.	l Même son qu'en français.
m	m ____ s ____	m ____ s ____
n	n ____ s ____	n ____ s ____
o	o ____ s ____	o ____ s ____
p	p ____ s ____	p ____ s ____
q	"	"
r	r Mêmes sons qu'en français.	r Mêmes sons qu'en français.
s	s Même son sifflant qu'en français. Employé seulement comme [dernier élément d'syllabe.	s A toujours le son grossier béarnais ou espagnol.
t	t Même son dental qu'en français	t Même son dental qu'en français.
u	"	u Se lit toujours ou.
v	"	"
x	"	"
y	y Même son, à peu près, que dans le mot esp. ayudar.	" (Remplacé par j).
z	"	Voir plus haut : la 3e lettre.
ou	ou Même son qu'en français.	" (Remplacé par u).
ch	ch ____ s ____	ch Même son qu'en français.
gn	gn ____ s ____	ñ De l'alphabet espagnol.
ill	ill ____ s ____	ll ____ s ____.
"	ō Son du o grossier béarnais ou espagnol.	Voir plus haut : la 11e lettre.
"	tt C'est le t enfantin. N'a pas trouvé d'emploi dans la traduction.	tt C'est le t enfantin. N'a pas trouvé d'emploi dans la traduction.

J. Fitebot
instituteur à Bedous.

Cantons
de
St.ne Palais

Commune
de
Béhasque-Lapiste

1280 . BVE-1

Haur errebelatia (prodigia.)

1— Guizon batec etzituen bi seme beizic. Gaztenac erran
zaïon bere aitari. « Ordu da ene buriaren nausi izan
nadin eta nKhan dezadan-tos. Behar dut hemendic
joan eta lekhu ikhusi.— Ihartu zazu zure hondarsuna
eta emadazu nic nKhan behar dutana.— Ba, ene
semia, dio aitac: nahi ducan bezala.— Gaichto bat hiz
Guero harmeiru bat zaballtzen du, phartitzen du bere
huntarsuna eta eguiten bi phartе bardinac.

2.— Egun gutien burian, ene gaichtoa joan
zen herritic, fierrarena eguinez, eta nehori adiorie
eguinic gabe.— Ihasatzen du hanitz landa, oyhen
eta urrhandi, eta heltzen da hiri handi batetara, non
despendiatu beitzien bere tosta oro.— Jomben
hilabeteren burian, falta behar nKhian izituen bere
arropac eman zaizte zahartz bati eta ygarri behar izan zuen
muthil bezala: ygorri zuten landetarat astuen eta idi
begiratzera.—

3.— Ordian hanitz malurrez izan zen.— Etzien
guehiago oherics ganaz lo egiteco, ez eta duic, hotz

egiten ziemanz berotzeco. Gombeit alduz haimbesteiaincu gose handia izien, nun gogotic yanen beitzituen urdee yaten duzten aza osto eta fruitu usteldiac: bainan nihorc etzacon deus ere emaiten. —

4— Ats batez, sabela hutsic, bere buria usten du erortzera banca baten gainera, eta leihotic so egoiten da airian arhinki zabiltzan choriac. — Guero ikhusten du zeruan ilhargia eta izarrac, eta bere baithan erraiten du migarrez zagolaric: « Han, ene aitaren etchia bethia da muthilez: badute nahi duten bezaimbat ogi, arno, arrautze eta gazna. — Ni alduz gosiac hila nago hemen. —

5— « Eh bien, yeikico niz, yoanen niz ene aitaren ganat eta erranen dacot: Egin nien bekhatu bat, zu kitatu nahi izan zintudanian. — Oguen handia ukhan nien, eta behar nuzu punitu, badakit ontza- Ez nezazula guehiago deit izure semia, trata nezazu izure muthiletaric azkena bezala. — Oguendun izan nintzan; bainan phenetan nintzan izutarie urhun.

6. — Aita bere baratzian izen, bere lilinz hurtatzen finitzen: bagartziac eta mahatzac bisitatzen zituen. Ikhusi zienian bere semea bidean yiten, dena izerdiz eta ekhautsez bethia, zango bat bestiaren aitzinian ezin ezarriz, etzien kasic sinhesten ahal. — Bere buriarekin ibili zien hea punitu ala barkhatu behar othe zacon. — Azkenecotz, migarra begian besuac zabaltzen ditu, eta tinkatzen diclarie emaiten daco pot handibat. —

7. — Guero bere semea yarraraztен du: oihu egiten du bere yende eta auzuek: « Ichen bezala nahi dut maithatu, gaicho hauzra, diote erraiten, elgarretara beldu zireneco. Adi punitia izan da: nehorc ez dezacola orai erreprochurie batere egin. —

Yin ziste haren ikhustera: kharracozic bebala

abillamendu ſpullit bat, ezarracozie ehian ehaztunbat
eta oskil berriac zangoetan.— Hatzemaiten ahal duzie ere
oïlar eta ahate, eta ekharteng hiltzeco hon den aratoha-
bat: edanen dugu eta yanen elgarrekin, eta eginen
ſhesta handi bat. »

8.— Muthilec bere nausiari obeditu zuten eta ezarri
dahailla eder bat mahaïnian. Memento hartan
berian, Deme guehiena yiten da ihizetic bere Jakhurrekin
« Zer da arren assantz hori? du oïhu egiten
yuramenduca. Idurri zaut Khantuz ari zistela hemen;
ez da goitche arra yin nadin.— Ehotu zirea, ene aita?»
9.— Ez, ene Semia, ez nuc ehotu, dio errepostu
guizon zaharrac.— Hola egiten dut zeren eta
alegrantziaz bethia beniz.— Khantuz ari gira, irus
gira, eta badugu zeren.— Hic nahi ala ez nahi,
behartu duc Khantatu gurekin, eta gurekin ere
alagueratu, Zeren eta hire anaya hila zena bizirat
arra yin baita.— Arra dorthu balitz bezala duc:
atzo galdia zuKan, egun horra non edirena den»

Sinyade

Département
des
Basses Pyrénées.

Commune de Beyrie.

1281 · BNE-1

Canton de St-Palais.

Haour prodigoua. (1)

1. Guizonbatec etzitien ﬁ semè bèzic. Gazt
èranbzacozoun bèrè aïtari : « Cinoria loukèzou ènè
bouriaren naousi izan naïn èta eukhan dèzadan
Bèhar nikèzi youan èta bazter ikhousi. Harti zazou
hountasouna èta ènan èzazou ènè zouzèna. — Bè
sémia, èranzizin aïtac : hic nahoukan bèzala. Gach
èta izaïn hiz pounitia. » Guéro tirouarbat idokiric, p
zizin bèrè hountasouna eta èguin zizin bi pharté ba

2. Zounbèt ègounen bourian, sémi gachto
zouzoun hèritic, iten zielaric ﬁraïna, èta èran ga
adioüe nèhori. Couritou zizin anhitz bazter, eükhan
èta yin hiri handi batétara, neuri despendiatou bèz
dihouzou gouzia. Zounbèt hilabètèn bourian, b
eukhan zitzin soldou bèrè arropac èmazte zahar
bèrè bouria accordatou mouthil yartzéco : ugori zi

(1) Voir les remarques sur la prononciation à la 4e page.

alhorétat han béatzéa astouen éta idien.

3. Ordian, aras malérous zouzoun. Etzizin guéhiago ohéric gaouaz lo iléko, ez éta souic bérotzéco hotz zénian. Zounbéit aldiz, haïn gosé handia izizin zanen béitzitien ourdec yaten touzten aza osta éta froutou ousteldou hec: béna néhoc étzacozien émeiten déousété.

4. Gaoubatez, tripa houtsic, oubzi zizin érortéra béré bouria cachéta baten gagnéa, soïten zielaric léihotic choriac zognac hégaltatzen bitzien ahinki. Guéro, ikhousi zitzin aguertzen zélian arguizéilia éta izarrac, éta éran zizin béré bithan nigar iten zielaric: Hantchc, éné aïtaïn étchia béthia béita mouthilez zougnec béitouté ogui éta ano, araoutze éta gasna, nahouten bézéinbat. Dembora bérian, ni gosiac hilzen nizi hénen.

5. Béraz, nahizit yéiki, youaïn nouzou éné aïtaren hatzemaïtéra éta éranen dacozout: Békhatoubat yin nizin, nouiz éta éné nahi oukhan béinien zou outzi. Oukhan nizin oguen handia, éta béhar nouzou pounitou, badakizout ountsa. Enezazoula guéhiago déit zoure sémia, trata nézazou zoure azken mouthila bézala. Oguendoun nindouzoun, béna énéatzen nintzoun zoure ganic ouroun.

6. Aïta béré baratzian zouzoun, béré lilien arosatzen finitzin ari: biyitatzen zitzin sagartziac éta mahatsac. Ikhousi zénian yten bidian béré sémia, izerdiz eta erhaoutsez béthia, zangoua hérestan, doïdoïa sinhetsi zizin. Béré bouriari galdéin zizin béhar

ziénez pounitou ala béhar zacon barkhatou. Afin, niganac
béguiétan zitiélaric, bésouac hédatou zazkotzoun, éta
dourthoukitzen ziélaric béré bouria haen léphouaen gagnéa,
éman zacozoun pot handibat.

7. Guéro, yararazi zizin béré sémia ; déithatou zitzin
béré yendiac éta aïzouac :« Nahizit maïthatou léhen bézéla,
haour gachoua, éran ziézoun bildou zitiénéco. Aski pounitza
ezan douzou : néhoke oraï eztezacotela iyin éréprotchouic. Jaïte
ikhoustéra ; ékhar acozié fite barnéko poillit bat, ézar acozié
éhaztounbat éhian éta zapata bériac zangouétan. Hartzen ahal
toukézié éré oïllarac, ahatiac éta ékhartzen aratchébat hiltzéco
houn déna : édaïn dizi, yanen elgarekin éta éguinen phesta handibat.

8. Mouthilec obéditou zizien béré naousiari éta ézari zizien
tahailla éderbat mahaïaïn gagnian. Mémento bérian sémé
quéhiéna heldou zouzoun ihizitic béré zakhouréhin : Zerda ba
azantz hori ? oïhou éguin zizin arnégatzen ziélaric. Ouste
dizit khantatzen douzien kémen ; étzouzoun gotché'yin
nindaïn. Ehoua zirea, éné aïta ? »

9. Ez éné sémia, énouzou hala, éresponditou zizin
zaharac. Hori éiten baout, zéren éta bozkarioz béthia biniz.
Khantatzen dou éta irous guira, ezik badizou zertaco. Hic
nahi ala ez, hic éré béharcodouc khantatou éta alaguératou
gourékin, zendaco éta biré anéia hil zena phizlou béita.
Oraï sorthou bézala douc : atzo galdia zouhan, égoun
houna halzémana.

L'Instituteur de Beyrie,
Hoguina - Uzcudy

Quelques remarques sur la prononciation de la lang

1° D'une manière générale, on p
toutes les lettres séparément, sauf le son

2° On dit :

inne	pour	in
anne	———	an
enne	———	en
é-l	———	ei
a-l	———	ai
o-l	———	oi
onne	———	on
se	———	z

3° Tous les é sont fermés.

4° La lettre s a un son gras com
dans la prononciation de la langue bé
appuyer la langue sur le palais, serrer
et avancer les lèvres.

Commune de Camou - Suhast.

1282. BNE-1

Canton de Saint - Palais.

Traduction du morceau intitulé « l'Enfant prodigue » en langue Basque (dialecte bas-navarrais,) avec orthographe et sons propres à cette langue.

Haur igorlia.

1 — Gizon batek etzitien bi seme berik. Gaztenaik erran zien bere aitari : « Ordu da izan nain ene, naüsi eta ükhan dezaan dihuru. Behar dut hementik joan ahal izan eta ikhüsi kartier. Pharti zazu züre ontasuna, eta emanezaazu ükhan behar duana. — Bai, ene semia, erran zien aitak ; naükan bezala. Gaisto bat, hiz eta punitia izain hiz. » Gero zaaltziaikin tireta bat, phartitu zien bere ontasuna eta hartarik egin zitien bi phartе berdinak.

2 — Hantik egun gutien burian, seme gaistoa joan zen hetritik eguinez fierraina, erran gabe adio nihori. Erabersatu zitien bizitzki, lanre,

oihen, ur handi, eta jin zen hiri handi batetala, nun despendiatu bitzien bere diruru guzia. Zombeit hilaitein buruan, saldu behar ukhan zitien bere hatiak emarte zahar bati eta acordatu muthil iraiteko igorri zuten elgetalat han beiratzeko astoak eta idiak.

3— Ordian, izan zen biziki malerus. Etzien gehiau ukhan oheik lo egiteko gatuz, ez suik berotzeko hotz zenian. Bazien zombeit aldiz hain gose handia, gootik jain bitzuken ara hosto eta fruta usteldu urdek jaten tuzten hek.

4— Aox bater, sabela hutsa, utzirien bere buria eortzea kachet baten gaira, so egitiaikin leihotik chorier, zoinak hegaldaka beitzoatzan ahinki. Gero ikhusi zitien agertzen zerian argizaitia eta izarrak, eta erran izan zien bere buriari nigarrez: Hanchet, ene aitain etchia bethia da sehiz zoinek baitute ogi eta ano, arotze eta gasna, nahi duten bezainbat. Aorte hortan, ni, gosetik hiltzen niz heben.

5— E bien! jeikiko niz, joainiz edieitea ene aitain eta errain dakot: Egin nien bekhatu bat noiz eta ere nahi izan bitzintudan kitatu. Ukhan nien oben handia, eta behar nuzu punitu, badakit onxa. Ez nezazula gehiago deit zure Semia, trata nezazu zure mithiletaik ondarra bezala. Obendun izan nintzan, perituz nindaun uruin zutaik.»

6— Aita zen bere baratzian, finitzen zitielaik urthatzia bere liliak: bisitatzen zitien

saartziak eta mahaxak. Noiz eta ere ikhusi bitzien jiten bidiain gagnan bere semia dena kukutia izerdiz eta erraüxez, herrestatuz zangoa, doi doia sikhesi ahal izan zien. Berari galdatu zien behar zükenez punitu edo barkhatu.... Azkenian, nigarrak begietan, luzatu zazcon besoac, eta aürdikitzen zelaik hain lephora eman zacon pot handi bat.

7— Gero jarrarazi zien bere semia; deithu zitien jendiak eta aizoak: « Nahi dut maithatu lehen bezala, gaicho haiurra, ezan zeeten bildu zieneko. Izan da aski punitia: nihok orai erderakon egin batere erreprotchik. Laiste hain ikhüstea: ekhar zakozie fite bareko pollit bat, ezar akozie beharztun bat ehian eta oski bebiak zangoetan. Haatu ahalko ere duzketzie ollarrak, gitak eta ekharri ahalko haal bat hiltzeko hün dena: edain dugu, jain dugu elgarrekin eta eginen dugu phesta handi bat.

8— Muthilek obeitu zuten beren naüsiari eta ezarri zuten dahalla eder bat mahagnain gagnian. Memento berian, seme gehiena itzultzen zen ihizetik bere chakhurrekin: « Zer da beraz arantz hori? oihu egin zien arnegaz. Üzte dut khantuz ari zirzten heben; ezta gotche itzul nain. Ehotia zirea, ene aita? »

9— Ez, ene semia, ez niz hala ihardexi zien zaharrak. Egiten baüt hori, hori da bethia biniz bozkarioz. Khantatzen dugu eta irüs gira, erik badugu onxa arrazoin. Nahi üzkhan dezakan edo ez beharko dük khantatu hik ere eta alegeratu gürekin, zeren eta hire aneia zoina hila bitzen itzuli bita biziat.

Orai sorzetik heldu baliz bezala da: atzo galduik
zen, egun hovra nün den avva hatzemana.

Pour traduction conforme:
L'Instituteur public de Camou-Suhast,

Jitoua

Notes diverses:

1_ e. prononcer é. (Pas d'e muet en basque)
2_ g_ ng g, devant n'importe quelle voyelle; jamais j, comme en français.
3_ h_ ng h, en aspirant toujours.
4_ j_ ng y, comme l'y français.
5_ kh_ ng kh, en aspirant fortement la lettre h.
6_ ll_ ng ill, en mouillant l.
7_ ph_ ng ph, en appuyant sur p et en aspirant h; jamais f comme en français.
8_ r_ ng r, toujours avec le son rude.
9_ s_ ng s, avec le son sifflant et mouillé à la béarnaise
10_ th_ ng th, en aspirant fortement la lettre h.
11_ u_ ng u, comme en français.
12_ u_ prononcer ou, à l'espagnole, dans les mots où cette lettre est surmontée d'une croix (ü)
13_ x_ ng ts, à la béarnaise, sonnant sifflant et mouillé.
14_ z_ ng c avec sifflement faible; jamais comme le z français.
15_ ai_ ng aï, jamais é.
16_ ei_ ng eï, jamais é.
17_ oi_ ng oï, jamais oi.
18_ en_ ng énn, jamais an.
19_ in, on, un_ ng inn, onn, unn.

Jze

Commune de Domezain-Berraute.

Canton de Saint-Palais

1283. BNE-1

Haür prodiguä

1. Guizon batec etciin bi seme becik. Gaztenac erran tciin bee aïtari: « Orduïci izan naïn ene naüsi eta ukhan dezaan dihuru. Beharteit yuan ahal naïn eta bazter ikhus dezaan. Pharti zazu zue untasuna eta eman ezaazu nic ukhan behar duana. — Ba, ene semia, erreïten tci aïtac, nahi ucan bezala. Seme gaïchto at hiz eta punitia izaïn hiz. » Guco, zabaltcen tcielaïc ~~tientaab~~ tictaiat, pharti tu zi in bee untasuna eta bi pharte berdinac in.

2. Egun bakhar gutiin onduan, seme zarra yuan tzu un herritic, fierraïna inez eta adio nehori erran gabe. Igaan tciin othar biciki, oïhan, uhaïtz eta yin hirii haündi batea nun igorri beïtcien bee dihuru gucia.

Zumbeït hilaïtheïn burian, behartu eitziakozun bere
arropac saldu emazte zahar bati eta bee buria erman
muthil izeïteco: igorri zizien alhorretaak asto eta idi beyatcea.

3. Ordian izan tzuïun biciki maleïus. Etciin
guehio oheïc ukhan gaïaz lo iteco ez eta suic ukhan
beotceko dembora hotza cenian. Haïn tzuïun gosetia
zumbeït aldiz nun gootic yaïn yanen beïtcitien urdec yaten
tuzten aza osto eta frutu usteldac; bena etciakozien
nehorec deusee emeïten.

4. Otxalde atez, sabela hutsic, bee buria eortcea
utci ziin ei cacheta aten gagnea, leïhotic so itentcielaïc
ahinki aïrian ibiltcen tcien chorier. Gueo ikhusi citzin
cerian aguertcen argui ceïta eta izarrac eta nigarrez
bek baïthan erran teïin: Hantche; ene aïtaïn etchia
betheïc duc muthilez zuïnec ogui, arno, arroltce eta gasna
beïtute nahi uten bezaïmbat. Demboa hortan, ni gosez
hiltcen nuc heren.

5. Untxa! Chutituco nuc, yuaïn aïtaïn
atcemeïtea eta hari erraïn: Bekhatu bat eguin nizin nahi
ukhan teintuanian utci. Oben haundia ukhan nizin eta
behar nuzu punitu, baakizut hori untxa. Guehio ez nezazula
deïth zuc semia, trata nezazu zuc arzken sehia bezala
Obendun izan nintzun bena peritcen ari nintzun zutaïc urhun."

6. Aïta bee baatcian tzu un, bee lilien
arrossatcen finitcen ari: saarteiac eta mahatxac
bisitatcen zitzin. Ikhusi cienian bidiaïn gagnian

yiten bee semia izerdiz eta erhaïtzez oro betheïc doï doïa sinhetsi ahal ukhan tciïn. Bee baïthan galdin tciïn behar tcienez punitu ala behar tzakon barkhatu. Ozkenian, nigarrac beguietan, hedatu ziazkotzun besuac eta eman pot haundi bat yaïoten tcelaïc haïn lephoa.

7. Gueo yar aaci zïïn bee semia, deïthu zitcin bee yendiac eta aïzuac: « Nahi icit lehen bezala maïthatu, haïn gaïchua, ciezun erran bildu zien bezaïn sarri. Aski punitia izan tzu, oraï nekotec ez dezacotela eassiaïc eguin. Zaïzte ikhustea, ekharracozie fite barneco pollit bat, ezarracozie eharzun bat ehian eta osti berriac sognian. Hartcen ahalcozie ere oillar, guita eta ekhartcen hiltceco hunden chaal bat. Elgarrekin edanen tciïï, yaïn eta phesta haïndi bat eguinen. »

8. Sehiec obeditu cicien been naïsiari eta ezarri dahailla eder bat mahayaïn gagnian. Ichtait berian, semé gueyhèna ihizitic heldu zuen guieleat bere zakhurrekin: « Cer da ba azantz hori? bee baïthan oïhu eguin tciïn yuamentu inez khantuz aï cizte nasti heen; etzu goïtche yin nindaïn guieleat. Eho cirea, ene aïta?

9. Ez, ene semia, enuc hala, arrapostu emeiten tci zaharrac. Hori itez baïït, duc ceen beïniz alegranteiaz bethia. Khantthatcen diaou eta irus

guituc ezin badiaou untxa certarz. Nahi ukhan dezakan ala ez, hic eie khantatu beharco üc eta alegueratu beharco hiz guëkin, ceen hie aneya hilic cena arra yin beïta bizirak. Sortcetic heldu baliz bezala uc: atzo galdia zukan, horra egun berriz atceman a.»

Inutile d'ajouter qu'en Basque

1°. Tous les e sont fermés ;

2°. Ü se prononce ou

3°. Z a le son de S ou Ç

4°. S n'est pas sifflant, il est doux, il tire du s français et du je français

5°. an, in, on, un, en, se prononcent ane, ine one, oune, ene mais avec l'e très faible.

Dans cette traduction, les lettres qui ne se prononcent pas ont été supprimées. C'est l'idiome usuel de la commune

Domezain, le 31 décembre 1894

L'Instituteur,

B. Primorena

Commune

d'Etcharry

1284.5

Canton de

Saint-Palais

Haour prodigoua

Guisson batéc étsissun bi sémé baïssic Gasténac éran sin béré aïtari : « Démbora dussu issan nadin éné bussagui éta ukhén déssadan diharu. Béharsi jouan ahal issan nadin éta icous déssadan baster. Pharti sassu souré ountarsuna éta éman éssassut sér-é ukhan béharduna.— Baï éné sémia éran sién aïtac ; nahi isaïn ducan béssala. Gaïchtobat his éta issanén his punituc. » Guéro sabaltsian tiéta bat phartitu sién béré ountarsuna éta équin sién bi phartéé bardinac

Egun gutin landan, sémé gaïchtoua jouantsén héritic équitiaïquin fiéraïna, éta éran gabé adio nihouri Erébésatu sién hanitch mendi sabal, oïhan, uhéïts éta jin sén hiri handi batéta, noun déspéndiatu béïtsién béré

diharu gussia Hilabété soumbaïtén burian béhar ukhén sién saldu béré pildajiac émasté chahar bati éta béra alogatu moutil issaïtéco: igori sutén alhorétat astouién éta idién han béguiatséco.

Ordian issan sén hamitch maléous. Etsién ukhén guéhio ohéïc lo éguitéco gaouas, es éta suïc béré béstéco hots éguitén siénian. Bassién soumbéït aldis haïn gosté handia noun janén béïtsién ourdec jatén dutén assa osto éta fruta higotu héc béna nihourqué etsiotén émaïtén déusé

Atsaldé batés, sabéla hutsic, utsi sién béré buria iortéa cachéta batétaïn gagnéa soguitiaïquin léihotic choriac hégaldatsén ahinqui. Guéro icoussi sién aguentsén sélian arguissaguia éta issarac éta béré buriaï éran sion nigarés sagolaïc: Han, éné aïtaïn étchia béthéïc da moutilés saugnéc béïtuté ogui éta aridou, araoutsé éta gasna nahi dutén bésséïn besté. Ber démboran ni hiltsén nis gosés hébén.

lesquels pour «qui»

dans le même temps

«Eh bien, jéïquico nis, jouanén nis idicïtéa éné aïtarén éta éranén dacot: Equin issan nién békhatu bat, nouïs-é nahi isan béïtsun tudan quitatu. Issan nissun oguén handia éta béharsi puni néssassun badaquit lountsa. Enéssassula déith habo souré sémia, trata néssassu souré asquén moutila béssala. Oguéndun issan nussu, béna émétatsén nintsun sutaïc hurun.» Aïta béré baatsian sussun béré lilién arosatsén finitsén: bijitatsén sissun sagartsiac éta mahatsac Nouïs-é icoussi béïtsién jitén bidian béré sémia oro concoutuic isserdis éta érhaoutsés sangona téréstan ahal

coupable j'ai été

(C. S. V. P.)

isan sién doï doïa sinetsi. Béré burïaï galdéquin sion béhar sénés puni léšan édo barkha lésson. Enfin nigarac béguiétan, béssouac hédatu sitson éta daoustïaïquin harén léphora émaïtén daco pot handi bat.

Guéro jarassi sién béré sémia; déïthu sién béré jentiac éta aïssouac :« Nahi dut maïthatu léhén béssala gaïcho haoura éran sén, bilduic issan sién béssén sari. Issan da asqui punituic : nihourqué orai és déssacotén équin baté éréprotchuic Saïsté harén icoustéra; ékhar éssacossié fité paléto éjer bat; éssar éssacossié éhastun bat érhian éta osqui béri batsu sangoétan Ahal duquéssié-éré hartsén ollar, ahaté éta ékhartsén aatché bat hiltséco houn déna : édanén dugu, janén élgaréquin éta éguinén phésta bat handia.»

Moutiléc obéditu sutén bérén bussaguia éta éssari sutén dahalla édérbat mahagnaén gaïgnén. Bér démboran, sémé guéhiéna ara jitén sén ihissétic béré chacuréquin: « Sér da béras hiots hori ? éraïtén du, jnatsén siélaïc. Dit- Usté dut cantatsén dussiéla hébén; ésda goïsségui ara jin nadin. Erho siéïa éné aïta ? »

« Es, éné sémia, ésnuc hala, arapostu émaïtén du chaharac. Equitén badut hori sertaco éta béthéïc béïnis bos-calentsias. Cantatsén diagu éta irous gutsac, sérén éta béïtugu sertas. Nahi issan déssacan ala és, béharco duc cantatu hic éré éta alagueratu gouréquin, sérén éta hié anaïa hilic séna ara jin béita bisicilat. Sorthu

(E. S. V. F.)

béri balis béssala duc : atso galduic sukan, égun hora idiénic

L'Instituteur,

J.B. Muguelar

Nota : Les « s » soulignés à l'encre rouge ont un son sifflant et les autres le son doux de l's français.

Le « h » est aspiré sauf dans ch qui se prononce comme en français

Le « c » a partout le son dur

Le « én » a le son de l'« in » français

Le « t » se fait sentir partout

« un » ne se prononce pas comme en français il faut dire « u-n »

Commune de Gabat

Canton de Saint-Palais.

BNE-1
1285.

Haür igoztzale handia

1- Guiçon batec etzin bi séme bezic. Gaztenénac erran tzin béré aïtari : « Erdüici izan naün éné naüsi éta ukhan dézan dihuru. » Béhar tzi ukhan ahal dézan hémentic yuan éta ikhus dézan lékhu. Thartaya zuzu zuré ontasuna, éta émazu éni zer éré béhar baïtut ukhan. — Bai, éné semia, erran tzin aïtac; Nahi duténan bezala. Hi suk gachi bat éta izaün hiz puniku. » Guero, ideïtzen ciélaic tiroir bat, phartbayatu zin béré ontasuna éta in citzin bi phartè berdinac

2- Egun gutin burian, seme gachtua yuan tzin herrific iten ciélaïc handiaüna, éta erran gabé adio nihuri. Erébésatu cin bicitzi othar, oihan, urhandi, éla yin tzun hiri handi batétara nun despendiatu béïtzin béré dihuru guzia. Zumbeït hilabeün burian béhar ukhan. Citzin saldu béré arropac emaste zahar bati éta béga bogatu muthil izäteco : igorri cizien élgétarat béatzéa asto éta ür-

3 - Bian, izan zun bicikleta maleus.
Etzen ukhan géhio oheic loïteco jaüaz, ez éta éré
suïc béotzeco nduz éta éré iten béitziéz hotz. Bain
zumbéit alizz gosé bat haïn handia nun
yaïn béitzitiéñ aza hosto éta fruta ustel hec yanac
diénac urdez; béna nihoizec etzacocién
emaïtén diüséré.

4 - Gaü batez, sabéla hutsic,
béroa éroui zun eszabela batén gagnéra,
so itsian léihotic chorier ezugnac aüatzén
béitzién ahinki. Géro ikhusi zitzin agertén
cérlan argizaïtia éta izarrac, éta békarie erran
tzin nigarrez: Hantché, etchia éné diïaña
duc béthia muthilez ezugnec baïtuté ogi éta
ano, arroltzé éta gaina, nahiuten bécémbat.
Démbora hortan, ni, hiltzén nuc gosez hémén.

5 - "Béaz, yékoiko nuc, yuaïn
nuc hatzémaïtéra éné diïaïn éta erraïn diacoat:
Jn nicin békhatu bat, noïz éta éré nahi ukhan
baïtcintutan quittatu. Ukhan nicin hofén
handia, éta béhar nuzu punitu, bâkizut
untsa. Etz nézazula déüt géhio zuré sémia,
trata nézazu zuré muthill undarréna bézala.
Eulpadun nintzun, béna sofritzén nicin
zutaïc urhun."

6 - Ari arrosatzén béré lilién: bisitatcén citzin
sartziac éta mahatsac. Noïz éta éré ikhusi
béitziéñ yitén sidiaïn gaynan béré sémia
oro izerdiz éta ezhautsez béthia, terestatuz
zangoa, doï doya sinhetsi ahal ukhan tzin.
Bérari galdéïn tzin héya béhar tzinez punitu
ala béhar zakonez barkhatu .... Undarrian
nigarrac béguétan, hédatu zazcotzun béruac,
éta béra élortén célaïc haïn éphora éman
zacozun pot handi bat.

7 - Géro yarraci zin béré
sémia; oïhu intzin béré yénder éta aïzuer:

« Nahicit hori maïtatu aïtzinian bézala, gaïcho haïrra, erran céïtzun bildu Ciénéco. Izan tzu astki punitia : Nihuc oraï ez dézakotéla horri ïn erréprotchuic. Yin cizte horrén ikhustéa ; ékharracocié sité vesta pollit bat, ézarracocié éhastun bat éhian éta ostki berriac zanguëtan. Hartico ahaltzié éré oïllarrac, gitac, éta ékhartzén ahal aatché bat hiltzéco hundéna : édaïn dizi, yaïn elgarré kin éta inen phesta handi bat. »

8 — naïsiari éta ézarri dahaïla éver bat mahaynaïn Jaynan. Méménto bérian, séméïc zaharréna heldu zun ihicitic béré chakhurretkin : « Zer da béraz azantz hori ? errantzin gora aïnégatuz. Ustéïcit khantuz ari cizléla hémén ; etzu gotché yin naïn. Ehotia ciréa, éné aïta ? »

9 — « Ez, éné sémia, ez nuc hala, errespondétu cin. Zaharrac. Hori ikén baïtduc nizalacuan béthia placerez. Khantatzén dic éta gituc irus, cén éta béïtu solas. Nahi ukhan dézakan ala ez, béharcoc khantuz ari hic éré éta alégératu gurétkin cén éta biré annéya hila izéna arra phiztu béïta. Horiuc sorthu berria balitz bézala : atzo hila cian, égun hua horra arrahatzémana. »

Explications :— S et SS ont presque le son de J
Z a le son de S ou de Ç
ge gue
gi gui
Dans le texte, tous les mots ont été écrits tels qu'ils se prononcent

L'Instituteur
Etcheberry

Commune de Garris.

1286. BNE-1

Canton de Saint-Palais

Haur galdia

(Dialecte Bas-Navarrais)

1° Gizon batec elzitien bi seme bezic. Gaztenac erran — zien bere aitari : « Ordu da ene nausia izan nadineta — dihuretan sar nadin. Nahiruke hementic yoan eta bazterrac ikusi. Zure huntasuna beheichazu eta eman ukan beharduetan hura. — Bai, ene semia, errailen du aitac. Gaichto bat hiz eta gaztigatu izain hiz » Gero — tiret bat, Zabal Ziarekin, bere huntasuna beheichi zien eta egin zien hartaz bi puchi berdinac.

2° Hantic guti egunen burian, seme gaichtoa herritic yoan zen, balentria handian, eta nihori agur egin gabe. Curritu zitien larre oyhan erreca bizki — eta sartu zen hiri handi batetanun ere bere dihuria chahutu bitzien. Gunbeit ehillabeteren

burian, bere hatiac saldu ukhan behar zitien emazte atso
bati eta sartu zen muthil; igorri zuten elgetarat astoen
eta idien beiratzeco.
3° Ordian biziki gaizki izan zen. Etzien gehiago oherie
co egiteco gauaz, ez suie berotzeco hotz egiten zienian. —
Hain gose chamina zien zunbeit aldiz, nun urdec —
yaten tuzten aza osto eta frutu ustel hec, yanen bitzituen
: bainan nihoren ganic etzuen frito bat ukaiten.
4° Sto batez, sabela hutsa, utzi zuen bere buria alki-
baterat eroxera, soiten zielarie lehoitic ahinki hegaldaca
arizinen choriac. Gero ikusi zitien argizaitia eta —
izarrac zeilian agertzen eta erran zien nigarretan
zagolarie: Hanchet, ene aitaren etchia beitia da sehiz
ogian eta armoan, arolzetan eta gasnan, asian direnac.
Ni, denbora berian gosez hilzen ari nuz hemen.
5° Beraz, yekico niz, ene aitaren ganat yoanen niz —
eta erranen dacote: Jkuts bat eginien zurekilatic —
behechi ninzanian. Obendun handia izan ninzan, —
eta behar nuzu gaztigatu, badakit eunza. Enezazula
gehiago zure semik izengla, ibil nezazu zure azken
muthila bezala. Obendun izan niz, bainan aiharzen
ninzan zure ganic urrhun.»
6° Jlita baratzian zen, bere lilien artatzen buruatzen
: sagartzen et-mahatsen soiten arizen. Voizere —
ikusi baitzien, bidiaren gainian, bere semia arras —
izerdiz eta erhautzez betia, zangoa herestan, etzuen
aise sinhetsi. Bere burirekin ari izanzen hetsi
behar zirenez gaztigatu edo burkhatu. Azkenean,
nigarrac bejiretan, hedatu zaucon besoac, eta —
lephotic lotzia rekin eman zaucon protegozobat.

7.° Goro yarriaraazi zien bere semia; etchecoer eta ___
aizoer oihu egin zien: a Lehen bezala nahi dut maitatu,
gaizo hauzra, erran zien horier, bildu zirenian. Aski
gaztigatia izan da: orai nihore ez gaizkirie erran ___
horri zatozte ikusterat; ekhar zakozie luster chaman ___
pullit-bat, ezkar zakozie chaztun bat-erhian eta oski
berriac hoinetan. Hartico ahalzue oraino oilar eta ahate
eta yinaz araleke bat hilzeco huna: edanen, yanen ___
dugu elgarekin eta phesta handi bat eginen.»
8.° Bleren nausia obeditu zuten mithilec eta ezarri
zuten dohail eder bat mahanaren gainean. Denbora
berian, seme geihena, izulzen zen ihizitic bere ___
ihiztorrekin; a Zerda berar calapita hori? Oihu ___
egitendu, arnegatuz. Ote dut kantuz ari zirezten
shemen; ez niz goize ethorzen. Erhotia zirea, ene ___
aita?»
9.° Ez, ene semia, ez nizkala, ihardesten dio zaharrac.
Hori egiten dute zeren bozcalenzia osoan bainiz. ___
Kantuz ari gira eta allegrantzian gira, zeren hala
ger tatzen bita orena. Nahi edo ez, behareoduc hic
ere kantatu eta allegeratu gurekin, zeren hire anaya
hila zena bizirat ikusli duc. Sortzen bezala duc:
alzo galdia zucan, eguen hor duc arrà hatzemana

L'Instituteur,

Laulhère

Commune d'Ithurre.

Canton de St. Palais.

1288. BNE-1

Haour prodigoua.

1. Guiçoun batec etcitien bi sémé bécic. Gazténac erraïtén du béré aïtari: « Ordu dici içan naïn éné naoussia éta oukhan déç[d]an duduru. Béhar [di]çit jouan ahal içan éta bazter ikhoussi. Tharthi çacu çouré ounthassuna, éta éma[da]çu oukhan béhar du[d]ana. — Bäi, éné sémia, erraïtén du aïtac; nahi[d]oucan béçala. Gachto bat hiz éta içanén hiz gaztigatia. » Guio ça[b]alciaïkin éta haztiréta[b]at, phartitu cién béré ounthassuna éta haztta[rr]ic intcitien bi phartébardinac.

2. Egun gutin burian, sémé gaichtoua jouantcén herritic fierraïna itiakin éta erran gabé

adio[rr]ic nihouri. Igan cién biciki laré, oïhën éta ouhaïtz, éta jintcen hiri handi baitétala, noun chahatu bitcien béré duhuru guccia. Çoumbéit hilaïtén burian, béhar oukhan citién saldu béré phildac émaztéçahar bati éta béré buria énganatu mouthil içaïteco: igorri çutën elguéta[rr]at han bé[rr]atéco astouac éta idiac.

3. Ordian içantcén arras dohacabé. Etciën guéhiaou ohé[rr]ic loïteco gaouaz, ez su[rr]ic bérotcéco hotzcénian. Çoumbéit aldiz haïn gossé handia cién noun go[rr]otic jaïn bitcitün ourdec jatén tuzten aça hosto éta fruitu ousteldu hec, béna nihourec etçacon émaïten déousé.

4. Gaou batez, sabéla houtsa, béré buria utci cién érortéa ttouttou baten gaïra, so[ég]itiaïkin léihotic ahinki hégaldatcén cién chorier. Guio ikhous-ti citién aguertcén cérian arguiçaitia éta içarrac éta errantcién nigarrez: Hantché, éné aïtaïn etchia béthia[dj]ouc muthilez dutënac ogui, ano, arrotá éta gasna nahioutën béçaïn bestté. Déndora hartan ni hiltcén nouc gossez hién.

5. «Ebién, jékico nouc, jouanén nouc idiétá éné aïtaïn éta erranén dacoat: In niçin békhatubatna-hi oukhan cintuanian utci. Obén handia oukhan-nicin, éta gastigatu béhar nuçu, ountza bat[dj]akiçut. Ez nécacula guéhiaou déith çouré sémia, ibil nécaçu çuré azkén muthila béçaba. Çan nintçun obéndun, béna ourtcén nintçun çutar[rr]ic urrhun.»

6. Aita béré batcian cén, béré lilién ihistaten aka-
baten ari : bisitaten citien saſgartciac eta mahatsac.
Ikhoussi ciénian jitén bidiain gagnian béré sémia déna
estalia icerdiz éta errautsez, çangoua therrestan déudéia
sinhetsi ahal oukhantcien. Bere buriari gald[égu]in cién
gaztigatu béhar othé cién, ala barkhatu béhar çacon...
Cundarrian, nigarrac béguiétan, hédatu çaizcon bekhoiac
eta béré buria aourditiaïkin haïn léphorat éman çacon
pot handi bat.

7. Guio jarraicién béré sémia; déithu citién béré
jéndiac eta aïçouac: « Nahiout maïthatu léhén béçala,
gaïcho haoura, errantéin bildu ciénéco. Içan da aski gas-
tigatia: Nihourec gouaï ezteçakola in éasic baté. Çaüsté
haïn ikhousteá; ékharra ko cié laster besta poullit bat,
eçãcocié erraxtun bat éhian éta oski beri batçu tangu
étan. Hartuco ahal dutcié éré oillar éta guita[bj]atçu éta
ékharrico ahal atché bat hiltéco houna: édanén diçi, jarén
élgarrékin éta inén phesta handi bat. »

8. Mouthilec sinhetsi çutén béren naoussia éta écarri-
çutén dahailla éder bat mahagnaïn gagnaïn. Méménto bé-
rian, séné guéihéna itçultcén cén ihicétic béré chakhurékin:
« Cerda beaz açantz haou, oïhu intcién arnéguz. Çustéjaçu
khantuz ari cizkéla hén; etçu gotché itçul naïn. Ehotia ci-
réa, éné aïta? »

9. « Ez, éné sémia, énouk hala, ihardetsi cién çahar-
rac. Hori iten baout, horioc bozario béthia niçala cau-
an. Khantuz ari guitouc eta irous guitçac, céren éta bétu

certaz. Nahi baouc ala ez béharco[d]ouc khantuz
ari hic éré, eta béharco[d]ouc bozkariatu gouré-
kin, cé[r]én éta hiré anéia hila céna arra jindou
bicira.. Ghori douc beriz sorthu balia béçala: atço gal
dia çoucan, égun horra arra idiéna.»

J.n Guichandut instituteur.

· A=ïan, in ont le son a'n, i'n

2.z a le son du s français et le s se prononce comme

3. le s dans le mot béarnais ou gascon «Moussu.

4. le j a presque le son d'un i

Commune de Lanibar

Canton de S.t Palais.

1290 · BNE-2

Maur Irodigna.

Guizon batek ez zilien bi seme beicik. Gastenac errailen dio bere aitari: « Dembora da neure nausia izan nahien eta ukhan dezan diruia. Behar niz joan ikhus dezan tokiac. Phartizanu zure untarsuna eta ekarquenu tokatzen dena. — Bai, ene semia, dio aitac: nahi dukan bezala. Gaichto bat hiz eta gunitia izanen hez. » Eta idekiric biroi bat phartitzen du bere untarsuna eta egiten ditu bi phartebardinac.

2. Egun gutien burnian, seme gaichtua, joan zen herritic ferraena egiten zielaric eta nehori

adiorik erran gabe. Trebesatu zuten hainitz
larre, oyhan, ur handi eta jüntzen hiri
handi batetara, nun sahütu baizitzien bere
diruiguzia. Zombeit ilhabeteren buruan, saldu
behar ukhan zitien bere arropac eman te Zahar
bati eta allocatu muthil guisa: igorri zuten
alhorreat astoen eta idien behatzera.

3. Orduan arras malurus izantzen. Etzien
gueHiago ohiic gabaz lo egiteco ez eta ere suric
berotzeco hotz eguten zelarian. Hain gose
handia baitzien zombeit aldiz, nun jainen
baizutien urderri jaterat emaiten zuten aza
ostuac eta fruitu ustelac: benan nihorc etzion
deusic emaiten.

4. Arrax batez, sabela hutsic, utzi zien bere
burnia erortzera escabela baten gainian, behiotic
so zelari soinerri zoinec auratzen baitzien airiki.
Eta zelian ikhusi zitien agertzen argizaita eta
ziarrac, eta erraiten dielarik bere buthan: Han-
behera, ene aitaren etchia bethia da muthilez
dutenac oguia eta anoa, arroltze eta gazna,
nahi duten bezembat. Dembora berian, ni
emen gosea c hiltzen nau.

5. Berak! jeikico nuz, joanen nuz ene aitaren
kausitzera eta erraten diot: Bekhatu bat egin
nien, zu ützi zaitutanian, gaizki handia egin
nien, eta behar nuzulapunitu, badakit untsa. Ez
nezatula izen da gueHiago zure semia, trata nezan
zure azken muthil bezala. Obendun handi bat
ozan nuz, benan malkutia nutzen zutarik urrun.

6. Bita bere baratzian zen, bere lilien arrosatzen acabatzen; bisitatzen zitien izagutzac eta mahatsac. Ikhusi zienian jiten bere semia, bidiaren gainean, izerdiz eta errauts estalia, zangoa erretan, ezin sinetsi zien. Bere burnari galde eguiten zien eya beharrian punitu edo barkhatu..... Azkenian, migarra begietan zabaltzen diozcac besoac eta jauzi eginic haren lephoari emaiten dio pot bodi bat.

7. Eta jarraazi zien bere semia. Deitu zitien bere jentiac eta haizuac: « Nahi dut maitatu lehen bezala, haur gaisua, errailen diote bildu diren bezain laster. Aski punitia izan da: nehork ez dezan eguin orai arraproxurric. Zaizte ikhustera. Ekhar dezazie fite camisol pullitabat, emorue errastun bat chian eta oski berriac zangotan. Hartuco ditutzue ere ollarrac, ahatiac, eta ekharrico duzie ahatse bat hiltzeco hun dena: Edanen eta yanen duguelgarrekin eta eguinen phesta handi bat.

8. Muthilec obeditu zuten bereu nausia eta ezarri mahain gainian dahaill eder bat. Memento berian seme zaharena jiten zen ihizitic bere chakurrekin. « Zoin da beraz azantz hori, oin eguten zien, haregutka? Ustent cantuz hari zuetela emen? ez da sobera gorzegi jin nadien. Ehotu zira, ene aita.

9. Ez, ene semia, ez nuchala, arraposte zaharrac. Hori eguin badut, duc zereu bozcario

bethia bainiz. Cantatzen dugu eta hurus
gaituc, ezen baitugu zer gatic. Nahi bauc
eta ez pauc. behar eu duc hic ere khantatu
eta bozcariotu gurekila, zeren hire anaya
hula batzen, bizi ala jin baita. Sorthu
berri baliz becala duc: Atzo galdia zukan
egun causitua duc.

L' Instituteur

H. Noël

Commune de Lohitzun.

1291. BNE-1

Canton de St.-Palais.

Haour prodigoua.

Bat.- Guicon batec etcutin bi seme baïcic. Gastenac eran con bere aïtari: « Ordu du ican nadin nihaü naüssi eta ukhen decadan dihaü. Nahi nis jouan eta ikhoussi sarriel Pharti cacu coure hountarcuna, eta emacut ukhen behar dudana. - Baï, ene semia eraïten du aïtac; nahi dian becala. Gaüsta bat his eta icanen his gastigaturic. » Guero cabaltcen diclaric tictabat, pharticu ciey bere hountarcuna eta eguin bi pharte bardin.

Biga.- Guti eguney burian, seme gaïstoua joun cen héritic buria goraïc eta eran gabe adio ihouri. Igaran cutin alhaguiac, doïhanac, uhaïtcac, eta jin cen hiri handi bateta noun igorri beitcin bere dibaria oro. Hilabet

Coumbaïten burian, behar ukhen cutin saldu
bére aropac émaste cahar bati eta mithil jari:
igori cuten alhoretarat asto eta idi béguiratcera.
Hirou. – Ordin, hanitz malerous cen. Etcin ukhen
haboro hoheric gaïas lo équitéco, es suic berotceco
nouis ere hotz eguiten beitcin. Coumbaït aldis
hangn sien gocia handi, janen beitcutin aça
osto eta frutu hiotu ourdec jaten dutiemac,
bena ihourkec etcen deüsere emaïten.
Laou. – Gaï bates, cabela hutcic, cachéta baten
gagnen jari cen, co eguiten cielaïc leihotic chorien
cougn hegaltatcen beitcien arhinki. Guero ikhousi
citian aguerteen celin arguicaguia eta icarac, eta
ergn cian nigarez: Hantchec, ene aïtaren etchia
bethia da mithiles cougnec béitute ogui eta
ardou, araoutce eta gasna nahi dien becain
beste. Dembora hortan, ni, goses hilcen nis hebin.
Bost. – Othin, jéikien nis, jounen nis ene
aïtaren gana eta eran déot: Bekhatu éguin
nien nouis ere utci beitcuntudant. Oguen bandi
nin, eta béhar naïcu gastigatu, badakit
ountxa. Ene cacula déit habou coure semia,
hata necacu coure arken sehia becala. Oguen
dun nintcan, bena eyhartces jouiten nintcan
cutaric hurun.
Séi. – Aïta bere baratcin cen lilien ihistatez
urhentcen: so eguiten ciey sagartcer eta mahatcer.
Ikhousti cinin bere semia bidin jiten, icerdis
eta erhaïtcer béthetic, sankhoua héresta, etcin
aïsa sinhetci. Bere béithan igan sin béhar

sines gastigatu ala behar con pharkatu ....
Atkerin, nigarrac béguietan, hedatu céitcon
bestoiac, eta bere buria ourthoukitcen céolaric
baren lephoula, émaïten deo pot handi bat.

Gaspi. — Guero jar éraci cin bere semia ; déithu
cutin bere etchencouac eta aïcouac .« Nahi
dut maïthatu aïtcinetic bécala, gaïcho haïra,
éraïten dé bildu ciénin. Jcan da asti gastigaturic:
oray nihourkec este cola eguin méhatchuric bate.
Jüy citié houney ikhoustera ; ekhar-icocié bertan
barneco éjerbat, ecar icocié erhastunbat éhian
eta ostki bériac hougnétan. Hartcen ahal tutcié
ere ollarac, ahatiac, éta ékharten éhaïteco houn
dey aïtchebat : édanen dugu, janen algarékin eta
eguinen besta handibat.»

Gorici. — Séhiec obéditu cuten berey naüstia eta
écari cuten tahalla éderbat mahagnan gagnen.
Ber demboran, seme guéhiéna heldu cen —
ihicétic bere chakhurékin.« Cer da aren héots
baü ? oïhu éguin cin juramentuekin. Ouste dut
khantus aki-cidela hebey ; esta goïcégui jin
nadin. — Ehoturic ciéya, ene aïta ?

Bédéateu. — Es, ene semia, énuc hala, éraïten
du caharrac. Hori éguiten badut, bostarios
bethia nuc. Khantatcen diagu éta irous
gutuc, ceren arasoungn béitugu. Nahi ala
es, béharco duc khantatu hic éré éta
bostariotan carthu gourekin, cerey hiré
anaye hilic cena, ara jin duc bicilat.

Ara sorthuric bécala duc : atço
galduric cia, égun 5 hora, ara édiénic .

L'Instituteur-public,

Jzte Armagnac

1292. BNE-1

Commune de Luxe-Sumberraute.

Canton de Saint-Talais.

Haur prodigoa.

1.— Guiçon batec ez cituen bi seme baicic. Gazteenac erran cion bere aitari: «Ordueda nere— buruaz nausi içan nadien eta içan deçadon— dirua. Beharraiz joan hemendic eta bertce— tokiac ikhusi. Pharthiçaçu çure onthasuna eta ornaneçadaçu nic behar dudana.— Bai semea, erran çuen aitac nahidukan beçala. Haur gaichto

bat haiz, eta gaztigatua içanen haiz.» Eta tiretabat — idekiric phartitu çuen bere onthasuna eta eguin citzon — bi çathi bardinac. ———

II. — Handic dembora gutiren burnan, seme gaichtoa joanzen herritic, larria eguinez, eta nihori adioric erran gabe. Trebesatu cituen hainitz lagun, oyhan, urhandi, eta ethorricen hiri handi batetarat, çointan chahuto baitcuen bere diru gucia. Combait hilabetheren burnan, behar içan cituen saldu bere soineco phuskac emasteki chahar bati eta schi plaçatu: igorri çuten handetarat astoon eta idien çaintcerat. ———

III. — Orduan biciki maluros içan zen. Ez cuen guehiago ez ohoric locguiteco gauaz ez suric berotceco hotzhari zenean. Batzuetan hain gosecen nun janen baitcuen cherrico jaten ditusten aza hosto eta fruta ustel hotaric, bainan nihoc ez cion deusic emaiten. ———

IV. — Ilhuntce batez tripa husa jarricen alkhi baten gainean, behatcen cuelaric lohotic arhinki airatcen cion chorieri. Guero ikhusi cituen aguertcen ceruan ilhargia eta içarrac, eta nigarroz hasi celaric erran cuen bere baithan: Han, erreen, ene aitaren etchea bethea da schiz, çoinec baitute ogiia eta arnoa, arropac eta gasna, nahi duten becembat. Eta dembora berean ni hemen gosez hiltzen hasi nu. ———

V. — Eh bien, ihutituko naiz, yoanen naiz ene aitaren kausitcerat eta erranen diot: Bekhatu bat eguin nuen çu etci nahi içan cintudancan. Hoben handia içan

nuen eta behar nauçu gaztigatu, badakit arriaz ontsoi. Ez neçaçula guchiago deit çure semea, —— trata neçaçu çure azkon muthila beçala. Mobon dun ninzan bainan ez nintazkcen guchiago bici çutaric — uvun. ——————————————————

VI. — Aita bere baratceau cen loron ihintstatcen acabatcen hari. Behatzen çioten sagar ondoer eta —— mahatseri. Ikhusi cuenean jiten bidean bere semea oro icerdiz eta errkautsez estalia, çango bat herrestan harritu con. Bere buruan galdeguin çuen heya —— behar cuen bere semea gastigatu ala behar cioen —— barkhatu... Azkenean nigarra beguian çabaldu çazkon besoac eta erran cioen muzu handi bat. —

VII. — Eta jarraraxi çuen bere semea; deitu cituen bere etcheco jendeac eta hauçoac, eta bildu cirenean — erran cioten: « Aintcinean beçala nahi dut maithatu haur gaicho han. Azki gaztigatua içan da: Ez çoçuela oray gaizkiric batere erran. Çatozte ikhusterat, ekharroçue fite bestimenda fullit bat, emoçue errhaztun bat erhian eta çapata berriac oinetan. Hartcen ahalduçue ere çombait oilar, ahate eta ekhartcen ahal hilteco onden aratche bat: Behar dugu yan eta edan elgarrekin eta fhesta handi bat eguin. ——————————————————

VIII. — Schiec obeditu çuten bere nagusia eta hedatu çuten dafaila eden bat mahainaren gainean. Momento berrean, seme çaharrena heldu con ihicitic bere chakhurrekin: « Cerda harrabots hau? erran çuen juramentu batekin. Iduritcen çaut kantuz hari çaregtela homen; ez da

goicegui etcherat jin nadin. Erhotu cira naski aita?»——

«Ez, semea, ez nauc erhotu, erran ciora aita chahavrac. Gauça hauc eguiten balimbaditut, éguiten ditiat bozcarioan naizelacots. Khantatcen diagu eta alegueco gaituc ceren baitugu arraçoina. Nahi baduc eta ez, beharco duc hic ere khantatu eta alegueratu gurekin, ceren hire anaya cene berritz ſthiztu duc. Orai sorthu balitz beçala duc: Atço galdua çukan, egun horra nunden berritz harrapatua.»——

L'instituteur de Lexe. Sumberraude,

M Larrigau

Commune de Masparraute

Canton de Stᵉ Palais

1293. 3ᵐᵉ 1

Haour prodigoua

- 1 - Guicon batec étzicin bi haour baïcic. Gaztehe-nac erancicin béré aïtari :» Ordu ucu ican na-diñ ere buriaen nausi eta ukhan décadan diru. Behar dicit ahal ican jouan eta ikhuzi kartier. Partaja cacu couré ontacuna eta ema ducu cer ere ükhan behar baitut. Ba, ene semia, eran cicin aitac : nahi dukan becala.

Gaïchtobat hiz eta icamen hiz punitia. » Guero idokilzen cielaric tietabat partajatu cicin béré ountasuna éta éguin bi portuné berdinac.

- 2 - Hantuc egun gutien barnian séné gaïchtoua jouan cucun heritic iten cielaric fiéraéna, éta adioric eran gabé nihoéri. Passatu cin hanitz othar oïhan hour handi éta jin cucun hiri

handi batéra nun despendiatu beitzien béré
diru gucia. Coumbait hilabétéren burian saldu
béhar ican citzin béré aropac émazté cahar bati
éta offritu béré buria sehi ecaïteco; igorri cicien
elguétaat han béguiatceco astouac éta idiac.

- 3 - Ordian ican cucun biciki maléous. Etzicin gué-
hiago ohéric lo éguiteco gaouaz, ez suc bérotzeco
hotz iten ciénian. Batzuétan hain gossé handia
cicin noun jaen beitzien ourdec jaten tusten
aca osto éta fruitu ousteldu hec; béna nihorec elzaco
cien déusic émaiten.

- 4 - Atz batez, tripa hutzic, utzi cicin béré buria
érortzera banco batétara soguilen ciélaric léïhotic
chouia hégaldatcen, beitzien ahunki. Guero ikhusi
citzin cérian arguicitia éta icarrac éta éran cicin
béré buriari nigarez ari célaric. Haïnchet éné
aitaren etchia belhia ducu sehi batitute ogui,
ano, aroutzé éta gazna nahi uten bécambat.
Arté hortan, ni, hiltzen nucu gosez hémen.

- 5 - « Et bien, chutitico nucu, jouanen nucu éné
aitaren, édéretéra éta éranen dacocut: oben
handia ican nicin éta beha nucu punitu —
badakicut ountza. Ez nécacula guéhiago dé-
itha curé sémia, bata nécacu curé sehiétaric
askéna bécala. Obendun ican nin cun béna
soffritcen nicin cutaric urrun. »

- 6 - Aita béré baratcian cucun béré lilin arro-

zatcen finitcen : bezitalcen cilzin sagartziac
eta mahatzac . Noïz éta ikhusi beitzien
bideberian béré sémia dena belhia icerdiz
éta erhaoutzez, sangoua héreztaca doï doya
sinhetzi ühal ükhan cicin . Galdeguin cicin
béré buriari, behar cenez puni cecan alo
barkha cecacon . Askénian nigarrac béguié-
tan hedatu caz cotzun besoac eta jaoulzi iten
ciélaric haren léphora éman cacocun pota handi bat.
-7- Guero jararaci cicin béré semia ; oihu in
cicin béré jendéri éta aoucoueri : « Nahi dicit
maithatu lehen bécala, haur gaïchoua, eran
ciecun elgargana beldu céman . Jean du cu aski
punutia : nihoiek orai ez decacon eguin erreprochuric
baterá . Jin cizté ikhustera ; ekhara cocié bere-
hala besta poilli bat ecaracocié éhastumbat
éhian éta oski beriac cangoetan . Hartuco ahal
ducié éré oillar éta guita éta ekharico aetche
bat hilceco houn dena : édamen dici, jainen
elgarekin éta oren phezta handi bat . »
-8- Sehiec obeditu cicien beren nausiari eta
écari dahailla eder bat mahagnain . Memento
berian séné guéhiéna heldu cucun ihicetic béré
chakhurekin . « Cer da bear acantz haïi ? éran
cicin juramendu iten ciélaric . Cizté dicit khan-
tatcen ari ciztela hemen, etcu gotche jin nadien .
Ehotia cirea éné aïta ? »

Ez, éné sémia, ez nuc éhotia éresponditu c
saharac. Iten badut hori duc bethia baïn
bos carioz. Ihantatcen ari guituc eta irous gu
écic badagu arra coïn frango. Nahi ican
décakan edo ez beharco duc khantuz ari he
éré éta boz hariatu gourekin ceren éta hur
anaïa hila céna béniz itculi baïta biciraz. Ber
sortzetic heldu baliz bécala duc: atzo galdu
cucan, egun hora noun den édiréna.

L'Instituteur de Masparraute

Jn Léboucq

Commune d'Ariejue.

— — —

Canton de Saint-Palais.

1294. BVE 1

Haur Prodiqua

— . —

1— Gizon batec ez zitien bi seme bezic. Gaztenac erreiten daco bere aitari: « Ordu dizi izan nain ene buriain nausi eta ukhan dezaan dihuru. Behar tzit juan hentic amoreac gatic eta bazter ukhus ahal dezaan. Pharteca zazu zure huntasuna eta eman ezaazu nic ukhan behar duena.— Ba, ene semia, erreiten du aitac; nahi dukecan bezala. Gaichtua hiz, eta funitia izanen hiz.» Gero, tienta bat zabalduz, phartecatu zion bere huntasuna eta un zutien be pharte berdinac

2— Hantic equn gutin burian, seme gaichtua juan tzen herritic fiovaina inez eta nehori adioic erran gabe. Igaan tzitien bizitzi larre, oihan, ur haundu, eta jin tzen hiri haundi batelala, nun despenduatu beitzien bere duhuru guzia. Lunbeit hilaithein burian, behar ukhan tzitien saldu bere arropac emaz le zahar bati, eta muthil jarri: igorri zuten elgetalat han aslucn eta idien zaintzera.

3— Ordian malerus ugan izen buzibi. Ez izien gehio ukhan ohiic lo iteco gauaz, ez suic bere buriain beelzeco hotz iten izienian. Lumbeit aldiz, hain gose haundia zien nun janen baitzien unitza aza ostoela fruitu usteldu hetaric zoinac jalen bailuzte urdee; bena nehoc ez izacon deus emaiten

4— Ats batez, sabela hutzic, utzi zien bere buria cortzea escaala baten gagnea, so iten tzielaic leihotic chorrier zoinac hegaldatzen baitzien ahintzki. Gero, ikhusi zitien zerian agerlzen argi zeitia eta izarrac, eta erran tzien bere baithan nigar iten tzielaic: Hantche, ene aitain etchia bethia duc muthulez zoinec baitute ogi eta ano, arrotze eta gasna, nahi duten bezain beste. Denbora hortan, ni, heben, gosiac hiltzen nic.

5— Ebien, chutituco nuc, juain nuc ene aitain hatzemaitea eta erain dacoat: In nizin bekhatu bat nahi ukhan zuntuanian kitatu. Oben haundi ukhan nizin, eta behar nuzu punitu, bakizut untsa. Ez nezazula gehio zure semea deith, trata nezazu zure muthiletaic azkena bezala. Obendun nintzun, bena zutarie urrun biholzac nin iten zatazun.»

6— Aita bere baatzian izen, bere lilien arrosatzen finitzen ari zelaric: bisitatzen zitien saarrac eta mahatsac. Ikhusi zienian bidian jiten bere semia oro izerdiz eta erhautsez bethia, zangua herresta, doi doia gauza hori sinhetsi ahal ukhan tzien. Bere buriari galdin tzien heia behar zienez bere semia

Il faut prononcer

z comme s en français, lorsque cette lettre (s) n'est pas entre deux voyelles
e ---- é
q ---- qu
u ---- ou (toujours)
ll ---- ill.
h ---- toujours aspirée
j ---- comme y dans voyage.
j ---- toujours comme dans bien
en ---- Impossible de le dire ; prononcez-le comme le font certains Gascons en disant veuse-tu.
s ---- Les consonnes venant à la suite doivent être toutes prononcées : tz , ph. etc

L'Instituteur,
J. Dubalen

punitu ala behar zacon barkhatu . . . . Azkenian, nigarrac begietan, hedatu zazcon besuac, eta hain lephora dauzinez, eman zacon pot haundi bat.

7— Gero jar arazi zien bere semia; deithu zitien bere jendiac eta auzuac: « Nahi dut maithatu aitzinian bezala, haur gaichua, erran tzeen bildu izan tzieneco. Askii punitua izan da: orai nehoc ez dezacola gaizki bat erran. Daizte humen ekhustera; ekhavracozie fite camisola pollit bat, ezarracozie ehaztun bat ehian eta oski berri batzu zanguetan. Hartzen ahal duzketzie ere ollar batzu, ahate batzu, eta ekhartzen hillzeco hunden ergi bat: edanen dugu elgarrekin eta pheста haundi bat etа janen. »

8— Mouthilec obeitu zuten beren nausia eta ezarri zuten dahalla eder bat mahaian gagnen. Memento berian, seme geihena heldu zen ihizetic bere chakhurrekin: « Zer da beraz azantz hori? oihu in tzien arnegaz. Usteut khantuz ari zizten heben; ez ta gouz ei etcheat jin nain. Ehotia zirea ene aita? »

9— Ez, ene semia, enuc hala, ihardoki zien chahavrac. Hola iten baut, horiuc plazerrez betha nizala cotz. Khantuz ari gituc eta ons gituc. Jean beltzac zertaco. Nahi ukhan dezaban ala ez, hic ere beharco duc khantatu eta gurekin alegeratu, zeren eta hire aneia, zoina hila beitzen, arra jin beita bizirat. Sortzetic heldu baliz bezalauc. Atzo galdia zukan, egun horra nun arra hatzemana den. »

J. Duhalde

Commune d'Orsanco.

Canton de Saint Palais

Arrondissement de Mauléon

1295 BNE-1

Haur prodigoua

Guison batec ez sitouen bi seme baïsic. Gastena erran sion bere aïtari. « Ordou da isan nadin nèxe burnas nagusi, eta ukhan desadan dihouria; behar nuke youan, eta ikhoutsi Kartier; phartetta sasou soure ontasouna, eta emadasout nic behar doudana. » Baï ene semea, erran sion aïtac, nahi doukan besela; gaïchto bat haïs eta isanen hu pounitoua; eta guero, tiroir bat sabaldouric, partayatsen du bere dihourrua eta eguiten ditou bi phartе igoualac.

Sombaït eguunen buruan, seme gaïchto hori, youaiten da herritic, fierraïna eguines eta nehori adiöc eguin gabe. Crabertsatsen ditou ankits landets, öhanac, errekac eta yiten hiri handi batetara, noun despendiatsen baïtou bere dihourou gousia. Sombaït hilabeteren buruan saldou isan behar sitouen bere arroparc ermaste chahar bat.

eta logatou mouthil isaïteko, igorri souten
alhorrcat asto eta idien beguiratseko.
Ordouan ankits malherous sen; ez souen guchia-
go oheric avratsetan lo eguiteco, ez eta ere souïc
berotzeko hobe eguiten sienian. Basouen sombaït
aldis, haïn gotse handia, noun, yaïn baïtsitouen,
atsa hosto eta frouïtou pourritou hec, soïnac
yaten baïtiouste borthakouec, bainan nehoc ez
non deusc emaïten.
Gau bates, bitpa houtsic, outsi sen erorterat
banka baten gaïnerat, so eguiten suelaric leïhotic,
choriac sabiltzala aïrean ahinki! Guero ikhoutsi
souen aguertsen serouan, arguisaria eta isarrac
eta erran souen nigar eguiten souelatic. Hantchez
ene aïtaren etchean, mouthiles bethea da, soïnec
baïtouste, ogui, arno, arroltze eta gasna nahi
douten besembat. Dembora hortan, ni, gotsiac
hiltsen naü hemen.
Boras, choutitouko naïs, youaïn naïs eni
aïtaren ikhousterat eta ezvanen diot. Guin nouen
bekhatou bat, sou kitatou nahi isan nouenean.
Ontsa hobendoun nintsen, beharko nousou
pounitou, badakit segour; ez nesasoula deith
guchiago sure seme, trata nesasou soure asken
mouthila besala. Coupablé nintsen, baïnan
peritsen ari nintsen soutaric ourroun.
Aïta bere barutsian sen, bere lilien arrotzaren
finitsen; bisitatsen sitouen sagartsiac eta
mahatsac. Ikhoutsi souenian, errebidean, bere
semea heldu sela, dena iserdis eta erhaïtses
bethia, sangoua thiratous doïdoya sinhetsi souen.

Galdeguiten souen bere baïthan, behar souenes jouniton, ala, behar saton barkhaton. Astene kotz beguiac nigarres bethetic, bevoac sabaltsen dasko, eta haren lephora iganic emaïten dio jot bat.

Guero yar arasten du bere semea, oïhou eguin sioten bere yender eta autsoer. «Aïta dout maithaton lehen besala, gaicho hauna, erran sioten, ono elgarretarat bildou sirenian. Aski jouniția isan da, nehor ez besakote eguin oraï erreprotchouric. Saüste ikhousterat ekharakosie berehala jaleto bat, esar akosie erhastoun bat erhian eta oski berriac oïnetan. Hartsen ahal dousie ere oilarrac eta ahatiac, eta ekhar, aratche houn bat hiltseko, yanen dougou eta edanen elgarrekin eta eguinen besta handi bat. Mouthilec obetitou souten bere nagousiari, eta esarri dahaïla eder bat mahayaren gainean. Memento berean, serne guehiena heldou sen ihisitic bere chakhourrekin. «Ser da beras attanto haü, oïhou eguin suen yuratsen suelaric. Uste dout, Khantous ari sientela hemen, ez da goitsegui ethor nadin. Mendou sirea ene aïta» Ez ene sernea, erran sion chaharrac, es naïs hala. Hori eguiten badout, seren alegueratasounes bethea baïnis khantatsen dougou eta ouros guero, esen baitougou seren. Nahi ala es behar douc khantou eguin hic ere eta alegueratou gourekin, seren hire anaya hila senac erran baïtou bisirat. Orai sorthia balik berala douc;

atso galdia soukan, eguun ho
horra noun hatseman dougoun.

Jtiriarborde

Commune de Sagolle

1297 - BNE-1

Canton de St.-Palais

Haur barnaizaileen.

1. Guizon batec ez ziluen bi seme baizic. Gastonac erran zion bere aitari: « Ordu dit. izan nadin ene naussi ala izan dezadan dirua. Behar dut yoan ahal izan ala beste ikhusi Pharisa zazu zure fortuna ala eman zadazut nic behar dudana. — Bai, ene semea, erran zuen aitac; nahi duzun bezala. Gaichki bat bizi da gazticatu izanen hiz. » Guero idekiz biraldi bat, pharisaiaki ziluen bere fortuna ala eman zion bi pharte berdinac.

2. Egun gutiren buruan, seme gaichkiac yoan zen herritic fierrarena eguiten zuelaric, ala adiorie erran gabe nihori. Iragan zituen hainitz larre, oihan, ibaia, ala yin zen beri handi batetarat, hura despendiala zuen bere dirua guzia. Cembait hilabetheren buruan, behar izan zituen salda bere bastuac emaste zahar bati ala alocatu muthil

izaitëco: egorri zuton landetalat asto eta idi beiratzeco.

3. Orduan ezan zen hainitz dohacale. Ez zuen guehiago ehuric tō eguiteco gauaz, ez suric berotzeco hotz eguiten zuenian. Cembait aldiz hain bertec gose handia zuen yanen bailzuen aza hosto eta fruitu ustoldu cheriec yaten duztenac; bainan nehore ez zaion deus emaiten.

4. Gaur batez, sabela hutsic, ethzi zen erortzerat escabela batën gainerat, behatuz beihotic arinki hegaldatzen ziron choriere. Guero ikhusi zituen aguertzen zeruan, illharghia eta izarrac, eta erran zuen nugarrez: hantichet, ene aitaren etchea mutbilez bethiada zoinec baitute ogi eta arno; arroltce eta gasna nahi dutena. Dembora asteau, nic bailzen nz gosiarekin hemen!

5.a Eta bada, alchatuco niz, goanen niz aurkhitzerat ene aitaren-eta erranen diot: Eguin nuen bekhatu bat noiz eta ere nahi ezan baitzintudan ethzi. Hoben handia nuen eta behar nuzu gazteigatu, badakit ontsa. Ez nezazula deit guehiago zure semea, artha nezazu zure azken mutbila bezala. Hobendun nintzan, bainan onhatzen ninduzun zure ganic hurrun.»

6. Aita bere baratzian zen bere lilien aurkhitzen, ahalaren ari: bisitatzen zituen sagar ondoac eta mahatsac. Noiz eta ere ikhusi bailzuen bidiaren gainean bere semea guzia estalia izerdiz eta erhautsez, herrestan zangoa doidoia sinhetsi zuen. Galdeguin zuen bere baitan, behar zuenez gazteigatu ala barkhatu..... Azkenecoz nigarrac begietan, besoac hedatu ziozkan, eta aurthikiz haren bekhoat oman zion, jat handi bat

7. Guero yarri araxi zuen bere semea; deitu zituen bere yendeac
da auzoac: «Nahi dut maitatu lehen bezala, gaicho haurra, erran
zien bildu bezen laster izan da aski gaztigatua: nehorc orai ez
dezaion erresponchuric. Yin zizte ikhusterat; ekhar ziozue fite
gainco fullit bat, ezar diozue errazlun bat ertian eta zapata
berriac zangoan. Hartzen ahal ditudzie ere villarrac, ahateac eta
aratche bat ona hiltzeco: edanen dugu, yanen elgarrekin eta
eguinen fhesta handi bat.»

8. Mouthilec obeditu zuten beren nausiari eta ezarri dafaila
eder bat mahainaren gainean. Memento bercan, seme zaharrena helde
eder ihizetic bere chakhurrekin: «Cer da beraz azantz hori? oihu
eguin zuen arnegatuz. Uste dut khantus ari zizkela hemen; ez da
goizeghi itzul nadin. Erbo zira, ene aita?»

9. «Ez, ene semea, ez nic hala, ihardetsi zuen zaharrac. Eguiten
badut hori, eguiten dut plazerez bethea nizalacoitz. Khantus ari
ghira eta dohatsu ghira, zeren arrazoina baituzu. Hic izana nahi
gatic edo ez, bcharco duc khantuz ari hic ere eta allegera nadin
gurekin, zeren hire ameya hila zena itzuli baita bizirat. Orai
sorthu bezala da: alzo galdia zen, egun horra aurkhitua.»

Abadie
instituteur à Pagolle

1298. BNE-1

Commune d'Uhart-Mixe

Canton de Saint-Palais

Hamar prodigoua.

1_ Guicon batèc ez cicin bi sémé baïcic.
Gasténac erten dacoçou béré aïtari : « Oridou
dici içan nadin éné naousia éta içan déçadan
diouria. Béhar cit ahal içan youan éta ikhousi
baster. Tharti çaçou çouré ontasouna, éta émaçou
nic oukhan béhar doutana. — Baï, éné sémia,
erten ci aïtac ; nahi doucan béçala. Gaïstobat
his éta founitia içanen his. » Guéro çabalsen
ciélaric tiéta bat tharticou cicin béré ontsouna
éta équin citcin bi thartéé berdinac.

2_ Hantic égoun gutien bourian, sémé gaïstoua
youan çouçoun bourric équiten ciélaric ferraéna

---

(1) an. in. on. un. en. em. yn se prononcent : ane. ine. one. une. ene. eme. yne.
(2) la lettre h est toujours aspirée ;
(3) ph se prononce p. h. et non f.
(4) et se prononce ète

éta erran gabé adio nèhori. Erébésatou eicin bicitki mendi, oïhan, erréca, éta yn hiri handi batétala noun déspendiatou baïtcien béré dirou goucia. Cembaït hilabétéren bourian, béhar oukhan citcin saldou béré phildac émasté çahar bati éta mouthil yarri: igorri eicien alhorrétalat han Saintsèco astouac éta idiac.

3- Ordian, içan çouçoun bicitki maluros. Ez eicin guehiago obéric lo éguitéco gaouian ez suric bérotséco nöis éta éré éguiten baïtsien holtz. Bacicin cembaït aldis hain gosé handia noun yan baïtçouskèn gogotic ourdèc yaten ditousten assa osto éta frouta oustèl hec; béna néhorc ez çacoçoun émaïten déusic.

4- Çaou batès sabéla houtsic outsi çouçoun érortsera escabéla baten gaïnéra, so éguinès léi-holic ahinki hégaldatsen ciren choriak. Guéro ikhousi eicin aguertsen célian arguiçaguia éta içarrac, eta berari erran nigarrès ari célaric: Hantchet éné aïtaren etchia bethia douc mou-thilès çoïnec baïtouté oguia éta arnoa, arrol-siac éta gasna nahi douten beçain bat. Denbora bérian, ni gosès hiltsen ari nouc.

5- « Eh bien, choutitouco nouc, youanen nouc edicitera ene aïtaren éta erranen: Eguin nicin békhatou bat, nöis éta éré nahi içan baïtcintoudan Kitatou. Oguen handia nicin, eta béhar nouçou pounitou, basatiçoutcuntoa.

Ez nèçaçoula guéhiago déitha çouré sémia, bata
néçaçou çouré séhiétaric askéna béçala. Obendoun
nintsoun, bena soffritsen nicin çou ganic
ourroun.

6- Oïta béré baratcian çouçoun, béré
lilen arrosatsen finitsen ari: bijitatsen
citcin sagartsiac éta mahatsac. Noïs éta
ikhousi baïtcien ytten bidiaren gaïnian
béré sémia déna iccrdis éta erhaoutsès béthéra
sangoua herrestan, nékès sinhetsi ahal içan
cicin. Igaran cicin béré baïthan béhar
ciénès pounitou ala béhar çacon barkhato
Ondarrian, nigarrac béguiétan, hédatou sascot-
-soun bésouac éta aourdikitsen célaric haren
léphora éman çacoçoun pot handi bat

7- Guero yar araci cicin béré sémia
déithou citcin béré yendiac éta aousoac
« Nahi cit maïthatou lehen béçala haour
gaïchoa, erraïten diéçou elgarrétala bildou
becain laster. Aski pounitia içan çou: néhe
oraï ez déçacola éguin erréprotchourik batéré
Caourté ikhoustéra, ékhar çacocié filé soïne
pollit bat, éçar çacocié éhastoun bat éhia
éta oski berri batsou sangouétan. Ahalc
doucié éré hatsémaïten oïlar cembaït aha
cembaït éta ékhartcen açtchébat hiltsé
houna: édanen dicigou, yanen elgarrekin
éta éguinen phesta handi bat »

8- Mouthilec obéditou cicien béren naousiare
éta écari tahailla éder bat mahaïnaren gaïnian
Ordu bérian sémé guéhiéna heldou çouçoun
ihicétic béré chakhourrekin : « Cer da béras
açants hori ? oïhou éguiten ci youramendus
ari délaric. Ousté dicit Khantous ari cistél
hémen ; étcou goïtché yn navin. Éhotia
civéa, éné aïta ? »

9- « Ez, éné sémia, énouc hala erréposto
émaïten dacoçu çaharrac. Hori éguiten
badout, douc boskarios bethia baïnis. Khan-
tous ari gutsac éta ouros gutsac, ceren bai
-tougou certas. Nahi oukhan déça kan éd
ez ; beharco duc Khantatou hic ere éta
aléguératou gourékin cendaco éta hire
anaïa hila céna phiotou baïta. Sor-
-thou balis béçala douc : atso galdia soukan
égoun hovra noun den bervis édiéna. »

L'Instituteur public,

Sapeyre

Canton

d'

Tholdy.

Commune d'Itholdy.
(Chef lieu de canton.)

1299 - BNF : 1

Haour barreatzalia.

1.- Guiçon batec etzitzun bi seme bëcic. Gabetonac errantzacoçoun béré aitari: « Ardon doucon ican nadin éné maousi éta izan dicadan dihouron. Youan ahal béhar dicit hemendic éta bazter ikhousi. Cathi çaçon équin bi cathi berdinac.

2.- Handic égoun goutiren bourian, Séné-tzarra youan-tzen çoun herritic, larriaïna Ba, éné sémia, errantzien aitac, mahi doukéan bécala. Gaïchto bat hiz. » Guéro tianta bat idokiz, cathicaton cicin béré ontasuna éta

éguinez, éta néhori adio erran gabé. Trébescaton citzin
hanitz othar, oïhanac, hibaïac, éta yintzoukoun hiri handi
batétarat, noun gastaton baitzien béré dihouron goucia.
Combaït hilabéthetxen bourian, saldou béharoukhan
citzin béré phildac émaztié çahar bati eta mouthil
yarri: igorri ciecien landétarat han astouen éta
idien çaïntzéco.

3.- Ordian, arras malouros i can-tzoukoun.
Etzicin guéhiago ohéric gaouaz lo éguitéco, ez
souric béroltzéco hotz-ténian. Combaït aldiz
haïn gosé çaçaun noun gotic yanen baïtzitien
cherriec diouzten aça hosto éta fraiton oustelduhec; baïnan néhoc étzacocoun déous émaïten.

4.- Arratsaldé batez, sabéla houtsic,
outzi-cicin béré bouria çourezco cadéra baten
gaïnérat érortzérat, so çagolaric léïhotic ahinki
aïrian çabiltzan chorier. Guéro ikhousi citzin
aguertzen cérian arguicaria éta içarrac, éta
béré baithan erran tzicin nigarrez: hantchet,
éné aïtaren étchia béthia dou çoun mouthilez çoinec
baïtuté ogui eta ano, arroultzé éta gasna, naki
douten bécembat. Dembora horlak, ni gosiac
hiltzen hari nou çoun hémen.

5.- Eh bien, zéïkico nou çoun. Youanon
nou çoun éné aïtaren caousitzérat éta erranon
dacoçont: «Békhatou bat éguin nicin, naki

oukhan cintoanian outzi. Hoben handia oukhan nicin, éta béhar nouçou gaztigaton, badiakicout arras ontsa. Ez nécçacoula gaichiago déïth çouré séinia; brata nécçaçou çouré mouthilétaric oundarra béçala. Hobendoun içan ninduçoun, baïnan péritzen ari ninduçoun coutaric ounboun.»

6.- Aita béré baratzian-bizaucaun, béré lilien ourtatzen akhabatzen ari Ikhousi ciénian béré séinia bidian yiten herraoutsez eta icerdiz gouzia estalia çangoua hoztestan, doïdoïa sinhétsi ahal icantzicin. Béré baïthan galdéguin-tzicin béhar-tziénez gaztigaton édo béhartzdonez barkhaton---- Azkénian, nigarrac béguiétan, hédatou çazcotzoun bésoac éta haren léphorat aourthikiz énandzacoçoun pot handi bat.

7.- Guéro yar-araci cicin béré séinia; déïthu citzun béré yendiac éta aouconac: « Nahi dicit Jéhen béçala maïthatou, haaur gaïchona, ervantziçoun bildou ciréneco. Aski gaztigatia içan douçou: néhoc ez déçacolla orbi arraïngouranc éguin. Çaourté hounen ikhourterat; ékharracocié fité barnicogain pollit bat, écarracocié éhaztoun bat éhian éta çapata berriac oïnétan. Hartouco ahal ditoucié éri oïlarrac ahatiac, éta ékharrico ahal ahatché bat

hiltzéco houn déna : édanen diouçou, yanen
elgavrékin éta équinen phesta haoundi bat.»

8.— «Mouthilec obéditou cicien béren naousiaui
éta écarui dafaïla éder bat mahiaren gaïnian.
Mémento bérian, séné guéhiéna itzoultzen
couçoun ihicitic béré Akhourrékin : « Cer da
béraz acantz hori ? oïhon équintzicin yowramontouca.
Idouritzen catacon khantouz ari cieztéla hémen ;
étzan goïcégui itzoul nadin. Ehotia cirla, éné
aïta ? »

9.— « Ez, éné scimia, ez nouc hala,
ihardetsi cicin çaharrac. Hori éguiten badout,
bozcarioz béthia niçalacouan douc. Khantouz
ari guitonc éta ouros guitonc, écic baïtougou
noumtzer. Nahi izan bécacan ala ez,
béharco douc khantaton hic éré éta béharco
douc aléguératon gourékin, céron éta hiré
anaïa thila céda itzouli douc bicirat.
Orai sorthou baletz bécala douc : atzo
galdia cian, égoun horra noun den
berriz hatzémana. »

Pour traduction littérale,
L'Instituteur d'Itholdy
Iriniguray

N.B. En basque, l'ç n'est jamais muet ; il est moyen, plutôt fourré qu'ouvert. Il ne prend jamais le son de l'a devant m, n, mais bien celui qu'il a dans le mot français ennemi. Le son français ai fait en basque aï et non é, è. Pour bien prononcer la sifflante du s basque, au son plein et nourri, il faut appuyer le bout de la langue derrière les dents supérieures sur la genève, vers le palais de la bouche et la faire siffler comme si l'on voulait, dans cette position, prononcer le son français gé. L'y est aspiré et se prononce comme dans le mot yole. Toutes les lettres finales se font entendre en basque.

Départemens Des Basses Pyrénées

Arrondissemens de Mauléon

1300 • BNE-1

Commune d'Iboldy = Chef-lieu de canton

Parabole de l'Enfant prodigue racontée à la veillée, en basque, par un brave Vieillard, métayer

Haur Fundibitaila

1. Bétan batez bazen gizon aberats bat. Etzituen bi seme baizic. Ogun batez seme gaztenac erraiten zio: Bah! aita! ez ta hatic ez heredatic, ordu da engoitic ene buruaz nausi izan nadin, eta ene izanez jabe. Bazter ithurri nahia niz, eta bortacots, ibil bidéac béhar dira, eta hartéla hutsic anhitz urhun ez détzié johan. Zuk zazu béraz zure ontasunac. Eta emanezazu niri ene zatia. Ontsa, bai, nahi ducan bézala, éne semea, dio ihardesten aitac: Bainan ez nauhec eracan gabé, éginbaté hori bano-gaiétto batenac due, baur gaiétto bat hiz, eta guardia émac bazian ez laburrian, éginbate horren, gaztegua izan dézaken eta hitz horiec emanic zabaltzen du haberiéta, eta zathiken bere ontasuna bi zathi igualtan.

2. Handic gonbeit éguinen baruan, béré guten zitzacona cadiétanic, semé zar hori guziten da heritic, ariñeta

aurie ergoï batéAkin, néhori béhatu éré igabé éta
hanndiago déna, néhori ez adiebki dé bati ez bertzeri,
ghanté éman gabé béré ebédez. Badoha juan, joan,
lanre, oïhan, othar, errica éta ibaya anbitz trébesca
ninagaïten Bituela éta asténeetz heltzen da hiri
hondi batéan. Nausiac, acordnac éginic, igortzen
du béré landétarat béhi éta asto ~~ziria~~. zaüntzérat.

3. Gizon gazté hori ézin géhiago do hacabé zen, non
ez bertzeen ohéric ganaz to égitéco ez éta éré turic béretzéco.
Hain begiétandio Zuen goseac séttiatzen, non aras gogotic
janen baitzukien, hainzu izan balitz, cherriai émaitez
ziezten aza hosto éta jauitez usteBuétanic, baïnan néhore
etzéacon deusic escaintzen.

4. Béré to Hinat jiria, Sabela hutsa, béré gan baran
Zazpélanic arrastaldé aphal batez, nzten du béré buruz Katchéta
Katen gaïnéral, eta béha zazpan léihotic airéan zabiltzan
hégaztiréi. Hangria alchata Renzaru goretan, ejaracre
égerten eta hégéri béha, mutil gaizo hori émantzen nigarretan
Riolanic béré buruari: Zer! Hemeke, éné aitaren étcheán
dagoden séhi guzicc badueté zer jan, zer edan, bai ogi, arno,
haragi, gazna, arrotzé, chinga ar éta sukhinca, bai mahats

zarro, saiyar arro, piltar eta arriata eta ni hémen nago gosez hila.

5. Ohbien! Zer égünen dut? Jaükico niz, joanen niz aitaren ganat, éta Ulmiltasunic handiénian erranen dacot. Aita, Jauzki éta békhatu handia égüri dutzun ganic errkuntzia. Rebendum Beendum handi niz zure éretzerat, béhar noza garrazki gaztigatu, ézic égun ézagutzen dut ez dudala bertzéric merézi zuregamic. Egnini géhiago érran zuri ténianen ízéna, biz Kitatian othoi har nézazu zure ttchoan éta éiabil nézazu zure multil erruménéna bézala. — Aitzortzen, dut, Rebendum handi bat izan niz, barnan zuri gamic errkun ziaünguritzen nintzen.

6. Délibéro horian, abiatzen da ttchóat lurrz éta hunbil ziari, ikhusten du béré aita barratzéa lorez ikiztaturic, béhar zagvéla mahastiari eta saiandéyari. Aitac béyiac altchatzen ditu eta ikhusten du bidéari béhéra heldu, béré sémeac izendiz eta harrantz jouditua, zango bat herrestan, éta hari lurrz jiten séla, barnbertze zen multil gazte hori hiztua non gaüzo gizonac ez baïzen sinhets béré sémea séla hon béyien artzinéan. Phentsa béta ímaiten da behar duen gaztigo fu ala bat khatu béhar dezan égüri hurrac. Baïnan aïtaren bihotza naiguntzen zayo éta béyiac migarétan bi béoac zabaldurik arrultsuki bésarcatzen du éta ématten dozo si nuke égin gehiago gozoac.

7. Jarraizten du, oihu égiten béré aizoéri éta séhien étz haren ganat joi deiénéan errattendiotè: Nahi dut léhen

Bozala maïtharen séme gaichu han, asti gaztigatua izan da, beha zazue horren estatuan, eta ez dudiela nihor atrebi hori dremun denaco erreprochuric eguiteari. Emazue berehala manipulis pollit bat, erbian erhastun eder bat eta oinetan zapeta horiac. Hil zatzue, oilo, ahalé eta ahatchéric edozenac, jan edan beharduguhai eta phesta eder bat eguiteagatic.

Ez Stanislaren mamua berehala seluetic ebatzen dute eta imaiten makhariéun dafaitanic éderréna. Han zandélaric hona non haetan den séme gehiéna bere zahartzaroetic iluntzetic. Zer dira arrarantz hau ere? dio bere buruari eta amaguretan! Badu usté alegéra zaréten hemen! ez bide da guizonik jin nahian! Eta eüta ihardesteari emaiten dio: Ter! aita! Erhotu zare?

Ez Ezené séméa, dio ihandierten aitaric, ez nuc erhotu. Bozario gaindi egona nuc. Alegéra bagira hemen gaurtic eta hastez gero ari bagina, ez litzuc hau arrazoinic galé. Eta Jaun hori hau eta nahi ez, hic éré behartco nuc guretzat alegératu eta ihardestu, bérez hunic ameza hiri zéna egun phizta barita. Duzuzen zautac berriz sortzen déla; ortzo galdua zucan eta horrec nun den egun hatzémana. »

Fautar,

X.X.X.

N.B. Cette traduction ort censé faite par un de ces ménétriers qui parcourent toute la région du Pays Basque et qui en apprennent par conséquent, mélangent les dialectes.
L'auteur a préféré à une traduction littérale le tour de phrases et les tournures propres à la langue basque.
Dans cette traduction : l'u se prononce comme l'ou français; le g est toujours guttural c'est-à-dire que ge, gi, équivalent à gue, gui français; le k remplace le qu français & l'e n'est jamais muet; il est toujours plutôt fermé qu'ouvert. Il ne prend jamais le son de l'a devant m, n, mais bien celui qu'il a dans le mot français enfin.
Le son français ai fait ai et non è, ê.
La prononciation du s basque ne ressemble en rien à celle du s français. Pour bien prononcer le sifflement du s basque, au son plein et nourri, il faut appuyer le bout de la langue contre les dents supérieures sur la gencive, vers le palais de la bouche et la faire siffler comme si l'on voulait, dans cette position, prononcer le son français ge. L'y est aspiré et se prononce comme dans le mot yole

1301. BNE-2

Commune d'Arbanous.

Canton d'Iholdy.

Haour prodigoua.

1- Guiçon batec ez eicein bi séme baïeie. Gasteéna erten daoçu béréaïtari: a Ordou diei içan nradin éré naousia éta içan deçadan diocirria - Béhar cit ahaliran youan éta ikhousi baster Kharti ça eu couré ontasouna éta émaçou nie outkan béhar dontana.. Baï, éné aïmia, erten ci ïtac; nahidenean béçala Gaztobat hiséta pounitia icanan his.n Gnéo çalbalsen ciélarie tiéta bat phartitou eicein béré ontasouna éta égnie ceteiu bi phartè berdinac.

2 Hantie égoun gontien bouriau séme gaïstoua youan çuçue herritic égniten ciélarie fierraéna, éta orran gabé adio çéhori - Ceréséatou eicein beitiki mendi, oïhan, erréca, éta yn hiri handi batétala, non despendiatou baïeien béré diroe gouéia. Cembaït hilabétéen bouriau béhar outkan cit ein saldou béré phildac émasté çahar bati éta mantue gaïn: ygor eicien alhorrétalat han aïnsteco astouac éta idiac.

3 Ordian, içan çuçue beitiki malzos. Ez eicein gnehiago ohéric beçnitéogunian ez surie béroteco nöis éta éré égniten baïeien hotz. Baeicein cembaïtaldis hain gosé handia nonn yan baïteçonsken gogotic ouz deè galtéu ditouztén asa osto éta fonta

anstèl hec; béna méhoe ez zaczeun émaïten détusié.

4. Gaou batèi, sabela houtsie, et oulsi eçeun erotsera escabela baten gaïnera, so eguinèz léihatié ahinki hegaldaben eiren choinc. Gueso ikhousi eiein agueriten celaün argui çaguia éta icarrac, éta berari ezan nigarrèz ari celarié. Hantchet ene aïtaren étchia bethia dire mouthilèz coïnec baitouté oguia eta arnoa, arrolsiac eta gasna; nahi dauten béeain bat. Dembora berian, ni, gosèz hiltsen ari noue.

5. Eh bien, chantiance-noue, gouanen noue edicitera ene aïtaren eta ezanen: Eguin nicin bekhatou bat, noïz éta ere nahi ièan baïtein landan Kitatou. Oguen handia nicin, éta behar nouçou pounitou, baçakiçout ounsa. Ez neçaçoula guehiago deitha çouc semia, trata neçaçou çouc schiétarie aztena beçala. Obendoun nintsoun, béna so ffritsen nicin çou ganic ouzoun.

6. Aïta bere bazatsian çuçoun bere lilien arrotsetsen ari; bijitatsen eitsie sarantsiac éta marhatsac. Noïz éta ikhousi béitsien ytsu bidiaren gaïnian bere semia dena ieridis éta erhaousèz béthérie sangoua berestan, nékez sinhetsi ahal ièn eien. Igaran eien bere baïthan behar ciénez pounitou ala behar çaçon barkhatou. Andarrian, nigarrac béguiétan, hedatou çascotsoun béçoac éta noundikitsen aclarie haren léphoa eman çaçoçoun pot handi bat.

7. Guero yan nahi eien bere semia; deithu eitsie bere gendiac éta aousoac: U Nahi eit naïthatou lehen beçala, haour gaïchoa, erraïten diçou elgarretàla bildou beçaïn laster. Aski pounitin ièan cou nehoz oraï ez denzola eguin erreprotchamic batere. Gaurtic iklousiteza; ekhan çaçoie fite soineco pollit bat, ièan çaçoie-chantaoue bat étsian ita

oski beri bikoa zangoetan eskalea-doaiek ere hobeman
ollar cembait, ahate cembait, eta ekhardcen aerchébat,
hilbeco hanna: édanen diciguc, ganen elgarrekin eta
égunsen ghesta handi bat.”

8 Aonthilee obeditou ciecien beren maoniari et
egari harcilla eder bat makainaren gainian.
Ferdu beriac, seme, gueriena heldou çaneoun ihiedie.
bere chakhoarrekin: “Ber da beras arçanto bori.”
oihu eginden ei gouarmendus ari delaric. Ouste-
dizit Khandaus ari cistela-hemen elçon goitche
gn nadin. Ephtia ireá, ene aita.”

9 Ez, ene edmia, émaue hala eregoiten
émaiten dacoc ezpanac. Heni eginden badud-
gouerios bethia beinis. Khandaus ari gutiac-
ta auos gueldiac, eoren beintzaue certas. Jabe
enkhan dezakan edo ez, behaco done Khantalou
hié ere eta alegueratzen gomekin eendaco eta-
hire anaia hila eena ghiristoe baita. Jorthou
bapic beéla dute: alo galdia eenkan, egoun
horra non den édiena.

Le Institutrice publique-

J. Bourgaray.

Commune d'Armendarits.

Canton d'Tholdy

1302. 15

Haour prodigoua.

1. Guicon batèc ètcouèn bi sèmè baïc'ic. Gaztènac erran ciuèn béré aitari : « Ordou da ènè bourouarèn navusi ican nadin eta ican décadan dihourou. Bèhar dout youan eta bazter ikhousi. Phartê cacou couè ontasouna, eta èmadacou nic bèhar doudana. — Bai, ènè sèmèa, erran couèn aitac ; nahi doucan bècala. Gaïchto bat haïz ètac prouitiâ i'canèn haïz. » Guèro caballcian tiranta bat, phartitou couèn béré ontasouna eta hartaz eguin citouèn bi phartè bardiiac.

2. Egoun goutièn bourouan, sèmè gaïchtoa youan cèn herritic fièraèn èguinez, éta adiò erran gabé nèhori. Erbéstou citouèn anhitz larré, oïhan, ouhaïtz eta yin cèn hiri handi batétara, couintan dèsprèndiatou baïtouèn béré dihourou goucia.

Cembaït hilabetèrèn bourouan, bèhar içan citouèn saldou béré arropac èmaztè cahar bati, èta béré bourroua afermatou mouthil içaïtèco : igorri couten landetarat astouèn èta idièn han caüntèco.

3. Ordouan bicitki malouros içan cèn. Etçouèn guehiago oheric lo eguiteco gaouaz, ez ronic bérotèco hotz cenian. Batçouetan halaco gosé handia couen nun yanen baïtçi-touèn haciènda beltcec yatèn ditouztèn haça osto eta frouitou ousteldou hec ; baïnan nehorc etçakon emaiten deousic.

4. Ats batez, trijpa houtsa, béré bourouna outci couèn èrortcèra alkhi baterac, so eguitèn couèlaric leihotic chorier coïnac hegaldatcèn baïtcirèn ahüntki. Guero ikhousi citouèn aguertcèn cèrouan ilhargui ac eta içarrac, eta béré bourouari erran couen nigarretan : Han, éné aitarèn etchea bethea da mouthilez cinec baitoute ogui eta arno, arroltce eta gasna, nahi doutèn bécèmbat. Dèmbora béréan, ni, gosiac hiltcen ari niz hémèn.

5. « Eh bien, chuutitouco niz, zouanèn niz aitarèn gana eta erranen dacot : Békhatou bat éguni nouèn, cu quitatou nahi içan cintoudanian. Hobèn handia içan nouèn, éta behar naoucou pounitou, badakit ongui. Ez nécacoula déith cinic sèmèa, triata nécacou coiré azkèn mouthila bécalac. Hobèndoun içan nintcan, baïnan sofritcèn nouèn miséria coutanic ourhoun.

6. Aita béré baratcian cèn, béré lilèn arrosatcèn : bijitatcèn citüèn sagar ondoac eta mahatsac. Ikhüsi couènian yitèn bidian béré sèmèa dèna èstalia içèrdiz éta èrhavutsez, cangoa hèrrestan, doïdoïa sinhètsi ahalcouèn.

Bere bourouari galdéguin çouèn behar çouèn pounitou ala barkhatou béhar çakon, eta léphora botatcèn citçacolaric éman çacon pot handi bat.

7. Guéro yar araci çouèn béré semèa ; oïhou éguin çouèn béré yènder éta aousouèr : « Nahi dout maïthatou léhèn bécala, bavut gaïchoa, èviran ciotèn bildou ciréneco. Jean da aski pounitiac : nèhorc orai èztécacola éguin batéré éréprotchouric. Çavuté hounèn ikhoustèra ; étkhar çacocié bèrtan barnèco poillit bat, ècar écacocié èrhastun bat èrhian éta caphata bèrri batcou cangoètan. Hatcémanèn ahal toucié éré oïlarac, ahatiac, éta étkharrico haatché bat hiltcéco on déna : édanèn dougou, yanèn élgarrèki éta éguinèn phèsta handi bat. »

8. Mouthilèc obéditou coutèn navusia éta écari çoutèn dafaïla èdèr bat mahaïarèn gaïnèan. Méménto béréan, sémè guéhiéna héldu cèn ihicitié béré çakurrètkin : « Cèr da ba acantz hori ? èviran çouèn youramèntouca. Ouste dout khantouz ari ciertèn ——— hémèn : ezta goïzègui itçoul nadièn. Erhotou ciréa, aita ? »

9. Ez, éné sémèa, énouc erhotou, éréposton éman çouèn cahavrac. Hola éguitèn badout boskariar béthéa naicélacotz éguitèn diat. Khantou éguitèn diouc éta ouros gaïtouc, cérèn baïtougou certaz. Nahi badouc eta ez, béharco douc khantou éguin hic éré éta gourètkin aléguératou, cérèn hiré anaya hila cèna phiztou douc. Sorthou baliz bécala douc : atco galdia çoutkan, égoun horra non dèn hatcémana.

B. Arainty.

Commune de Bunus.

1303. BIN E 1

Canton d'Itholdy.

Haur prodigua.

1. Gizon batec etzitzin bi semc bezic. Gastenac eran zuen aitari : « Ordu da izan nadin ene buruäz nausi eta ukhan dezadan dihuru. Behar dut jiuan ahal izan eta carlier ikhusi. Phartitu zazu zure ontarsuna eta emaidazu ukhan behar dudana. — Bai, ene semia, eraiten du ailac nahukhan bezala. Gaichto bat hiz eta punitza izanen hiz. Gero sabaldux tiroir bat, phartitu zizun bere ontarsuna eta in zitzin bi phusa berdiac.

2. Denbeit egunen ondotic, seme gachtua jiuan zuzun herritic, inez ascaraendaco eta eran gabe adiorie nihorie. Trebesatu zitzin

anitz larre, oihan, uhaitz eta jin hiri
handi batetala, nun despendiatu baitzuen
bere diheru guzia. Zenbeit hilabeteren buru-
an behar izan zituen saldu bere aropac emas-
te zahar bati da bere buria acordatu muthil
viateco; igori zizuen alhoretarat astuen eta
idien han zaintzera.

3. Orduan izan zen biziki malcus. Etzuen
guehio ohenic gauaz baiteco, ez eta suric berotseco
hobz iten zienian. Zenbeit aldiz hain zuzen
gosia nun jaen beizitzen ehenic jalen diruslen
assa osto eta fruitu usteldu hec: bena hechoke
etziacosien deus emaiten.

4. Gau batez, sabela hutzic, utzi zizuen
bere buria erortsera cacheta baten gainera
so iten zilaric beihotic choriac hegaldaca
ahinki. Gero ikhusi zizuen agertsen zerian
argisaitia eta izarac eta nigarez eraiten du
bere buriari: Hantchet, ene aitaren etchia
bethia duzu zehiz sognec baitute ogi eta ano,
arotze eta gazna nahutena. Bet denboran,
ni gosiac hiltzen nizi heben.

5. Eh bien jaikico nuzu, juanen nuzu aitaren
hatsemaitea eta erain diot: Bekhatu bat in
nizun izu kilatu nahi ukhan zinduanian.
Ogen handia ukhan nizun eta behar nuzu
fumitu, bariakizut ontsa. Ez nezazula gehiago

deitha zure semia, trata nezazu zure askon
mulhila bezala. Ogendun izan nindurun
bena sofritzen nizun zure ganic hurun.
6. Aita bere barabzan zuzun, beu lilien aroza-
tzen finitzen ari: bisitatzen zitzun sagar onduac
eta mahatsac. Ikhusi zienean jiten bidian
gaignian bere semia oro iturdi eta erhautsez
couconiä, sangua horestan, etzirin casic chun-
hesten ahal. Galdatzen diozi bere buruari behar
duenez phuntu ala barkhatu. Askenian, nigarac
begiatan, hedatsen diascotzu bezoac eta lephoa.
Gausi itziarekin emaiten diacosu pot handi bat.
7. Gero jararazi zuzun bere semia, oihu in
zuzun bere jender eta auzoer: a Nahi zit maitatu
lehen bezala, haur gaichua, erailen diozu
bildiac izan zuei bezan fite. Aski punitia
izan duza: oai nehoke etsacozuela errejrotchu-
ric in. Laurte ikhustera; ekhar acozu fite
ezta pollit bat, ezar acozu ehatzun bat
ehian eta zapata beriac zanguetan. Hartzen
ahalco tuzie oillarac, ahatiac, eta ekhartzen
aitche hiltzeco hun den bat. Edaen diozi,
jain elgarekin eta onen bezta handi bat.
8. Muthilec obeitu zuzien beren nausiari eta
ezari zuzien dahailla eder bat mahagnarzu
gainian. Memento berian, seme gehiena
heldu zuzun, ihizitac bere chakhurrekin. Der da

ba azanbz hau? oihu iten dizi juramentuca.
Uste dirit cantatcen duzuen heben; ezturu
goitchegi ilsul nain. Ehotu zuria, ene aita
9 Ez, ene semia, ez nuc ehotu, erpostu eman
zizun aita zaharac. Zbori ilen badut, duc nizala-
cotz plazerez bethia. Cantatzen diau eta izuz
gituc zeren beitugu zertaz. Hic nahi ala ez
behartco duc cantatu hic ere eta alageratu gure-
kin, zeren hire anaia hil zian zena ara
phistu beita. Sorthu balzi bezala duc: atzo
galdia zian, egun hora ara atsemana.

L'institution de Bunus.

Saizarbat

Notes

—

u se prononce comme ou.

j est mouillé

z doit se prononcer comme le s français.

s ne se prononce pas comme le s français.

e équivaut à l'é fermé; l'è ouvert n'existe pas en basque.

Les consonnes se prononçant très légèrement sont soulignées dans la traduction.

g se prononce gu, même devant e et i.

Commune
de
Hélette

1304. BNE-1

Canton
d'Tholdy.

Basses-Pyrénées

L'enfant prodigue

Traduction: — Haür anthasun chahutzaïlea

1. — Guizon batec etzitün bi seme beizic. —
Gaztenac erran zacon bere aïtari: « Ohdu da izan
naün nere buruaz naüsi eta ukhan dezaatan
diriü. Yuan behar izan ahal dut eta bazterrac
ikhusi. Zathica zazu zure onthasuna eta
emaazut ukhan behar dutana. — Bai, ene
semia, erran züin aïtac; hic nahi duhan bezala.
Haür tzar bat hiz eta gastigatüa izaan hiz. » —
Cuco ideki ondoan tiant bat, zathicatü züin bere
onthasuna eta eguin bi erdi berdinac.
2. — Handic egün gutüin buruan, seme tzarra
yuan tzen herritic büruan goraric eta nehori yeus
eran gabe. Ibilizen hanitz larre, oïhan, iïr bide
gaïndi eta heldu zen hiri handibatetara, nüi
chahutü beïtzüin bere diru guzia. Gaimbeit
hilabetheren buruan, saldu behar izan züin

BNE-1

bere phildac emazte chahar bati eta bera eman behar izan muthil (ou sehi) : igorri zuten landetara han bizinzco astuen eta idien

3 — Orduan, izan tzen ozohi dohacabe. Etzuen guehiago oheric lo eguiteco gaüaz, ez eta ere suic berotzeco hotz eguiten züinian. Batzuetan hain gose ziren gün zootic yaan beitzitün ürdec yaten diüsten aza hosto eta (früitü) üsteldü hec ; bainan nehor etzacon iyous emaiten.

4 — Alabatez, tripa konsolatzeco hutsa, yarrizen khatcheta (ou alkhi) baten gainian, bekatzen züelaric leihotic ahinki hegaldaca zaïtzan chorier. Guco ikhusi züin aguertzen zeruan ilhargüia eta izarrac, eta nigar eguiten (cïten) züelaric erran züin bere baithan : « Hantchet, ene aïtaren etchia bethiaduc schuz, zoinec beitute agui eta ano, arroltze eta gasna, nahi duten bezenbat. Dembora hartan, ni, gosez — hemen ari nuc hiltzen »

5 — « Beaz, chutitüco nüz, yuaan nüz ene aïtaan khaüsitzea, eta erraan dacot : Bekhatü eguin nün, zu utzi nahi ukhan zintudanian. Oben handia nün, eta behar nuzu gaztigatu, badakit hori üntsa. Ez nezazula guehiago deitha (ou izengla) zure semia, eguizu nitaz zure azken muthilaz eguiten duzuna. Hobendün nintzan, bainan higaltzen arinintzan zutaric urrun »

6 — Aita bere baltzian zen, bere lilien urtatzen : (saar) Sagar onduen eta imakatzen ikhusten ari zen. Ikhusi züinian heldu bidian bere semia,

izerdiz eta erhaütsez dena estalia, zangoa herrestan, etzioon hasic sinhets. Galdeguin ziin bere buruari hea behar othe ziin gaztigatü ala behar zancon barkhatü .... Azkenian, nigarrac beguietan, hedatu zazcon besoac, eta lephua inguratzen zacolaric, eman zacon musu handi bat.

7.— Guero yarrazi ziin bere semia; deithatu ziitüin bere schiac eta aüzüac: « Nahi dut, maïthatü lehen bezela, haür gaichua, erran zeen bil bildü ziineco. Aski gaztigatua izan da: nehoc oaï ezdezola gaïzkiric erran. Jaüzte haren ikhustea; ekharrozue laster maapüilis eder (ou pollit) bat, emozue erhaztün bat erhian eta zapeta (ou cinckaco) berriac zangüetan. Hartüco ahal düzü oono oilar eta ahate, bai eta elgarrekin eta eein phesta handi bat.»

8.— Schiec eguin zuten bere naüsiaren nahia eta eman züten dafaila eder bat mahiaan gainian. Erdü beriau, seme guehiena itzültzen zen ihizitic bere chahürrekin: « Jer da beaz harrabots ori ? » dio (ou erraïten du) arnegüca. Usteüt khantüz ziaa, ene aita ?»

9.— « Ez, ene semia, ez nuc hala, ihardesten dio zaharrac. Hori eiten baüt, düc bozkalentziaz bethia nizelacotz. Khanthatzen düüc eta atseguinetan guituc, zeen beitüü certaco (ou artaco izan). Nahi izan dezakan ala ez, behaco duc hic ekhantatu eta bozkariatu guekin, zeen eta hic anea —

hitzena berriz. phizlüü beita. Doïdoa sorthua bat
bezelaüc : atzo galdua zuan, eüin horra niün
hatchemana den.

Hélette, le 4 Janvier 1895

Gastellu Instituteur

J'ai cherché par l'orthographe
à ~~dess~~ rendre le plus fidèlement
la prononciation locale - (Je
suis originaire de la commune)
Ainsi prononcez ü — ou
— z — s
— sz — s mouillé
— y — j

Commune de Mosla.

1305. BNE 3

Cantor d'Holdy.

Hauw prodiga.

1. Gizon batec ebzibizy bi seme bezic. Gaste-
nac eran zien aïtari: « Ordu da ïzan nadin
ene buruaz nausi eta ukhan dezadan diharu.
Behar dut jiuan ahal izan eta carlier ikhusi.
Sharti zaku zure ontarsuna eta emay ezadazu
ukhay behar dudana — Bai, ene semia, eraïtey
du aïtac, nahukhay bezala. Gaïchto bat hiz eta
punitia izanen hiz. Gero sabalduz tiroir bat phar-
tikatu zirin bere ontarsuna eta in zibzin bi phuba
berdinac.

2. Hembeit eguney ondotic, seme gachtua juan
zuzuy herritic, inex ascaraendaco eta eran gabe

adiorik nihorire. Trebesatu zitzin anitz larre, oïhan, ukaïtz eta jin hiri handi baletala, nun despendiatu beitzien bere dihuru guzia. Henbeit hilabeterey buriay, bekar izay zitzin saldu bere aropac emaste zahar bati, eta bere buria acordatu muthil izateco: igori zizien alhorelarat astuey eta idiey hay zeintrera.

3. Orduan izan zen biziki maleus. Etziey guchio oherik gauaz loïteco, ez eta surik berotseco hotz iten zienian. Henbeit aldiz haïy zuzuy gosia nun jaen beizitien herice jaten dituzten assa osto etu fruitu ustel. du hec: bena nehoke etziacosien Deuse emaïten.

4. Gau batez, sabela hutzic, utzi zizin bere buria erortsera cacheta batey gaïnera so iten zilaric leihotic choriac hegaldaca ahinki. Gero ikhusi zizin agertsen zeriay argisaïtia eta izarac eta nigarrez eraitey du bere buriari: Hantchet, ene aïtarey etchia bethia duzu sehiz soqnec beitute ogi eta ano, arroltze eta gazna nahutena. Ber denboray, ni gosiac hiltzey nizi hebey.

5. Eh biey jeikico nuzu, jianey nuzu aïtarey hatsemaïtea eta eray diot: Bekhatu bat iy nizin zu kitatu nahi ukhan zintuanian. Ogey handia ukhan nizin eta behar nuzu punitu, bariakizut ontsa. Ez nezazula gehiago

deitha zure semia, trata nezazu zure askeŋ mutkila bezala. Ogenduŋ izaŋ ninduzuŋ bene sofritzeŋ niziŋ zure ganic huruŋ.

6. Mïta bere baratziaŋ zuzuŋ, bere biliŋ arosatzeŋ finitzeŋ ari: bizitatzeŋ zitziŋ sagar onduac eta mahatsac. Ikhusi zeniaŋ jiteŋ bidiaŋ gaïgniaŋ bere semia oro ïzerdiz eta erhautsez coucoutia, sangoua herestaŋ, etziriŋcasic chinhestenahal. Galdatzeŋ diziː bere buriari behar dienez phumita ala barkhatu. Askeniaŋ, nigarac begietaŋ, hedatseŋ diascotzu bezoac eta lephoa jausi itiareki ŋ emaïteŋ diacosu pot handi bat.-

7. Gero jararazi ziŋ bere semia; oïhu iŋ ziriŋ bere jender eta auzuer: « Nahi zit maïtatu lehiŋ bezala, haur Gaïchua, eraïteŋ dieru bildiac izaŋ zieŋ bezaŋ fite. Aski punitia izaŋ duzu: oraï nehoke etsacosiola erreprolchuric iŋ. Zaurte ikhustera; ekhar acorie fite vezta polit bat, ezar acorie chaltiŋ bat chiaŋ eta zapata beriac zanguetan. Hartzeŋ ahalco turri oillaraç, eta ekharzeŋ aïtche hiltzeco hunden bat. Edaeŋ diziː jain elgarekiŋ eta ineŋ bezta handi bat.-

8. Mutthilec obeïtu ziziеŋ beren naussiari eta ezari ziziеŋ dahailla eder bat mahagnaren gaïniaŋ. Memento beriaŋ, seme gehiena heldu

zuzun ihiritic bere shakhurekin: « Her da ba arantz
hau? Oïhu iten dizi jüramentuca. Urte dizit cantatcen du-
zun heben; erturu goïtchegi itsul nain. Ehotu zirea, ene
aïta.

9. Ez, ene semia, ez nuc ehotu, erepostu eman zizin-
aïta zaharac. Hori iten badut, duc nizalacotz plazerez
bethia. Cantatzen diau eta iruz gehuc zeren beitugu zertan.
Hic nahi ala ez beharco duc cantatu hic ere eta alaga-
ratu gurekin, zeren hire anaïa hil izan zena ara
phistu beita. Sorthu baliz berala duc: atzo galdia zian
egun hora ara atseniana.

L'Instituteur de Hosta,

J. Loustau.

Notes

ll se prononce ou

h se prononce ss

e équivaut à é -

g. se lit gu même devant e et i.

Commune d'Ibarrolle

Canton d'Iholdy

1306. TNE 1

Traduction « basque » de l'Enfant prodigue

Haoür prodigoua.

1. Guiçon batek etsien bi séme bécik. Gastënak erraïten dou béré aïtari : « Ordou da içanain éné naoussi éta oukhan déçadan sos. Béhardout ahala oukhan ébentik jouaïtéko éta herri ikhoustéko. Pharti çaçou çouré ountarsouna, éta émaçou oukhan béhar doutana. — Baï, éné sémia, erraïten dou aïtak ; nahi doukan béçala. Gachto bat his, éta pounitia içanein his. » Guéro çabaltcen çiélaik tiroür bat, phartitou çouen béré ountarsouna éta in bi pharté berdinak.

2. Çoumbeït égouncin bourian, séné gachtoua jouintéda hérritik fierraina ines éta néhori adioïk erran gabé. Igan sisin biciki landa, oyhan, ouhaïtça éta gnin hiri handi batétalat noun igorri bitcien béré sos goucia. Çoumbeït hillaïtein bourian,

saldou béhar oukhan sisin béré arropac émasté çahar bate éta gnarri mouthil béçala: igorri sisien alhorrétalat astoucin éta idiein béracéat.

3. Ordian, biciki malérous içan sousoun. Etsisein oukhan oheik groüas lo itéko, es souik bérotcého hots sénian. Çoumbeït aldis hain sisin gosé handia noun gnarcein baïcitien asa hostouac éta frouta oustélak ourdec gnaten tousténak: bainan nihoukec etsiosoun gnéousé émaïten.

4. Gaoü bates, bitza housoik, outsi sisin bouria érortcérat cachéta batein gagnéat soïten ciélaïk leyhotic ahinki hégaldatsen sien chorier. Guéro ikhousi sisin aguertcen cérian arguiçaïtia éta içarrac, éta erran sisin nigar iten ciélaïk: « Han, éné aïtam etchia béthia dousou mouthiles çoinek baïtouté ogui, ano, arrotc gasna naki douten bésain besté. Arté hortan, ni, gosés hil cen nousou hében.

5. Eh bien, gnékiko nousou, gnouanein nousou aïtain hacémaïtéal éta errainen diakosout: « Békhatou indicit sou kitatou naki oukha niénian. Oguen handia oukhan nien éta béhar nouçou pouvitou badakit ountsa. Éné çaçoula guéhiaou deith çouré sémea, trata nésasou çouré oundar mouthila béçala. Oguen doun içan nous béna trichté nounçoun çoutaïk ouvrhoun.

6. Aïta béré batcian sousoun finitcen béré lilicein arrousatcen bisitatcen cicin béré sartciak éta mitgnaciak. Ikousi ciénian gnitten bidiain gagnéan béré sémea erraoutses éta icerdis béteik éta sangoua hérrestan doï doya sinhetse ahal oukhan sisin.

Gogouan igaiten sisin béhar ciénes pounitou édo barkhatou....
Enfin, nigarrak béguian, bésouak çabaldou ciotçoun éta hain
lépoua oungouratcen ciélaik po bat éman.

7. Guéro gnarratci sisin béré sémia; oyhou hin béré gnendor éta
aisouer: « Nahi dout maithatou léhen béçala haoür gaïchoua,
erraïten dou elgarrétalat bildou ciren ondouan. Içan da oshi
pounitia: nihoukec gouai esdéçakoten erréjerochouik in. Gnenciété
ikhousteat; ékharrakocié fité besta pouillit bat, éçarrakosié éhastoun
bat héhian éta oshi berriac sangouétan. Hartcen ahal dousié éré
ollharrac, ahatiac éta ékhartcen ahal aléké bat hilcého hounditéhina.
gnancin disi, édanein elguarrinkin éta inein phesta handi bat.

8. Mouthilec sinhetsi sisien béré naoïssia éta éçarri dahalla éder
bat mahagnain gagnéan. Ber ménentouan, sémé gueyhéna gnitén
sousoun ihicétik béré chakhourréhin: « Cer da arren açants haou! -
erraïten disi arnégou iten ciélaik. - Ousteüsit khantous ari cistéla héhen,
esta sobéra gois ousoulnain. - Ehona ciria éré aita!

9. « Es, éré sémia, énouk ého arrapostou emaïten dako çaharrak Hori
iten baout, iten diat plazerres béthia niçalacots - Khantous ari guitouk
éta irous guitouk con éta bitouhou cer içan. Nahi oukhan déçakan
édo es béhar hodouc khantou in gourcéhin éta plazer hartou cer
éta hiré anaya hila çéna arra phistou bita. Gouaï sortcen béçala
banints douk: atso galdéa çouhan, égoun arra atséménaouk.

L'institutrice d'Ibarrolle
M. Jarrié

Commune d'Issansy.

1307. BUF.1

Canton d'Sholdy.

Haur prodigoa. (Sunditzailea.)

1. Gizon batek ez zituen bi seme baizik.
Gaztenak erran zion bere aitari: « Ordu du
izan nadin neure buruaz nausi eta izan dezadan
diru. On da juan ahal nadin eta ikhus
dezadan probentzia. Shartetka zazu zure ontasuna,
eta emadazut nik izan behar dudana. — Bai,
ene semea, erran zuen aitak; hik nahi dukekan
bezala. Gachto bat hiz eta izanen hiz gaztigatua.»
Gero zabaldu tiranta bat, ihuskatu zuen bere
ontasuna eta egin bi shorte bardinak.

2 Egun gutien ondoan, seme gachtoa juan zen
herritik cierrarena eginez, eta mehori adio erran
gabe. Pasatu zituen shainitz larre, oihan, uhaitz,
eta jin zen hiri handi batera, nun gastatu
baitzuen bere diru guzia. Zembait hilabeteren

..Curuan behar izan zituen saldu bere phildatk.
emazte zahar bati eta bera sehi bezala alokatzan
eman: igorri zuten Kampoetarat astoen eta
idien zaintzera.

3. Ordoan izan zen guziz dohatkabea. Ez
zuen izan gehiago oherik gauaz bo egitetko, ez
eta ere suik hotz zenean berotzeko. Batzuetan
hain gose handia zuen non gogotik janen
baitzituen urdek jaten ziuzten aza osto hek eta
fruitu ustel hek; bainan nehork ez zaikon hetarik
densik ernaiten.

4. Abts batez, tripa hutsa, uzten du bere curua
alkhi baten gainerat erortzera, leihotik behatuz
ahinzki hegalda zabiltzan choriak. Gero ikhusi
zituen zeruan agertzen ilhargia eta izarrak, eta
nigarretan zagolarik erran zuen bere baithan:
Han, sehiz bethea da ene aitaren etchea; badute
nahi duten bezembat ogi eta arno, arroltze eta gasna.
Dembora berean, ni, gosez hiltzen naiz hemen.

5. Eh bien, chutitako niz, juanen naiz neure
aitaren khausitzera eta erranen dakot: zu utzi
nahi izan zintudanian, egin nuen bekhatu bat.
Ogen handi izan nuen, eta, badakit arras ongi,
behar nauzu gaztigatu. Ez nezazula deith gehiago
zure semea, trata nezazu zure sehi errunesena
bezala. Izan nintzan hobendun; bainan ahulduz
nindagon zureganik urrun.»

6. Aita bere baratzian zagon urrista urhentzen
zituela bere loreak; ikhuskatzen zituen bere lagar
hondoak eta bere mahatsak. Ikhusi zuenean
bere semean heldu bidean, izerdiz eta erhautsez estalia,

herrestatuz zangoa, nekhez bezala zuen sinhetsi hura
zâutekela. Bere burnari galdegin zion behar zuenez ba
gaztigatu ala behar zakon barkhatu... Aztenean,
nigar chortak begietan, hedatu zazkon besuak, eta
lephora jausi eginez eman zakon jrota bat handia.

7. Gero jarrerazi zuen bere semea; deithu zituen
bere jendeak eta auzoak: " Nahi dut maithatu
lehen bezala, haur gaichoa, erran zioten elgarretarat
bildu zirenen ordutik. Aski gaztigatua izan da: nehork
ez dezakola orai egin hobenik. Zaurte ikhusterat:
ekhar-zakozie berehala barnetko jrollit-bat, ezar zakozie
erraztun bat errian eta zapeta berriak oinetan. Hatche-
manen ahalgo dituzue oilarrak, ahateak, eta ekharritko
hiltzeko on den ahatche bat; edanen, janen dugu
elgarrekin eta jhesta handi bat eginen."

8. Sehiek obeditu zuten beren nausiari eta ezari
zuten tafaila eder bat mahaia gainean. Ordu berean,
seme gehiena heldu zen bere chakhurrekin ihizetik:
" Zer-da ba azantz hori? dio oihu-sakretan. Iduri
zaut-Kantuz ari zirela hemen; ez da goizegi ilzul nadin.
Erhotia zirea ba, ene aita?"

9. Ez, ene semea, ez niz erhotia, erreposta eman
zuen gizon zaharrak. Hola egiten badut, alegrantziaz
betbea naizelakotz da. Kantatzen diagu eta urus
gaituk, zeren dugun zertaz. Nahi ala ez, behartko
duk hik ere Kantatu eta bozkariotan sarthu, zeren
hire anaia hila zena arra-jhizlu den. Sarthu
baliz bezala duk: atzo galdia zutkan, hara nun
den egun berriz atchemana."

Chimitz
Instituteur en retraite à Trissarry
(Basses-Pyrénées.)

Commune d' Trissarry.

Canton d' Iholdy.

Notes explicatives sur la traduction en Basque du texte: l'Enfant prodigue.

M. Duvigneau, instituteur communal actuel à Trissarry, étant d'Origine Béarnaise, a pensé que son prédecesseur qui continue à habiter la commune, après y avoir dirigé l'école de garçons pendant près de 20 années, pourrait se charger de la traduction du Morceau dont il s'agit.

C'est à ce titre que je me permets d'adresser à qui de droit ce travail que j'ai fait avec toute l'attention possible, et qui m'a suggéré les observations ci-après:

Et d'abord, la traduction du mot prodigue m'a quelque peu embarrassé. J'ai hésité entre prodigoa et lundizailea (qui dissipe son bien). — Le premier sonne mieux à l'oreille; Mais le second répond plus exactement à la pensée de l'auteur.

Néanmoins, j'ai cru devoir conserver prodigoa, parce que ce mot date déjà de 1571, et qu'il a figuré à cette époque dans le premier libre basque — Jesus-Christo gure Jaunaren testamentu berria — imprimé à la Rochelle, il y a déjà 323 ans, et dans lequel par-

conséquent, on peut trouver le basque le plus pur, puisqu'il était alors plus près de sa source, et n'avait pas encore été aussi corrompu par l'habitude des termes empruntés aux langues espagnoles et françaises. Du reste, le mot prodigua est très souvent employé, de nos jours aussi, par les prêtres dans leurs sermons.

Cela dit, passons à autres choses:

Malgré toute ma bonne volonté, et s'il faut le dire en toute franchise, malgré l'usage presque quotidien de la langue basque, non-seulement dans le parler, mais encore dans l'écrit, j'ai trouvé dans le texte proposé des mots et même des phrases que je n'ai pu traduire que par des circonlocutions heureusement assez rares, et cela parce que les mots correspondants me faisaient défaut.

Quoique la langue basque n'ait pas de règles fixes pour l'Orthographe, j'ai pris le parti de ne pas faire usage dans ce travail, pas plus que dans mes autres écrits en basque, de la lettre **C**. Je la remplace par **K**, qui répond mieux au son, et coupe court à tout emploi de la Cédille.

La lettre **E** ne prend jamais d'accent en basque. Elle a toujours, quelle que soit la consonne qui la précède ou qui la suit, le son é. Ainsi **EN** se prononce én.

La lettre g, même suivie de e, conserve toujours le même son; c'est-à-dire qu'on la prononce g: comme si elle était suivie de u e en français

Les Souletins et les Bas-Navarrais prononcent

le J. comme en Français: tandis que les Labourdins lui substituent l'y des espagnols tout en lui conservant le son du J. prononcé du gosier.

Quant deux tt sont ensemble, on les mouille. Th. ne remplace jamais l'f. Lorsque ces deux lettres sont ensemble, on appui sur le T et l'on aspire le h.

L's a un son gras; il se prononce en desserrant les dents, d'une manière que l'on ne peut expliquer; il faut l'entendre, car il ne s'apprend que par l'usage, et encore un étranger n'arrive-t-il pas toujours à le prononcer comme les gens du Pays.

U en Soule se prononce comme en français, et dans les autres dialectes basques, comme à Trissarry, par exemple, ou. L'a et l'u réunis se prononcent aou.

Le z se met devant les voyelles dans le corps ou à la fin des mots, et remplace l's français avec un petit sifflement dans le son. En Soule et quelquefois en Basse-Navarre, on emploi le C en lui donnant le ~~z~~ son du z renforcé, mais sans cédille, parce qu'il est aujourd'hui admis qu'on ne doit jamais l'employer devant les voyelles A, O, U. Dans la plupart des journaux basques, entre autres, dans l'Eskual-Herria qui se publie à Los Angeles, en Californie, on remplace le C, comme je l'ai déjà dit, par le K. Cependant, on l'emploi encore par exception, devant bi, lorsque le son doit être fortifié: ainsi on écrit bizia (vif, vive) avec un z, et bicia (vie) avec un C.

Sous le bénéfice de ces ~~ll~~ observations,

J'ai essayé de traduire, à peu près seul, le texte proposé, aussi littéralement que possible; car, comme le disait, en 1826, M. Leclusé, professeur de littérature à la faculté des Lettres de Toulouse, à propos de son Manuel de la Langue Basque, Lagundu nauenik ez da nehor, ene alaba herrian errientsa denak bere aitari lagunbza juchtka bat bere egin ahal guziaz eman duena baizik.

Je désire que ce petit travail puisse être de quelque utilité aux philologues qui ont à cœur de faire figurer à l'Exposition de Bordeaux en 1895, un Recueil des idiomes parlés actuellement dans le Sud-Ouest de la France.

Chirritz, instituteur en retraite à Trissarry (Basses-Pyrénées.)

lauréat d'un diplôme de Médaille de bronze dans la section de linguistique et de Toponymie des Pyrénées à l'Exposition internationale de Toulouse en 1887.

Commune de Juxue.

1308. BNE 1

Canton d'Itholdy.

Maour Prodigoua.

1. Guiçon batec er citeun bi seme becic. Gartenac erraiten dici bere ai
« Dembora douçon içan nadin ene naousia eta oukhan deçadan dihouria . B
dicit youan eta ikhousi câmpo. Bhorti çaçon coure hountasouna, eta eman eçad
nic bihar douana. — Ba, ene semia, erraiten dici aitac ; nahoucan beçala. G
bat hiz eta prounitia içanen hiz.» Guero çabalteiarekin tirouar bat, phartitou ei
bere hountasouna eta hartar in citeun bi porteionre berdinac.

2. Egun goutiren bouriau guero seme gaichtoua youan çouçoun herritic
cielaric fierrarena, eta erran gabe adio nehori. Trebesatou citeun anmo
oyhanac, errecac, eta yin çouçoun hirii handi batetara, noun despendiatou ba
bere dihouron goucia. Çoinbait hilabeteren bouriau, saldou bihar oukhan ci
bere arropac emarte chahar bati eta bere bouria louatou içaileco mouthil:
cicien alhorretarat han çaintzco astouac eta idiac.

3. Ordian, biciqui malouros içan çouçoun. Ez cicin oukhan guehio

lo ikeco gaoua, eta ota souric berotuco hotz iten cuenan. Bacucin batcoutan hain gose handia noun yain baiteitien ountsa aça osto hec ita frouta ousteldu hec çoinac yaten baitoute ouridec: bena nehoc ere ez ciaoucien inaiten deus ez.

4. Atsalde bater, tripa houtsic, outei cicin bere bouria eorteera escabel baten gaignera, soiten cielaric leihotic chorier, çoinac hegaldaten baitcien ahunki. Guero ikhousi citcin aguerten cerian arguiçaguia eta içarrac, eta erraiten diei bere bouriari nigar itiarekin: Han ene aitaren etchia bethia doue mouthilez çoinc baitoute oguia eta anoua, arroultciac eta gasna, nahi douten beçambat. Iembora hortan, ni, hiltcen noue goser hemen.

5. « Eh bien, yaikico noue, youain noue atcemaitea ene aitaren eta erraindiacoat: Iz nicin bekhatou bat, çou quitatou oukhan nahi cintouanian. Oukhan nicin oben haoundia, eta behar nouçou pounitou, badiaquiçout ountsa. Ez neçaçoula icenda guehio çoure semia, trata neçaçou çoure mouthilen oundarra beçala. Içan nindouçoun obendoun, bena soffritcen nicin çoutanic ouvroun. »

6. Aita bere baratcian coucoun, finitcen ari bere lilun hourtatcen: bisitatcen citcin sagar ondoac eta mahatsac. Ikhousi cienian yiten bidiaren gaignian bere semia dena coucoutia icerdin eta erhaoutsez. Iherestan çangoua penaikin sinhetsi ahal oukhan cicin. Galdin cicin bere bouriari bena cienz pounitou ala barkhatou behar çacon. Oundarrian, nigarrac leguiten hidela ciaroiçoun besoiac eta aourthiquitciarequin bere bouria haren lephoia eman ciacoçoun pot handi bat.

7. Guero yar araci cicin bere semia; deithou citcin bere yendiac eta aoriçoiac: « Nahi dicit maithatou hori aitcinian beçala, haour protia eman ciçoun bildou cieneco. Içan douçou aski pountia: nehoc ere orai ez deçacola in ezepiotchouric batere. Çaourte hounen ikhoustera; ekhar acocie fite barneco gaigneco poillit bat eçar acocie eharloun bat chian eta osqui berriac çangouetan. Hartcen ahal toucie ere oillarrac, ahatiac, eta ekhar aratche bat houna yateco: baquiatçaçou edatea, yatea elgarrekin eta itea besta handi bat. »

8. Mouthilec obeitou cicien beren naousiari eta ecarri cien dohailla

eder bat mahayaren gaignian. Memento berian, seme guziheria yiten çouçoun ihicitic bere chakhourrequin ; « Ber da berau açanta hori ? oihou in cicin arnegateiarekin. Ouste diuit khantateen douzien hemen ; ez tçou sobera goiz arra yin nadin. Ecko cirea, ene aita ? »

9. « Ez, ene semia, ez nouc hala, errepostou iman cicin çaharrac. Ikn badout hori, douc bethia bainiz bozcalenteiaz. Khantateen diaou eta iouts guitouc, eric badiaou oumtsa certaz. Nahi baouc ala ez, behaco douc khantate hic ere, eta alegueratou gouekin, ceren eta hire anaya çuina hila baiten an yin baita bicirat. Heldou baiz sortzera beçala douc : atço galdia çoucan egoun horra arra hatcemana. »

Juxue, le 8 Décembre 1894.

L'Instituteur,

Etchart

Nota. — Tous les e doivent être prononcés comme è, avec accent grave
— les ai — aï, avec tréma
— les oi — oï —
— les s — j

Canton d'Itholdy.

Commune de Lantabat.

1309. B.VE.3

L'enfant Prodigue.

Traduction dans le basque.

1. Gizon batec etzuen bi seme bairic. Gastenac erten daco bere aitari: « Dembora da ene buriain nausi izan nadin eta utsban dezadan diburu. Yuan beharco niz hementic eta behar dut ikhusi Kartier.— Ebarti zatzu zure ontasuna eta eman dezadazut utsban behar dutana.— Bai, ene semia, erten du aitac; nahi dukan bezala. Gaicsto bat biz eta izanen biz punitia.» Gero zabalzen diuelaic tienta bat, ebartitzen du bere ontasuna eta egiten du bi ebarte bardinac.

2. Zombeit egunen burian, seme gaicstua yuan zen herritic eguiten zuelaic artzarraina eta adioric erran gabe nehori. Kurité zuen mendi bipsil anbitz, oihan, erreca eta yiten da biri baundizuen batetara, nun despendialzen beitu bere sos guzia. Zombeit bilabehat

eguteco, ez sue berotzeco botz eguten zuenean. Bazuen zombeit aldiz bain gosse handia yan beharrezken gogotic aza eta fruitu usteldu — urdec yaten tuzten bec, bainan neborc ebzakon emaiten deus.

4. Astiri batez sabela butsic, uzten dut bere buria erortzera escabela baten gainera so eguiten duelaic leihotic choriet zoinac airian beitzabilzan abiatic. Gero ikhusten ditu agertzen zeruan argizagia eta izarrac erten du bere baitban nigarrez dooloric: Han, ene aitain etchia bethia da muthilez, zoinec beitute ogi eta ano, arrotze eta gastza nahi duten berambat yan. Dembora berian ni hilzen ari niz hemen gosez.

5. « Ebien! Chutitzea noa, yuanen niz ene aiteran Khaussitzera eta erranen dakot: Egin nuen bekhatu bat noiz eta ere nahi ukhan beitzin tudan Kitatu. Ukhan nuen oben handia eta bekar nuzu punitu badakizut untsa. Ez nezazula geyhiago deitha zure semia, trata nezazu zure arken muthila bezala. Obendun nintzan, bainan patitzen nuen zutaric urrun. »

6. Aita baratzian zen finitzen ari bere lilien ibiltatzen: bisitatzen zituen sagartziac eta mahatsac. Noiz eta ere ikhusi beitzuen yiten bidearen gagnian ~~y~~ bere semia, guzia estalia izerdiz eta erhausez, herrestan zangua, ahal ukhan zuen doidoia sinhetsi. Bere baithan galdegin zuen bekar zuenez punitu ala bekar zaton barkhatu. Azkin, nigarrac beguietan bedatzen dazco hesuac, eta lotzen zakolaric lephotic emaiten daco pot handi bat.

7. Gero, yarraxten du bere semia; deithatzen ditu bere yendiac eta auzuac. « Nahi dut maithatu leben bezala, gaicho hautra, erten dec bildu dieneco. Ikzan da aski punitia: nehoc orai erdezakotela egin errefrochuric. Yin zieste ikhustera, ekharrakozie fite barneco poillit bat, ezarrakozie ekartun bat erhian eta zapata berriac zanguetan. Ahal dukezie ere hartu oillarrac, ahatiac eta aatche bat hun dena hilzeco; edan dezagun, yan elgarrekin eta egin besta handi bat.

8. Mutsilec obedibren dute beren nausiari eta erarbren dute dahailla eder bat mahagnaren gagnian. Memento berian seme-gerbiena itzulzen zen ihitzitic, bere ebakhurrekin: « Zer da berazazanz bau ? oibu eguiten du sacreka ari delaric. — Uste dut khantuz ari ziertela hemen ; ez duzu goitche itzul nadin. Erbotia zirea ene aita?

9. Ez, ene semia, ez nuc bala, errepostu emaiten du zaharrac. Egiten badut hola, zeren eta betbia beiniz plazerrez. Khantatzen diagu eta irus gituc, ezen badiagu zertaz. Mahi ukhan dezakan ala ez, bekharco duc khantatu hic ere eta gozatu gurekin, zeren hire — anaya hila zena, itzuli duc bizirat. Orai sortbia baliz berala duc. Ebzo galdia zuhan, egun buna num den hatzemana. »

H. Pagueguy

Commune de Larceveau

Canton d'Iholdy

1310.

Haur prodigua.

1.- Gizon batek eztitzin bi séné bézik. Gastenak errailen diäkozu béré aitari :« Ordu duzu éné buriaïn naussi izan-naïn eta izan dezaan dihuru. Behar-zit yuan eta ikhusi baztor. — Partayazazu zure ontasuna eta émazu éni yiten zaana.—Ba, éné sémia, errailen dizi aïtak ; nahukan bezala. Gachto bat hiz eta izaïntz punitia.» Gero zabalziaïkin tiranta bat, partayatzen dizi béré ontasuna eta itenzi bi parté bardinak.

2.- Egun gutiik barnian, sémé gachtua yuaïten duzu herritik fierra itendiélaïk, eta nehori adio erran gabé. Pasatzen tizi otharrak, oyhanak, uhaïtzak, eta yiten duzu hiri handi batétaat, zoïntan despendiatzen baïtu béré dihuru guzia. Lombaït hilaïteïn burian, saldu behar izan zitzin béré trastiak émazté zahar bati éta béra yarri muthil : igorri zizion alhorretaat asto eta idi zaïntzéa.

3.- Ordian bizitki maburus izan zuzun. Etzizin ohé bat lo iteko ez suik bérotzéko hotz iten zielaïk. Lombaït aldiz haïn gose zuzun nun yaïn baïtzitien cherriek yaten duzten aza osto eta frutu usteldu

hétaïk, béna nehokee eztziakozien déus-éré émaïten.

4.- Ásalde batez, estomaka hutsik, béré buruia uzten diozi erortzéa alkhi baten gagnéa, ahinki airian ysaïten zien chorier soïten ziélaïk léihotik. Gero ikhustentzi agerzen zorian argi-zaïtia eta izarrak, eta nigar iten diélaïk béré buruaï erraïtendiozi: Kantché, éné aitaïn etchia béthia uzu ochiz zoïnak baïtuté nahuten bezambat ogi eta ano, arrobze eta gasna. Eta dambora horian, ni gosiak hiltzen ari nizi hemen.

5.- «Eh bien, yéikiko nuzu, yuaïn nuzu éné aitaïn khausitzea, eta erraïn diakozut: Békhatu bat in-nizin zu quitatu nahi ukhan zintudanian. Izan nizin oben handia, eta behar nuzu punitu, badiakizut ontsa hori. Ez nézazula géhio déit zure semia, trata nezazu zure sehiétaïk azkéna bezala. Obendun izan ninduzun béna zuréanik urrun péraïtzen ari ninduzun.»

6.- Aita béré baatzian zuzun, lilura arrosatzen finitzen: bisitatzen zitzin sahar onduak eta mahatsak. Ikhusten diélaïk bidian yiten béré semia, oro erharatzez eta izerdiz estalia, zangua thérestan, doidoïa sinetsi ahal zizin hura zela. Béré buruari galdetendiozi héa béharzienez punittu ala behar-zahon barkhatu. Azkénian, nigarrak béguietan, hedatzen dazkotzu béznak, eta bephotik lotziaïtin émaïten diakozu pot handi bat.

7.- Gero yaraazi zizin, béré semia, oihu iten dizi bere yender eta auzuer: «Nahiut maïthatu béhen bezala, gaïcho hauzra, erraïten diézu yin-zitnian. Izanduzu astri punitua: nehokee ez dezakotela in éreprotchuik. Laurté haïn ikhustea, ekharrakozié fité barneko pollit bat, ezarrakozié eïhian éhastun bat eta zangotan zapata berriak. Hartuko ahal dituzié éré oillarak, ahatiak eta ekharriko-uzié ahatché-at hun déna hiltzéko: Edaïn dizüe, yaïn dizüe elgarreken eta inen besta handi bat.»

8.- Séhiék obéditu zizion béren nausiá, eta ezarri zizien mahaiaïn gagnian

dafailla eder bat. Momento bérian, séné gehiéna helduzuzun ihizitik
béré chakurrekin : « Zer da baa azantz hori ? oihu iten dizi sakreka ari
délaïk. Uste-izit khantuz aïzisten hemen ; ez duzu sobera goiz itzul
naïn. Ehotia zirea, éné aïta ?

9.- Ez, éné semia, éuk éhotia, erresponditzen dizi gizon chaharrak. Hola
iten baut duk zeren alógrentziaz béthia baïniz. Khantu iten dian eta
urus gituk, zéïn khasia hola baïta. Naki izandézakan edo ez,
behartko-uk hikee khatatu eta alógrentzian yarri gurékin,
zendako eta hiré anaya hila zena itzuli baïta bizirat. Oaï soetzen
baliz bezala-uk : Atzo galdia zukan, horra egun hatzemana. ») .

L. Sallaberry

Note : Les u se prononcent ou , les z , s (français) . les s , suivant la manière espagnole, grassement.
la lettre g suivie des voyelles a - e - i - o - se prononce comme les équivalents français - gua - que - gui - eto.

= Remarque essentielle = Quand le complément est au singulier ou au pluriel, le verbe en suit les modifications : Ainsi on dira :

1°-Texte français = Un père n'avait qu'un enfant, ou un fils, ou une fille
2°-Texte basque = Aïta batek ez tzizin haur bat, edo seme bat edo alaba bat bezik

Pluriel : (Complément)

1°- Un père avait deux fils
2°- Aïta batek bazitzin bi séné -

Ainsi le verbe avait [1er cas] est au singulier en basque parce que le Complément est au singulier ; et ce même verbe se met et doit se mettre au pluriel si le Complément est au pluriel [2e Cas].

Commune d'Ostabat _ Canton d'Iholdy.

1311. BNE 1

Haour prodigoua.

Guiçon baték étcitcin bi sémé baïcik. Gasténak éran cién béré aïtari : « Ordou icit içan naïn nihaoun bouriaz yabé éta oukhan déçaan sosa. Béharcit ahala héécntik youaïtéko éta kartier ikhoustéko. Phartiçaçou çoué hountasouna éta éman éçaaçou nik béhaoutana. Ba, éné sémia, éran cién aïtak ; nahoukan béçala. Gachto at hiz éta pounitia içaïnz » Guéo çaalcén diélaïk tiroir bat, phartitou cicin béé hountasouna éta hartarik in citcin bi phartié berdinak.

Çombaït égounén bourian, sémé gachtoua youan çoun herritik itén diélaïk ni norniz éta adioïk éran gabé néhoïré. Phasatou citcin anhitz laré

oïhan, hour, éta heldou çouçoun hiri handi batétala, non despéndiatou baïtcién béé sos goucia. Çombaït hilaétéén bourian, saldou béhartou citcin béré phildak éta akordatou mouthil içaitéko ; igori cicién alhorétat çaïntcéa astouén éta idién.

Ordian, içan çouçoun biciki maléous. Etciin guéhio ohéik loïtéko gaouaz, ezétaé souik béotcéko hotz cénian Haïn gosé handia cicin çombaït aldiz, nounyaïn baïtcitién gootik aça osto éta frouta oustéldou chérick yatén douténétaïk ; béna néhok étciakoçoun déus émaïtén.

Gaou batez, tripa housik, béré bouria outci cicin éortcéa eskaéla atén gagnéa, so çoolaïk léïhotik, ahinki hégaldaka aïcién chorier. Guéo ikhousi cïin aguertcén cérian arguiçaïtia éta içarrak, éta béré baïthan érancién nigarez : Han, éné aïtaén étchia béthia ouk séhiz, çogneck béïtouté ogui éta ano, arroltcé éta gasna, nahoutén béçaïnbesté. Démboa bérian, ni, gosiak hiltcén nou, hémén.

Ebién, yeïkiko nouk, yoaïn nouk aïtaïn hatcémaïtéa éta éraïn diakoat : Békhatou bat ïn nicin, çou outci nahi içan cintouanian. Oguén handia oukhan nicin éta béhar nouçou pounitou, baciakiçout hori ounsa. Enéçaçoula guéhio çouré sémia déïtha, ékharnéçaçou çouré mouthilétaïk azkéna béçala. Oguéndoun nindouçoun, béna péritcén ari nindouçoun çoutaïk ouroun.»

Aïta baatcian çouçoun, finitcén hourtatcia béré lilién : soïtén cicin saartcér éta mahatsér. Ikhousi

ciénian yitén bidén gagnén béré sémia oro béthia icérdiz éta érhaoutsez, çangoua herrestan, doïdoïa sinhetsi ahal içan cicin. Béré bouriari galdin cicin pounitou béhar ciénez ala barkhatou béhar çakon. Afin, nigarrak béguian, louçatou cicin bésouak, éta yaousi itén ciélaïk haïn léphoa éman çakoçoun pot handi bat.

Guéro yaraci cicin béré sémia ; galdéïn citcin béré yéndiak éta aouçouak :« Nahi icit maïthatou léhén béçala, gaïcho haoura, éran céén bildoucién béçaïn lastér. Içan douçou aski pounitia ; néhork éztéçakola oraï éréprochouik batéré in. Çaourté ikhoustéa ; ékharakocié fité vésta poillit bat, éçarakocié éhastoun bat éhian éta çapata berriak çangouétan. Hartouko ahal doucié éré villarak, ahatiak, éta ékharriko aatché bat hiltcéko houn déna : édaïn diciou, yanén élgarrékin éta phésta handi bat inén.

Mouthilék obéïtou cicién béré naousiari éta éçari dahailla éder bat mahaïaïn gagnian. Méménto bérian, sémé guéhiéna, itçoultcén çououn ihicitik béré shakhourékin :« Cer da baa açantz hori ? oihou-incin youaméntouka. Ousté icit khantouz ari ciztén hémén ; étçou goïtché itçoul naïn. Éhotia ciréa, éné aïta ?»

Éz, éné sémia, énouk hala, érépostou éman cion chaharrak. Hori itén baout, konténtaméndouz béthia niçalakoz douk. Khantatcén diaou éta irous guitouk, écik badiaou ounsa cértako. Nahi oukhan déçahan ala ez, béharko ouk khantatou hikéé éta aléguératou gouékin, céén éta hié anéïa

hila céna, itçouli béïta bicirat. Sorthou balitz
béçalaouk ; atço galdia cian, égoun hora
haicémana.

L'Instituteur d'Ostabat (B.P.)

Saurégui

1312. BNE.1

Ostabat (Canton d'Iholdy)

Traduction en Bas-Navarrais d'autrefois ;
idiome d'Ostabat, où le traducteur est né.

=

Haür prodiguä

1. Guizon batec ez-t-zuen bi seme beïciK.
Gaztenac erran-t-zuen bere aïtari : « Ordu da izan
nadin ene naüsi eta ukhan dezadan dihuru.
Behar dut yuan ahal izan nadin eta bazter ikhus
dezadan. Thartu zazu zure untasuna eta eman
ezadazu nic ukhan behar dudana. — Ba, ene
semea, dio aïtac, nahi dukan bezala ~~bogula~~.
Gaïchto bat hiz eta gaztigatia izanen hiz. »
Guero, zabaltcen-t-zuelaric tienta bat, phartitu
zuen bere untasuna eta bi phartе berdinac eguin
2. Guti egunen ondoan, seme zarra yuan-
-t-zen herritic yaun haündiarena eguinez eta nehori

adio erran gabe. Igaran-t-zuen othar anhitz, oïhan uhaïtz eta yin hiri haündi batea nun chahutu baï-t-zuen bere dihuria oro. Cembaït hilabetheïn burnan behartu citzakon bere phildac saldu emazte zahar bati eta bere burua eman muthil izaïteco: igorri zuten alhorretarat asto eta idi zaïntcea.

3. Ordian, izan-t-cen anhitz dohacabe. Ez-t-zuen ~~Etzuen~~ guehio oheïc ukhan gaïaz lo equiteco, ez eta suïc berotceko dembora hotz-t-cenian. Haïn-t-zuen cembaït aldiz gosia haündi nun gogo hunez yanen ~~baïtcituen~~ baï-t-cituen urdec yaten diïzten aza osto eta fruïtu ustelac; baïnan nehorkec ere ez-t-zakoten deüsere emaïten.

4. Arratx batez, sabela hutxic, bere burua utci zuen erorteera escabela baten gaïnera, leïhotic so eguiten-t-zuelaric arhinki hegaldatcen-t-ciren chorier. Guero ikhusi zituen ceruan aguertcen arguii izaïtia eta izarrac eta nigarrez ~~bere b~~ erran-t-zuen bere baïthan: Han-t-che, ene aïtaren etchea betheïc duc muthilez züinec ogui, arno, arroltce eta gasna nahi duten bezaïmbat baïtute. (p^r baï dute) Dembora hortan, ni, gosez hiltcen nuc heben.

5. "Untxa! Chutituco nuc, yuanen aïtaren khaüsi-tcera eta hari erranen: Bekhatu bat eguin nuen nahi ukhan -t-zindudanian utci. Oben haündi ukhan nuen eta behar da gaztiga nezazun, badakit hori untxa. Guchio ez nezazula

deïth zure semea, trata nezazu zure azken sehia bezala. Obendun izan nintzan baïnan hiratcen nin-t-zan zutaric urhun."

6. Aita bere baratcian-t-zen, ~~bere lilien ihiztatcetic acabatcen ari~~ acabatcen ari -t-zuelarie bere lilien ihiztatcean. "Zagarteiac era maghatzac ikhertcen-t-zituen."

Ikhusi zuenian bidiaren gaïnian yiten bere semea izerdiz eta erhaïtxez oro estalia, doï doïa sinhetsi ahal ukhan-t-zuen. Bere baïthan galdatu zuen behar zuenez gaztigatu ala behar -t- zakon barkhatu. Azkenian, nigarrekin beguietan, hedatu zazcon besoac, eta yaïztearekin haren lephora eman-tzakon pot händi bat.

7. Guero yar arazi zuen bere semea, deïthu zituen bere etchekuac eta aïtzuac: "Nahi dut maïthatu ~~beben~~ aïntcinian bezala, haïr gaïchua, erraiten -t- zeen ~~zuen~~ bildu ciren bezaïn sarri. Aski gaztigatia izan da, oraï nehorbec ere ez dezacola ebasiatic eguin. Zaurte haren ikhustea, ekharraracocie barneco pollit bat, ezarracozie erhaztun bat erhian eta oski berriac ~~hauts~~ oïnetan. Hartcen ahalco duzue ere oïlar, ahate, eta ekhartcen hiltceko hun den aatche bat: edanen dugu elgarrekin, yanen eta phesta haïndi bat eguinen."

8. Sehiec obeditu zuten beren naïsiari eta ezarri dahailla eder bat mahaïaren gaïnian. Ichtant berian, seme guehiena (ou primua) ihizitic heldu cen guibelerat bere ihizi horekin: "Cer da bada azantz hori? oïhu eguiten du arnegatuz. Nasti khantuz ari cizte heben (ou "Nasti khanttatcen duzue heben); ez da (ou ezta) goïtche guelcat

yin (ou itzul) naïn. Eho cirea, ene aïta?

9. Ez, ene semea, ez nuc hala, ihardesten du zaharrac aïtac f. Hori eguiten baduh, duc ceren baïniz bozcario bethea. Khantatcen ari guituc (ou « Khantatcen diaou ») eta dohatzu guituc, ezen (ou « ceren ») badiagu untxa certaz. Nahi ukhan dezakan ala ez (ou bien brièvement : « Nahi ala ez ») khantatu beharco duc eta bozcariatu beharco hiz gurekin, ceren „eta" hire aneïa hila cena : arrarain baïta bizirahi (ou « phiztu baïta »). Hori duc sortcetic heldu baliz bezala : atzo galdia zuhan, egun horra idiena. »

Domezain, le 31 décembre 1894.

B. Primoreng

Instituteur

Canton d'Holdy

Commune de Saint-Just-Ibarre

1313. BNE-1.

Mau prodigua, ou «Larcata»

— 1 — Guizon batec ez cituen bi seme beizic. Gastenac erten du bere aitari : « Ordu da ene buruaren nausi izan nedin eta dihuru ukhan dezadan. Ychar dut hemendic juan ahal izan eta carticrac ikhusi. Phartitzazu cure ontasuna, eta emadazut heldu zautana. — Bai, ene semia, dio aitac ; nahi ducan bezala. Gachtaquin bat hiz eta izanen hiz funitunya. » Guero, tiranta bat sabalduric, phartitu cien bere ontasuna, eta bi pharte berdinac equin.

— 2 — Handic egun laburen barnian, seme gachtoa, juan zen herritic fier eguiten zuelaric, eta nehori adiorie eran gabe. Jasatu zituen frango phatar, oihan, uhaitz, eta jin zen hiri handia batea, non despendiatu beitzituen bere sos guciac. Zembait hilabeteen burian, behar izan cituen bere phildac emaste chahar bati saldu eta sehi plazatu : igorri zuten astuen eta idien zaintcera alhorcat.

— 3 — Ordian, haimbz malerous izan cen. Ez cuen izatu guehiago oherie gauaz lo eiteco, ez eta suic berotzeco dembora hets cenian. Haimbertzetaraino zen gosetia zembait aldis, non janen baitzituen urdec jaten ditusten asa osto eta fruitu usteldu hec ; bainan nehore ez cacon fritzic emaiten.

— 4 — Gau batez, sabela huxic, utzi cen erortzera cacheta

baten gainera, so zagolaric leihotic estiki hegaldatzen cien
chorier. Guero ikhusi zuen cerunan aguertzen arguicaitia eta içarrac,
eta eran zuen bere baitan nigarrez cagolaric :« Hantchic, one
aitaren etchia bethia dago sehiz ʒoinec baituzte nahi duten eguia,
arnoa, araultziac eta gasna. Dembora berian, ni, gosez, hiltzen
nago hemen.

— 5 — Oh bien, chutituco naiz, juanen naiz ene aitaren causitzea
eta erranen dacot : Bekhatu eguin nuen, zu utzi nahi izan
nuenean. Oguen handia izan nien, eta behar naizu gastigatu,
ongui badaquit. Ez naizazula guehiago deitha zure semia; trata
nezazu zure ondar sehiaren pare. Culpaldun izan nintzan;
bainan zutaric urrun, péitzen ari nindagon.

— 6 — Aita baratcian zagon, bere loren ihistatzjaren acabatzen;
so eguitera juana zen bagar onduer eta mahatser. Ikhusi zuenean
heldu bidian bere semia dena icerdi eta erhaubzac hartia, sangoa
herrestan, nekez erebenitu zen. Iragan zuen bere baithan zer
eguin behar zacon, gastigatu ala barkhatu. Ondarcat, nigara
beguietan, bestoac hedatu zascon, eta lephotic lothuric, eman musu
handi bat.

— 7 — Guero jarraaci zuen bere semia; bilaraci zituen bere
jendiac eta ausuac :« Nahi dut lohen bezala maithatu haur
gachoa, eran cioten, elgartara bildu ondoan. Izan da frango
gastigatia : nehorc eztezacola eguin, orai dremenden ereprotchuric.
Çatoste hunen ikhustera; ekharacozie fite casaca pullit bat;
ezaracozie erhastun bat erhian eta sapata beriac sangoetan.
Bilhatzen ahal dusquetzié oraino oilarac, ahatiac eta
ekhartzen aetche on bat hiltzeco : janen eta edanen dugu
elgarrekin eta phesta handi bat eguinen.

— 8 — Schiec sinhetsi zuten beren nausia eta ecarri dakaila
eder bat nahayaren gainian. Ber demboran, seme guehiena heldu
zen ihicetic bere chacurekin : Zer da beaz acantz hau ? oihu eguin
zuen sacrecaz. Uste dut khantuz ari cizten hemen; ez da goizegui
ene guibelerat itzultzia. Erhotia cirea, ene aita ?

— 9 — « Oz, ene semia, ez nuc hala, erepostu emaiten du
Zaharrac. Hori eguiten badut, alagrantzian nizalacos
Khantatzen diagu eta urrus guituc, zeren badiagu eguiaskia
certaz. Nahi ala ez nahi, beharco duc khantatu hic ere, eta
guregnin alagueratu, ceren eta hire anaya hila zelaric, ara
phistu baita. Beriz sorthu balitz bezala duc : also galdia
zucan ; egun, hora, non den beriz idirena. »

L'Instituteur de Saint-Just-Ibarre :

Lauréguy

Commune de Suhescun

Canton d' Tholdy

1314.
BNE-

Haur Rodigua

1. Guizon Latec ez zituen bi seme (1) laiac. Gartenac erraiten du bere aitari: « Ordu da izan nadin neure nausi eta ukhan dezadan diru. Yuan ahal izan behar naiz eta behar dut bazter ikhusi. Phartitzazu zure ontasuna eta eman erradazu behar dudana. — Ba, ene semia, erraiten du aitac; nahi dukan bezala. Gaichto bat hiz eta gartigatia izanen hiz. » Guero diogu itziarekin tiranta bat partitu zien bere ontasuna eta eguin zitien bi phartе bardinac.

2. Egun gutiren ondoan, seme gaichtua yuan zan zen herritic eguinez ascarrarena, eta errangabe adio nehoiere. Phassatu zituen haniz lanic oyhan, ur, eta heldu zen hiri handi batera, nun phalutu baitzuen bere diru guzia. Combait ilhabeterin burnan behar ukhan zitien saldu bere arropac emaite zahar bati eta soldatan yarri zehi izaiteco: igorri zuten alhoretа soldatan yarri zehi izaiteco: igorri zuten alhor-

(1) La lettre (e) se prononce comme l'é fermé.

retarat hau begiratcera asto eta ibi.

3. Ordian, itxan zen arras malouros. Ez zien guchiago oheic lo eguiteco gauaz, ez eta ere suic berotceco hobe eguiten zienian. Combait aldiz hain gose haundia zien nun yanen beitci-tuen unxa aza hosto eta fruitu usteldu ordec yaten dituzten hec. bainan nehorc ez zacoten deus emaiten.

4. Gau batez, sabela hutsic, urten du bere burua erortera alki batetan gainera, so zagolaric beibotic airian ahinqui zabiltcan chorier. Guero ikhusi zuen aguertcen zeruan arguizaguia eta izarrac, eta bere buruari erraiten du nigarrez: Hantche, ene aitaren etchia bethia da sehi zoinec baitute ogui eta arno arautce eta gasna, nahi duten bezain bat. Dembora berian ni gosiac hiltcen ari nau hemen.

5. « Eh bien, nahi nauk yaiqui, yuanen nauk diretera ene aitaren eta erranen dacot: Eguin nion bekhatu, zu etci nahi izan zintudanian. Ohendun handi nintzan, eta behar nauzu gaztigatu. badaquit onsca. Ez nezazula guchiago deit zure seme. trata nezazu zure azken sehia bezala. Ohendun nintzan, bainan hi-ratcen nintzan zure ganic urrun. »

6. Aita zen bere baratcian, libien ihiztatcen fini-tcen; bioitatcen zitzin sagar ondoac eta mahatsac. Ikhusi zienian yiten bidiaren gainian bere semia oro estalia izendiz eta erhautsez, herrestan zangua doï doya sinhetsi ahal ukhan zien. Bere buruari erran zuen gaztigatu behar zuenez ala behar zayon barkhatu .... Guerocotz, nigarrac begietan, hedatcen darco .besoac eta yauzi eguiten dacolaric lephora eman

zacon jot handi bat.

7. Guero yar arazi zuen bere semia; deitan
tu bere yendiac eta auzuac: « Nahi dut
maithatu aitcinian bezala, haur gaichua, eman
zeren bilduzirenco (1). Asqui gartigatia izanda:
nehorc orai ez dezola eguin erreprotchuric batere.
Laurte ikhustera, lite ekhar ezozic beste jorlliet
bat, ezar ezozic erartun bat erhian eta zapeta
berriac sanguetan. Hartcen ahal tuquezic ere
oillar ahate eta ekhar aratche bat hundena
hiltceco: edanen, yanen dugu elgarreguin eta
eguinen beste handi bat. »

8. Sehiec obeditcen dute beren nausiari eta
ezarri zuten mahainaren gainian dafaila eder
bat. Memento berian, seme guchiena yitun zen
ihizitic bere chakhurreguin: « Cer da beraz azantz
hau? Oihu eguit-en du yuramenturequin. Usle
dut Cantuz ari zierela hemen, ez da goizeguie
yin nadin. Erhua zirca, ene aita? »

9. Ez ene semia, ez nuc hala. erreposte
emaiten du zaharrac. Cantatcen diagu eta urus
guituc, ceren baitugu zentaz. Nahi ukhan
dezakan ala ez, beharco duc hic ere Cantatu
eta guregnin alagneratu, ceren eta hire anaya
hila zena baita biziat itauli. Sorthu balin
bezala duc: atzo galdia zian, egun horra
non den hatcemana. »

Duhalde
sinet.

(1) Lioca bildu zirenco

Counton

de

Saint-Etienne-de-Baigorry.

Commune de St-Etienne-de-Baïgorry.

1315. BNW-1

Canton de St-Etienne-de-Baïgorry

Haour barréatia.

I — Gizon batek ez zitièn ebzitîn bi séme bézik. Gazté'nak érran baïzik zien zîn béré aïtari : ((Ordou da néouré yabé izan dézadan. Behar dout izan dézân. Behaout youan ahal éta Kampo ikhoudi. Zathi zazou zouré ontasouna éta émâzou éma-dazou zer éré béhar baïtout. — Ba, éné séménia éran zîn aïtac ; séné-a zièn nahi doucan nahoucan bézala. Gachto bat hiz éta gaztigatia izaïnz.)) Gero izanen hiz tiranta bat tirantât idéïtzen zièla zathitou zîn béré ontasouna éta hartarik égin zitièn zien bi zathi berdinak.

2 — Egoun goutîn bourian, séné gachtoua youan zèn goutirén éguiten zièla, éta néhori adio erran gabé. Ikan zitièn zîn bazter hanitz, oïhanak, hour handi-ak, eta yin zen hiri handi bâtzièn batétara, noun béré dirou gouzia chahouton baïtzîn. Jembaït

hila bethéràn zitièn
hilâtèn bouriàn béré arropak Saldou béhar orekhan zitîn
emaztè zahar bati éta béra acordatou séhi izaïteco : igorri zuten
alhorrietarat astouèn eta idièn zaïntzéko.

Ez zièn géhiago oféritk
3__Ordian arras dohacabé izan zèn. Etzîn géhiô oféik gaouz
égitéco égitèn ziélarik
lo itéko, ez Souerik hotz iten ziélarik bérotzéko. Haïn zen gose
yanèn baitzitièn gogotik
zembaït aldiz noren yaïn baïtzitîn gôtik cherrick yatèn
nehorek
dituztèn aza osto eta frouitou andeatou hek ; baïnan nehok
ez zakon
elzakon deous emaïtèn.

4__Als batez, Sabéla houtsik, béré bouria outzi zièn zîn érortzéra
ziélarik
alkhi batèn gaïnéra, béhatzen zîlaïk léïhotik hégaldaka arinki
zitièn
zabilzan chorier. Gero ikhousi ziîtèn zérian ségertzèn ilhargia
zièn
eta izarrak, eta béré bouriari erran zîn nigarrez : Hanchet, éné
séhiez
aïtaïn étchia béthia da séhiz douténac ogi éta ano, arotze éta
nahi doutèn
gasna nahoutèn bézambat. Dembora hortan ni gosez hilzen
ari niz hémèn.

yuanen aïtaïn
5__Bada, yeïkitko niz, yuaïn niz ene aïtaïn atzernaïtera eta
egin niîn
erranen dakot : Bekhatou bat éin nîn, zoe outzi nahi izan
niîn
zintouanian. Hoben handia izan nîn éta béhar nouzoe
gehiago
gaztigatou, badakit ounsa. Ez nézazoula deïth géhio zure semea,
ibil nézazou zouré séhiétarik ajtkéna bezala. Hobendoun izan
nintzan, baïnan hourtzen ari nintzan zoe ganik ourroun.»
akhgabatzèn
6__Aïta béré baratzian zen béré loràn ihiztatzen akhatzen
zitièn
ari : miatzèn zitîn sagar ondoak eta mahatsak. Ikhousi
ziélarik
zîlaïk bidé gaïnian yitèn béré sémia izordiz eta herraoutsz

déna estalia, zangoua herrestan, doï-doïa sinhetsi ahal izan
ziën galdéegin ziën
zîn. Béré buriari galdeïn zîn gaztigatou béhar zîn ala
barkhatou béhar zakon... Aztenian, nigarrak bégietan, besouak
hédatou zazkon, eta haren lephora béré buria botatzen ziéla zîla pot
handi bat éman zakon.

7—Géro yar-arazi ziën
yar-ãzi zîn béré lenia; deithu zitiën etchékouakéta
nahi dout
aouzouak: « Kaïthatou nahiout léhen légala, haour gaïchoua,
zeyen zireneko
eman zên bildou zîneko. Aski gaztigatia izan da: nehorek
oraï ez dezakola gaïzki bihirik eman. Jaouné ikhustéra; ekhar-
ezarozié
ozû zalhoui camisola poüllit bat, ezarozî eraztoun bat erhian
dituzié
eta zapata berri batzou oïnetan. Hartzen ahalko tuzî éré
oïlar, ahate, eta ekhar hilzeko hun den aratché bat: édanen
éaünèn
dugu, yanen elgarrékin eta phesta handi bat éinèn. »

8—Sehiek obeditou zouten béren naoushari eta ezarri zoutèn
dafaïla eder bat mahain gaïnian. Ténoré bérian lémé
géhiéna itzoulzen zen ihizitik bere chakhourekin: « Jor da
egin ziën
bada harrabots hori: oïhou eïn zîn youramentouka. « Aski
ziezté goïzegi nadin
Khantouzari zêzté hemen; ez da goïzeki itzoul naïn. Erhotia
ziréa, éné aïta. »

9—« Ez, ene lémia, ez nouk hala, ihardetsi ziën zîn zaharrak.
egitèn ziën
Hori iten badout, zérèn bozkarioz bethia baïniz. Khantouzari
gitouketa dohatsou gitouk, ezik ba-diouk zérèn. Aski izan
béharkodouk béharcoouk
dezakan ala ez Khantatou hik éré, eta alaïzéatou
anaïa
gouretkin, zérèn biré hila zéna bizirat itzoul baïta.

Orai sorthou baliz bézala dauk bézalaouk ; atzo galdia zian, égoun horra noun doi berriz halzémana.»

Notes.

Dans cette traduction, la langue basque a été écrite comme on la prononce dans la localité ; mais les corrections se trouvent dans l'interligne, au-dessus des mots mal écrits.

Dans la langue basque, le son ou se représente par u ; cependant pour nous conformer aux recommandations contenues dans la circulaire de M. le Recteur, nous avons cru devoir le représenter par ou.

Exemples : haour — ordou — dirou.

La lettre g se prononçant dur en basque, même devant les voyelles e, i, nous avons écrit : gira, géro, pour guira, guéro, etc.

La consonne z a le son de c, qu'il se trouve au commencement, dans le corps, ou à la fin d'un mot. Exemples : zoure, zazou, zoulaz, etc, qu'il faut prononcer : coure, cacou, coulac.

Le son de la lettre s, en basque, tient le milieu entre le son de s et celui de z. Exemples : ontastouna, séné, etc.

La dernière consonne se prononce toujours fort. Exemples : gizon baték, izan etc, qu'il faut prononcer : guiçone batéke, içane.

L'instituteur de Baïgorry
Bonnet

Commune de St-Etienne-de-Baïgorry.

1316. BNW 1

Canton de St-Etienne-de-Baïgorry.

Haur barreátia.

1 — Gizon batek ez zituen bi seme bezik. Gastenak dio aitari: « Ordu da izan nadin nere yabe eta diru izan dezadan. Behaut yoan ahal izan, eta herri ikusi. Zati zazu zure ontasuna ela emadazu heldu zaulana. Ba ene semeia dio ailak, nahidukan bezala. Gachtagin bat hiz, eta kastigatia izanen hiz. Gero idekitzen diela tiranta bat, zatitzen du bere ontasuna, eta hartaz egiten bi zati berdiñak.

2 — Egun gutiren buruan seme gachtoa yän zen herriluk egiten ziela baphoa eta nehori adiorik erran gabe. Iragan zutien bazter hanitz, ähan, ibaia eta yri zen hiri handibatetara, nun bere diria eta yri zen hiri handibatetara, nun bere diria chahutu bailzuen. Zeinebait hilabetheen buruan,

beharko zen salzera bere soinekoak emazte sahar bati; eta bere burutaren mutkil ezar zera. Igorri zuten alhorretarat asto eta idi zaintzeral

3__ Ordian, arras dohacabe ezan zen, ez zeri gehiago oferik gaüz to égiteko ez surik berotzeko hotz egiten zuelarik. Haün gose handia zien zembait aldiz nun yanen baïzitien gogotik herrick yaten dituzten aza osto eta udare usteldiak; baïnan nehork elzahon deusmaiten

4__ As batez sabela hutzik utzi zien bere buria erorzera alki baten gainera behatzen zuelarik. Leihotik aïrian airetki zabiltzan chorier.

Gero ikusi zituen zerian ilhargia eta izarrak eta nigarrez erran zien bere buriari: han ene aitaren etchia bethea da ogiz, naki duten bezambat ogi eta arno. arrutze eta gasna, dutenez

Cenore berian hemen ni gosez hiltzen niz.

5__ Bada, yeikiko niz eta yoanen niz aitaren hatchemaitera eta erranen diot: hiru bat egun nien. zu utzi zinutalarik; hoben handia izan nien eta behar nuzu hastigatu, badakit untza. Ez nezazula deit gehiago zure seme, ibil nezazu zure aztken sehia bezala, hobendun izan e niz, bainan zure ganik urrun bebaiitzen

ari nuizan.

6 — Aita bere baratzean zen, bere lilun urtaldia egunik numbait; ikertzen zihuen sagar ondoak eta mahatzak. Ikusi zielarik bidean yiten bere semea arras ezerdiz eta errautsez beltxea, zango herrestaca, doidoia sinetzi zion. Galdegin zion bere buriari kaztigatuko zion ala barkatuco.

Ozkenian, nigarra begietan, bestoak zabaldu zaztan eta haren lephora joanez eman zakon jot gozo bat

7 — Gero yararazi zuen bere semea deitu zitzin etchetik eta aüzoak; nahidut maitatu lehen bezala haur gaichoa erran zioten bildu zireneco.

Aski kastigatua izan da nehork orai ez dezola erran gaizki bihirik. Zaurte horren ikustera ekarhe kozue zalu camisola pollit bat, ezarakosie eraztun bat eriari, eta oski berri batzu hoinetan; hartzen ahalko tuzu oillar, ahate, eta ehar aratché hillzeko luden bat edanen duque, yanen elgarrekin eta ehaï handi bat eguinen

8 — Ichiek nagusiak errana egiten zuten eta mahian eman taxaïla handi bat. Eenore berean seme saharena ezulzen zen ehizitik bere ehahurrekin Zer da bada azanz haü? oihu egiten du zuri eginez,

uste dut kantuz ari zuzten hemen ; ez da gozegi
sar nadin erodu zuria ene aita

9 — Ez ene semea ez niz hala ihardesi zion
zaharrak, hori egiten batut bozkalenzaiz bethia
nizalacotz kantatzen dugu eta dohasu gira ezin
badugu zer. Nahi baduk ala ez, behauk kantatu
hic ereta bozkalenziatu gurekin, zendako hire
anaïa hila zena berriz bizitara duk, yaio baliz
bezala ; altzo galdia zuin, egun horra nunden
iragilik.

Traduction de M. Etcheverry.

L'instituteur de Baïgorry
Bombet

Commune des Aldudes.

Canton de St.-Etienne-de-Baïgorry.

1317. BNW-1

Haur prodiga.

Guiçon batec ez cituen bi seme baicic. Gastenac erraiten dio bere aitari: « Ordu da niauren nausi içan nadin eta dirua içan deçatan. Yuan behar niz eta herriac ikhusi behar ditut. Parti citçu çure ontasunac, eta emadaçu behar dutana. — Bai, ene semea, erraiten du aitac; nahi ducan beçala. Gaichto bat hiz eta punitua içanen hiz. » Guero tiranta bat idekitcen çuelarik, partitu çuen bere ontasuna eta eguin çuen bi parté berdinac.

Gembait egunen buruan, séme gaichtoa yuan cen herritic, fierra eguinez, eta nehori adio erran gabe. Courritu cituen hainitz landa, oyhan, hur erran gabe. Courritu cituen hainitz landa, oyhan, hur handiac eta yuan cen hiri handi batera, non despendiatu baitçuen bere diruru gucia. Gombait hilabeteren buruan, saldu behar içan cituen bere bestimentac andré çahar bati eta eman behar içan cen mutil: igorri çuten alhorrétarat çaintceco astoac eta idiac.

Arduan, arras malhurus cen. Ez cuen guehiago oheric lo eguiteco gauaz, ez iduric berotceco.

holz eguiten cenean. Batçuetan hain gose handia çuen gogotic yanen baitcituen aça osto eta fruitu usteldu hec çoiniac cherricc yaten baituste ; bainan nehorec ez çion emaiten deusic.

Aparatz batez : trijpa hutsic, utci cen erorceraz alki ttipi baten gainerat, behatcen çuelaric leyhotic, choriac airian ebabiltcen circlaric arinki. Ikhusi ican çuen aguertcen cerucan ilargui eta icarrac, eta erraiten du nigarretan : « Hantchet, ene aitaren etchea mutiles bethea da coinec baitute oguia ekarno, arroltceac eta gasna, nahi duten becembat. Dembora horretan, ni, goseac, hiltcen ari niz, hemen. »

« Eh bien, yeikico niz, yoanen niz ene aitaren harrapatcerat eta erranen diot : Bekhatu bat eguin nuen, cutaric urrundu nahi ican nuencan. Aitas hobenduen ican nintçan eta behar niçu punitu, baitakit arras ontsa. Ez neçaçula guehiago deitha cure semea ; traita necacu cure sehien asquena becala hobenduen nintçan bainan penatcen nintçan cu ganic urruen. »

Aita bere baratcean cen, finitcen cuelaric beri loren arrosatcea ; bisitatcen cituen bagar ondoac eta mahatsac. Noiz eta ere ikhusten baitçuen yiten bidearen gainean bere semea dena iserdiz eta herrautrez bethea, horrestatcen çuelaric zangoa, doidoya sinhesi çuen. Galdeguin cuen bere burutari, heia behar oté cuen punitu ebo barkhatu behar oté cion... Askenean, nigarrac beguietan cituelaric, besoac hedatu çaskon, haren lepora botatcen celaric pote handi bat eman cion. »

Guero yarraraci cuen bere semea ; deitu cituen bere yendeac eta hauçoak. « Lehen becala maitatu nahi dut haur gaichoa, erraiten diote, elgarrekin yuntatu ciren beçan sarri. Aski punitua ican da ; nehorec orai ez deçon eguin erreprochuric. Çatozte haren ikhustera ; ekar çoçue filé camissola pollit bat, emoçué erastun bat erian eta sapeta berri batçu sangoetan. Hartcen ahal dituçué oilharrac, ahateac, eta ekar catçue arateko bat hiltceco on dena. Edaren eta yanen dugu elgarrekin eta eguinen besta handi bat. »

Mutilec obeditu cuten beren nausiari eta eman tafaila eder bat mahiaren gainean. Mzemento bercan, semeric çaharrena heldu cen ihicitic bere sacurrekin : « Bai da beraz açantz hori ? oihu eguin çuen yuramentu eguinez. Heste dut cantatzen

dutcuela hemen ; ez da sobera fite guibelerat yin nadin. Erotu cirea, ene aita ?."

Ez, ez, nuc hala, ene semea, erresponditcen du çaharrac. Hori eguin badut, ceren placerrez bethea bainitz. Cantatcen duguc eta hourous guira, ceren baitugun arraçoina. Nahi edo ez badiuc, cantatu beharco duc hic ere, eta alegueratu beharco duc gurekin, ceren hire aneya hiltcena bicira berriz yin baitas. Sorthu berria bezala duc : atço galdua cen eguin horra harrapatua."

---

u se prononce ou
s _____ ch
ch _____ tch dans le corps d'un mot.
z _____ s
q est remplacé par k.
Il n'y a pas de gn ni de ill.
c prend une cédille devant a, o, u.

L'instituteur,

J. D. Coudure

Commune d'Anhaux

1318. BNW 1

Canton de

St Etienne de Baïgorry

Flaur prodigua

Batec guizon ez zitin baizic bi seme. Gaz lenac erran zaron bere aitari : da ordu nadin izan neure buriaren nausi eta dezatan izan dihurru. Behar dut ahala izan yuaiteco eta ikhusi lekhu. Parti zazu zure ontasuna eta emadazu eni lokatsen zautana. Ba ene semia erranzin aitac : bezala dukan nahico. Hiz bat gaitcho eta hiz ezain punitia.» Guero, idiki bat tirenta, zin partitu bere ontasuna eta hartaz eguinzitin bi phartе igualac.

Lembait egunen burian Etzarra seme zen guzia hartuic eguinez sirnain eta gabe eran adiezic nehori. Pasatu zitin anhitz landa, oihanac,

ukaitzac, eta heldueen batetara handi hurri, gaitan baitzin gastatu guzia bere diruac. Burian zembait hilaiteen zilin behaizan saldu bere phildac bali izahar emazte eta bera accedatu mutiletaco: ezuten igaro alhorretarat han zaintzera astuen eta idien.

Ordian zen izan bicki maluros. Ezzin ukhan gueniago eherie eguiteco le ganaz, ezeta surie berotcen zielarie éguiten hotz. Bazin balzutan hain handia gose non baitzitin untza yain hec osto aza eta hec fruitu ustel yaten dituzten cheriee bainan nehore ez jacoten emaiten ceus.

Batez ats tripa hutsic zen yani gainian baten hoki so eguinez leihotic chorier ziren hegaldaten arhinki. Guero zilin ikusi aguerten cerian ilharquia eta izarrac eta eran zin niganaz: Hauchet etchia eue aitaren da betia sehiz zoinek baitute oguia eta arnua, arnoriac eta gasna, bezembat dutin nahi. Orte huntan ni arriniz hiltcen gosiac hiemen.

Ebien, niz chutituco niz yuain hatcemaitera eue aitaren eta dacot erain: niri eguin bat bekatu ziuda laric izan nahi zu ketatu. Niri izan handia oguen eta behar nuzu jumitu badakit untsa. Ez nizazula deitha gueniago zure semia, trata nezazu bezala azkena zure sehietarie. Niz izan oguendun bainan niri sofritzen utzun zuregatik.

Alta zagon bere baratcian akhabaton ihiztatcen bere lilien, zitin bisitatcen sagar onduac eta mahatsac. Zilarie ikhusi helduz bidian bere semia dena

estalia izerdiz eta erhautzez herestan zangua zin
ahalizan doidoya sinhetsi; zen pensaketa egon hea
behar cinez puniturik edo zakonez barkhatuco. Azkenian
nigarrac beguitan zazkon hedatu besuac eta yauziz
haren lephora zacon emun bat handi pot.

Guero zin arazi yar bere semia; zeitin
deithatu here yendiac eta auzuac: « Dut nahi
maithatu bezala lehen, gaicho haurra, zen eran zi-
reneco bildu. Da izan aski punitia nehorc orai
ez dezakon eguin batere erreprotehurric, Zaurte ikus-
tera ekharracozie bat poillit pallo, ezarraz cotzie bat
erhaztun erhian eta zapela beriac zangotan. Euzie
ahal ere harteen oillarrac, ahatiac eta ekhartcen
bat, aretche hun dena hiltcecco: dugu eoain yain
elgarrekin eta eguinen bat handi festa.

Mutilec obeditu zute beren nausia eta ezarri
bat edena tafaila gainian mahayaren. Berian
memento seme guchiena heldugen ihizitic bere
chakurrekin: « Cer da aren hau azantz? oihu
eguin zin madarizioneka. Dut uste ari zieztela
khantuz emen: ez da gaiche nadin itzul. Zira
erhotu ene aita? »

Ez ene semia, nic ez hala, erresponditu za-
kon chaharrac. Badut eguiten hiri zeren bainiz
bethia bozkarioz. Guituk khantugari eta guituk uros
izic badugu ceren. Izandezakan maki do ez, due
beharko khantatu hic ere eta alegueratu guekin.
ceren hire anaye zena hila due itzuli mundura.
Bezala balitz hetan sortatic: atzo zian gal-
dia, egun horra hatzemana. »

J. Mouillaire

Ascarat, le 15 Décembre 1894.

Canton de Baïgorry.

1319.
BNU

Haur gastoa.

I. Guizon batek ez situen bi seme baitzik. Gastenak erraiten dako bere aitari: « Dembora baluke izan nadin neure bizitzaren eta diru puchka baten yabe. Bekar nuke absalaúkan bastetzen ikústeko. Partaya sasú súbain ren ontaxuna, eta emadazú nik bekar dúdana. — Bai, ene semea, erresponditsen dú aitak; hik nahi dúkan bezala. Gaichtúa hitz eta promitia izanen hitz. »

Guero tiranta bat idokisian, partayatú zien bere ontaxuna eta bi partetan esarri situen.

II. Sombait egunen buruan, seme gaichto hura yuan zen bere bizitik fier fierra, eta adirik nehori eraun gabe. Passatú zituen baimitz alor, obain, eta eneska eta yintzen bini bandi batera, non gastatú baizitúen bere diru guziak. Combait ilhabetzen buruan betarte izarkor jaldú bere arropak emasteka, chahar bati eta bera mutil yarri etché batian: Igorri ciuten landetara asbúen eta idien saincera.

III. Ordian, isan zen bisiki malhúros. Ez zien es oberik arrabsetan lo eguitekо, es eta ere suriek bero tsekо hotz eguiten zuelarik. Batzien sombait aldiz bain apetitú handia non yanen baitzúen oberik yaten dituzten aza osto eta fruita ujtel borietarik; bainan nehorkek etzakoten deusere emaiten.

IV. Arratz batez, estomaka hútsa, hútzi zuen bere buruan erortzera alki bat gainera, behoitik chori batzúri tozagolarik. Guero ikúsi zituen aguertzen

çeruan illsangia eta izarrak, nigarrez hasten da miatzen
duelarik: Hamcha, ene aitaren etchea betea da mutilez
non baitute nahi duten bezembat ogi eta arno, arnolze eta
gatna. Dembora beroan, ni hiltzen nu gosiak hemen.
V.a Eb. bizy yetkiko nitz, yuanen nitz aitaren hazkapatura
eta ernanen dakot: eguin nuen bekatu bat, ene kitatuz.
Kulpa handi nuen eta behar ko nuzu jasnitu, bada-
kit arratz outsa. Ez nezazula gueniago deita çure
semea, trata nezazu zure artzen mutila banindu çu
bezala. Hobendun nindüzün, bainan ençatzen zutarik
hurrun.»

VI. Aita bere lilien arnotzatzen finitzen arizen bere
barabreau: bisitatzen zituen sagarrak eta ûdariak.
Kusi Zielarik bere semea heldu zela bidian
ernautsez eta ikendira finditua, zangnak herrestan
ez zuen sinesten abal. Eguiten zuen bere burnarekin
beharoté zuen jasnitü ala barkatu... Bufin, nigarra
beguitan betarrkatu çuen eta eman zakon jost
handi bat.

VII. Gueno yaraabzi zuen bere semea; ekaraabzi
bere ebchekuak eta hauzuak: « Nahi dut maitatu
laben bezala, gaicho hauna, ençaiten dü bilkura
eguin ondoan. Izan da aski jasnitia; orai nehork
ene ez zakozela errepruchurik eguin. Zatozte ikustera,
ekarkozü bereala jalto jollit bat, ezarkozü
eskün bat ekian eta zapeta berriak zangotan. Hartzen
abal tuzü ollaoak, abadiak eta igortzen abal duzü
abachá bat on dena hiltzeko; yauen eta edanen dugu
elgarrekin eta egunen dugu besta handi bat.»

VIII. Mütilek obeditü zuten beren naüsia eta ezarri
züben tafaila eder bat mahiaren gainean. Dembora
berean, semé getiena itzulzen da ibiziak bere
chakurrekin: « Zer da azantz hau; nitu eguiten
dü maldiciak eguiten duelarik. Hurbé dut

Kantatzen dauziela hemen ; esta Goicei yin nahi nindaben
Hehotu ziren, ene aita ? »

IX. Ez, ene semea, ennik ehotu, erretsonditzen dü
zabaltzak. Hori eguiten badüt, plazerrez betiä
laüntz. Kantatzen dügü eta hüruts Guira, zeren
baitügü motiboa. Nahi badük eta ez badük,
behartzen dük kantatü eta libertitü güretzat. Zeren
hiri anaia hiltzean, pitü baita. Sortü balitz
bezala dük : atzo galdia zutan eginn hurra
hanaspatia. »

Larroque
instituteur
à Ascain

Traduit en collaboration avec Mr. Larratapie,
propriétaire à Arearat.

L'Instituteur,

Larroque

1320. BNW.2

Canton de St-Etienne-de-Baïgorry

Commune de Banca.

Haour prodigoua.

1 Guisson batèc bassitouén bi thémé. Gasténac érraïtén dio aïtari: « Démbora da yar nadün éné bourouarén nagouchkii éta issän déssadän dihourou. Youän béhar, dout bastèr icouchhtéra. Farti bassou souré, ountachhounac, éta émadassou éné farteá. Ba, éné thémea ihardeshtén dio aïtac; nahi doucän béssala, Gachto bat his éta issanén his gastigatoua. » Idiquitsén dou tiranta bat fartitsén tou ountachounac bi fartetän bardün.

2-Sombaït égounén bourouän, thémé gachto houra youaïtén da hérritic béré bourouas hartoua battéré adioric erräm gabé néhori. Pachatsén dou haümbersé alor, oïhän hour

éta hèlsén Da hiri haoundi batétara, noun. - gashtatou baïtsitouén béré Dihourou goussiac. Sombaït hilabétéén bourouän, obligatoua issän sén béré pouchquén chaalséra émasté sahar bati éta chéhi yarséra : igorri soutén pénséra achtouén éta idién säïn.

3- Ordouän bissiki malourosh issän sén. Ç' souén offéric gaouas lo éguitéco, ès chouric hotsétäin bérotséco. Häinbèrsétaraïno sén gochéa noun yanén baitsitouéri chériec yatén sioustén assa osphtoac éta frouïtou oushtéldouac; baïnän néhoc éshacön yéouch émaïtén

4- Orratsh battés tripa houtchic, oustén dou béré bouroua alqui battén gaïnéra icouchtén touélaric léyhotic chöriac äïréän arüngui sabilsala. Éta icouchtén tou aguersén séroïän ilhargüia éta issarrac, éta éguitén dou nicgarrés- Dagolaric : häin, éné aïtarén étchéa chéhiés bétéa Da doutélaric ogui, arno, arroultsé éta gasnora nahi doutén béssambat. Éta démbora béréän, ni gochéac hilsén ari naou.

5- Béras yéïkico nis, youaïn nis aïtarén atsémaïtéra éta erraïn diot : bécatou bat éguïn dout sou ousteän. houtch haoundia éguïn nouén, éta béhar noustou gastégatou badaquit ouncha ès néssatsoula guéhiago souré shéméa déïta, trata néssatsou souré asquén chéhia béssala. Hobéndoun nüïnssän éta flacatsén ari nüïnssän

soutaric ouvroun.
6- Aïta houra béré bahatséän sén lili houvstatsén
ari ; béguichtatsén sitouélaric shahar ondoac
éta mahatchac. croïs éta éré icouchtén —
baïtou béré shéméa isserdis éta hérhaoutchés
échtalia, sango bat hérréchtän, éssün —
chünhétchis égön sén. Galdès sagön gastigatou
béhar souén ala barcatou béhar siön.....
Baïnän béguiac micgarriès béttéric, sabalsén
diosca béchoac, éta lépotic botouric émaïtén
dio mouchou bat
7- Guéro yar arastén dou béré shéméa ;
oïou éguitén dou béré yénder éta aoussoèr :
« Maïtatou nahi dout léhén béssala, haour
maïtéa, erraïtén dioté démac élgarrétarat
bildou Dirénéän : Achqui gastigatoua
issän da : béras néhoc ès déssossouéla
gaïshiric erran saourté icoustéra ; écarrossoué
choïnéco pollit bat, éssarrossoué érastoun
bat ériän éta sapéta bérriac sangoétän.
Harsén ahalco toussoué oïlar, ahaté, éta
éshar ahatché houn bat hilséco. Edän
béhar dougou, yaïn dougou élgarrégueun
éta bésta bat haoundia éguinén.
8- Chéhiéc éguitén douté naouchiac —
manatouac éta éssarsén tafaïla bat édérra
mahaïnéän. Démbora béréän, shémé
saharréna héldou da ihisitic —
chacourrékïn : a cèrda arrabocht hori ?
Oïhou éguitén dou shacré haoundi

batékün ousté dout Cäntous ari Tiéstén
hémén ; ès Da goüségui yéün nadün.
Érhotou Siréa, éné aïta ? ».
9- Ès, éné théméa, ès nis hala, —
ihardétchi dio taharrac. Hori
éguitén dout Sérén nitsän botcarios
bétéa. Cäntatsén dougou éta ourosh
guira badougou sertas naki badouc
éta ès, béhar douc hic éré Cantatou
éta béhar douc gourékün alégératou
hiré anaïa hilo pistou douc.
Shortou balitz bétsala douc ; Atso
galdoua Liän éta égoun hatsémana.

C'Bendoc mit:
a Banca —

Note : toutes les lettres h sont aspirées.

Commune de Bidarray

Canton de Baïgorri

1321. BNW 2

Haur prodigua

1 _ Gizon batek ez zituen bi seme baizik. Gazteenak erran zion aitari: « Ordu da izan nadien nere buriaren nausi eta nere diruaren jabe. Johan behar niz hurrun ibiltesteko eskualde berriak. Zathi zazu zure ontasuna eta eman zaazut niri lokabzen zaana. _ Bai, ene semea, erran zion aitak, nahi dukan bezala. Haur gachto bat hiz, eta gachto hizan bezala izanen haiz gaztigatua. » Gero tirekatabat idoki eta, zathitu zuen bere ontasuna, egiten zituelarik bi pharte berdinak.

2 _ Handik lachter, seme gachtoa joan zen herrilik fierrarena egitez, nehori adiorik erran gabe. Iragan zituen larre, oihan eta ithaitz haimitz, eta heldu zen hiri handi batetarat, non chahutu baitzuen bere diru guzia. Zonbait hilabeteren buruan, behartu zitzaion saldu bere phildak ermarte zahar bati eta bera eman bertzen menera, mutil bezala: Igorri zuten larrerat aste eta idi zaizi.

3 _ Gerozlik, joan zuen bizia osoki dohakabe. Ez zuen gehio oherik jasan lo egiteko ez eta ere durik berotzeko hotz aizelarik. Zonbait organaz

Sohia bethia dago sehiz zoinek bailute nasaiki ogi eta arno, arroltzu eta gasna. Anharteka, ni hemen nago gosiak hiltzen.

5_ Jaitsiko naiz, joanen naiz aitari buruz eta erranen diot: « Egin nuen bekhatu zu ganik hurrun joaitean. Hoben handiak nituen, badakit ontsa, gaztigatu behar nuzu. Ez nezazula gehio izenda zure semea, trata nezazu zure azken sehia bezala. Hoben dun izan nitzen eta zu ganik hurrun deus onik ez nuen, eihaztron ari nintzen »

6_ Bere baratzian zen aita, loen hurtabzen ari zena eta denboria berean sobal emaiten zuena sagar ondo eta mahatsari. Ikhusi zuenean helbu zela bere semea izerdiz hurtua, erhautsez dena estalia, zangoa therestan, ezin sinhets zezaken. Gudukan zen heia behar zuen gaztigatu edo barkhatu behar zaion..... Azkenekoz, bihotza zabaldu zitzaion, eta begiak migarrez bustirik hedatu zituen bi besoak, eta besarkatu zuen semea emaiten zadarik mutu gozo bat.

7_ Gero jarraraxi zuen: oihu egin zuen bere gande eta auzuei. Bilduzinenean erran zioten: « Maithatu nahi dut haur gaichoa. Aski gaztigatua izan da. Hemen goiti nehork ez dezakeke egin mehatchu bat. Jin zaiterte ikhustera: ekhar zahozi soineko frollet bat, ezar zahotzi edhian erhaxtun bat eta honetan zapata berriak. Hanturen ahalko ditutzi oilar eta ahate, ekhartzen ahalko duzi aetohe bat hiltzeko ondena. Edan dezagun, jan dezagun, dezagun balsan denek egun hesta handi bat. »

8_ Sehiek egin zuten naudiak manhatia eta ezarri mahaian tafaila eder ohuni bat. Ordu berian, seme dehiena helbu zen ihizetik zakhurreki. Oihuz emaiten da eta dio, bakezko dolarik: « Zer da hardabots handi hori? Ene ustez khantuz ari zaizte hemen. Ez da goizegi itzuli bainiz etcherat. Aita zoratu zireia? »

9_ « Ez, Semea, eman zuen erreposta aita zaharrak, ez nuk zoratua. Beita hau manhatu diat zuen alegrentziaz bethia naizen. Khantuz ari gaituk eta bozkariotan gituk ezti arrazoi-

nak baditiagu. Nahi ala ez hik ere hhantalu behar duk, alegeratu behar hiz gurekin, ezin hire arraia hila zuian eta bizirat itzu-lia duk. Beriz sorthu baliz bezala duk: atzo oraino galdua zuian, hora eguin hatchemana gudartean

Louis Frénée Roquebert

Instituteur à Bidarray

Observations

1 La Commune de Bidarray est bas-navarraise. Situé hors confins delas Basse-Navarre, elle confine avec Souhoztoa qui appartient au Labourd. Elle a aussi plus de relation d'affaires avec Espelette, Ascaine etc... qui sont au Labourd, qu'avec la autre Commune de la Basse Navarre. Aussi le langage s'en ressent-il.

2 ll se prononce comme le ill mouillé français

3 z ou tz correspond à la lettre s française et doit se prononcer de même

4 le s. Le son de cette lettre se rapproche que son de la lettre j en français. Mais il n'est pas si doux. Coulé en demeurant sifflant ce son doit être, si l'on peut s'exprimer ainsi, plus épais

5 le j se prononce au Labourd en appuyant la langue sur le palais et l'en retirant brusquement. Ce qui donne le i bon du d adouci.

6 le k se prononce comme le c français

7 Au Labourd et en Basse-Navarre le son u n'existe pas. On prononce ou et l'on écrit u — in se prononce ine et on prononce

1322.

Commune d'Iroulégguy.

Canton de Baïgorry.

Hamar emplégatzailia.

1. Guiçon batec etzituen bi seme bécic. Gaztenac erraiten daco bere aïtari: « Ordu du içan nadin nibaïn naguski eta utkhan deçadan sosa. Bekar da yuan akal nadin eta ikhusi déçadan bazter. Çathi çaçu çure buntaduna eta emadaçu nic utkhan hetan bekar dutana. — Ba, ene semia, erraiten du aïtac; nahico dukan beçala. Gaichto bat hiz eta içanen hiz gaztigatia. » Guero idekitzen çuelaric tiranta bat, çathitu cien bere buntaduna eta eguin citien bi çathi berdinac.

2. Egun gutiren burian, seme gaichtua yuan cen berritic eguiten cielaric bapua eta erran gabe adio nebori. Curritu citien banitz larre, oïhanac, bur handiac eta hetan cen hiri bandi batera çoïntan emplegatu baïtzuen bere diru gucia. Embaït hilabeteren buruan bekar utkhan citien saldu bere pbildac emazte çahar bati, eta sarthu muthil: Igorri çuten alhorretarat astuen eta idien çaintzerat.

3. Ordian içantzen arras maluros. Ez cien içan guehiago oherie lo eguiteco gaüaz, ez eta ere Jurie berotzeco hotz cenian. Cembaït aldiz haïn cien gose handia, nun yaïn baïtzitien aça osto eta fruitu usteldnac çoïnac yaten baïtuzte ourdiec; baïnan nehoc etzacon Deüs emaiten.

4. Uts batez, tripa hutsa, uzten da erortzera cicelu baten gaïnera, soïten cielarie leïhotic chorier çoïnac aïrian baïtzabiltzan ahinki. Guero ikhusten ditu aguertzen cerian ilbarguia eta içarrac eta dio nigarrez: Hantchet ene aïtaren etchia bethia d muthilez ceïnec baïtute oguia eta anoa, arrultziac eta gasna, nahi duten becembat. Bembora hortan, ni, gosiac hiltzen nu hemen.

5 — « Beraz, yeïkitto niz, yuaïn niz harrapatzerat ene aïtaïn eta erraïn dacot: Eguin nien bethatu bat, çu kitatu nahi ukhan cintutalaric. Hoben handia ukhan nien, eta behar nuçu punitu, badakit untsa. Ez neçaçula deït guehiago çure semia, trata neçaçu çure muthiletari azkena beçala. Içan nintzan hoben dun, baïnan piruntzen ari nintzan çutaric urrun.

6. — Alita bere bahatzian tzen, bere lilien arrosatzen finitzen: bisitatzen citien Jaun ondoac eta mahatsac. Ikhusi cielaric yiten bidiaïn gaïnian bere semia dena estalia icerdiz eta herraütsez, çangna herrestan, doï doïa sinhetsi ahal ukhan çuen hura cela. Gabatzen du bere baïthan behar cienez punitu ala behar çacon barkhatu. Azkenian, nigarrac beguitan, hedatzen dazko bere besoac, eta batatzen delaric haren lephora emaiten daco pot handi bat.

7 — Guero yar arazten du bere semia; deïthatzen tu bere yendiac eta aïçnac: « Nahi dut maïthatu lehen beçala, gaïcho haïn hai, erraïten déé tüldu cireneco. Içan da aski punitia: nehorc oraï ez deçacola éguin erreprotchuric. Çaürte ikhustera; ekhar akocie berheala camisola pollit bat, eçar akocie erhaztun bat ichian eta çapeta berriac çangotan. Hartuco ahal tucie ere villarac, ahatiac eta ekharrico ahatche bat hiltzeco hun dena. Edaïn dugu, yaïn elgarrekin eta einen besta handi bat.

8.— Muthilec obeditu çuten beren nagusiari eta eçarri çuten tafaïla eder bat mahiaren gaïnian. Memento berian, semeric çaharrena itzultzen cen ihicitic bere chakhurretkin: « Cer da beraz açantz hori? oihu équiten du juramentuz. Ilste dut Khantuz arri ciezten hemen; ez da göitche itzul nadin. Eho cirea, ene aïta? »

9.— « Ez, ene semia, ez nuc hala, ihardesten du çaharrac. Équiten badut hori, duc placerrez bethia niçalacotz. Khantuz ari guituc eta uros guituc, écic badiagu certaz. Nahi uthan diçakan ala ez, bechartto duc hic ere Khantatu eta alegueratu guretkin, ceren hire anaya hila cena itzuli baïta bicira. Duc sorthu balitz beçala: atzo gaüdia çukan, egun horrar berriz harrapatia ». »

Estéot Dominique

Commune de Lasse.

1323.
Bnw.1

Canton de Baïgorry.

Haur prodigua.

1. Guiçon batec etcitien bi seme baïcic. Gaztenac erraiten daco bere aïtari : « Ordu dut içan nadin ene buriaren nausi eta içan deçadan dihuru. Behar dut lehu ikhusi eta yuan abal içan nadin. Parti çaçu çure ontasuna, eta emaneçaçu eni tocatcen çana. — Ba, ene semia, aitac erraiten daco ; nahucan beçala. Gaichto bat hiz eta punitia içanen hiz. » Guero idoquitcen cilaric tiela bat, partitu cin bere ontasuna eta eguin citin bi parte berdinac.

2. Dembora gutin onduan, semegachtua yuan cen herritic buria harroric, eta nehori-

adiorik erran gabe. Pasatu citin landa handiz oihanac, hur handiac, eta yin cen hiri handi batetara cointan despendiatu baitcin bere sos gucia. Conbait hilabeteren burian saldu bchartu içan citzazcon bere-phildac emazte çahar bati eta soldatan yarri muthil-icaiteco: igorri çuten alhorretat aotuen eta idien caintzeco.

3. Ordian, arras maluros içan cen. Etcin ican guehiago oberic gauaz lo eiteco, ez onic berotceco hotz-eiten cilaïc. Batçutan hain gose handia cin nun yaen baitzitin untoa cherriec yaten diuzten aça osto eta fruitu osteldu hec; bainan nehoc etcacon deusere emaiten.

4. Ilhu naar batez, trinpa hutsic, utci cin bere buria cortea alKhi baten gainera, behatcen cilaric — leihotic chori batçu hegaldatcen cirenac ahinzki. Guero ikhusi citin aguertcen cerian ilhargui a eta içarrac, eta erraiten du nigarretan: bantche, ene aitaren etchia muthilez bethia da, coinec baitute ogui eta ano, arrultce eta gaona, nahuten becambat.

Dembora berian, ni, gosiac biltcen nu bemen.

5. «Beraz, yeitkico niz, yuanen niz ene aitaren harrapatcera eta erranen dacot: eguin nin bekhatu bat, nahi ukhan cintudanian guitatu.

Oguen bandia ukhan nin, eta behar niçu punitu, badaquit untoa. Ez neçaçula guehiago çure seme-deitha, trata neçacu çure azken muthila becala.

Oguendun içan nintçan, bainan peritcen nintçan citaric urrun.»

6. Aita bere baratcian cen bilien-ibistatciaren finitcen, sabarren eta mahatsen ikhoton.

Noiz eta ere ikhusi baïtcin bidian heldu bere semia dena izerdiz eta erhautsez estalia, zangua terrestan, — doidoya sinhetsi cin. Bere buriarekin cin cin punitu behar cin ala barkhatu behar zacon .... Aztkenian, nigarrac beguietan, çabaldu zazcon besoac, eta lephora yauzi cin eta pot handi bat eman zacon.

7. Guero yarraraci cin bere semia; deithu citcin bere yendiac eta auzoac: « Nahi dut maithatu lehen beçala, haur gaichua, erran ceen bildu ciren beçain laster. Içan da aski punitia; nahorc eztecacola orai gaizkibat erran. Yin cizte ikhustera, ekharracocie fite patto pollit bat, ecarracocie erhaztun bat erhian eta zapata berriac zangotan. Hartcen ahal tucie ere oillarac, ahatiac eta ekharri aetche bat hiltceco huna; edanen dugu, yanen elgarrekin eta besta handi bat einen »

8. Muthilec obeditu çuten beren nausiari eta ecarri çuten tafaila eder bat mahiaren gainian. Memento berian, semec gueihiena yiten da ihizitic bere shakhurrekin: « Cer da ba azantz hori? dio yuramenduca. Uste dut kantuz ari cizten hemen; ezta sobera sarri yin nadin. Erhotia cirea, ene aita? »

9. « Ez, ene semia, ez nuc hala, erresponditu cin shaharrac. Hori eiten badut, bozcarioz bethia — nicalacotz duc. Kantu eguiten diagu eta uros guituc, eccin badiaü untsa certaz. Nahi içan decakan edo ez, behar co duc ic ere kantu eguin eta bozcariotan sar hadin gurekin, ceren eta hire anaia hila cena itçuli baita bizirat. Sortcetic heldu balitz beçala duc: atzo galdia çuetan, egun horra nun den hatcemana. »

R. Juihillalto, Inst=.

Nota. — Dans la lecture du basque toutes les lettres se prononcent, excepté dans : gui gue
La lettre u se lit ou ;
— ig- c a les mêmes applications qu'en français.

Commune d'Osses

1324
BNW 1

Canton de Baigorry

Haur prodigoa,

Gizon batec ez zituen bi seme baizic.
Gaztenac erran zuen aitari: « Ordu da
izan nadin ene buruaren nausi eta ukhan
dezadan diria. Bazter ikhusi behaut
eta hortaco behaut ahala. Zati zazu
zure ontarsuna eta eman daazu heldu
zatana. Ba, ene semea, dio aitac; nahi
dukan bezela. Gaichto bat hiz eta izanen
hiz gaztigatua. Gero idekitzen duelaric
ontzi bat, zatitu zuen bere ontarsuna

eta egin zuen bi zati berdinac.

2. Handic laster, seme gaichtoa gaiten da herritic eiten zuelaric frango espantu eta nehori adioric erran gabe. Iragan zuen anhitz larre, oihanac, urhaitzac eta gin zen hiri handi batetara non chahatu baizuen bere diru guzia. Zembait hilabeten buruan saldu behar ukan zituen bere phildac atso bati eta muthil yarri. Igorri zuten landetarat asto eta idi zain.

3 Oridian anhitz urrikari zen. Ez zuen gehiago oferic lo eiteco gabaz ez eta ere surie berotzeco hotz zelaric. Zembait aldiz hain gose zuen yanen baitzuen urdec yaten duten aza hosto eta fruta usteldu helaric bainan nehorc deus ez zacoten emaiten.

4. Ats batez, tripa hutsa, utzi zuen bere burua erortzera alkhi baten gainera so zagolaric chorier arinki airian zoazalaric.

Gero ikhusi zuen agertzen zeruan ilhargia eta izarrac eta nigarrez erraiten du bere buruan:

Han, ene aitaren etchia, bethia da muthilez zoinc

baitute ogi eta arno arrolbziac eta gasna nahi duten
bezembat. Dembora berian ni hemen hiltzen niz gosez.
5. Beraz yeikiko niz ganen niz aitaren
alzemaitea eta erranen dakot: Egin nuen
bekhatu bat utzi nahi ukhan Jintudanian.
Ukhan nien ogen handia eta gaztigatu behar nuzu
badakit onsa. Ez nezazula deit Jure Semea
gehiago, bata nezazu Jure azken mukila bezela.
Egendun ninzan, bainan Jutaric urhun
ahitua nindagon.
6. Aita bere baratzian Jagon, hurbatzen
akaibatzen bere liken. Miatzen Jituen Jagar
ondoac eta mahatsac. Ikhusi Juenean bidian
heldu bere Semea izerdiz eta erhautsez denabetkea
Jango herrestan doidoa Jinhetsi ahal ukhan Juen.
Galdegin Juen bere burnari behar Juenez gaztigatu
ala barkhatu. Azkenean, nigarra begian
hedatzen dazko besoac eta haren lepkora yautziten
Juelaric ematen daco pot gozo bat.
7. Gero yar arazten du bere Semea: oihu egiten
du etchecoer eta aurcer: «Nahi dut maithatu lehen
bezela, haur gaichoa, erraten dee, bildu Jiren

bezein laster. Askii gaztigatua izan da; nehor orai
ez dezacotela erran gaizkiric. Zatozte ikhustera;
ekharracozie maaplus pollit bat, ezarrakozie erhaztun
bat ehiyan eta Zapeta berri batzu Zangoetan.
Hartzen ahalco duzie ere oilarrac, ahatiac, eta
aratche bat hiltzeco on dena: Edanen dugu
yaan elgarrekin eta einen besta handi bat.

8 Sehiec sinhetsi Zuten bere naussia eta ezarri
Zuten tafaila eder bat mahararen gainean.
Betbetan, seme gezena, ihizitic heldu Zen bere
Zakurrekin: a Zer da beraz harraots hori? dio
arneatzen Zuelaric. Uste dut Kantatzen duzien hemen
Ez da goizegi ethor nadin - Ehatu zirea, aita!

9. Ez, semea, ez niz hala errepostu eman Zuen aita
Zaharrac. Hola egiten badut, bozcario bethetic bainiz.
Kantatzen dugu eta uros gira ezen badugu
Zergatic. Nahi ukhan dezakan ala ez beharco
duc Kantatu hic ere eta bozcariatu gurekin
ezen hire anea hila Zena ikhiztu duc. Sorthu
baliz bezela duc: Atzo galdia Zukan eigun
horra atzemana.

Etcheto, instituteur.

au se prononce aou
u " " ou
ai " " aï
ge " " gue
tz " " ce
gi se prononce gui

Commune d'Ospel.

1925
BNW.

Canton de
St. Etienne de Baïgorry

Haïr Kodigoa

1º - Guicon batec elcouen bi séme baïcic. Gastenac erran cion béré aïtari: "Ordu da ican nadin neure nagoussi, éta ican decadan dirou. Béhar dout khomendic youan ahal ican éta baster ikhoussi. Cathi cacou coure ontassouna éta émacout cer ere ükhan béhar baïtout." Baï, éné séméa, dio aïtac, nahi doucan béçala. — Cachto bat hiz, éta gastigatia icanen hiz. Guero cabaltcen douelaric biran-t bat cathilou cian béré ontassouna éta iguin cilian hartaz bi phartébardinac

2º - Handic eguin gouti, séme gachtoa youan cen horitic ferraon eguinez éta erran gabé adio néhori. Trebesatou cian hanitz larre oïhan, uhaïtz, éta yin cen hiri handi batera non despendiatou

baïtouen béré dirou goucia. Cembaït hilabétéren
bourouan béhar oukhan citian saldou béré arropac
émasté cahar bati éta béré bouroua arkhitatou
mouthil icatéco: igorri couten alhorrétaral han
astoen éta idien caïntéco.

3º Ordouan ican con arras dohacabe
Etcouén guéhiago shantcéric gaüas le équiléco
ez éta souric bérotcéco holz équiten couélaric. —
Bacian batcouétan haïn gossé handia nón
gogotic yanen baïtouen assa osto eta fruitou
oustel cerric yaten ditoustonétaric; baïnan
néhorc etcacon émaïten déoussic.

4º — Gaü batez tripa hutsa, outzi cian bosé
bouroua érortcéra yar alkhi baton gaünéra —
béhatcon couélaric leihotic ahintki hégaldatcon
cion chorier. Guéro ikhousi citian aguertcen
cérauan ilhargui eta icarrac, eta erran couén
béré bouroari nigarrez. Han éné aïtaren etchéa
béthéa da mouthilez coïnec baïtuté ogui eta
ardo arraïtce eta gazna nahouten bécaïn bat.
Dembora béréan ni gossès hiltcen niz hémen!

5º - Eh bién! alchatuco niz, yoanen niz
aïtaren édiéïtéra eta erranen dacot: Eguin —
nian békhatu bat nahi ican cintudanian
guilatou. Hoben handia ican nian eta
béhar naïcou gastigatou badakit horiongui.
Ez nécacula deitha guéhiago couré semea
ékhar nécacou couré cerbitchari ménossna
bécala. Hobendoüen nintcan, baïnan hiratcon
nintcan couré ganic hourroüen.

6.e - Aïta béré baratcian con béré boron
hourstatcia acabatcen couéla, biyitatcen
citaucn sagartciac éta mahatxac. Noïz eta
éré ikhoussi baïtaucn bidéaren gaïncan
heldou céla béré sémea dóna icordis éta
erhaïtsès estalia, isterra herrestaca doïdoïya
sinhetsi ahal ican couon. Galdéguin couon
béré bourouari béhar cuénez gastigatu ala
barKhatou. AzKénean, nigurrac béguiétan
hédatou cascon bessoac, eta béré bourua
botatcen couélaric haren léphora éman cacon
mousou handi bat.

7.e - Guéro yar araci cuen béré sémea
doïthatou citian béré yondéac éta aïtcouac?
" Nahi dout maïthatou léhen bécala, haïn
" gaïchoa, erran céren bildiac ican ciren
" bécaïn baster. Aski gastigatia ican da.
" Néhorc ez téécacola éguin orai erréprotchu bat
" éré. Catoste iKhoustéra. EKharrocoue filé
" bestiment proïllit bat, écarrocoué éhastiu bat
" éhian éta capéta berriac oïnétan. Martcon
" ahal ditouskétcoué éré aïllar ahatiac éta
" Khartcen hilcco hor don aretché bat:
" Edanen dougou, yanen elgarréKin éta éguinen
" besta handi bat."

8.e Corbitoharicc obéditu cioten béren
nagoussiari éta écarri cuton tafailla éder bat
mahaïnaren gaïnéan. Dombora béréan
séné guéhiéna itcaultcen con ihicitic béré
tchacurréKin. " Cer da béraz acans hoü? öihou

oïhou éguin couen nouramendouretkin.
Ouste doud Khantatcen doucouen hémen
ezda goïzéguï hel nadin. Shoud cireá éné
aïta ?"

9= Ez éné semeá ez nouc hala correspondiou
cian cahouac. Hori éguiten badout doue
boscarioz béthia naïcela. Canthatcen diagou
éta aurous guitue, céren badiagou onguï certaz
éré. Nahi ican déçacan ala ez béharco doue
canthatou hic éré éta alégueratou gouretkin
céren hiré anéa hila cona itcouli baïta
bicitara. Oraï sorthou baliz bécala duc
atco galdia cia, horra égün harrapatia.

Joseph Athalt

Canton

de

Saint-Jean-Pied-de-Port.

Canton de St Jean-Pied-de-Port.

Commune de St Jean-Pied-de-Port.

1326.

Haür prodigua

1— Gizon batec ez zitien bi seme baizic. Gastenac errantzien bere aitari : « Ordu da izan nadien ene buriarey naüsi eta ukhan dezan dihuria, yuan ahal nadien eta baskel ukhus ahal dezatan. Zathi zazu zure huntasuna eta emazu eni ukhan behar duana. — Ba, ene semia, errantzien aitac, hic nahucay bezala. Gachtobat hiz eta izain hiz gaztigatia. » Gero tiranta bat idokitziarekin, zathituzien bere huntasuna eta hartaz egin zitien bi parte berdiñac

2— Egun gutin buruan, seme gachtua yuan zen herritic egitian fierraindaco eta nehori adieric eman gabe. Pasatu zitien hanitz larre, oihan eta hur eta yin zen hiri handibatean, nun gastatu baitzien bere dihuru guzia. Zonbait hilabetez buruan, behar izan zitien saldu bere hatiac emazte zahar bati eta yarri zen : igorri

BIBLIOTHEQUE BORDEAUX

zutey laudetat astuey eta idiey zaintzera.
3.- Ordiay, unta maluros izan zey. Etzien gehio
oheic lo egiteco, ez surie beratzeco hotz egitey
zieniay. Zonbait aldiz gosia hain handi zien
nuy yain baitzitien, urdec yatey dituztey aza
osto eta fruitu usteldu hec; bainay nehoe
etziacozien emaitey deuse
4.- Atsalde batez, sabela hutsic, utzi zien
bere buria erortzera alkhi batey gainera,
sogihiay leihatic choriev, zoin airatzey baitzien
ahinski. Gero ikusi zitien agertzen zeliay
ilhargia eta izarrac eta erray zien bere buriari
nigarrez egitiaretkin: « Hay, ene aitain etchia
nuthilez bethia da, zoinec baitute ogi eta
arno, arnoltze eta gasna nahidiey bezambat.
Dembora beriay ni hemen gosiac hiltzenic
5.- Beraz chutituconuc, yuaiy nuc ene aitaren
hatzemaitera eta erraey diacvat: « Bekatubat
egin niey, zuregainic urrundu nahi izay neniay.
Obey handia ukhay nizin eta behar nuzu
gazligatu badiakizut hori unxa. Enezazula
gehio izenda zure semia. Erata nezazu zure
sehietaric menosena bezala. obenduy izay
nintzay, bainay zure ganic urruy hurtzen
ari nintzay. »
6. Aita bere baratzian zey, bere lilien ihesiatzia
ikhabatzey zicla; bisitatzey zitien zagar ondoan
eta mahaxac. Ikhusi seniay yitey bidiarey

gainian bere semia ützüdiz eta erhaïxez estalia,
zangoa erreskan, doi doya sinheri ahaltzin
galdegin zion bere buriari gazligatu behar zienez
ala barkhatu behar zaconez. Askenian, nigarra
begietan, hedatu zazcon betuac eta harey lephora
bere burua botatzian eman ziacozun pot handi bat
7. Gero yarl aazi zien bere semia; deithu zitien
bere yendiac eta aïzuac: « Nahi dut maitatu, behey
bezala, ene haiur gaichua errandzien bildu
zireneco. Izan duzu aski gazligatia; nehorke
eztezacola egin orai erreprotchuric bakere. Zaurte
huney itkhustera; ekharra kozie fite camisola
pollit bat; ezarra kozie chaztuy bat ohian eta
zapata berriac hoinetan. Hartzey ahal duzie
ere ollarrac, ahatiac eta ekhartzey ahatche bat
hiltzeco huny oena: elgarrekin yanen, edanen
eta besta handibat eginen dugu. »
8. Tchiec obeditu zuten berey nausia eta ezari
tafailla eder bat mahiaian gainian. Tchtant
beriay, seme gehiena itzultzen zoy ihizitic
bere chakhurrekin. « Zer da beraz azantz hori?
oihu egintzien yuramenduka. Iduri zaüt
cantatzen ari zuzkela hemen; etzu goïzegi
itzulnain. Ehotia zirea aita?
9. Ez, ene semia, ez nuc hala, ihardexizien
zaharrac. Haü egintendiat zerey bainiz
boscario bethia. Cantatzendiaü eta nos gitue

ezic badiay Zertaz. Nahi ala ez, hic ere beharcoduk cantatu eta bozcariatu gurekin; Zerey eta hiri anaia, Zoin baitzey hila, phistu beita; doi doia sortubaliz bezala duc; atzo galdia Zucay; eguy horra berriz hatzemana.

Observations

1. Toutes les lettres se prononcent en langue basque
2. U se prononce ou comme en espagnol dans la Bass-Navarre
3. La lettre « g » a le son dur devant toutes les voyelles et ne se prononce jamais « j »
4. La langue basque n'a pas d'accents ; tous les e sont fermés
5. La lettre Z se prononce comme c/s.

Saint-Jean-Pied-de-Port, le 31 décembre 1[illegible]

L'Instituteur,

Espraben

Canton de St.-Jean-Pied-de-Port.

Commune de St.-Jean-Pied-de-Port.

1327. BNF

Haur prodigua.

1— Gizon batec ez zituen bi seme bezic. Gaztenac erran zacon bere aitari: « Ordu da izan nain enu burian nausi eta ukan dezaan dihurua, nyan ahal nain eta bazter ikus dezaan. Lathi zazu zure untasuna eta eman ezaazu ukan behautana.— Ba, ene semia, erran zien aitac, hic nahucan bezala. Gachto bat hiz eta gaztiatia izain hiz.» Gero, tiant bat idokilziarekin, satitu zien bere untasuna, eta hartazein bi parte berdinac.

2— Egun gutin burian, seme gachtua nyan zen herritic dena fantesia eta nehori adioric erran gabe. Pasatu zitien hanitz larre, oihan eta hur, eta yin zen hiri haundi bateat, nun empleatu baitzuen bere dihurua guzia. Jembait hilaiten buria saldu behar izan zitien bere arropac emazte zahar bati eta yarri sehi; igorri zuten landetaat astuen eta idien han zaintzea.

3— Ordian, untsa maluros izan zen; etzuen gehio oheic lo iteco ez suric berotzeco hotz iten zuenian. Batzutan hain gose haundia zuen nun yain baitzitien urdec

yaten dituzten aza osto eta fruita usteldiac, bainan nehoc ez zacon deus emaiten.

4- Atsalde batez, tripa hutsa, utzi zien bere buria erortzea alki baten gainea, leihotic so iten ziela ahinki airian zuatzin chorier. Gero ikusi zituen agertzen zerian ilhargia eta izarrac, eta erran zien bere buriari nigar iten zielaic: Hantche ene aitain etchia, mutilez betia duc zoinec baitute nahuten bezambat ogi eta ano, arrultze eta gasna. Dembora berain ni hemen gosiac hiltzen ari nic.

5- Orren yeitico nuc, yuain nuc ene aitain harrapatzea eta errain diacvat. Bekatu bat in nien zure ganic urrundu nahi izan nienian. Oben handia in nizin eta behar nuzu gaztigatu, badia kizut. Enezazula gehio izenda zure semia. Atchic nezazu zure sehietaic azkena bezala. Obendun izan nintzan, bainan zure ganic urrun hurtzen ari nintzan.

6— Aita bere baatzian zen bere lilien ihiztatzia akabatzen ziela; sahar onduac eta mahatsac ikertzen zitien. Ikusi zienian bere semia bidiaren gainian izerdiz eta errautsez arrunt estalia, zangua herrestan zaramala, doi doia sinhetsi zien. Bere baitan erran zien behar zienez bere semia gaztiatu ala behar zacon barcatu.... Azkenian, nigarra begitan, besuac hedatu zazcon eta bere buria botatzen ziela haren lepoa, pot hãndi bat eman zacon

7- Gero yar aatzi zien bere semia; galdin zitien

bere sehiac eta auzuac: « Naki dut maitatu leken bezala, gaicho haurra, erran zeen bildu zuin bezen fite; aski gaztiatia izan da; nehorc ez dezacola orai erran gaizkiric batere. Zaurte hunen ikustea; ekaazkozie fite camisola pollit bat. Oilarrac eta ahatiac ere hartuco ahal tuzie eta ekarrico hiltzeco hun den aatche bat: elgarreguin yanen, edanen eta bestа hаndi bat inen duu.

8— Sehiec obeitu zuten bеren nausia eta ezarri tafailla eder bat mahian gainian. Ichtant berian deme gehiena itzultzen zen ihizitic bere chacurrekin: « Zer da beraz azantz hori? Oihu in zien yuramentuca. Iduri zaut kantuz ari zieztela hemen; Ez da sobera goiz itzul nain. Ehotia zirea, aita? »

I— « Ez, ene semia, ez nuc hala, erre postu eman zien aita zaharrac. Bozcariuz betia nizalacotz iten diat hola. Kantuz ari gituc eta uros gituc ceren baituu arrazoina. Naki ala ez, hic ere in beharco duc canta eta gurekin alegeratu, zeren hire anaia hila zena phiztu baita: Doi doia sortu baliz bezala duc: atzo galdia zucan, egun horra berriz harrapatia »

(Traduit par M. Haramburu, Conseiller municipal)

1328 . BNE 1

Commune d'Ahaxe - Alciette - Bascassan.

Canton de Saint Jean Pied - de - Port.

Haour prodigoa.

1 - Guiçon batec etcicin bi seme baicic. Gastonac erran ciacocoun bere aitari : « Ordou douçou naousi içan naïn eta diouria oukhan deçaan. Joan behar dicit eta baster ikhousi. Phartiçacou çoure ontasouna, eta eman eçaaçou yiten çaana. — Ba, ene semia, erran cicin aitac, nahoukan beçala. Gastobat hiz eta pounitia icaiñ hiz. » Eta guero tienta bat ideki eta, bere ontasouna phartitou cicin bi phartè berdinetan.

2. — Handic cembaït egunen bourian seme gaichtoa youan çoucoun herritic, fieraron iten ciela, nehori adio erran gabe. Pasatou citcin anhitz larre, oïhan, erreka, eta heldou çoucoun hiri handi baterat noun despendiatou baïtcien bere dihourou goucia. Cembaït

hilabeteren bourian, behar oukan citcin saldou bere phildac emaste sahar bati eta berac sehi yarri : igorri cicien landaat astouen eta idien çaïn.

3 — Ordian, biciki malouros içan çouçoun. Eticin guchio oheric atsian lo iteco, ez souic berotceko hotz conian. Cembait aldi hoïn gose cicin, non yanen baïtcitien cherriec yaten ditousten açça osto eta froutou oustel douac : bainan nehoc ere etciacoçun deusere emaïten

4 — Atz batez tripa houtsa, outci cicin bere bouria erortcera eskabela baten gagnera, soiten cielaïc a hinzki hegaldaca çaïltçan chorier. Guero ikhousi citcin aguertcen cerian arguicaitia eta içarrac eta bere bouriari erran cicin nigarrez ari celaric : Hantchetan ene aitaren etchia bethia da sehiz, çoinec baïtitouzte ogui eta ano, aroltce eta gasna nahoutena. Dembora hortan, ni gosez hiltcen ari niz hemen.

5 — Ebien, yeikiko niz, yoanen niz nere aitaren ganat eta erranen dacot : Bekhatou bat in nicin, çou kitatou nahoukan cintoualaric. Ontsa oben oukhan nicin, behar nouçou pounitou bacikiçout. Eneçaçoula guchio deïth çoure semia, trata neçaçou çoure sehietaric oundarra beçala. Obendoun içan nouçou, baïnan sofritcen nicin çoure ganic ourroun.

6.— Aïta bere baatcian çoucoun, bere liliac ihiztatouric : bisitatcen citcin bere sahar ondouac eta mahatz ondoac. Ikhousi cienian bidian heldou bere semia icerdiz eta heraoutsez dena estalia, cangoua herrestan, doï doïetaric eçaoutou cicin. Bere bouriari galdin cicin behar cienez houra pounitou ala barkhatou behar çacon. Askenian niarra beguietan, besouac çaaldou çazkotçoun, eta lephotic lotcen çakolaïc pot bat eman çakoçoun.

7— Guero yarraaci cicin bere semia, bildou citcin bere serbitchariac eta aouçouac, eta erran ciaçocum: « Nahi dout maïtatou aïtcinian beçala, haour gaïcho haoui. Içan da aski pounitia ; nehoc ere esteçakola guehio erreprotchouric in. Caourte haren ikhoustera ekhar akocie fite bezti pollit bat, eçar akocie erhaztoun bat ehian eta çapata berri batçou cangouetan. Hartcen ahal toucie cembaït oillar eta ahate, eta ekhartcie ahatche guicen bat : behar douou edan, yan elgarrekin, eta besta handibat in. »

8— Sehiac naousiaren maniac in citcien eta eçarri citcien tafailla eder bat mahaïnian. Memento berian seme guehiena heldou çoucoun ihicitic bere chakhourrekin. « Ter da haborotz haou ! oïhou in cicin youratouz. Ouste dout yostatcen ciesten hemen, eniz goïtche yiten. Ehotou, cirea aita ! »

9.— Ez ene semia enouc ehotou, erresponditou çahoçoun saharrac. Hola iton baout, iten diat contou niçalakotz. Khantouz ari guitouc, eta houros guitouc arraçoinekin. Nahi ala ez, hic eie beharcooue hantoin eta alegueratou gourekin, ceren eta hire anaïa hila cena phiztou den. Berriz sorthou baliz beçala, douc: atso galdia çouhan, egoun aldis hara noundo atsemana.

L' Instituteur

Oilloquy

— Commune d'Ainciille. —

1329.

BNE-1

— Canton de St. Jean-pied-de-Port. —

Haur prodigua (enpoiltzalia).

1. Gizon batec ez zituen bi seme bezic. Gaztenac erran zacon bere aitari: „Orduizi izan nadien neure buriaren naussi eta ukhan dezadan dihuru; yuan ahal nadien eta ikhus dezadan lekhu. Zathi zazu zure huntasuna eta eman ezaazu eni ukhan behar duana.“ Ba, ene semia, erran izien aitac: hic nahicocan bezala. Gachto bat hiz eta izanen hiz gaztigatia.“ Gero idokitziarekin tiranta bat zathitu zien bere huntasuna eta egin zitien hartaz bi parte berdinac.

2. Egun gutin burian, seme gachtua yuan zen herritic egitian fantesuntziaina eta nehori adioric erran gabe. Phasatu zitien bestaldeat anhitz larre, oihan eta hur eta yintzen hiri handi batera, nun gastatu baitzien bere dihuru guzia. Jonbait ilhaiten burian, saldu behartu zitzazcon bere arropac ernazte zahar bati eta yarri zehi: igorri zuten alhorretat han zaintzera astuen eta idien.

3. Ordian izantzen arras maluros. Etzien gehio oheric lo egiteco, ez suric bere berotzeco hotz egiten zienian. Jonbait aldiz bazien gosia hain handi nun yain baitzitien cherriec yaten dituzten aza osto eta fruitu usteldu hec:

bainan nehoke etziacozien emaiten deuse.

4. Arraxalde batez, sabela huxic, utzi zien bere buria erontzera alkhi baten gainera, so egitian leihotic chorier zoin airatzen baitzuren ahinzki. Gero ikhusi zitien zerian agertzen ilhargia eta izarrac eta nigar egitian erantzien bere baithan: « Han, ene aitaren etchia bethia dau muthilez zoinec baitute ogi eta ano, arrultze eta gasna nahi dien guzia. Denbora berian gosez hiltzen ari nuc hemen.

5. Beraz chutituco nuc, ygainuc ene aitaren hatzemaitera (kauwitzera) eta erranen diakoat: Egin nizin bekhatu bat zu utzi nahi zintudanian. Hoben handia ukhan nizin eta behar nuzu gaztigatu, baziakizut hori unxa. Oz nezazula deitha gehio zure semia. Erata nezazu zure tchietaric menosena bezala. Izan nintzan hobendun, bainan piruntzen (hurtzen) ari nintzan zure ganic urrun.

6. Aita bere baratzian zen bere lilien hurtatzia akhabatzen ziela: bisitatzen (miratzen) zitien sagar onduac eta mahaxac. Ikhusi zienian yiten bidiain gainian bere semia estalia guzia izerdiz eta erhauxez, zangua herrestan, doi doia sinhexi zien hura haren semia zela. Erran zien bere baithan behar zienez hura gaztigatu ala behar zacon barkhatu. Azkenian, nigarra begietan, hedatu ziazcozun besuac eta bere buria botatzen zielaic haren lephora eman ziacozun pot handi bat.

7. Gero yar arazi zizin bere semia; deithu zitzin berenyendiac eta auzuac: « Nahi zit maithatu, lehen bezala, ... haur gaichua, erran ziezun bildu zinen bezain laster. Aski gaztigatia izan duzu. Nehoke eztezacola egin orai erreprotehuric batere. Jaunte hunen ikhustera; ekharracozie behala barneco gaineco pro-ullit bat; ezarracozie chaztun bat ehian eta zapata berriac hainetan. Hartzen ahal duzie

ere oillarrac, ahatiac eta ekhartzen ahatche bat hiltzeco huin dena : edanen, yanen diziu elgarrekin eta eginen besta handi bat.

8. Sehiec obeditu zizien beren nausiari eta ezarri zizion tafaila eder bat mahain gainean Ichtant berian seme gehiena itzultzen zen ihizitic bere ekhurrekin : " Zer da beraz azantz hori ? oihu egin zien yuramentuca. Iduri ziazu cantatzen duzula hemen ; etzu goizegi itzulnadin. Ehotu zirea, ere aita ?

9. " Ez, ene semia, ezpuc hala ihardexi zien zaharrac. Bozcalentziaz bethia nizalakotz egiten diat hola. Cantatzen diau eta uros gituc, ezic badiau zertaz. Nahi ukhan dezakan ala ez, beharkoc hic ere cantatu eta bozcariatu gurekin, zeren eta hire anaya zoin baitzen hila phiztu baita. Orai berian sorthu balitz bezalauc : atzo galdia zucan ; eguen horra nun den berriz hatzemana. "

Min. Inchauspé

Observations ou explications.

Dans le basque, toutes les lettres se prononcent : Ainsi au se prononce a-ou ; ai = a-i. Exemples : haur = ha-our ; aita = a-i-ta. — Tous les e sont fermés, mais ne prennent point d'accent. — L'u se prononce ou en Basse-Navarre. — Le g a le son dur même devant les voyelles e, i. Ainsi ge et gi se lisent gue, gui. — La lettre z = c. — Ain ne se prononce jamais ein. — En ne se lit pas an ; il se prononce comme dans le latin amen. In n'est jamais ein. il se lit comme dans le latin In memoria, in extenso, in secula..., soit au commencement, soit dans le corps, soit à la fin du mot. - Oin = O-in. — La lettre h est toujours aspirée.

Commune d'Aïnhice-Mongelos.

1330.
BNE3

Canton de St.-Jean-Pied-de-Port.

Haour barréatia. (1)

1. Guiçon batec etcién bi sémé baïcic. Gaztéénac erran çacon aïtari : « Ordou da éné naoussi içan nadin éta oukhan déçadan dirou. Béhar nouqué yoan éta ikhoussi lékhou. Çathi çaçou çouré on-tassouna, éta éman éçadaçou heldou çadana. — Baï, éné sémia, erran cién aïtac, nahi djoucan (2) beçala. Gachtaguin bat hiz éta gaz-tigatia içanén hiz. » Guéro çabaltcén ciélacic tiadér bat, çathitou cién béré ontassouna éta hartaz éguin bi çathi bardinac.

2. Hantic égoun goutién bourian séme gachtoa yoan cén

(1) Pour la prononciation, voir une note à la fin.

(2) Dans le langage parlé on supprime ces deux lettres entre crochets.

berritic, éguinéz échoaïna, éta erran gabe adio néhori. Iragan citién hanitz lavré, oïhanac, ouc handiac, éta yin cén hiri handi batéra, non chahoutou béitcién béré dirou goucia. Hilabete çombaïtén bouvian, saldou béhar içan citién béré phildac émaztè chahar bati éta bérac mouthil yarri : igorri çoutén landétarat astoén éta idién çaïntcera.

3. Ordian biciki dohacabé cén. Etcién guéhiago ohéric lo éguiteco gaouaz, éz souic hotz éguitén ciélaric bérotcéco. Haïn gossé handia cién çombaït aldiz non yanén béitcitién gogotic aça osto éta frouta oustéldou ourdéc yatén douztén hec ; baïnan néhorc étçacon déoussic émaïtén.

4. Arrats aldi batéz, sabéla houtsic, béré bouria outci cién érortcéra alkhi batén gaïnéra, so éguitén ciélaric léihotic choriér, çoïnac hégaldatcén béitcirén archinki. Guéro ikhoussi citién aguértcén céroüan ilharguia éta içarrac, éta erran cién béré bouriari nigarréz: « Hanchet, éné aïtarén étchia béthia da séhiz çoïnec baïtouté ogui éta arno, arraoultcé éta gasna, nahfi d[outén](1) béçaïn bat. Démbora bérian, ni, gosséarékin hiltcén niz hémén.

5. « Éta arrén, yéikico niz, yoanén niz aïtarén caoussitcéra éta érranén dacot : « Éguin nicin békhatou bat outci nahi «içan cintoudalaric. Obén handia içan nicin, éta béhar naouçou «gaztigatou, hori ongui badakiçout. Énéçaçoula déith guéhiago çouré «sémia, ékhar néçaçou çouré azquién mouthila béçala. Obéndoun «bilhacatou nindouçoun, baïnan éïhartcén nindouçoun çoutaric hourroun

6. Aïta béré baratcian cén béré liliac houvstatouric : so çagon béré sagar ondo éta mahatsér. Ikhoussi ciélaric yitén bidian béré sémia goucia éstalia icérdiz éta érhaoutséz, hérréstan çangoa,

(1) Les deux lettres entre crochets ne se prononcent pas.

néquéz hori sinhétsi ahal içan cién. Béré bourouarékin[1] éguin cién béhar othé cién gaztigatou édo béhar çacon barkhatou.... Azquénécoz, nigarrac béguian, hédatou ciozcan bessoac, éta yaoucirric léphora éman çacon pot handi bat.

7. Guéro yar araci cién béré sémia; déithou citien béré etchécoac éta aoçoac : « Nahi dicit maïthatou léhén béçala, haour gachoa, erran ciotén bildou cién béçaïn lastér. Aski gaztigatoua içan douçou : néhorc éztéçola oraï érran gaïzkiric batéré. Çaouté hounén ikhoustéra; ékhar éçocié béhala chamar pouillit bat, éçarcotcié érhaztoun bat érhian éta çapata bérriac oïnétan. Hartcén ahal éré toutcié oïllarac, ahatiac, éta ékhartcén aratché bat hiltcéco on déna : édarén dougou, yarén élgarrékin éta éguinén bésta handi bat. »

8. Mouthilec éguin çoutén naoussiarén érrana éta éman çoutén dafaïla édér bat mahaïarén gaïnéan. Ordou bérian, sémé guéhiéna itçoultcén cén ihicitic béré chakhourékin : « Cér da bada harraots hori? érran cién oïhouz arnégouca. Ousté dout khantouz ari ciztéla hémén; ézta goïcégui itçoul nadin. Éhotia ciréa, éné aïta?

9. — Éz, éné sémia, énouc hala, érépousta éman çacon çaharrac. Hori éguitén badiat, aléguérantciaz béthia niçacon çaharrac. Khantouz ari guitouc éta bozcarioan guitouc, cérén lacoz douc. Khantouz ari guitouc éta bozcarioan guitouc, cérén baïtougou ongui certaco. Nahi édo éz, béharco douc khantaitou hic éré éta aléguératou gourékin, cérén éta hié anaïa, çoïna hila baïtcén, bérriz yin douc bicirat. Oraï sorthiai baliz béçala douc : atço galdia çoucan, égoun horra non dougoun hatcémana. »

(1) Il faut bouriarékin : bourouarekin, écrit ici par erreur, se dit dans le Labourd.

C. S. V. L.

Pour lire la traduction ci-dessus, se conformer aux observations suivantes :

1°. Tous les e, sans exception, sont, en basque, des é fermés.

2°. Le h est toujours aspiré.

3°. La consonne s, simple ou redoublée, se prononce comme le s espagnol.

4°. Z se prononce comme ç.

5°. Les voyelles nasales an, en, in, on se prononcent toujours comme en espagnol, c'est-à-dire qu'elles doivent se prononcer ane, éne, ine, one, mais la voyelle finale (e) étant complètement muette.

6°. Y se prononce comme un d mouillé.

Note sur la traduction. — J'ai traduit d'abord le morceau moi-même. Ensuite j'ai lu la traduction quatre fois devant plusieurs personnes de la commune, en la corrigeant chaque fois suivant leurs observations. Enfin je l'ai lue à une personne âgée n'ayant jamais quitté la commune et réputée comme parlant très bien le basque ; celle-ci n'a plus trouvé rien à changer. J'ai donc la certitude que le basque que j'ai écrit est bien celui qu'on parle dans la localité.

Ainhice-Mongelos, le 9 décembre 1894.

L'Institutrice,

M. Beignatborde

Commune d'Arnéguy.

Canton de Saint-Jean-Pied-de-Port

1231.
BNW.1

Haur prodigua.

(L'enfant prodigue.)

1- Gizon batec ez zuen bi seme baizic.
Gaztenac erraiten du bere aitari :: « Ordu dezatan
izan nadin neure naussi eta izan dezatan
diru. Behar dut kurrutu eta leku ikhusi. Sarti
zazu zure ontasuna, eta eman eni, izan behar
dutana — Bai, ene seme, dio aitac ; naihi dukan
bezala. Gaichto bat liz eta izanen liz gaztigatua
Gero tiranta idokiric, partitzen du bere ontasuna
eta egiten bi parte berdinac.

2. Egun gutien ondotic, seme gaichtoa, gan
zen herritic eginez fierra eta nehori adio eman gabe.
Kurrutu zituen hamitz landa, oihan, hur handi eta
heldu hiri handi batetala, nun gastatu baitzuen
bere diru guzia. Zonbait ilabeteren burian, behar
izan zituen haldu bere arropac emazte zahar bati

eta Kordatu muthil izaiteco : igorri zuten alhorretalat
osto eta idi zain .

3- Ordian, izan zen arras maluros. Ez zuen
geihago oherie lo egiteko gaüaz, ez eta surie
beroztéko hotz egiten zuelarie. Hain zen zonbait
aldiz gose handian, nun goötic yanen baizuen
aza osto eta fruita us teldu iyaten tiuztenac urdeç
bainan nehore ez zaïon deusc emaiten.

4- Arals batez, bigra hulsa, erori zen
alki baten gainera, so eginez leihotic, choriac
hegaldaka arinki. Gero ikusi zuen agertzen zerian
ilargia eta izarrac eta berari erran zuen nigarroz:
Hain, enc aitaren etchia bethia da muthilez zoinec
baitute ogi eta arno, arroltze eta gasna, nahi
duten bezainbat. Denbora berian, ni hiltzen
niz gosez, hemen.

5- «Ekhion! ye kico niz, yuanen niz aitaren
ganat eta erranen diot: Egin nuen bekatu, nahi
ukhan nuenian zu kitatu. Oben handi ukhan nuen,
eta behar nauzu gaztiga tu, bada kit un tza. Ez
Ez nezazulu geihago deit zure semia, bina
nezazu zure muthiletaric azkena bezala. Obendun
nintzan, baïnan izigarri sofritzen nuen nirun
zutanic »

6- Aita zen bere baratzien, eskabatzen
lilien hurtatzia : so zagon, sagar mduer eta
mahatser. Ikhusi zuenian yiten, bide gainen
bere semia izendi eta erhaulsez estalia, zangua

terrestan, doi doya sinhetsi ahal ukhan zuen.
Bere buriari galdetu zuen behar zuen gaztigatu
edo barkhatu. Gero ni karrac begietan, besoac
aitzinatu zituen eta niaganez lephora, eman
zakon, prot gizen bat.

7- Gero, yar nazi zuen bere semia; deitu
zituen etcheco yendiac eta auzuac: « Nahi dut
maitatu lehen bezala, gaicho hauna, heriotzan
zuen, bildu zien bezain laster: Aski gaztigatua
izan da: nihorc ez dezakon nai egin balere
ere protchuric. Zaurte haren ikhusterat; ekarraz kozie
fite palto pollit bat, ezarra kozie eraztuna
erhian eta zapata berriac zanguetan. Hartzen
ahalko duzie ere oillarrac, ahatiac, eta
ekartzen aatche bat huena hiltzeko: Edanen
dugu, yanen dugu elgarrekin eta eginen
besta handi bat »

8- Mutilec obeditu zuten nausiari
eta ezarri tafaila ederra mahainaren gainen.
Memento berian, primia hebu zen ihizitic
chahutrekin: « Zer da azantz hori? oihu egiten
du ta kreka. Iduri zaut kantuz ari zirela
hemen; ez da goizegi itzul naden; errote
zirea, aita? »

9- Ez, ene semia, ez nuc hala,
ere postu aita zaharrac. Egiten badut hori,
a legrantziaz bethia bainiz. Hantuz ari gira
eta unos gira, baitugu zer. Hic nahi adoz

beharco duc khantatu eta alegrantziaz bete, zeren
hire anerya hil dena, phiztu baita. Orai soitu
balitz bezala duc : atzo galdia zuekan, egun
horra berriz bildia ».

Elissagaray

Nota - L'orthographe a été respectée - Aussi :
1° toutes les voyelles doivent être décomposées.
2° en = in ; g = gue ; ll = ill ;
3° u = ou ; z = ç ; e = é = è = ê
4° s = ch gras - (ce son n'existe pas en français)
☞ Pour la traduction, le mot à mot du morceau a été suivi. Dans le basque usuel, les inversions sont plus fréquentes.

Commune de
Bussunarits - Sarrasquette.

—

Canton
de
St Jean - Pied - de Port

—

1332. F.B. BNE

Mauc prodigua.

—

1. Gizon batec ez zuen bi seme baizic. Gaztenac erraiten dio bere aitari: Odol da nausi izan nadien eta izan dezadan sosa. Behar nukhe yuan eta lekhuac kurritu; zatikha zazu zure ontasuna eta emadazu ene partia.— Bai, ene semea, dio aitac; nahi dukan bezala; gaichtagin bat hiz eta galtigatüa izanen hiz." Gero aitac zatibaldu eta tirant bat zatitu zuen bere ontasuna eguinez bi parthe bardinac.

2. Handic zonbait eguneren buruan

zenez bzar hura yoan zen bere
herritic fierraena eginez, eta nehori
ere adiorik egin gabe. Khurritu zituen
haitmz landa, oyhan, hur alde eta
gero erori zen hiri handi batetarat
nun despendiatu baitzuen bere tos guzia,
zombait ilabeteren burian, saldu zituen
bere phildac atso zahar bati eta
behar izan zuen sehi yarri: igorri zuten
landetarat idi eta astoz zain.

3. Orduan izan zen maluros,
Ez zuen oheric gainz, ez suric hotz
zelaric. Batzuetan hain gose zen nun
yanez baitzuen gogo hunetz cherrieri
demaiten den aza orro eta fruitu usteldu
hetaric; bainan nehorc ez zion deusere
emaiten.

4. Arratz batez, bizia huts ic,
urten du bere burua erortzerat alki
baten gainerat, soiten duelaric leiotic
choritc airian. Gero ikhusten du zeruan
ilhargia, izarrac eta bere burnari dio
nigabez! "Han, ene aitaren etchea
bethi da zehiz' zoriec baitute,
ogi eta arno, arholtze eta gabia
hahi duten bezembat. Eta ni ber
demboran, gosia nago hemen.

5. "Eh bien, ydikiko nuz
yuanez niz ene aitaren ganat eta

eraneu diot: Bekhatu egin nuen,
zu kitatuz; hoben izan dut: behar
nauzu gaztigatu, hori badakit. Ez
nezakezula gehiago ni deit zure zerbi-
tzatu nezazun zure askeu utzi bezala.
Hoben izan nuen, bainan peritzen
nintzan zure ganic hurrun.

6. Aita bere baratzian zagon,
lili arrodatzen, bere sagar eta mahatsen
beha. Khisti zuenian bidian heldu bere
semea izerdiz eta errautsez bethea, tiraka
heldu, eta zezaken tinkets. Bere baitan
ari zen eseri behar zuenez gaztigatu
edo barkhatu.... Azkenian, migarrac
begian, hedatzen ditu bere besoac, totzen
dio semeari lephotic eta emaiten dako
pot handi bat.

7. Gero yarraraztен du bere semea
oihu egiten du beste yenderi eta bere
aurreri ez. Nahi dut maitatu ene semea
telleu bezala, dio aitac, denac bilduc
direlarik. Aski gaztigatua izan da j.
nehorc ez dezakola j mehatchuric egin.
Zatozte ikhustera j ekhar zakozue
Kamisola eder bat j emakozue eraztun
bat erian zapata berriac oinetan.
Hartzen ahal dituzue eta oilhar ztahate,
ekhar zazue ahatche hun bat hiltzeko
Yan eta edan behar dugu guziec

elgarrekin eta besta handi bat egin.

8. Sehiec obeditu zuten nausiari eta ezarri tafaila eder bat mahainaren gainean. Mendo berean, heldu da zeure zaharrena ihizitic bere chakhurrekin: "Zer dira azantz horiec, errailen du, sadre batekin. Uste dut khantuz ari zieztela. Ez da goizegi itzul nadien. Ebrotu zirea ede aita?"

9. "Ez, ene semea, ez nuc ebrotu, dio aita zaharrac. Hori egiten badut, egiten diat alegera nizaldkotz. Khantuz ari gituc eta uros gituc eta badiagu abrazoin. Hoic hahi edo ez, behartko duc hic ere khantatu eta alegeratu gurekin zeren hire anaya hila zaitzen eta phizitu baitta. Berriz sorthu baditz bezala duc: atzo galdua zukan, egun arrapatu diagu."

L'Instituteur de Bussunarits,
J. Elissagaray

Commune
de
Bustince Iriberry
canton de
Saint-Jean-Pied-de-Port

1333.
BNE-1

Haouronthasoun chahouçaïlea

I Guiçon(1) batèk étciën bi. Sémè bécik. Gaztè-nak erraïtèn dako aïtari: « Ordouïci içan nadin, ené boizi-aïn naousi éta aukhan(4) béçadan dihourou. Béhaïcit (5)ÿouaïtèko ahala éta lékhou ikhoustèko. Çathika çaçou çouré onthasouna éta éman éçadaçou éni héldou çadana. — Ba, éné sémia, erraïtèn dou aïtak; nahoukan béçala. Gaïchto bat hiz éta içaïntz gaztigatzia. » Guio çabaltcèn ciélaïk tiéta bat, çathikaton ciën béré onthasouna éta équin bi çathi berdinak.

II. Egoun goutïn bouzian, sémé gaïchtoua youan cèn herritik bourua goraïk, néhori adiaïk [bevriz artio] erran gabé. Haratou ciën anhitz lané, oïhan, our

errêka, éta yün hiri haoundi batêra, çoïntan chahoutou baïtcièn bèrè sos goucia. Combaït ilhaïtêïn bourian, bêharton citçaz kon sakou bèrè philoak émaztè cha-har bati éta alokaïrian yarri mouthil guisa: igorri çoutèn alhorrêtat idièn éta astouèn çaïntcèa.

III. Orôian içantcèn biaïtki dohakabê. Etciën outhan guêhio ohêïk lo itêko atsian, ez souik bêro-tcêko hotcêmian. Baciën batçoutan haïn goè han-oundia noun yaïn baïtcitièn gôtïk cherriêk yatèn ditouztèn aça osto éta froutou oustêldou hêk; bana nêhok étcakon déousèrè émaïtèn.

IV. Jaon Batez, sabêla houtsa, outci cèn érortèra alkhi batèn gaïnça, soïtèn ciélaïk leïhoïk choriêri hè-galdakatcen ahïnki. Guio ikhousi citiên aguêrtcèn cè-rian arguiçaria éta içarrak éta erran ciên bèrè baï-than nigar équitèn ciélaïk: Han, [hantche] éné aïtaïn étchia mouthilèz bêthiaouk, çoïnèk baïtouté oguia éta anoua, arroultciak éta gasna, nahoutèn bè çambat. Dèmbora bèriän, ni, hiltcèn nouk gosèz hèmèn.

V. « Bèraz choutiloutko nouk, aïtaïn khaousitcèa youaïn nouk éta èraïn diakoat: Guin niciï bèkhatou bat, noïcèn nahi outkhan cintouanian dèspèïtou. Guèn haoundia outkham nicin, éta bèhar nouçou gaztigatou baciaï-

çoutountsa. Ençaçoula zeïth guchio çouré semia, har né-
çaçou çoure azkèn mouthila bèçala. Oguèndoun içan
nouçou, bana hourtcèn aï nindouçoun çoutaïk ourroum.»

VI «Lita bèrè bâtcian cèn lilièn ihiztatcèn akhabatcèn
ari: ikhouska çabilan bèrè sagartcèn èta mahatsèn. Ikhou-
ciènian yiten bidaïn gaïnian bèrè semia icèrdiz èta
èrhaoutsèz èstalia, çango bat herrèstandoï doïa sinhètsi
cièn. Bèrè baïthan erran cièn bèhar ciènèz gaztigatou ala
bèhar çakon barkhatou.... Uzkènian, migarrak bèguiètan,
hèdatou çazkon bèsonak èta yaouciten çakolaïk lèphora èman
çakon pot haoundi bat.

VII. «Guero yarraraci cièn bèrè semia; deïthou aitièn ètchè-
konak èta aonçouak: « Nahiout maïthatou lèhèn bèçala,
gaïcho haourra, erraïtèn dè bildou cien bècèn laster. Içan
da aski gaztigatia; nèhork ez dèçakola onaï gaïzkirik batre
erran. Aoutè hounèn ikhoustèa; èkharrakocië bèhala cami-
sola bat pollita, ècarrakocië erhaztoun bat èhian èta çapèta
berriak oïnètan. Hartouko ahal touciè oïlarrak, ahatiak, èta
èkharriko ahètchè bat hiltcèko houn dèna: èdaïn dougou,
yaïn èlgarrèkin èta èguinèn bèsta haoundi bat.»

VIII. «Mouthilèk èguïn çoutèn naousiak errana èta
èçarri çoutèn tafaïla bat èdèra mahaïarèn gaïnian. Ordou
bèrian, dèmè guèhièna hèldou cèn ihicitik bèrè chakhourrèkin

« Cer da bèraz açantz hori ? oïhou èguitèn dou youramèntouïlïn. Idouri çaout Khantouz an cièztèla hèmèn : ez ta goïcèï yïn naïn. Èhoüa ciïa ènè aïta ? » [èhotou]

IX. « Oz, ènè sèmia, ènouk hala, ihardestèn dako çaharrak. Hori itèn baout, itèn diat bozkarioz bèthia mçalakouan. Ori guitouk Khantouz èta dohatsou guitouk, écik badiaou oumtsa certaz. Nahi baouk èta ez, bèharkõouk Khantou ïn hik èrè èta bozkariatou gouèkïn, cèrèn hiïè anaïa hila cèna phizlou douk [bicirat itçouli douk]. Sorth bèrri bèçala douk ; atço galdia cian, ègoun horra batcèmana. »

L'Instituteur
Jean Curutchet

Notes

Le basque a été écrit tel qu'il est parlé dans la commune.

I. – on, en, an, ïn, aïn, oun, placés à la fin des mots se prononcent one, ène ane, ïne, aïne, oune.

II. – L'« s » se prononce comme j ou mieux comme le « s » gras espagnol.

III. – Le « z » se prononce comme s ou ç.

IV. – Le h est toujours aspiré.

V. – L'y se prononce en appuyant le bout de la langue contre les dents et le palais, autrement comme ill.

VI. – Le l est mouillé dans ll.

VII. – L'ˇ sur a, o, e, indique que la voyelle est longue.

Commune de Lan.

1334.
BUES

Canton de

St. Jean-Pied-de-Port.

Flour Prodigua.

1. Gizon batec bazitien bi seme. Gaztena-
errantzacon aitari: « Ordu diri izan nadin ni-
hauren mandi ta nihan dezadan dihurue. Yuan
behartzit kartier ikhustera. Pharteraza zure
huntadana, ta eman eni neure lejitimua.
— Ba, ene semia, errantzien aitac, hainucan
bezala. Gaichtobat hiz eta izain hiz gartigatua.»
Gero, idokitzenzielarie tirentabat, pharteturien bere
untadana eta intzitien hartaz bi pozzione-
bardinac.

2. Hantic fite, deme Azar hori zuantzen herritic iten zielarie fierrarena, eta nehori adiorie erran gabe. Erebesatu zitien landac, oyhanac, ehaitzac, eta zintzen biri handi batera, nun impoildu beitzien bere Aitzuri gurzia.

Zombait hilabetheren burian, behar ukhan zitien bere arropac Saldu emazte Jahar bati eta bortchatia izantzen muthil yartzera: igorri zuten alhorretarat asto eta idi beiratzera.

3. Ordian izantzen maluros. Etzien oherie arhatsetan lo egiteco, ez eta ere Suie hotz zelaric berotzeco. Zombait aldiz haintzen gose, nun yain beitzitien gogotic urdeo yaten Auzten aza osto eta fruta usteldiac, bena nehoc etzacon deusic emaiten.

4. Ilhuntzebatez, bitza hurtsa, utzi zien bere buria erortzera alkhi baten gaynera, Soiten zielazic leyhotic ahinki hegaldaca Zabiltzan chori—batzuri. Gero ikhusi zitien agertzen Zeruan argizegia eta izarrac, eta nigarrez Zagolaric erreyten zien bere buriazekin! Hantche ene aitaren etchia bethia Auc muthilez Joinec baitute oyi eta ano,—arroltze eta gasna, nahi Aoten gurzia. Dembora berian ni hemen nuc abantzu gosiac hila.

5. Aski hola! Yeikico nuc eta yuain ene

aitarengana eta errauendioyat: Egin nizin bekhatu bat, Kitatu zintuanian. Gaizki egin nizin, eta behar nuzu gastigatu, badakizut orraz ontsa. Ez nezazula deit ofenditzo zure semia, trata nezazu zure azken zerbitcharia bezala. Obendun nintzun, bena zutaric urrun etzuzun enetzaco penaric beitzic.

6. Aita bere baratzian zen, libiatzu hurtaric bisitatzen zitien memento hartan sagar ondo eta mahats batzu. Ikhusi zienian bere semia bidian oro izerdiz eta ertsantsez bethia, zangua erin yarraikiz, ezin sinhetsiz zaejon planta hartan ikhusten ahal zienez. Dudan gabe heya gastigatu behar othe zien ala beharzacon barkhatu.... Azkenian, migarra begietan, bezuac semiaren alderat bedatu zitien eta lephotic bezarca hartzen zielaric, eman zacon finki pot gozobat.

7. Gero yarrarazi zien bere semia; deithu zitien bere ganditac eta aiuzuac eta elgarretarat bilduzirenian « Nahidut, errantzeyon, maithatu lehen bezala ene haur gaichoa. Izan da azki gaztigatua erderazcon nehoc in orai erreprotchuric. Zaurthikhusazie; ekharracozie zapata berriac hugnetan. Hartzen ahal duzie

berquisan, villar eta ahate eta Kharrazie
phicatzeco hun den aratchi bat: Yamen dugu
eta danen oroc elgarrekin eta eginen phesta
handi bat.

8. Nuthilec obeditu zuten naudia eta
ezarri dahailla eder bat mahagnian. Memento
berian, Seme gehiena beldu zen ihizitic
here bakhurrekin: Zer da azantz ori?
oihu egin tzien yuamentu batekin. Ute
dizit Khantuz ari Rizteta heben; Ordu
zizin yin nindadin. Ehotia zirea aita?»

9. « Ez, ene Semia, enuc hala, erreps-
tu emantzacon Zaharrac. Hola egiten diat,
zeren beiniz alegrantziaz bethia. Khantatzen
diaguc eta urrost gituc, ezic badiaguc zertaco.
Nahi ala ez, beharco duc hic ere Khantatu
eta gurekin bozcariotan sarthu, zeren hire
anaya hila zian eta bizirat arra yinduc.
Orai sorthia baliz bezala duc: atzo galdia
zian, eta egun horra nunden gurekin.

* entre les dents.

Notes

L'u se prononce comme ou. La lettre h est partout aspirée = Z, a la même son que s, en français.

Certifié conforme à l'original.
A Caro, le 18 Décembre 1894.

gn se prononce comme en français, de même que la lettre K et c; S doit se prononcer avec un léger sifflement imitant quasiment celui du Serpent.

L'Instituteur,
Biscay

Commune d'Estérencuby.

1335.
BNÉ

Canton de St Jean. Pied-de-Port.

Haour Prodigoua

Guiconn batèc ètcitiènn bi
sémé baïcic. Gazténac érranciacoun
béré aïtari: " Ordou dourou éné
bouriaren naousi ican nadiènn
éta ican décalann dibourou.
Béharcit mouaïéna zjouaïtéco
éta courtièrrac ikhousi. Pharti
cacou couré hountaatouna éta
émadacou éni tocatéen caoutana.
— Aïtac érraïten daco; baï éné
témia nahi doucann beçala.

Coquiön bat hizz ta jeuenilia
içanën hizz. » Guéro tirënta bat
idoquitëen cilaric jubantlëu ciën
lëë hamalëssoura éta égquian ciënn
bi jhartë bërdüen bërdinac.

Démbora gouticën barniann,
baru gachtua zjouan cën
hérritic. Jiérraroz égueitën cilaric
éta méhori adiric érraun gabé.
Phas-atoz citëënn campo cabal
anhitzz, oïhann batëu, hour
handi batac, éta hëldu cëno
hiru bandi batéa; hann
gastatoz citëënn bëré jos
gouciac. Combait hilabëtëenn
bouriann, bëhar oukhann
citëënn, exkuc bëré arropac
emazté chahar batë éta
acordatëu mou thilëtaco.
Igorri couteënn landëtanat
astouënn éta idüen caïtëza.
Ordiann bëigui malouros
icann cënn. Etcënn guchiago
icann ohéric gaouazz itzlëco.
ëzz. éta souric bërotaco hotzz
cenuann. Batcoutan haïnn
gosé bandia ciënz nonn

yann bèitcoizgün shérsiec yalènn
dilouzlènn aca osto horic éla
frouïlou oustèldou horic, baünann
néhoc étcaconn déous émaïlènn.
Ats batézz, trina houtaic,
béré bouria outci ciènn érortcèra
alkhi batènn gaünéra, so éguitènn
céréluric léihotic chorièra calbou
hégaldatcénn cirénèra. Guéro aguertcenn
ikhousi cilièrn cériann arguicoagnia
éta icarrac éta érrann ciènn béré
baïthann nigarrezz: Béhéré
hartan éné aïtarénn étchia
séhiz béthia daucou douténac
ogui éta ano, arrolcé éta gosna
nahi douténa. Atté hortann ni
gosiac hila nizz hénénn.
" Et biénz. Yéïquico nizz,
yorcanènn nizz aïtarènn gana.
éta érranenn dacot: Békhatu
bat éguünn niènn naki oukhann
cintou danian quitatou. Oguénn
handia icann niènn éta béhar
noucou prounitou, badaquit
ountxa. Ez nécacoula
quéhiago deïtha curé séria,
trata nécacou curé azguènn
séhia técala. Oguénduu icann
nintcan éta sofritcènn nicünn
coure ganic ourroun."

Aïta baratciann cènn béré
lilièn ihiztatcènn finitcènn. So
éguitèn cérènn dagar ondoèn éta
mahatxèr. Khousi cilaric béré
sémia hèldou bidian icèrdizz éta
èrbaoutxezz èstalaric, cangoua
hérréstatcènn cila néguétz sinhétsi
ciènn. Gogouanmibilit ciènn pounitou
béhar cinétzz édo barkhatou béhar
cacommétzz. Azgueniann nigarrac
s'béguiétann, bésoïuac s'caboultou
cazconn éta téphatic s'hartcènn
s'cilaric prot handi bat émann
cacomm.

Sarraraci ciènn auéro béré
sémia, déithou citiènn béré élhéco
gyéndiac éta aoucouac; « Bildou
cirélaric érraun s'cérènn, nahi dicit
maïthatou léhènn bécala, gaïcho
haourra. Azgui pounitia icann
doucou; ézz décacomm néhoc éguïnn
oraï érréprotchouric batéré. Caouzté
ikhoustéra; ékharracocié filté
paltto poillit bat, écarracocié
érraztunn bat éhiann éta capetia
bèrri batcou soüniann.
Atcémaïten ahal toucié éré
oïllar batcon ahaté batcou
éta ékhartcènn aratché bat
hilcéco hounn déna', édanéan

dougou, yanènn dougou
èlgarréguïnn éta bèsta handi
bat eguinenn. »

Cèbitcariec obéditou
cacotènn bérénn naousiari éta
écarri coutènn mahico oïhal
bat éderra mahiann. Méménto
bériann, déné guétiéna hèldou
cènn ithicitic béré Shakhourréguinn
« Atzégouzz ari cèlaric oïhou
éguinn cienn: cèn da acantzz
hori bada. Qusté dicit khantuzz
ari ciéztènn hémenn. Ez douzou
goïcéguï hèl nadïnn. Erhotia
ciréa, éné aïtä? »

Caharrac érrésponditou
cienn: Ezz, éné sémia, ezz nizz
hala. Bozcariozz béthia béniozz,
bartacotzz éguilènn dicit hori.
Khantuzz ari guira éta ouros guira
écic badicigau cèrènn. Nahi
badouc éta ezz badouc béharco
douc khantatou hic éré éta
aléguératou gouréguinn, cèrènn
éta hiré anaïa hila céna
bèrrizz bici duc. Orai dor
baledi béçala douc: atco
galdia cènn, horra noun
égounn hatcénnanna.

dénn bérizz.

Nota : 1° Le s et le x se prononcent comme en espagnol en refoulant la langue ;

2° On appuie sur les doubles lettres finales comme dans les mots français : « spécimen » et « vis » ;

3° L'y fait comme dans « voyons » ;

4° Le sh est aspiré : on ne dit pas « f »

5° Le tl est un t mouillé.

L'Instituteur public d'Esténcuby (Bourg)

J. B. Landé

1336. BNE.1

Commune d'Ispoure.

Canton de St.-Jean-pied-de-Port.

Haur prodigua. (Empoilzalia.)

1— Guizon batec etzitien bi seme bairzic. Gaztenac erran zucan bere aitari: «Ordu da izan nadien ene burian naussi eta ukhan dezatan dihuru; yuan ahal nadien hementic eta baxter ikhus ahal dezatan. Phartheca hazu zure ontasuna eta eman ezaazu eni heldu dautana.»—«Bai, ene semia, erran zien aitac: hic nahucaun bezala. Gachto bat hiz eta gaztiatia izanen hiz.» Gero zabaltzen bielaric tienta bat, phartecatu zien bere ontasuna eta eguni zitien bi phartebeiniac.

2— Egun gutxien burian, seme gachtina yuan zen herritic dena fantesia eta nehori adioric erran gabe. Passatu zitien bestalderat, amitz tarte, oihan, hur, eta yin zen hiri handi batera non chahutu (edo igorri) baitzien bere dihuru gutxia. Gero zabaltzen burian, haldu behar zenbait hilabeteren

ukhan zitien bere arropac emazte zahar bati eta yarri ehi: igorri zuten landetarat asteen eta idiek han zaintzera.

3— Ordian (edo han) onxa maluros izan zen; etzien gehiago oheric lo eiteco, ez suric berotzeco hotz eiten zienian. Batzuetan hoin gose handia zien non yan baitzuzken azinda beltzec yaten ditzutten aza osto eta fruitu usteldu hec; bainan nehoc etzacon deus emaiten.

4— Arrazcalde batez tripa hunxa, utzi zien bere buria erortzera (edo yarri zen) zurezko alkhi baten gagnera, leihotic zo eiten zielac ahinki airian zoatzin chorier. Gero ikhussi zitien agertzen zerian argi-zaia eta izarrac eta erran zien bere buriari nigar eiten zielaric: «Hantche, ene aitaren Achia murthilez bethia duc zoinec baitute nahuten bezain bat ogi eta ano, arroltze eta gosea. Denbora berian ni hemen gosiac hiltzen ari nic.

5— Arren yeikiko nuc, yuanen nuc ene aitaren khoussitzera eta berraman diacoat: Bekhatu bat ein nien zuregainic urrunduric nahi izan nienian. Oben handia ein nizin eta behar nizun gaztiatu, baziakizut. Ezne zazula gehiago deithu zure semia. Atchic nezazu zure ehiztaric azkena bezala. Holandun izan nintzan, bainan zuregainic urrun hurtzen ari nintzan (edo bizi-ki sofritzen nien.)»

6— Aita bere baratzian zen bere lilien hurta-tzia akabatzen zielac: soar ondoac eta mahaxac ikhertzen zitiela. Ikhusi zienian bidiaren gaina bere semia izerdiz eta erhauez guzia estalia; zangoa herrestan zeramalc, doi doia zinhezi zien hura haren semia zela. Bere baithan erran zien behar zienez bere semia gaztiatu

ala behar zacon barkhatu. Azkenian nigana bojietan, bestnac hedatu zazcon eta bere burua ernan zacon.

7— Bero yar arazi zien bere semia; galdein zitien bere sehiac eta anzuac: «Nahi dut erran zeen bilatu zien bezain laster. Aski gaztiatia izan da; nehoc ezteracola orai ein errefrotchuric batere. Zaurte hunen ikhustera; ekhar acozie laster barneco gaineco poillit bat; ezarzkotzie ehaztun bat elkian eta zapatac berriac zanguetan. Oillarrac eta ahatiac ere harturic ahal duzie eta ekharrico hiltzeco hun (edo aski gizen den) aetche bat: elgarrekin edanen, yanen eta bestac handi bat einen dugu.»

8— Sehiec obeditu zuten berehala mandia eta ezarri zuten tafailla eder bat mahaiaren gainean. Memento berian, seme gehienac itzultzen zen ihizitic bere ehaguerrekin. «Zer da beraz haharrak hori.? oihu ein zien yuramentuca. Iduri zaut khantuz ari izirtela hemen; ordu zen nahi itzul nindadien. Ehotia zirean aita.?»

9— «Ez, ene semia, ez nuc hala», errepostu eman zien aita zaharrac. Alegrantziaz bethia nizalaco ez eitez diolt hola. Khantuz ari gituc eta uros gituc ezic badiagu arrazoina. Nahi ala ez nahi hic ere ein behar duc khantu eta gurekin alegeratu, zeren eta hire ahaide hila zen a phiztu baita: doi doia sorthu balitz bezala duc; atzo galdia zuen, egun berriz idienac duc.»

Observations:

Toutes les lettres se prononcent dans le

gbas-que;
Exemple : aitor se prononce a _ i _ tor ; _ eth
e _ i _ tia ; _ zaut : z _ a _ ut.

Le u se prononce ou dans la Bas
Navarre.

Le g a le son dur devant toutes le
voyelles et ne se prononce jamais j

Dans le basque, on ne met jama
d'accent sur les e ; tous les e sont ferm

Le z a aussi le son dur et équivau
à s

Espherre - Triart
Instituteur

Commune de Jaxu

Canton de Saint-Jean-Pied-de-Port.

1337.
B.N.E.

Haur prodigua.

1. Gizon batek adiskide bi seme berak. Gartenak erraiten diri bere aitari: « Ordu diri izan nain neure nausi eta ukan dezan diru. Behar nuru guan ahal eta behairik ikusi leku. Zati haru hure huntasuna eta emaneraru nik behardiana. — Ba, ene semia erraiten diri aitak, nahi dukan bezala. Gaichto bat hiz eta gartigatia izain hiz. » Gero idokik tiranta bat, zatitzen diri bere huntasuna eta egiten diri bi parte berdin.

2. Egun bakar batzuin burian, seme gaichtua guaitzen duzu heritie eginez fierra, eta erran gabe adio nehori. Eraverten duzu heritie eginez fierra, eta erran gabe adio nehori. Eraverten diri andits leku jutsuru, orhanak, hur harandiak, eta saltzen diri andits leku jutsuru, orhanak, hur harandiak, eta guaitzen duzu hiri haundi batera, nun despendiatzen baitu bere sos guzia. Lombait ilhaitin burian, saldu behartu zitzin bere ihiloa zarrak emarte zahar batu eta accordathu zuzun muthil izateko; igartzen dizie alharretak han zaintzeko ardiak eta ardiak.

(Z) se prononce (S). — (S) se prononce (j.) — Les (e) se prononcent (è)
(u) se prononce (ou). — (ai) se prononce - aï - (au) — (aü).
Lisez (naüti) et non (nausi)

3. Ordian iran zuzan bizitzi malkurros. Etzizun geyho oheik-lo egiteko gauaz, ez ere suik berotzeko egiten zienian hotz. Zombait aldiz hain gose haundia zuzin yanen bantzeik untsa ala osto eta fruita usteldu urdek zaten durzenak; Bainan nehork etziakozien Deus ematen.

4. Ats batez, trijia hutsa, ubzi zuzun erortzea, alki baten gainea, so eginer leyhotik chorier zoinac hegaldatzen bantzien ahinki. Gero ikusi zuzin agertzen zerian argizaria eta izarrak eta erraiten dizi nigarrez: Hau, ene aitain etchia bethia duzu mutilez zoineik bainte egia eta anua, arrultziak eta gasna nahi duten bezembat. Dembora berian ni hiltzen nuzu gosiaiskin hemen

5. Ehbiey, nahi nuzu yeiki, yuain nuzu hatze-maiteneure aitain eta erranez diakozut: Egin nizun bekatu bat nahi ukan zinthuanian zu utzi. Ukan nizun hoben haundia, eta behar nuzu gartigatu, badakit untsa. Eznezazula deita gueyho zure Semia, trata nezazu zure muthil undarra bezela. Hobendun ninduzun, bainan jeritzen ari ninduzun zutaik yuun.

6. Aita bere bahatzian zuzun, bere libeu ihizta-tzen finitzen ari: bisitatzen zitzin Sahar onduak eta mahasak. Ikusi zienian yiten bidiain gainian bere Semia guzia estalia uzerdiz eta erhautsez, herrestan zangua, ordoya sinhetsi ahal zizin. Haldegun zizin behar zienez gastigatu ala behar zienez barkatu, Unsuki, nigarrak begietan, besuak luzatbu ziazcatzun, eta erorik hain lephora ematen diakozu pot gizen bat.

7. Gero yarraztan dizi bere Semia; galdegiten zi

bere yendiak eta auzuak: « Nahi dizit maitathu lehen bezala, ogacho haurra, erraiten dieju bildu ziren bezain laster, « Aste gazkigatia izan duzu, ez dezakotela nehok geyho egin erreprotchurik haurte ikustea; ekarrakozie behala palatot puillit bat, ezarrakozie chapeau bat ehian eta zapata berriak oinetan. Harthuko ahal thuziere, oillarrak, aihatiak, eta ekar ahatche bat huna hiltzeko; behar dizigu edan, yan elgarrekin eta egin besta haundi bat.

8. « Mutilek obedizen dizie beren nausiari eta ezazen dizie tafarlla ber bat mahiaren gainian. « Nemento beriau, seme lehena, heldu zuzun ihizitik bere chakurrekin « Zer da beraz azautz hau ? oyhu egiten dizi zuamenthuka; « Uste dizit kantatzen duzien hemen; ezduzu goizegi arrazuin nain. Oho zirea, ene aita.!

9. Uz, ene semia, ezpuk hala, erresponditzen dizi zaharrak. Egiten badut hori, zeren alegiantziatz bethia kainiz. Kantatzen diau eta uroz gituk, zeren kantagu untsa zertaitk. Hik nahik ala ez, bekarko dutk kantatu hik ere eta alegerathu gurekin, zeren hire anaya zuina thila baitzen arra itzuli baita bizirat. Sorthu baliz bezala duk; atzi galdia zuian, egun harra arra-hatzemana

L'instituteur :

Jn. Souhoutéguy.

Commune de Lacarre

Canton de St Jean-Pied-de-Port

1338.

Haour Bëirougabia

1- Guizon bat(1) ez zouen bi Seme baïzen(2). Gaztenac(3) eran ziotz(4) bere aïtari : « Ordon dizou neoure naousi izan nadin eta oukhan(5) dezadan dihouroun. Rehar dizou joan ahal izan nadin eta ikhous dezadan lekhou. Zathi zazou zoure ontasouna, eta emadarau oukhan — behar doudana. — Ba, ene seme, eraïten dio aïtac ; nahi doukecan bezala. Gachto bat hiz eta — haunitouïa izanen hiz ». Guero. zabaltzen douelaric — tiranta bat, zathitou zouen bere ontasouna eta eguin bi zathi berdinac.

2. Egoun goutinen ondoan, seme gachtoa yoan zen herritic eguiten zouelaric bendoa, eta adiorie eran gabe nehori. Iguaran zouen haniz bere oïhan — bat, eta yin zen hiri handi batera, non gouasta- tou baïtzouen bere diherou guzia. Hondatu hilabeteren barnian, behar oukhan zitouen saldu bere phildac emaite zahar bati eta bera eman — mouthil : igoro zouten campaderetarat- astoen eta idien gaintzerat

3. Ordoian izan zen luciki dohacabe. Ez zouen — guehiago oukhan ofertu bo eguiteco gaouaz, ez etare-

souric berotceco hotz eguiten zouenean. Nembait aldi
hain gose handia zouen yan baïtzitouzken aza osto
eta ikouitou ousteldou ourdoc yaten zitouzten heyec; —
baïnan nehore ez zacoten — emäiten deousic.

4. Arax balez, sabela houxe, bere bouria aurthi-
-ki zouen alkhi batera, behatzen zuela leïhotic —
arhinki begallatzen zuen ahoriei. Guero ikhousi-
zitouen aguertzen zerian arguizaïa eta izarrac, eta
eran zouen bere baïthan nigarez zagoelaric: —
Han, ene aïtaren etchea bethia da sehiz zeinec —
baïtoute ogui, arno, aroltze eta gasna, nahi douten
bezembat. Nembora berean, ni, hiltzen niz gosez-
hemen.

5. Beraz, choutitouen naïz, joanen naïz ene
aïtaren idoreïterat eta eranen dacot: Eguin-
nizoun bekhatoü bat, noiz etare outci nahi izan
baïtzintoudan. Oukhan hizoun oben handia, eta
behar nouzou pounitou, baziakizout onxa. Ez —
nezazoula deïtha guehiago zure semea, trata nezazo
zoure mouthiletaric azkena bezala. Hoben doun
izan nindouzoun, baïnan hourtzen nindouzoun
zoure ganic hourroun."

6. Aita bere baratzian zen, bere lilien —
ihitztatzen acabatzen: ikhertcen zitouen ondare
onbac eta mahaxac. Noiz etare ikhousi baïtzouen
bidean bere semea izerdiz eta ehaouxez osoki —
estalia, zangoa herestan doïdoia sinhesi ahal-
izan zuelen. Bere bouriari galdeguin zouen, behar
zouenez houra gaztigatou ala hari barkhatou...
Ikhusiean, nigarac begietan, hredatou zazon besoac,
eta yaoizten izelaric haren lephora eman zacon
pot handi bat.

7. Guero jar anazi zouen bere semia; deithatu

zitouen bere yendiac eta aauzoac : « Nahi dizout maitha-
— tou behenago bezala, haour gaïzoa, eraitin dec bildou
ziren bezain laster. Izan da aski hounitouia : nehore
ere orai ez bezaco eram batere gaizkiric. Jasarte houmen
ikhousterat ; ekharacozie fite camisola berri bat, —
emacozou erhaztoun bat erhian eta zaphata berri-
batzou zangoetan. Hartzen a hal ditouzkezou ere oillaac,
ahatiac eta ekhartzen ariche bat hilltaco-oua ; Edanen
dizougou, yanen elgarekin eta eguinen phesta handi
bat. »

8. Mouthilec eguin zouten naoüsiac erana, eta
eman tasaila (edo bat) manaian. Ordou berean, seme —
guehiena itzaultzen zen ihizitic bere chacourekin :
« Ner da arren harabox hori ? oihou eguiten dou
Arnegourekin. Idouri ziazout khantouz ari zieztela :
ez douzou goïzche itzoul nadin. Erho zireïa, ene aita ?
9. « Ez, ene semea, enouc hala, ihardesten dac-
zahar ac, hori eguiten badout, douc bozcario bethia
beniz. Nahi izan dezacan ala ez, behar co douchic
ere khantatou eta alegueratou gourekin, zeren eta
hire anaya hil zena phiztou douc. Sorthou beri
berala douc : atzo galdia zoucan, egoun hora beriz
idiena. »

Instituteur

Prat

Notes — 1 Tous les e sont moyens et se prennent

prennent pas d'accent.

2 – Le l se prononce comme en espagnol

3 – Le z se prononce s

4 – Le n se fait sentir dans an, in, on, un oun
ën, qui se prononcent ane, ine, one, une, ouine, ene

5' Le h est toujours aspiré

Commune de Lecumberry.

Canton de Saint-Jean-Pied-de-Port.

1339.

BNE? Haour galdia. (prodigoua.)

1.- Gui con batec etzitien bi ſémé becic. Gasténac erraïten diacoçcou béré aïtari : « Ordou ouçoa izan nadin nüre naouſi éta oukhen dézaan dihouroa. Béhar dout jouan ahal izan éta ikhouſi cartier. Partaya çacou çouré hountarſouna éta émen écaaçou éni jiten zaana. — Baï, éné ſémia, erraïten diacocou aïtac, nahi dauean becala. Gaïchto bat his éta izanen his gastigatia. » Guéro idékitcen ziolaric ſiénta bat, ſathitou zuen béré hountarſouna éta éguin izan zien bi parthé berdinac.

2.- Eguun gautiren oundouan, ſémé gaïchtoa jouan zen herritic éguiten ziolaric handiaren éta batéré adiaric erran gabe nehori. Igaran

zitien haniz landa, oïhan, hour, éta jin
zar hiri handi batetara noun igorri béitzien
béré dirou gouzia. Jombaït hilabétéren baurian
saldou béhar izan zitien béré hatiac émasté
sahar bati éta béra séhi bézala järi: igorri
zouten alhorétarat zaüntcéra astouen éta
idien.

3. Ordian ezan zen aras gaïski. Etzian guéhiago
ohéric loc hartzéco gaouas, ez souic béétzéco
hotz, éguiten. Zicénian. Jombaït aldis haïn zen
gosé noun jänen béétzien gogotic oundec
jäten ditoustен assa ostó éta frouïtoun
oustéldiac. Béna nehorc etzaion déndic
émaïten.

4.- Gaou bates, trijna houtsic, jan zen
alkhi baten gagnian so éguiten ziélaric
léihotic aïnic hégaldatzen zien chouïr.
Guéro ikhousi zian aguertzen cérian
arguicagua éta izarrac éta béré béïthan
erran zieri nigarres: Han, énic aïtaren etchai
béthéric dago séhis zoïgnec béïtuté oguï
éta ano, atraoutcé éta gasna nahi douten
bezain bat. Dembora berrian, ni gosiac
hiltzen noa hében.

5.- Béras, jaïkico nis, jouanen nis
atcénaïtéra éné aïtaren éta erranen
diacozaut: Eguni nouen bekhatou bat zouotzi
nahi ezan zintoudanian. Oukhan nien obon

handia éta béhar nouzou gastigatou badakit
auntxa. Éz méçaçoula déith guéhiago zauré
sémia, Ikata nézazou zouré séhiétaric askéna
bézala. Obendoun mindouzoun, bäinan
mendratzen ari mindouzoun Zautaric
hourroun. »

6.- Aïta zagon baratzian, béré libien ihista
akabatzen: so éguiten zien béré sagar oundoue
éta mahatzer. Ikhousi ziénian budiaren
gagnian béré sémia oro iserdis éta erhautxes
éttahá, sangoua héreston, bortcha sinhetsi
ahal izan zien. Egun zien béré béithan
behar ziénes gaistigatou ala behär zakon
sarkhatou. Askénecotz, nigarrac béguian,
hédatou zaskon bésonac éta haren téphora
érortzen zélaric éman zakon pot gozo bat.

7.- Guéro sar érazi zuen béré sémia,
galdé éguin zitien béré iendiac éta
áauzonac: « Nahi dout maïthatou léhen
bézala, gacho haurra; orran zéren bilda
ziélarie. Izan da aski gastigatoua.
Nehor est ézacotela éguin Hmendren
aïpthamenic. Zaousté ikhousteia, ekhar
akozié lastér bestié pollit bat; ézar akozie
erhastoun bat éhian éta zapata berriac
hoïnétoun. Hartuko ahal douzié oïllar,
ahaté, éta ékharico arätché bat
bilzéco houn déna; édanen dougou

jainen elgarékin éta égunsen bestha
handi bat. »

8. Séhiec égunin zoutan béré naoustaren errana éta ézari zoutan tafailla éder bat mahaïnan Dembora bérian, séné guéhiena heldou zon ihizétic béré chakuréqui : « Ger da arren azanty hori errandzen jurramentatzen ziélaric. Ouste dout Khantatzen ari sisten heben. Esta goïtchjin nadin. Ehoua zirea éné aïta ? »

9. - Ez, éné séhia, ez nis hala, éréposton émaïten dako Saharrac. Haou éguiten badout zéren bostkarias béthia bémis. Khantatzen dougou éta aurous guira, ezen badougou certzos. Nahi badouc éta ez, beharco douc Khantaton éta alaguératon hic éré gaurequi, zeren hire anaïé hila zéna, phistou béita Sorthou izan balis bézala douc : atzo galdu zian éta gaur hora noun den ara atcémania. »

Corthondo

N. - B. - La lettre (h) se prononce séparément du (p) dans les mots où elle a été placée entre parenthèses elle ne donne point le son du f, mais conserve la prononciation à elle tout en se disant en même temps que le (p) Ex. (peuh !)
(ps) — Partout où elle a été soulignée la lettre (s) prend une prononciation qui n'est ni celle qu'elle a d'ordinaire ni celle du (ch) ou du (ch) mais qui est une prononciation intermédiaire, moins mouillée que le (j) ou le (ch), plus mouillée que le (s) ordinaire. Cette prononciation est celle que beaucoup de Béarnais donnent à la lettre (s)

Commune de Mendive

Canton de s.t J.n Pied-de-Port

1340
BNE.1

Haöür galdia

1.—Gaicon batek ez citcin bi séme léciik. Gastéénak éman ciacocoun béré aïtari : « Ordoucou icanen naïn, éne naïssi éta aukan décaan dihoucou. Béharcit yoüan ahal éta ikhoussi herri. Partaya Pacacou couré hountassouna éta éman écaacou éni aukhan béhaoutana. — Ba, éné sémia, emaïten dici aïtaik, nahaucan lécala. Gaïchtoat hiz éta içaïnsfrounitia. » Gabéro idoki hiz tirantaat, fharrayatou citcin béré hountassouna eta ihn citcin bi fharte berdinak. —

2.—Egoün goutïk harnian, séné gachtoa yoüan caüçaün herritik inez derraïna, éta eman galé adio nehori. — Phassatou fharrapharrapharrap

citcin haniz haré, oïhan, hour handi éta yin corcoun hiri handi batétaa, noun igarri baïtcien béré dihouroun gorcia. Com baït hilaïtcin bourian, béhar ouk'han citcin saldan béré phildak émasté cahar bat eta akordatou béré bouria icaïteko mouthil : igorri cicien alhor r'étaat, han caïntcetto asstouak eta idiak.

3.— Ordian ican corcoun bicitzi malouros. Etcicin ouk'han guéhioo o'héik lo iteko gaouaz ez souïk béré bératcéko iten cién'an hatz. Combaït aldiz haïn gossé handia cicin noun yaïn a hal baïteitien auntsa aca osto hec eta frouïtou oustel dou hek caïnak yaten baïtiousté cherriek béna méhakée ez ciakocien émaïten déussée.

4.— Ets batez, trifra houtsik, outci cicin béré bouria éartcéa escaéla baten gaïnéa so inez beïhatik chori a hinki hégaldatcen cién'er. Guero ikhaussi citcin aguertcen céniar arguicaguia éta icarrak, éta erran cicin béré baïthan nigarrez : Haritché éné, aïtaïn etchia tchia aucou sehiz coïnek, baïtute aguia éta anaïa, arraultciak eta gdsna, nahouten bécan bat Denbora benian, ni, hiltcen aï naucou gassiak hemen.

yëkiko naucau, yauaïn naucau hatce-
maïtea éné äitaïn eta erraïn diako-
cau t : Eïn nicin bekhatau bat, nahi
aukhan cintau tanian cau autci. Aguen
handia aukhan nicin, éta béhar nau-
cau fraunitau, badiakicaut auntsa. Ez
néçacula guéhiau deïtha couré sémé, trata-
néçacau couré asken mauthiba léçala
Jcan nintcaun aguendaun, béna piroint-
cén ari nindaucaun aurhaun couréa-
nik. »

6 — Eïta béné baatcian caucaun, lilien
ihitztatcen finitcen ari : bissitatcen
citcin saari andoïak eta mahatsak
Naïçéé ikhaussi baïtcien yiten bidiaïn
gaïnian béré sémia gaucia estalia içeriz
eta erhautsez, cangaua herrestan,
doïdoïa sinhetsi ican ahal cicin. Galdé
in cicin béré baïthan béhar cignez haura
fraunitau édo barkhatau behar cahonez
Eskénékat, nigarrak béguiétan, héda-
tau ciaz catcaun bessoak eta béré bauria
batatayz Haïn léphoraéman ciacacaun
fat bat handia. — 7 Guéro yar
zaci cicin béré sémia ; Deïthau citcin
béré yendiak éta aucuak : « Nahü-
cit maïthatau léhen béçala, gaïcho
haurra, erran ciécaun lilolau ciénéko.

Jean dauzou asko proumitia : néhoké oraï ez
déçakatéla sin gaïskiriz. Gaurté hauzen
ikousteka ; ékharakocié fité arrapa pollit
bat, écan akocié éhastun bat étianeta
çapéta berriak çangouétan. Hartcen ahalgo
handié éré aïllarac, ahatiac eta ekartcen
atchéat hauna hilteko : édaïn diciau
yaïn diciau elgarrekin eta eïnen bestahandi
bat. » 8 — Mauthilek obéditau ciecien bezen
naoussia eta écarri ciecien mahaï estalgui
eder bat mahaïaren gaïnian. Memento béziau, sémé guéhiéna
itcaultcen zuzoun ihicitik béré chakourrekin : « Ber da
harren acaz hori ? . errateu dici garaki yaunamentouz.
Ousteaut khantatcen douzien hemen ; ez tcar goïtcheitcoul
naïn. Ehotia ciréa, éné aïta ? — 9 — Ez, éné sémia, ez
nouk hala, erréprostia émaïten dici çaharrak. Iten baout
hola, alégrantciaz bétkia nicalakats iten diat. Khan-
tatcen diciau éta auzos guztiak, céin çaïtguzu
auntza certaz. Nahi baouke eta ez, béhatkoanc
khantatou hiik éré éta aléguératou gouéki, céren
hiré anaïa hila céna yin baïta bezpiz biziza.
Hortcen baditz bécalaatk : atco galdu çoukar,
égoun horra naun den hatcémana.

Fait à Mendive, le 12 bre
1894, par le Instit. soussigné,

Fourcade

Canton de St Jean-Pied-de-Port.

1341.

BIVE 1

Commune de St Jean-le-Vieux.

Haour igoçaléa.

1. Guiçon batec ez citien bi sémé baïcic. Gasténac erran cien béré aïtari : "Ordou da içan nadin éné bouriaren naousi" eta oukhan déçadan "2dirou sa-quélan". "3Béhar dout" yoan ahal içan éta icousi baster-léKhou. Cathi çaçou çoure ontasouna éta éman éçadaçou cer éré oukhan béhar baïtout. Ba, éné sémia, erran cian aïtac ; nahi doucan béçala. Car bat his éta içanen his gastigatia. Guéro tirant bat çabaldouric, çathilou cien béré ontasouna éta hartaric éguin bi pharte berdinac-2. "4Combeit égouren bourian". Sémé gachtoua yoan cen herritic "5yaoun handi éguinés" éta nihori adio erran gabé. Ez an

citien hanits larré, oïhanac, hour-handiac éta yin cen
hiri handi batéra non igorri beitcian béré diourou gou-
cia. Combeit hilabétéren bourian, béhar oukhan citien
salou béré phildac émasté çahar bati éta "éman béhar
içan cen mouthil beçala": igorri çouten alhorrétarat han
caïntceco astoac éta idiac.

3. Ordian içan cen biciqui dohacabé. Etcian oukhan gué-
hiago oheric lo èguiteco gaouas, ez éta souric béré-
bérotceco hots èguiten cialaric. Batçoutan cien haïn-
gosé handia non yanen beitcitien assa osto hec éta frou-
tou oustéldou hec ourdec yaten tousténac; baïnan nihore
étcacon dcousic émaïten

4. Ilhountce batés, sabéla houxic, "béré bouria outci cien
écortcera alkhi baten gaïnéra" So èguiten cialaric béhotic arhi-
qui hegaldaca çabiltçan chocièri. Guéro ikhousi cien aguer-
tcen cerouan ilhargui éta içarrac éta "erran béré bouriari ni-
garrés çagolaric": Han éné aitaren etchia bethia da séhis çoïne
baïtouté ogui éta ano arraoutciac éta gasna nahi douten beçaïn
bertce. Arté hartan ni gosés hiltcen nis hémen.

5. Béras choutitouco nis yoanen nis harrapatcera éné aitaren éta
hari erranen dacot = Eguin nien bekhatou bat noïz éta nic nahi
içan baïntcétoudan utci. Nic içan nien hoben handia éta beha
nouçou gastigatou, hori badaguit. Içan nintçan hoben dam

bañan "9 hourtcen" nintçan hourroun çou ganic.

5. ~~Bost~~ 6. Aïta béré baratcian cen, akhabatcen ciéla béré lilien hourtatcia : ikhoutca çabilan sagar éta mahaxen. — Noïz éta ikhousi beitcien yiten bidian béré sémia, oro estalia icerdis éta erhausucés, herrestan sangoa, ahal ican cien doï doïa sinhesi. "Galdéguin cien béré bourouari" "behar cianés" — gastigatou ala behar çacon barkhatou. Asquénian, nigarrac béguiétan, hédatau ~~cascon~~ besoac éta "10 asurthiguitcen çouélaric béré bouria" haren léphora éman çacon pot "11 handi" bat.

7. Guéro yar eraci cien béré sémia ; galdéguin citien béré yendiac éta asoçouac : Nahi dout maithatou lehen béçala, gaïcho hasurra, erran cien bildou ciren bécen sarri. Ican da asgui gastigatia ; nihore éré orai estéçacola éguin baténé gaïsquitcric. Çaïsté haren ikhoustéra ; ékhar éçacocié bertan bestimenta poillit bat ; éçar acocié erhastoun bat erhian éta çapéta berriac oïnétan. Hartouco ahal toucié éré oillarrac, ahatiac éta ékharéracico arétché bat houn déna hiltceco : édanen dougou, yanen elgarré guin éta éguinten phesta handi bat.

8. Séhin obéitou çouten naoussiari éta égari çouten mahaï-oïkal éder bat mahaïaren gaïnian. Mémento bérian, Sémi guéhiéna helbou cen ihicitic béré sakhuréguin. Cer da ba atsanto hori? oïhou éguin cien youramendouca. Ousté dout khantous ari ciestéla hémen ; ez da sobéra goïz yin nadien. Choa ciréa

éné aïta ?

J. Ez, éné sémia, ez nuc hala, erréposton éman cien çaharrac. Hori éguiten badout, hori douc placerréz béthia baïnis. Khantous ari gaïtouc éla ouros guitouc céren badiagou certas. Noki doucan ala ez, "béharco douc Khantatou" hic éré éta "allégrantéan éman" gouréguin, céren éta biré anaïa, çoïn beitcen hila, berris égin douc bicirat. Hori douc sorticen balits béçala = atço - galdia cian, égoun horra berris édirena.

Constantin,
Instituteur.

1. Il est temps que j'e fais mon maître. Cette phrase se traduit comme si elle était ainsi exprimée = Il est temps que je fais le maître de ma tête.
2. De l'argent - à la traduction = De l'argent en poche.
3. Il faut ne peut se traduire dans ce cas. On le emplace par Le dois
4. au lieu de Un dejours après, la traduction demande Au bout de quelques jours.
5. En faisant le fier Le dit par En faisant le grand monsieur
6 Se louer pour être valet - Se donner comme valet
7. Il Le laissa tomber sur un escabeau - Il laissa tomber sa tête sur un escabeau.
8 Et Le dit en pleurant - Il dit à sa tête en pleurant.
9. Je languissais - Je fondais
10 Il le demande - Il demande à sa tête
11 S'il fallait qu'il le punît - S'il devait le punir
12. Se jetant - En jetant sa tête
13 Gros baiser - Grand baiser.
14 Il faudra que tu sautes - Tu devras sauter.
15 Que tu te réjouisses - Le mettre en allégeant.

L'S basque se prononce comme l'S gascon ph n'a pas la valeur de f. Ces deux lettres se prononcent presque séparément : p he (aspiré)

Commune de St Michel.

Canton de St Jean Pied de Port.

1342.

B^ne 1

Maurt Larreatiaf.

1 Guizon batec ez citien bi seme
baicic. Gaztenac erraiten dio bere aitari:
« Ordu dut izan nadien neure buriaren na-
gusi eta izan dezadan diru. Behar dut bathe-
atu eta campo ikhusi. Partheka zazu zure
ontasuna eta emadazu niri tokatzen zaun-
na. » Ba, ene semia, erran zien aitac: nahi
dukan bezala. Gachto bat hiz, eta izanen hiz
gaztigatia: Guero idekizian tiranta bat, bere
ontasuna partheka tu zien, eta gatitu oroi berdin.

2 Hantic zombait egunen burian, seme
gachtua atheratu zen heritic fantesia
handian, eta nehori adiorik erran gabe
Phasatú zitien hambeste larre, soihian ereca,

eta heldu zen biri handi batetara, nun bere
dihuru guzia chahutu baizien. Zombait hila-
beteren burian, behartu zaion saldu bere
phildac emaite chahar bati eta bere buria
ofreitu sehi zarzeco: igorri zuten landetara
asto eta idi zainzera.

3 Ordian izan zen maluros. Ez zien
oheric ere gauaren phasatzeco, ez suric
berotzeco hotz eguiten zienian. Bazien bat-
zuetan halaco gosia nun yanen baizien go-
gotic cherrice yaten dituzten aza hosto eta
fruitu usteldu hetaric; bainan nehoc ez
zacoten Deus emaiten.

4 Utzalde batez, barnia hutsa, yarri
zen alkhi baten gainian, soeguiteco lehiotic
airian zabiltzan choriac. Guro ikhusizitien
aguertzen zenan ilhargia eta izarrac, eta
erran zien bere buriari: « Han, ene aitaren
etchia bethia da sehiz zoince baitute ogi
eta arno arroutze eta gasna nahi duten
becembat. Dembora hortan ni hemen gosiac
hilzen ari nu.

5 « Eh bien, zeikilo niz, yoanen niz
aitaren ganat eta erranen dakot: bekhatu bat
eguin nien zuri ukhen nien, eta behar nuzu punitu, baiatik
ontsa! Ez nezazula guehiago deit zure semia
bainan zure azken azken sehia bezala trata
nezazu. Gaizki eguin nien bainan eyhiartzen

ari minzan zutarie urrun.

6 Ala barazian zen, bere liliac abantchu trempatiac zitien: sagar ondoac eta mahateac ikhusten zitien. Ikhusi zienian bere semiak bidian helduz, izerdiz eta erhautcez funditiak zangoa herrestan, ez zien aise dinhetsi maki.

Bere buriare kin ari zen behar zienez punitu ala barkhatu. Azkenian, beguetan nigarra bere besoac hedatu zitzaion, erori haren lephoaren öndora eta pot handi bat eman.

7 Guero bere semia, yarrarazi zien; bere pekuac eta aüzoac ekharrarazi: « Haki dut maithatu ene semia lehen bezala, erran zioten bildu zirenian. Aski punitua izan da: nehoc orai ez horri gaïzkirik erran. Zaurte ikhustera. Ekharrakozie fite maapulis pollit bat, emakozie chaztun bat erhian eta zapata berriac zangoetan. Hartzen ahal bituzie oilar, ahate zombait, eta ekharaztche hiltzeco hiru den bat: Edanen dugu, elgarrekin yanen eta eguinen phesta handi bat.

8 Sehiec obeditu zuten nagusiari, eta dafaila eder bat ezarri mahaiaren gainian. Memento berian, seme guehiena heldu zen ihizitic bere choikharrekin: « Zer da beraz arrabotsa horitaz ihu eguin zien dakrekaf. Uste dut khantuz ari zieztela hemen; ez da sobera goiz yin nadien. Ehotu zirea, aita?

9 Ez, ene semiaf, ez nukehotiaf, iharsetsi zion chaharrac. Hori eguiten badut, zerez bozkalentziaf handian bainiz. Khantu

eguiten dugu eta uros guira, zeren baitugu
arrazoina. Nahi edo ez, hic ere beharko duk
khantatu eta gurekin batian alegueratu, ceren
eta hire aneia hila zena, phiztu duk. Sorthu
baliz bezala duk: atzo galdia zian eta egun
horra nun dugun hatzemana.

St-Michel, le 21 xbre 1894

L'Instituteure

M. Darritchon

Canton de S.t-Jean.Pied-de.Port.

1343.
BNB-1

Commune d'Uhart-Cize.

Haour Sobranioa.

1. Guiçon batec ez citien bi séme becic. Çazlenac erran çacon bere aitari: « Trou da içan naün nihaouren naousi éta oukhan déçadan dikourou. Béhar dout youan ahal oukhan éta campo ikhousi. Charti çaçou çouré ontasouna éta éman eçaçou oukhan béhar doutana. — Ba, éné semia, erran çien aïtac; nahi doucan beçala. Gaïchto bat biz éta içanen biz gogaitu Guéro, idokiz birenta bat, pharlitou cien béré ontasouna éta hartaric eguin çitien bi pharté bardinac.

2. Eçoun goutxen ondouan, seme gaïchtoua youan cen herritic inez bapouaren faco, eta

nehori adioïc erran gabé. Trébésatu eitien
hamitz larré, oïhan, ouhaïtz, éta yin cen hiri
haoundi batera, noun despendiaton baïtcien
béré dihouron goucia. Cembaït hilaïtein bou-
-rian, behartou cen saltcera bere fhilden emayte
çahar bati, eta bere bouria alocaton mouthil
icaïteco: igorri couten landetara asto eta iji
caïntcerd.

3. Ordian içan cen biciki malouros. Ez cién
quehio oukhan ohéïc lo iteco gaouaz, ez eta
ere souric berotceco hotz iten cién idnidan. Cem-
baït aldiz haün cien gose haoundia noun ounlsa
yaün baïtcitien aça bsto héc eta fouiton oustél
héc coïnak yaténn baïtiouyté chérriek: bana
nehoc ez çakon emaïten deousic.

4. Als batez, trija houtsic, bere bouria outzi
cién éroutçéra alkhi baten gaïnéra, so eguinez
leïhotic chorién çoïnac aïtian baïtzabiltzan arhin-
-ki. Guero ikhousi eitien aguérteén cérdian ilhar-
-guia eta içarrac, eta erran cien béré bouriari
nigarrez: « Hantché, éné aitarén étchia béthia
da séhiz çoïnec baïtitié oguia eta anoix, arrout-
-tciac éta gasna, nahi douten bézambat. Arté
-hortan, ni, gosiac hiltcén niz hémén.

5.- Bada, yaïkico niz, yuaïn niz khaousitcera
ene aïtaïn éta erraïn dacot: « In nién béthatou
bat nahi oukhan cintanarian Kitatou. Oén
handia oukhan nién, éta béhar nouçou gaztigatou,

badakit ountsa. Ez néçaçoula guéhio déithsa çouré
sémia, tiala néçaçou çouré mouthilétaric azténa
béçala. Çan nintçan obenioun, bana ez nintçan
bici çoutaric ourroun.
6. Hïta cén béré bargatcian, akhabatcén ari béré
lilién hourtatcén: bisitatcén citién sagar ondoan
éta mahalsac. Khouti cenian yitén bidiaïn gaïnian
béré sémia oro estalia icerriz éta érhaoutsez, çangoua
herrestan, doï doïa sinhetsi ahal oukhan cien. Galdu
cién béré bouriari béhar cienéz gaztigatou ala béhar
çacon barkhatou. Azténdan, nigarra béguiétan, hé-
-datou çaztan bésoac, éta béré bouria bétatouz harén
léphora, éman çacon pot handi bat.
7. Guéro nar araci cien béré sémia: déithou citién
béré yenbiac éta douçoac: « Nahi dout maïthatou léhén
béçala, gaïcho haourra, érran céén, bilhouric içan cireïn-
-co. Çan da aski gaztigatia: nehoc oraï ez deçacola
in erreprotchourik. Çaourté haïn ikhoustéa; ékhar-
-acocié fité yakéta poillit bat, éçaracocié erhaztoun
bat érhian éta çapata béroi batzuc çangouétan. Har-
-touco ahal toucié éré oillarrac, ahatiac, éta ekharrico
ahatché bat houna hiltcéco: édaïn éta yaïn dougou
élgarrékin éta éguinen besta handi bat.
8. Mouthilec béréitou çouten beren naousiari éta éça-
-ri çouten dafaïla éder bat mahaïaïn gaïnian. Me-
-mento bérian sémé guéhiéna itzoultcén cen ikicitic
béré chakhourrékin: « Çoïn da bada açantz hori?
oïhou in cien youramentouca. Usté dout khantouzari

cizten hemen ; ez da goïtiké itzoul naün. Chotou
cirea, éné aïta ?

9. Ez, éné semia, ez nouc hala, erreposton eman cien
guiçon çaharrac. Ilen badoui hori, douc céren baï-
-niz bozcarioz béthia. Khantatcen diaou éta ouros
guilouc, ézic badiaou certaïc. Hic naki oukhanic
ola ez, béharco douc Khantaton hic éré, éta aléguératou
gouekin, ceren éta hiré amaya joüna baïtcén hila
itzouli baïta biciratz. Douc Jorikou baliz beçala:
atço galdia çoutan, egoun horra noun den berriz
atcémana.

L'Instituteur public,

C. Estéol.

Nota. - La lettre z au commencement ou à la fin d'un mot, de même que dans le corps de ce mot a le son dur de ç.

La lettre s se prononce comme le j dur ou fort exempt de nasillement.

La syllabe in n'a pas le son ein comme en français : elle se prononce comme dans in-folio.

La lettre y au commencement d'un mot ou dans son corps se prononce comme dans Yokohama, indépendamment des lettres qui l'accompagnent.

Counton

de

Tardets.

1344.5

Commune de Cardetze-Sorholus.

Canton de Cardetze.

Haür prodigoua.

1. Guizon batek etzin bi seme baïsik. Gastenak eran zeron bere aïtiri: « Ordu dizu izan nadin nihaouen naousi eta ukhen dezadan diharu. Behardi jouan ahal izan hebetik eta basterak ikhousi. Phartizazu zoure hountarzuna eta eman ezadazun ukhen behar dudana. — Baï ene semia, dio aïtak nahi dukia bezala. Gachto bat hiz eta gastiga-turik izanen hiz. » Guero sabaltzen zialarik

tieta bat, erdichkatu zian eta eguin sian bi parte bardin.

2. Guti egunen burian, seme gachtoua jouan zen heritik handiaren eguitez ihouer adio eran gabe. Igaran zian hanich larre, oïhan eta uhaïtz eta jin herryhondobatetara, noun igorri beitzian diharia oro. Hilabete zoumbaït en burian, zalou behar ukhen zutian bere aropäk emaste chaharbati eta bere buria soldatay ezari mithil izateko: igori zien alhoretarat han zaintzeko astouen eta idiey.

3. Ordian, izantzen hanich planugari. Etzin haboro oherik lo eguiteco ez eta zurik berotzeco hotz eguiten ziniy. Houmbaït aldis gosia haïy zian handi noun janey beitzutian asa osto houratk eta fruta hiotu ourdek jaten tienak: bena ihourk etzeroy deuze emaïten.

4. Gaï batez, zabela hutzik, bere buria erortera utzi zian hoki bat eygagna, zo zelarik leihotik tchori arhinski hegaltazaler. Guero ikhousi zutian zelian aguerzey arguiza-guia eta izarak eta eray zian bere buriari nigarrez aïzelarik: Hanchek ene aïtaren etchia mithiler betherik zouinek ogui eta ardou, araoutze eta gasna nahiren bezaïn bat. Ber demboran ni, heben gosez hilzeniz.

5. Eta aren jeikico niz jouanen niz ene aïtarién ediretera Eguin nizun bekhatu bat, utzi nahi uken zuntudanian. Ukhen nizun oguen handia eta behar naïzu gastigatu, hori badakit ountza. Ez nezazula dey haboro zoure semia. Etchek nezazu zoure asken mithila bezala. Ogen daut nundwzun bena zutarik hurun ezmeïatzen

nunduzun.

6. Zita bere baratzian zen lilien hourta urhentzen. So zelarik sagartzer eta mahatzer. Nouiz ikousi beitzin biden gagnen bere semia izerdiz eta erhaoutzez betherik sankhoua theresta bortcha sinhesi ahal uken zian. Gogouan igaran zian behar zianez gastigatu ala behar zeron pharkatu. Oitin nigarak bequietan, hedatu zeitzon besouak eta bere buria egoehten zialarik haren lephouala epnan zeron pot handi bat.

7. Geuero jarerasi zian bere semia, deithu zutian bere etchekouak eta aïsouak: « Nahi dit maithatu lehen berala gaïcho houra eran Zeyen bildu zien besain sarri. Aski gastigaturik izanda: ihourkere arey oraï ezterola eguin mehatchurik batere. Ziaouste ikhoustera; ekhar ezozie ber. halja subestay ejerbat, ezar ezozie erhastumbat erhian, eta oski berriak hougnetan. Hartuko ahal dukesie ere oilhar, ahate eta ekhar aretche houndembat-ehaïteko: Danez dugu, janen algarreki eta eguinen besta handibat.

8. Mithilee bere buruzaguiarey mania eguin zien eta izari tahailla eder bat mahagnen gagnen. Ber demboran, seme guihiena utzeltzen zey ihestekatik bere tchakureki: « Zer da arey heros ori, oihu eguin ziy, juratzey zialanik. Ouste dit Khantatzey duzien hebey; esta estuzu zobera zari utzulnadiy. Erchoturik zia ene aïta! »

9. Ez ene semia, enuk hala, arapostu eguin zian saharak. Eguiten badut hola, zerey benis bostarioz betherik. Khantatzey diagu eta irouz gutuk, zerey beitugu omtza zer gatik. Nahi baduk eta ez behar dukec hik erekhantatu eta goureki alageratu, zerey eta hire anaie hil zena

araphistu beita. Oraï zortu balis bezala: atzo galdurik beitzey eta egun haü diala ara edienik. »

Explications nécessaires pour la pron

1_ Tous les e sons fermés et point n'est besoin de les surmonter d'un accent aigu.

Exemple: On écrit: seme, egunen et on prononce: séme', égunén.

2_ Z se prononce s: Exemple: On écrit:

zaure, etzin, zeren, ezozie et on prononce: soure', étsin, séren, étsosie.

Cardeto, le 25 décembre 1894.

L'Instituteur public,

J. Oyhesqui

1345.5

Canton de Cardets.

Commune de Cardets.

Haur prodigoua.

Guizon batek etzizun bi seme baizik. Gaztenak
erran ziozun bere aitari : „ Oraiu dizu izan nahi nau
buriaren buruzagui eta ukhen dezadan zerbait dibaru.
Bebartik joiaiteko abalak kartiel zorrumbaiten ikhustera.
Aharte ezazu zoure bountazuna eta emadazut jitan
zaitadana. Bai, ene semia, erraiten dizu aitak, nahi
dukian bezala. Haur gaiztobat biz eta gaztigatuik
izanen biz.

Guero, zabalzen zialarik tietabat, pbartitu zizun
bere bountazuna eta barez eguin bi pbarte bardin.

Haurtik egun apburran burian, seme gaistoa joian
zuzun herritik, jaun handiarena eguiten zialarik,
etа nibouri adiorik erran gabe. Craukatu zizun
bantitz bazterretasal, oihan eta ubaitz, eta bethi zuzun
biri handi batetara, noun gastatu beitzian bere
dibaria oro. Zoumbait bilabeteren burian, salbu-

. Lehartu zitzuen bere arropak emazte Zabar bati
eta bera jarri mitxil : igorri zizien Kamporaka
astoren eta idien beguiratzera .

. Ordian handitz malerus izan zuzun . Etzizun
haboro oherik lotzeko gaian ez eta ere surik berotzeco
hotz eguiten zianian . Zoumbait aldiz, hain zizun
goxia handi norm jan beitzutukian aza osto eta
fruta birotu ourdek jaten dutienak, bena nihork
etzizuzun emaiten deuzera .

Zai batez, zabela hutsik, utzi zizun bere buria
erortera escabela baten gaguera, so eguiten zialarik airian
absinki begaltatzen zien tchorier . Guero ekhorsi zitzun
aguertzen zelian arguizaguia eta izarrak eta erran
zizun bere beitban, nigarrez ari zelarik : Hantche, ene
aitaren etchia betherik duzu mitxil eta nescatoz, Zuignor
beitie ogui, ardo, arrautze eta gazna nahi diena. Ordian
Ber denboran ni aldiz hseben gosez hiltzen .

Arren jaikiko nuzu, jouanen nuzu aitaren diruetara
eta erranen diot : Eguin nizun bekhatutan zu utzi nahi
ukhen zuntudanian . Ukhen nizun oguen handia eta
gaztigatu behar naizu, badakit ountsa .

Ene zazula habore deith Zoure semia, erabil neza
Zoure mitxiletarik azkena bezala . Oguendait nunduz
bena esteari bici nunduzun Zoure ganik hurrun .

Aita bere baratzian zuzun, bere lilien hourta
finitzen ari : bere zagartze eta mahatzer Zo zagoela
Noiz eta ere ikhusi beitzian jiten biden gazte
bere semia, izerdiz eta erhautzez betharik, Zankhoa
herresta, borteha sinhetze zizun . Bere beithan aita

~~erraitan~~ zizun bekar zianez gaztigatu ala bekar otbe zeron
jbarkatu. ---- Aztenian, nigarrak begietan zutialarik,
Sedatu zitzun besoak eta baren kpkoaren gagna
bere buria egozten zialarik, besarkatu zizun.

Guero jar erazi zizun bere semia; oetbu zituzun bere
jantiak eta aizoak: « Nabi'n maitbatu leben bezala,
bau gackoa, erran zizun algargana bildu zinen
bezain sarri. Aski gaztigaturik izan duzu: eztizon —
orai nibourik ere erreprochburik eguin. Jiaujte ikhoustera,
eklbat ezozie fite arropa ederbat, ezar ezozie ebaztunbat
ebian eta oski berri élibat-borgnetan. Harturen abal
duzie ere ebabalbat ebaiteko-bortdena; janen eta
edanen Dugu orok algarreki eta eguinen besta handibat.

Mitbilek obeditu zizien beren nausiari eta ezarri
mabagnaren gagnen tabailla ederbat. Hain sarri,
seme guebiena belzen zuzun ibiziekatik bere borekin:

« Zer da arren berots handi'tori, oibu eguin —
zizun, jiuratzen zialarik. Ouste dit kbantatzen ari
ziradien beben; eztuzu goizeguí ulzul nadin. —
Ertzotu zia, ene aita? »

Ez, ene semia, enuk ertzo, arrapostu eguin zizun
guizon zabarrak; bori eguiten badut, eguiten diat
boztariotan nigalakos. Kbantatzen ari gutuk eta irous-
gutuk zeren beituzu zertzaz.

Nabi badut eta ez, besarduteK bik ere gorateki —
Kbantatu eta gorateki boztariotan jarri, zeren bire
anaye bilik zena arra utzuli beita bizialat; ora —
sortburik baliz bezala beita; atzo galdurik zia, eta
egun borra nondeu arra direnik. »

Cardeto, b 26 X^bre 1894.

Dukan

E. S. V. O.

Légende :

Le son ai se prononce aï ; le son ein se prononce ën ; le
in se prononce ïn ; le son ain se prononce aïn ; le son oi se p
oï ; la lettre s est un son intermédiaire entre le z et le ch. e
prononce en appuyant fortement la langue contre le palai
lettre z se prononce toujours ç ; la lettre u n'a pas de v
dans le corps du mot après g. — tous les e sont o

Commune d'Alçay

1346.5

Canton de Cardets

Haour barreta:

— 1. — Guiçoun batec éciçun bi semé baïcic Gastenac erraïten, dioçu bé aïtarë: « Ordu duçu nihaïen buäen buruçagui içan nadin éta sos utken deçadan. Bihar dit jouan éta Kartiel icousi. Tarti içaçu soure hountarçuna éta émaçut utken bihar dudana. Bay, éné semia, erraïten diçu aïtac; nahi diän biçala. Gaüschto bat is éta puniluic içanen is. » Guco çabalcen cialaric tiétabat, partitu çiçun bé hountarçuna éta éguin bi phrté bardin.

— 2 — Egunn, guntin buian, semé gaüschtoua jouan çuçun herritic éguiten cialaïc fierra, éta

adio erran gabe nihouei. Jgan ciçun désertu
hanich, oyhan, uhays, eta jin herri handi batétaa.
noun igorri beïcian bé sosa oo. Hilabete çoumbaï-
ten buian, bihar utden citissun saldu bei arropac
imasté chahar bati eta mitil jarri: igorri cissien
alhorretaat astouen eta idien béguiacéco.

___ 3 ___ Ordian, hanich malcous içan çuçun
Eçiçun haboo utken ohéc lotcéco gaïas, ez eta
suïc bétcéco hotz cénian. Çoumbaït aldis, gosia
haingn handi çiçun janen beïcian, assa osto
houac eta fruta hiotu houac borthacouec jaten tiénac
béna ihourc éec etciem déusic émaïten.

___ 4 ___ Gaï batez, sabéla husic, jarri çuçun
bistéïc cacheta batétan, sogui éguiten cialaric leihotic
tchoïer coüng hégaltasen beïcien ahüsqui. Guco
icoutsi siçun aguerteen célian arguiçaguia eta
içarrac éta bé béitan erran siçun nigarrez aïcilaïc
Hän éné aïtaen etchia béthéïc duçu mitilez çougnec
béitié ogui eta, ardou, arraoutcé eta gasna, nahi dien
béçaingn besté. Demboa hartan, ni, gosez hilcen-zében

___ 5 ___ Orren, nahi nuçu jeüki, jouanen nuçu
éné aïtaren idicitéra eta erranen diot: Bétatu bat
équin niçun, nouïs éé nahi utken béïtçun tudan quitatu
Oguen handi utken niçun eta behar naïçu jun itu,

badakit. Enẽçaçula haboo deit çouce semũa, bata neçaçu çouré mitil asquena bçala. Oguen dun içan nunduçun bena hiatcen nundeçun çubaïc hurrun.»

——— 6 ——— Aïta baacian çuçun, lilitan lourtaciaen urhensen: soguiten ciçun sagartcor ita mahaser.

«Couś ẽi icoutsi beïcian bidian jiten bẽẽ semũa. deïtu bẽẽ etchẽcouac éta ayçouac:» Nahi dit maïtalu lihorbçala, gaïtcho haourra, erran ciẽçun, bildu cẽnian. Astẽ punitũc içan, duçu, ihourc ẽic oay estẽçola arraprotchuc ẽguin. Ciaoustẽ iKoustera: ẽKar ẽçociẽ bertan, arropa ẽjerbat, etçar ẽcociẽ erhastun bat ihian éta, ostẽ berriac sanKouẽtan. Hartuco ducie ẽẽ oillard éta, ahatẽ éta eKarrico ihaïteco houn den acẽtchebat. Bẽhar, diçugu ẽdan, jan algarreKin éta besta handit bat ẽguin

——— 8 ——— Mitilec sinhetsi cien bẽẽ naousia éta essaï tahailla ẽder bat mahagnian. Ber menenta an, semẽ guchiena jiten cen ihistẽKatic bẽẽ lehaKarreKin.

„Cer da hëots hoï! errañten diçu juatcen, cialaïc. Onsi dit, cantatcen, añciden heben; estuçu sarri ëgui utsul madûn. Erso, cña, añta?"

9 — Es, eñi semña, ënuc erso, errañten dicu chahargac; Hoy ëguiten badut, plasëës bëthaë. niçala Jos duc. Cantatcen diagu éta ûous gutuc éta badiagu cersas. Nahi alëz, bëhar dutzet hiû ëë gomëz cantatu éta gossatu, ceën éta hiê anaïë hilû sëna arrapûstu bëita. Sorthu baliz bëçala bëita: alsogaldu cña éta ëgun horra, arra ûdiëñûc."

Carriquiry.

Commune d'Alos.

1347.5

Canton de Cardeta.

Haour bateata.

1.— Guizoun bateh elizien bi seme baïzik. Gaztenack eran ziozun bere aïtari: « Orde duzu izan nadin ene buruzagui eta ukhen dezadan dihaü. Behar dit jouan ahal izan ikhous ahal dezadan bazter. Phartizazu zoure hountarzuna eta eman izadazut ukhen behar dudana.

— Baï, ene semia, eraïten diozu aïtak; nahi dian bezala. Gaichto bat biz eta gaztigaturik izateke» Gueo zabaltzen dialarik tiatabat, phartitu zizun bere hountarzuna eta hartaïk eguin bi phartetan bardin.

2.— Eguen aphurutarik
landa, sonic gaïchtoua joun zuzun
hertik buria goa eta eran gabe adio
ihouïere. Jgan zititzun hanitch tarè,
öhan, uhäitz eta jin hiri handi ba-
tatara noun despendiatu beïtzin bere
dihaïa oro. Hilabete zoumbaïten
buian, behar ukhen izilizun saldu
bec aropa tcharak emaste chahar
bati eta alogatu mithil bezala:
igori zizien alhoretat han beguiatzeko
astouen eta idien.

3.— Ordian, izan zuzun
haniteh malerous. Elizizun habo
oheïk lo eguiteko gaïaz ez suik bea-
tzeko holz eguiten zinin. Bazizun
zombaït aldiz hagn gose handia
jan beïtzeluteïkin aza osto hourdeta
frutta hiotu hourdk zougu ourdek
jaten beïtzelien; bena ihourkere
elziezun emaïten deüze.

4.— Jaï batez, sabela hutsik,
ulzi zizun ortea bec buia hoki baten
gagna segnitez këhotik lehorier sougn
hegallatzen beïtzien ahinzki. Jure ik-
housi zizun aguerlzen zelian arguizagnia
eta izarak eta eran zizun bec buaï
nigarez aï zelaïk: Hantche, ene
aïtaren etchia bethcïk duzu michkandiz
zougnek beïtie ogui eta ardou, arnoutze
eta gazna, nahi dien bezain bat.
Bet demboan ni hiltzen naiz gosez heben.

5.— Eta eran, jaïkiko nezu,

jouanen nuzu edüüka ene aïtaren eta
araren diot: Eguin nizun bekhatu
bat nauiz eta ützi nahi ukhen bü
tzuntudan. Ukhen nizun oguen
handi, eta behar dizu gaztiga ne-
zazun, hoï bakit ountsa. Enezazula
kabe düth zoue semia, etchek ne-
zazu zoue azkon milhila bezala.
Izan nunduzun oguendant, bena
biatzen nunduzun zutaïk hurun."

6.— Eïta zuzun bee baatzi-
an, urhentzian hourtatzia zee lilion:
biehtatzen zitizun sagardzïak eta
mahatsak. Ikhousi zinian jiten
biden gagnon bee semia oo thapa
tuik ezeridiz eta erhaoutez, thorestan
zantkhoua, ahal zizun nekez sinhetsi
hoï. Galthatu zizun bee buiaï be-
har jenez gaztiga bezan edo pharka
bezon... Ezkonin, nigarak beguie-
tan, hedatu ziotzun besoak, eta
erthoukitzian bee buïa haen le-
phoualamen zizun jot goyo bat.

7.— Gueo jar eazi zizun
bee semia; dithu zitizun bee
jentik eta aïzouak:" Kaïthatu na-
hi dit ekhen bezala gaztho haoura,
eran zizun algareta bildu izan
zien bezaïn sarri. Izan duzu
aski gaztigatuik: ihourke oaï
eztezala bater eguin eskernioïk.
Jin zite haen ikhousteo; ekhar
ezozie bertan subesta ejer bat;

ezar ezozie erhastun bat eskian
eta oski beri zankhouetan.. Chal
duhezie ere hartzen eillar, ahale
eta ekharten chahal houn bat
chaïteko; edanen dizugu, janen
algarreki eta eguinen besta handibat.

2.— ! Michkandick sinhe
tsi zizien been naousiari eta ezari
zizien lahailla ejer bat mahagnen
gagnen. Ber mementoan, seme
Sdharena utzultzen zuzun ihizte
katik bee hoeki:« Zer da aren
heots hot, oïhu eguiten dizu, arnegu
eguiten didarik. Ouste dit khan
tatzen duzien heben; ezluzu goïz
egui ara utzul nadin. Erho zieya
ene aïta.?»

3.— Ez ene semia enuk
hala, arapostu eman zizun zaha-
rak. Eguiten badut hori, hori
duk aldagrantziaz betherik benig.
Khantatzen diagu eta gutik irous
zeren beïtugu oinutsa zeltzaz. Nahi
badut eta ez behar ukhenen duk
khantatu hire eta alagnera hadin
goureki, zeren hire andie hil zena
arajin beïta bizia la. Sortzetik jin
bdiz bezala duk: atzo galduik
zia, eguin houra ara edienik

Nota.— Tous les e sont fermés.

La lettre z a le son de l's français

La lettre s a un son particulier qu'on obtient en appuyant le bout de la langue au palais en en soufflant; ce son imite le sifflement de l'oie en colère.

L'Instituteur: Hiendicouague

Commune de Camou-Cibigue.

1348.5

Canton de Cardets.

Haour prodigoua.

1.— Guiçon batec eltzutian bi seme baïcie. Gaztenac erran ceon bere aitari: « Ordu da içan nadin ene buruçagui eta ukhen deçadan diharu. Behar dut jouan ahal içan eta ikhous deçadan cartiel. Partaja ecaçu çoure hountarsuna eta eman içadaçu nic ukhen behar dudana.— Baï ene semia, erran cian aïtac; nahi dukean beçala. Gaïchto bat hiz, eta punituic içanen hiz. Guero sabaltzen ielaric hiz, tiador bat, aïtac partajatu cian bere hountarsuna, eta hartaric eguin çutian bi ppharte bardinac.

2.— Egun gutien burian, seme gachtoa jouan cen herritic eguiten ciclaric fierraen, eta erran gabe adio ihouri ere. Trebesatu çutian hanitch mendi, oïhanac, erreca handiac, eta jin cen hiri handi batetara, noun despendiatu beitzian bere diharia oro. Soumbaït hilabeteen burian, behar ukhen çutian saldu

bere arropac emaste sahar bati, eta bere buria jonalian ecari, içateco mithil : houa igorri cien alhorretarat, han ʃastouen eta idien beguiatzeco.

3.— Ordian içan cen haritch malerous. Elzian ukhen habaro cherie lo eguitero gaïaz, ez suic bere buriaen beatzeco holz eguiten cienian. Bacien soumbaït alduz haïn gosse handia, noun ountxa jan beitzeutukian assa osto houac eta futu hiotu houac, sougn jaten beitutic ourdee ; bena ihoure ere etzeon emaïten densere.

4.— Arristiri batez, sabela hutsic, buria utzi cian cortex jarguia baletara, soeguiten cielaric leihotic tehoï ahinki hegaltatzen cienez. Gueo ikhoussi çutian aguertzen celian arguissaguia eta issarrac, eta bere buriari erran cian nigar eguiten cielaïc : Han, ene aitaen etchia betheic da mithilez, sougnec beitie oguï eta ardou, arraoultze eta gazna nahi dien becain beste. Demboa hountan, ni, gossez hiltzen niz heben.

5.— « Eh bien, jeikico niz, jouanen niz ene aïtaren edieitea, eta hari erranen dcot. Eguin nissun bekhatu bat natu ukhen suntudanian çu hitatu. Ukhen nicun oguen handia, eta behar naïssu punitu, hoï bakit ountxa. Ençaçula haboro dei soue semia, trata neçacu soue mithiletaic azkena beçala. Ican nundicun oguendun, bena sofritzen nicun soue ganic huurun.

6.— Aïta bere baatzian cen, bere lilien arrosatzia finitzen cielaïc : bijitatzen sutian sagartziac eta mahatzac. Ikhoussi cienian jiten biden gagnen bere semia oro gordeic icerdiz eta erhaoutzez herrestatzen cielaic sankhoua, doï doïa hori sinhetsi ahal ukhen cian. Bere buriaï galthatu cian behar cianez houa punitu ala hari pipharcatu. Enfin, beguietan nigarreki, hedatu ceitzon bessouac, eta bere buria

ourthoukiten cielaïc haen lepphoutala haï eman ceon prot handi bat.

7.— Gueo jar eaci cian bere semia; deithu cutian bere jentiac eta aïssouac: « Nahi dut hoï maïthatu lehen beçala, haour gachoua, erran ceen bilduric ican cien becaïn sarri. Ican da aski junituic: ihourc ere oaï eztiosoftla hori eguin erreprotchuic batere. Jin citaie hounen ikhoustea; ekhar içocie fite subesta eijer bat, ecar içocie erhastun bat chian eta oski berriac sankhouetan. Hartzen ahal tukecie ere öllarrac, ahatiac, eta ekharten chahal bat chaïteco houna: edanen dugu, janen algarreki eta eguinen besta handi bat.

8.— Mithilec obeditu cien bere burucaguiari, eta ecari cien mahagn öihal eder bat mahagnen gagnen. Memento beriar, seme guchiena jiten cen ihissetic bere hoeki: « Cer da arren heotze hoï? Öihu eguin cian jualzen cielaïc. Ouste dut khantatzen duciela heben: esta sobea fite arra jin nadin. Emuchent cia ene aïta,

9.— Ez ene semia, enuc hala, arrapostu eman cian Saharrac.— Hoï eguiten badut, hoï duc bostarioz betheric nicala. Khanthatzen diagu ious gutuc eci badiagu ountza certaco. Nahi ukhen decan hoï ala ez behar dukec khantatu hic ere eta plazer hartu gueki, centaco hic anaïa, ourgn hilic beitzen, arra jin beita biciala. Hoï duc oaï sorthu baliz beçala: atzo galduic cia, egun hoï diala arra edirric.

Capic instituteur

Commune d'Etchebar.

Canton de Tardets.

1349.5

Haour Houndusa.

1 — Gizoun batek ezizun bi seme baizik. Galdenak eran zizoun bere aitari: "Ordu dizu izan nadin ene buriaren buruzagi, eta ukhen dezadan dihare." Behar dit jouan ahal izan eta ikhousi ahal ukhen kartiel. Phouchka ezazu zoure hountarzuna, éta eman izadazut ukhen behar dudana. — Bai, ene semia, eran zizoun aitac; nahi dukeian gita. Gachto bat hiz, eta gastigatuik izanen hiz." Gero, labaltuic lleta bat, phouchkakatu zizun bere hountarzuna, eta hartzaz egin bi phouchka bardin.

2 — Gute egunen burian, deme gachtoa jouan zuzun heritic, egiten zialaric jaounaren, eta adio erran gabe ihoure. Ogan zizun lur huts

handitz, oihan, ukaitz, eta jin hiri handi batetara,
noun igorri beitzian bere so ta ro. Hilabet zoun-
baiten burian, behar ukhen zitizun haldu bere
arropak emazte zahar bati, eta mithil barthu:
igorri zizien alhorretarat, han begiatzera astoen
eta idien.

3 - Ordian, handitch maleout izan zuzun. Etzi-
zun haboro ukhen oheik lotzeco gaiaz, ez eta huic
berotzeco hatz egitay zianian. Joumbait aldiz hagn
gose handia zizun, noun jan beitzutukian aza
eta fruitu gastatu ourdek jaten zutien houratsbena
ihourk etziozun deus emaiten.

4 - Gai batez, tabela hurtuik, bere buria
ultzi zizun hoki batetan gagna eartera, to zelarik
tchori barhinki hegaltakatzen zirener. Gero, ikhousi
zitizun agertzen zelian argizagia eta izarrak, eta
bere beithan igaran zizun migarrez zagouelarik:
Hantche ene aitaren etchia betherik duzu
michkaridiz, zougnek beitie ogi ta ardoa,
arraontze eta gazna, naki dien bezagn bete.
Ber denboran, ni, gosez hilzera nouazu heben.

5 - " Arren, jaikiko nuzu, joanen nuzu
ene aitaren adireitera, eta erranen diot: Bekhatu
bat egin nuzun eraki ukhen zuntudanian utz.
Ogen handi ukhen nuzun, eta behar nauzu
gaztigatu bedakit ountza. Enezazula jei haboro
Zoure semia, bata nezazu Zoure azken mitjatzeko

Oguendant izan nunduzun, bena esmeiatzen
nunduzun izutaric hurun."

6 — Aita bere baratzian ziharduen bere lilien
lourtza urhentzen ari: konsidatzen zituzun bazar-
tziac eta aitchenak. Ikousi zianian bere semia bider
gagnen jiten, izerdiz eta erhaoustez betherik, jank-
pova thermesta, bortcha tinhetsi zizun. Bere buriari
galthatu zizun behar zianez gaztigatu, ala behar
zezon pharkatu... Ozkenian, nigarrak begian, helatu
ziotzun besoak, eta bere buria egotchirik haren
lephoan, eman ziozun pot handi bat.

7 — Gero, jar erazi zizun bere semia. Haithu
zitizun bere atchekoak eta aizoak. Bildu ziren
bezagun tari, erran ziezun: "Nahi dit maithatu
tchen bezala, haour jachoua. Asko gaztigatuik
izan duzu; ihourk ere, orai, ezlezala mehatcha.
Ezidouste haren ikoustera; ekhar ezozie beha-
camizola berri bat, ezar ezozie erhaztun bat erhian
eta oski berri elibat hougnetan. Hartzen ahal dukezie
ere ollar, ahate ta ekharten ahal erhaitzeo hom
den bat. Edamen dizugu, jainen algarreki, eta egiten
beste handi bat."

8 — Michkandiec tinhetsi zizien bere buruza-
giari eta ezari mahagn aitzal eder bat mahagnez
gaguey. Ber denboran, seme gehiena arra jiten
zizun ihizetik bere tchakurreki: "Zerda arrey heroto
hau? oihun egin zizun bourhaoneki. Oustez bi

khantuz ari zidela heben ; ez tuzu goiz egi arra jin nadin. Erho ziadia, ene aita ?"

G - "Ez, ene semia, enuk erho, arra postatu zizun zahar rak. Hoi egiten badut, boztario bethetik nizalacoz khantatzen biagu, eta irous gutuk, zeren badiagu zertzaz. Nahi ala ez, behar dukek, hic ere khantatu goureki, eta boztariotan sarthu, zeren hire anaie hil zena arra phizte duk. Sorthu beiliz bezala duk. Atzo galdurik zian, egun haou biala arra edirenik."

L'Instituteur d'Etchebar :

F. Lolo

(18 X^bre 1894)

— Notes explicatives —

Les voyelles se prononcent toujours comme en français, sauf e qui a constamment le son de l'è français.

Lorsque deux voyelles se trouvent réunies, chacune d'elles conserve le son qu'elle a isolément, sauf pour la voyelle composée u qui se prononce ou.

Ainsi les voyelles réunies ai se prononcent a — i
" " ei " " e — i
" " oi " " o — i
" " ui " " u — i

c ne s'emploie que devant h pour former le ch français.

g a toujours le son dur, même devant e et i. j se prononce comme g français.

k s'emploie pour représenter le son dur de c ou de g. Cette lettre, suivie de h, forme un son complexe dans lequel le son dur c est suivi d'une aspiration. Il en est de même de p suivi de h.

Le s, en basque, a deux sons distincts : le son sifflant, qui est représenté par s, et le son doux, correspondant au g français, rendu par z.

F. L.

1350.5

Commune de Haux.

Canton de Cardels.

Haur prodigoua.

1. Guiçoun batec elciçun bi seme baicic. Gaztenac erraiten diçu bere aitari: « Padu diçu içan nadin ene buriaren buruçagui eta ukhen deçadan diharu. Behar dit jouan quartiel ikhoustera. Thartiçaçu coure houn tarçuna, eta erran içadaçut eni jiten çaitadana. — Bere sernia, aitac erraiten diçu; inahi dian beçala. Gaisto bat hiz eta punituric içanen hiz. » Guero çabal çiçuri tireta bat, phartitu çiçun bere hountarçuna eta eguin bi phartle bardinac.

2. Egun couimbaiten burian, seme gaistoua joua çuçun heritic, ficaen eguitez, eta adio ihouri erran gabe. Erebesatu çiçuri bazter, oihan, uhaitz hanitch

da heltu cuçun hiri handi baldara, noun despendi-
beitian bere diharia oro. Hilabete çouimbaiten burian,
behartu cioçun saldu bere arropac emayte çahar
bati eta berac mithil jarri: igorri cicien alhoretat
asto eta idi beguiraleera.

3. Ordian, handick malerous içan cuçun. Gayaz
etaçun oheric lotceko, ez suic berotceko hotz eguiten
cianian. Couimbait aldiz gossia hagn handi çiçun
noun janen beilçutian ourdec jalen çutien aza
osto eta frutu hiotiac; bena ihourc ere etaiçun deuz
ere emaiten.

4. Gay batez, sabela hutsic celaric, uzten diçu
bere buria erortera cacheta baten gagnera, so eguiten
cialaric leiholic tchorier couign ahinki hegallatcen
beilciren. Guero ikhousten diçu aguertcen arguiçaguia
eta içarrac celian, eta errailen diçu bere beilhan
nigarrez ari celaric: „Hantche, ene aitaren etchia
betheric duçu michcandiz çougnec betire oguir eta
ardou, araultze eta gazna, nahi dien beçagn beste.
Ber demboran, ni aldiz gossez hillcen niçu heben.

5. „Eh bien, nahi nuçu jeiki, joanen nuçu ene
aitaren edireilara eta erranen diot: Eguin nuçun
bekhatu bat guitlatu nahi ukhen çuntudaniau. Eguer

handia ukhen niçun, eta behar naiçu punitu, badakit hori ouvxa. Eneçaçula haboro deith çoure semia, trata neçacu çoure azken mithila beçala. Oguen dun nun duçun, bena débeiatcen nunducun çutaric hurrun.

6. Aita baratcian çiçun, bere lilien arrosa urhentcen bijitatcen citiçun sagartciac eta mahatsac. Ikhoussi cianian jiten bidia gainti bere semia oro thapaturic iceridiz eta erhautsez, çankhoua heresta, doidoia eçagutu çiçun. Bere beithan igaran çiçun ala cian behar puni- tu edo behar ceyon phartcatu.... Azkenian, nigarra begui- an, hedatu cuotçun bessoiac, lephotic hartu çiçun eta ernan cioçun pot handi bat.

7. Guero javeraci çiçun bere semia; deithu citçun bere etchencoiac ita aiçouac: «Aahi dit maithatu lehen beçala, haur gachoua, erraiten dieçu bildu cien beçagn sarri. Içan duçu aski puniturie: ihourc ezli- çola eguin oray erresprotchuric. Jin cite ikhoustera; ekhar içocic fite arropa eijer bat, eçar içocie erhaztun bat erhian eta oski berri elibat hougnetan. Hartcen ahal duci ere oillar, ahate, eta ekhar eçacie aretche chaiteko eguin besta handi bat.

8. Mithilic obeditcen dicie beren naussia eta eçari

cicien tahailla edev bat mahagnian. Ber memen
touan, lehen semia heltcen duçu ihicekatic bere
tchacureki: „ Ber da arren herots hori? erraiten dio
jiratcen cialaric. Ouste dit Khantan ari ciden heben
eztuçu aski sarri utçul nadin. Choturie cia, ene
aita?"

9. „Ez, ene semia, enuc hala, erepostu emaiten diçu
aita çaharrac. Hori eguiten diat, ceren boztariotz bet
beniz. Khantatcen doagu eta irouz gutuc, ez arasor
gabe. Nahi ala ez, behartuc hic ere Khantatu eta
alagueratu goureki, ceren hire anaya hilic cena ar
phiztu beita. Sorthu baliz beçala duc: atço galduric
cia, egun hoidiala arraedirenic."

Commune de Lacarry.

1351.5

Canton de Tardets.

Haur prodigoua.

1. Guiçoun batec etciçun bi seme baicic. Gastenac era-
çoçu bere aitari: « Ordu diçu içan nadin ene burias naussi eta
decadan diharu. Jouan ahal nadin eta carticl ikhous ahal deçaç
Phartiçaçu çoure hountarçuna, eta eman içadaçut jiten çaitad
Bai, ene semia, eraiten diçu aitac; nahi dukian beçala. Gaisto
his eta gastigatuiic hiçate. » Guero sabaltcen dialaric tiader ba
phartitu çiçun bere hountarçuna eta eguin çiçun bi phartc b
2. Aphurbat egunen burian, seme gaistoua jouan ç
heritic jaun handiaren eguiten cialaric, eta ihouri ere minto
gabe. Igan çiçun hanitch mendi, oïhan, ubaits, eta jin ç
heri handi baleta, noun igori beitcian bere diharia oro. Eam
hilabeten burian, behar içan çitiçun saldu bere aropac or
ernaste chahar bati eta acordatu çuçun mithil içateco: igori
cicion alhoretat astouen eta idien beguiratcera.
3. Ordian, içan çuçun hanitch dolugari. Eteiçun habo
oherie gaias lotceco, es eta ere surie beotceco hots eguiten ciarria
Hain çuçun gosse çoumbait aldis jan beitçutukian ourdee jat

çulien assa osto frutac hiotu houac; bena ihourkec elaieçun deus ere emaiten.

4. Gai bates, sabela hutsic, utci ciçun erortera bere buria cacheta baletara, so eguiten cialaric leihotic ahinski hegaltatcen cien tchoriet. Guero ikhoussi citiçun aguerlcen celian arguiçaguia eta içarrac, eta eran ciçun nigarres ari celaric: Hantche, ene aitaren etchia mithiles betheric cougnec beitie oguii eta ardou, arrautce eta gasna, nahidien beçain beste. Ber demboran, ni, heben gossiac ehaiten.

5. «Aren, jeikico nuçu, jouanen nuçu ene aitaren ediraitera eta eranen diot: Eguin niçun bekhatu bat, coure ganic jouan nahi ican nintçanian. Oguen handia ukhen niçun, eta gastigatu behar naiçu, badakit ountxa. Enecaçula haboro deit coure semia, trata necaçu coure asken mithil arountena beçala. Jean nuçu oguendant, bena esmeiatcen nunduçun cutaric hurun.»

6. Aita bere bâtcian cucun, bere lilian hourta urhentcen: so eguiten ciecun sagartcer eta mahatxer. Nouis eta ikhoussi beitcian jiten biden gagnen bere semia oro santxitiuic icerdis eta erhautces, theresta sankhoua, doydoya ecaguiu ahal ican ciçun. Bere beithan igan ciçun behar cines gastigatu ala behar coronpharcatu.... Bena nigarrac begiuietan, hedatu ciotçun bessouac, eta jausten celaric haren lephouala eman ciocun pot handi bat.

7. Guero jat eraci ciçun bere semia; deithu citiçun bere etchecouac eta aiçouac: «Nahi dit maithatu lehen beçala, gachohaurra, eran ciecun juntatu ciren beçain sari. Jean duçu aski gastigaturic: ihourkec ere orai esticoala eguin meqetchuric batere. Jin site ikhoustea; ekhar ecocie bertan aropa ejer bat, ecar ecocie erhastun bat ehian eta oski berriac hougnetan. — Atcamaiten ahal tuketcic ere oillarrac, ahatiac, eta ekhar aitche bat ehaiteco houn: edanen diçugu, janen diçugu algarreki eta eguinen diçugu besta handi bat.»

8. Mithilec sinhetxi cicien beren naussia eta ecari cicien mahain oihal eder bat mahagnen gagnen. Ber memento an seme guehiena jiten cucun ehistecatic bere tchacurreki: «Cer herrots da hau? oihu eguiten diçu jiatcen dialaric. Ouste dit

Khantalcen ari ciden heben; estuçu gois egui jin nadin. Erlço
cira, ene aita.»»

9. «Es, ene semia, onuc batere erlço, arapostu ennaitan diçu
çahartac. Eguiten badut hori, ceren eta bostarios betheric benis.
Khantalcen diagu eta irous gutiuc, ceren beituge franco certças.
Nahi baduc, eta es, behartuco çaic Khanta hiri ere eta bostariotan
jat adin goureki, ceren hire anaia çoungu hil beitcen arapkistu
beita. Orai sortcen balis beçala duc, alço galdueric cia, egun hora
ara edianic.»

L'Instituteur,

Duleau

Lacarry, le 6 Janvier 1895.

Légende.— Dans le basque l'e n'est jamais muet; c'est une moyenne entre l'é fermé et l'è ouvert du français.— Ai se prononce aï.— Au se prononce aü.— Le h est toujours aspiré.— La lettre s est difficile à prononcer pour quiconque n'a pas appris le basque. Il a un son sifflant différent de l's des autres langues. Pour prononcer l's basque il faut le siffler en recourbant la langue vers le haut du palais.— x en basque ne se prononce pas ks mais bien ts en accentuant bien le son particulier de l's basque.— tc se prononce aussi ts.——

Commune de Laguinge.

Canton de Cardets.

1352.5

Haour prodigouā.

(Traduction Conforme au patois usuel de la Commune)

1. Cuicoun batec étcian (prononcer: i-ane) bi ṣémé (ṣ sifflante) baïcic. Gastenac (ṣ douce) erran (a-ne) cian (a-ne) bé aytay: « Ordu da ican (a-ne) nadin (i-ne) éné buyaën bucagui eta ukhén (é-ne) décadan (a-ne) dihaü. Béhar da jouan (a-ne) ahal nadin (i-ne) éta ikhous (ṣ sifflante) ahal décadan cartiel. Partaja écacu coué hountarçuna (appuyer sur le 1er n), éta éman (a-ne) — içadaçut cé é ukhén (é-ne) béhar bóytut. — Baï, éné ṣémia (ṣ sifflante), erran (a-ne) cian (a-ne) cütac; nahi dutian becala. Gachto bat his eta punituic içatéké. Guéo, cabaltcén (é-ne) cialayc tieta bat, partajatu cian (a-ne) bé hountarcuna eta hartayc éguin (i-ne) cian bi — porcioné bardin (i-ne).

2. Guti égunén (é-ne) buyan (a-ne), Sémé (ṣ sifflante) gachtoua jouan (a-ne) cén (é-ne) herritic éguién (e-ne) cialayc fiéra, eta erran (a-ne) gabé adio ihouy. Bréhézatu

cian (a-ne) landa hanitch, oyhan (a-ne) ukayts (s douce) eta jin (i-ne) cén (é-ne) hi handi batéta, noun despen-diatu (s sifflante ; è-ne) béytcian (a-ne) bé dihaya oro. Hilabété çoumbaytén (ou-me ; é-ne) buyan (a-ne), béhar ukhén (é-ne) çutian (a-ne) saldu (s sifflante) bé arropac émasté (s douce) cahar bati eta bé buyia alocaydian (a-ne) éman (a-ne) (se louer est traduit par : se donner en louage) içatéco mithil igorri cién (é-ne) alhorrétat han béguiatcéco astouac (s sifflante) eta idiac.

3. Ordian (a-ne), ican cén (a-ne ; è-ne) icigari maléous (s sifflante). Etcian ukhén (é-ne) habo ohéyc lotcéco gayas (prononcer l's ; s douce), ez éta é suyc (s sifflante) bé buyaën béotcéco nouïs é hots (prononcer l's ; s douce) — équitén (é-ne) béytcian (a-ne). Bacian (a-ne) coumbaït (ou-me) aldis (prononcer l's ; s douce) haïn (i-ne) gosé (s sifflante) handi, noun ounça (prononcer tsa) jan (a-ne) béytcukian (a-ne) assa osto (s sifflante) houac eta frutu hiotu houac cougn jatén (é-ne) béytutié ourdéc ; bena ihourké-étcon émaïtén (è-ne) deüzé (z sifflante).

4. Araxé (cs ; s sifflante) batès (prononcer l's ; s douce), sabéla (s sifflante) huxic (cs ; s sifflante), utci cian (a-ne) bé buya évrtéa cachéta batén (é-ne) gagna, soguitén (s sifflante ; è-ne) cialayc léhotic tchoyac çougn — hégaltatcén (é-ne) beytcién (é-ne) ahinki (i-ne). Gucó ikhousi (s sifflante) cian (a-ne) aguertcén (é-ne), célian (a-ne) arguicaguia éta icarrac éta bé buyay erran cian (a-ne) nigarrès (s douce) ay (a-i) célayc (a-ic) : Hantché (anc), éné aïtaën étchia béthéyc da michkandis, (prononcer l's) cougnec béytié ogui eta ardou, araoutcé eta gasna (s douce) nahi dién (è-ne) becaçn besté (s sifflante). Démboà (è-me) hartan (a-ne), ni, hiltcén (é-ne) nis (prononcer l's) gosès (1re s sifflante ; la 2e douce) hébén (è-ne).

5. „Eh bien, (expression inusitée en basque, est habituellement prononcée comme en français) jéyktien (è-ne)

nis (prononcer l's), jouanén (è-ne) nis (prononcer l's) éné aytaën édiéytéa eta erranén (e-ne) déot : Équin (i-ne) nian (a-ne) bekhatu bat nouis (s douce) é nahi ican (a-ne) — béytcuntudan (u-ne ; a-ne) quitatu. Ukhén (e-ne) nicun (u-ne) oguén (e-ne) handi (a-ne) éta béhar nayçu (a-ï) punitu badakit ounça (cs, s sifflante). Enecaçula habo déy coué semia (s sifflante), bata nécacu coué mithiletayc ásténa beçala. Içan (i majuscule) nintican (i-ne) oguéndun (ène ; u-ne) bena éry nunducun (u-ne) hurrun (u-ne) çutayc (a-ï-c) (Le mot langueur n'a pas d'équivalent en basque ; il est traduit par le mot éry qui signifie être malade, être souffrant)

6. Aïta bé batcian (a-ne) cén (e-ne), finitcén (è-ne) bé lilién (è-ne) arrozatcia ; bijitatcén (è-ne) — cutian (a-ne) sagarticiac (s sifflante) éta mahaçac (cs ; s sifflante). Nouis (prononcer l's) é ikhousi (s sifflante) béytcian (a-ne) jitén (e-ne) bidén (e-ne) gagnén (è-ne) bé semia (s sifflante) oro gordéyc icerdis (s à prononcer) eta erhaouçès (cs, s sifflante, prononcer l's finale), thérestatcén (e-ne) cialayc (a-ïc) sankhoua, sinhesci (ine ; cs, s sifflante) ahal ukhén (e-ne) cian (a-ne) doy doya. Bé buruay (a-ï) galthatu cian (a-ne) behar cianes (prononcer l's) houa punitu ala béhar céon pharcatu (prononcer p-h). Asténian (a-ne), nigaretki béguiétan (a-ne), hédatu céotcan (a-ne) besolac (s sifflante), eta ourthoukitcén (e-ne) célayc (i-c) haën lepphoula (prononcer p-h) éman (a-ne) céon (o-ne) pot (prononcer t), handi bat.

7 Guéo jar éaci cian (a-ne) bé jéntiac (è-ne) eta aycouac : Nahi déithu cutian (a-ne) bé jéntiac (è-ne) eta aycouac : Nahi dut maythatu (a-ï) (a-ï) ayftcinetic becala, gachó haoura, erran cén (a-ne ; è-ne) bilduc ican cien becan (a-ne ; ine) sarri (s sifflante). Içan (i majuscule) da astki (s sifflante) punituic : ihourké oay (a-ï) esticon éguin (i-ne) — éréprotchuric baté. Ociaoustéé haën ikhousteá (s sifflante), ékhar icocié bertan (a-ne) subesta éger bat (les deux s sifflantes ; prononcer l's), ecar icocié erhastun (u-ne) bat éhian (a-ne) eta ostki (s sifflante) berri élibat sankoué E-tan (a-ne)

Hartcén (è.ne) ahal dukécié é oillar, ahaté eta jin. (i.ne) éas (prononcer l's) (amener est traduit par jin éas qui signifient faire venir) chahal bat houn éhaïteco : édateá, jateá gouatca algaretki éta éguiteá bes̱ta (s siff.) handi bat.

8. Mithilec obéditu cién bé bucaguiarj (a.i) éta eçárj (a.i) napa éder bat mahagnén (e.ne) gagnén. Ber mémentouan (m-ène ; ou-ane) Sémé (s siff.) léhén sorthia (s siff) (aîné traduit par Sémé lehen sorthia qui signifient : fils premier né) ara jitén cén (e.ne) ihistécatic bé tchacuretki : « Cer da avrén héox (cs ; s sifflante) hiroj (o-i) oyhéguin (i.ne) cian (a.ne) jnatcén cialárjé (i-c). Auste (s siff) dut Khantatcén duciéla hebén (e.ne) ; esta (prononcer a légèrement) goycic égui ara. jin nadin (i.ne). Ertco cia éné arjta ?

9. « Ez, éné senia, (s siff) énuc ertco (mis pour : je ne suis pas fou ; le Compl. le ne se traduit pas en basque) arapostu (s siff) éman cian (a.ne) guicoun cahavrac (Vieillard se traduit par : Vieil homme). Éguitén badut hoy alagrantcias béthéyc benis (prononcer les s finals). Khan-tatcén (a.ne ; è.ne) ary gutuc eta ious (s siff.) gutuc éci badiagu ounxa (cs, s siff) certcas. Hic nahi ala ez nahi, behar dukéc Khantatú hic é eta alaguéatu gouetki céén eta hié anaya cougn hilic beytcén (è.ne) ara jin (i.ne) beyta biciála. Hoy duc sortcétic (s siff) jitén balis becala : atco galdüc cia, égun (u.ne) hoy déla édiénic. »

(Nota. La traduction ne renferme aucune h muette ni non plus de lettres nulles ; se rapporter aux indications entre parenthèses.)

L'Instituteur de Laguinge,

J. Ste Guihillalt

Commune de Larrau

1353.5

Canton de Tardets

Haour prodigoua.

1. Guiçoun batec etciçun bi séné baïcic. Gasténac erraïten dioçu béré aïtari: « Ordu duçu éné buriaren buruçaqui içan nadin éta urthen déçadan diharu. Thartí écaçu çoure hountarçuna éta émadaçut eni jiten caïtana.» — «Bai éné sémia, erran cien aïtac, nahi dian béçala. Gaïstobat-iz éta içanen-iz punitia.» Guero çabaltcen cielaric tiétabat, phartitu ciçun béré hountarçuna éta éguin bi phartébardin bardina.

2. Égun gutien burian, séné gaïstoua jouan çucun herritic fierraren éguiten cielaric, éta adioric ihouri erran gabé. Igaran ciçun mendi hanitz, oyhan, uhaitz

eta jin hiri handi batétara, çoïntan béré diharia oro igorri béitcien. Coumbaït hilabeteren burian, behar ukhen citicun saldu arropac emaste chahar bati eta mithil jarri, igorri cicien alhorretarat asto eta idi beguiratcera.

3. Ordian icigarri malerous ican cucun. Etcicun haboro oheric gaïan lotcecco, ez suic bérotcecco hotz equiten cienian. Haïn gosse handia cicun noun, gogo hounez janen béitçutien assosto eta fruta gastatu ondec jaten tienac, béna etciecun deus éré émaïten.

4. Ogaï batez, sabela hutsic, béré buria utci cicun escabéla baten gagna erortera, soguiten ciélaric léihotic tchorier, çouin hegaltatcen béitcien arhinic. Guéro ikhoussi cititçun aguerten arguicaguia éta içarrac, éta erran cicun nigarrez ari célaric: « Han, éné aïtaren etchia miscandiz betheric ducu, çougnec béitié ogui éta ardou, arraoutcé éta gasna, nahi dieno oro. Arte hartan, ni, hében gossez hiltcen nucu.

5. « Arren jéïkien nucu eta jouanen nucu aïtaren édiéitéra, éta erranen diot. Békhatu bat éguin nicun nouiz éré nahi ukhen béitçuntudan quittatu. Oguén handi ukhen nicun, éta béhar naïçu punitu, badaquit. Enecaçula haboro déit çoure semia, trata necacu çoure asken miscandia bécala. Oguen ukhen nicun, béna çoure ganic hurrun soffritcen nicun. »

6. Aïta jarriric cucun bere baratcian, lilien hourtatcia acabatcen ciélaric. Ikhoussi ciénian jiten bidia gaïnti

bere ſemia, oro icerdiz eta erhaoutsez betheric, ſankhoua therresta, bortchagni ſinhetsi cicun. Bere buriarequi igaran cicun behar cienez punitu ala behar céron pharcatu. Aſ-quénécoz, nigarra béguian, beſſouac hedatu citçocun eta lephouala jaousten cerolaric, pot handi bat eman ciocun.

7. Iguero jar eraci cicun béré ſemia, deithu béré jentiac eta aïcouac: « Nahi dut maïthatu léhen bécala haour gaïchoua, erran ciecun, bildu cienian. Aſki punituric ican ducu, ihourc eſticola éréprotchuric équin orai. Éciaouſke ikhouſtéra, ékhar écocie ſubeſta éjer bat, écar écocie erhaſtun bat éhian eta oſqui berriac hougnetan. Atcamaïten ahal dukécié oillar, ahate, eta ekharten chahal bat éhaïteco houn déna. Édanen dicugu, janen algarréki eta beſta handi bat équinen. »

8. Miſcandiec obéditu cicien naouſiari eta écari mahaniian oïhal bat édevra. Ber mémentouan, ſémé guéhiena jiten cucun ihiſcatic béré hoéki: « Cer da herots haou? oïhequin cicun, juratcen ciélaric, ouſte dit khanhatcen ari ciden hében, eztucu goïz-équi arra utçul nadin Erhotzric cia, aïta? »

9 — « Ez, ene ſemia, enac erhotzric, érépoſtu éman cicun çaharrac. Haou équiten badut, boſtarioz bétheric niçalacoz diat équiten. Khantatcen ari gutuc eta irouz gutuc ceren badiagu cer gatic. Nahi ala ez nahi behar duquec

hic éré khantatu, éta gouréki plazer hartu, ceren
hiré anaïé hilic béitcen éta biciala arra utçuli
béita.
Oraï sorthuric bécala duc: atso galduric cia, égun
arra-édirenic duc.»

Triart, instituteur.

Commune

1354. 5 de

Lichans-Sunhar.

Canton de Tardets.

Haour hounduca.

1.— Gisoun batek etzitizun bi seme baizik. Gaztenak eran zizun bere aitari :« Ordu dizu izan nadin ene buriaren buruzagi, eta ukhen dezaday diharu. Behar dit jouan ahal izan, eta ikhousi ahal ukhon Kartiel. Phouchkaka ezazu zoure hountarzuna, eta eman izadazut ukhen behar dudana. — « Bai, ene semia, eran zizun aitac ; nahi duKian gisa. Gachto bat hiz, eta gaztigatuik izanen hiz. » Gero, zaballuik tiela bat, phouchkakatu zizun bere hountarzuna, eta hartzaz egin bi phouchka bardin.

2. — Guti eguneko burian, seme gachtoua jouan zuzun heritik, egiten zialarik jaounaren, eta adio erran gabe ihouri. Igan zizun bat hutsharitik, oihan, ukaitz, eta jin hiri handi baletara, noun igorri beitzian bere sasa oro. Hilabete zounbaiten burian, behar ukhen zitizun saldu bere arropak emazte zahar bati, eta mithil sarthu: egoni zizien alhordarat, han begiatzea astouen eta ixien.

3. — Ordian, hanitch maleous izan zuzun. Etzizun habore ukhen ohiik lotzeko gaiaz, ez eta suik berotzeko hotz egiten zianian. Gobernaït aldiz hagn gose handia zizun, noun jan beitzutukian aza eta frutu gastatu ourdek jaten zutien hourak, bena ihourk etziozun deus emaiten.

4. — Gai batez, sabela hutsik, bere buria utzi zizun hoki batetan gagna erortera, so zelarik tchori arhinki hegaltakatzen zirener. Gero, ikhousi zitizun agertzen zelian argizagia eta izarrak, eta bere beithan igaran zizun, nigurez zagouelarik: « Hantche, ene aitaren etchia beltherik duzu michkandiz, zougnec beitie ogi eta ardau, arraoutze eta gazna, nahi dit en bezain beste. Bordenboran, ni, gosez hiltzera noruzu heben.

5. — Aren, jaikiko nuzu, jouanen nuzu ene aitaren ediretera, eta erranen diot: « Bekhatu bat eg nizun nahi ukhen zuntudanian utzi. Ogen hanu ukhen nizun, eta behar naizu gaztigatu, badakit an tsa. Enezazula dei habore zoure semia, sogidazu zou ezkos mithilai bezala. Ogendun izan nunduzun, bena emeiatzen nunduzun zutarik hirrun.

6. — Aita bere barabrian zuzun, bere lilin hourta urhentzon ari: Kousidatzen zitizun sagartziaK eta aiheaK. IKhousi zianian bere semia biden gagnes jiten, izerdiz eta erhaoutsez betzeriK, zankhoua tzerresta, bortcha sin. hetsi zizun. Bere buriari galthatu zizun behar zianez gantigatu, ala behar zeion pharKatu..... Az Kenian, negarraK begian, hedatu ziotzun besoaK, eta bere buria egotchiriK haren tcankoula, eman zizun pot handi bat.

7. — Goro jar eragi zizun bere semia; deithu zitizun bere etcheKoaK eta aizoaK. Bildu ziren bezagn sarri, eman ziezun: „Naki dit maithatu lehen bezala, haour gachoa. Aski gaztigatuic izan duzu; ihourKere, orai eztezala mehatcha. Tziaouste haren iKhoustera; eKhar ezozic bertan camisola berri bat, ezar ezozic erhaztun bat erhiar, eta oski berri elibat hougnetan. Hartzen ahal dukezie ere ollar, ahate, eta ekharten ahal erhaitez houn den bat. Edanen dizugu, janen algarreki, eta eginen besta handi bat."

8. — MichKandieK sinhetsi zizien bere buruzagia ri, eta ezari miahagn oihal eder bat mahagen gagnen. Ber denboran, seme gehiena arra jiten zuzun ihizetiK bere tchaKurcki: „Zer da arren hetots haou? oihu egin zizun bourhaoueKe. Ouste dit KhantuZ ari zidela heben; eztuzu goiz egi arra jin nadin. Erho ziadia, ene aita?"

9. — „Ez, ene semid, enuK erho, arrapostatu zizun Khantatzen diagu, eta irous gutuK, zeren bai duK. zahar aK. Hoi egiten badut, boztarioz belheriK nizalacoz duK. zertzaz. Kahi ala ez, behar dukeK, IiKere, Khantatu gourcki, eta boztariotan sarthu, zeren hire anaie hil zena arra phiztu duK. Sorthu beiliz bezala dut. Aizo galduriK zian, egun haou diala arra edi- zeniK."

Voir d'autres parties de notre exploration

Canton de Tardets.

1355.5

Commune de Licq-Athérey.

Haour prodigoua.

1. Guiçoun batéc étçutian bi séné baïsic, Gasténac érantzérón béré aïtari : « Ordu diçu içan nadin (1) éné buriaren naousi « éta ukhen décadan diharu çerbaïth, amorecatic « jouan ahal nadin cartiel ikhoustéra. Partaja « écaçu çouré hountarçuna éta éman içadacut « jiten çaïtadana. — Baï, éné sémia, éran « sian aïtac ; nahi duia beçala. Gaïchtoua his « éta içanen his punituric. » Guéro cabaltzen sialaric tiéta bat partajatu sian béré hountarçuna éta éguin ukhen cutian bi pharte bardin bardina.

2. Egun çounbaïten burian, sémé gaïchtoua jouan sen héritic, ficraen éguiten sialaric eta ihouri adio éran gabé. Landa, oïhan eta uhaïts hanitch trébézatu çutian, éta jintzen

(1) En basque, in se prononce i — n, sans appuyer sur la consonne comme si l'on prononçait ine.

hiri handi batétara, noun déspendiatu béitzian
béré diharia oro. Hilabété coumbaïtez burian,
saldu béhar utzhen cutian béré aropac émasté
çahar bati éta mithil jari : igori sien alhorétak
han béguiratzéco astouen éta idien.

3. Ordian içan sen hanitch malérous.
Etzian oheric habéro gaïas botzéco, és éta suic
bérotzéco inouis éré hotz béitzen. Couin aldis
haïn sian goria handi noun janen béitçutian
ourdéc jaten dutien asa osto éta fruta gastatiac;
béna ihourc éré étzon déuzéré émaïten.

4. Gaï batés, sabéla huxic, jari sen
cachéta batétan, so éguiten célaric téihoti
arhinsqui hégaltatzen ari cien tchorier. Guéro
ikhousi cutian célian aguertzen arguicaguia éta
icarrac, éta éran sian béré buriari nigarés
cagolaric : « Hantchec, éné aïtaren étchia mich-
kandis béthéric da, cougnéc béïtiré ogui éta ardou,
araoutzé éta gasna, nahi dien becain bat.
Dembora bénian, ni aldis hében gosés hiltzen n
5. Aren, jaïquien nis, jouanen nis éné
aïta gana éta éranen dérot : Eguin nicun béthati
bat çu guitatu cuntudanian. Handisqui oguen
utzhen nicun, éta nécésari duçu puni nécacun,
badaquit ounxa. Inecaçula habéro déith çoura
semia, bata nécacu çoura michkandictaco asquéna
becala. Oguen utzhen nicun, bena émeïatzen
nundicun cutaric hurun. »

6. Aita béré baratzian zen, béré lilien

aroza urhentzen ari ; bijitatzen ari zen sagartzen eta mahaxen. Nouis éré ikhousi béitzian jiten, biden gainti, béré séinia, icéridis éta erhaouxes béthéric cankhoua héresta, ézin ciouan sinhes. Béré béitan igaran cian éïa béhar cianes punitu ala béhar zéron phankatu..... Asquenian, nigarac béguiétan, hédatu séitzon bésoiac éta jaoustea séïolaric léphoualaéman séian pot handi bat. bat erhian éta osqui béniac hougnetan.

7. Guéro, jani éraci cian béré séinia ; déithu çutian béré jentiac éta aïçouac : « Nahi dit maïthatu léhen bécala, gacho haoura, éran ukhen céren oro bildu oundouan. Asqui punituric içan da ; ihourc éré éstiécola oraï éréprotchuric éguin. Jin citéïcla ikhoustéra ; ékhar icocié subésta éïjer bat ; éçar icocié erhastun bat erhian éta osqui béniac hougnetan.

Hatzamaïten ahal tuquécié éré baï oillar, baï ahalé, éta ékharten éhaïtéco houn den chahal bat édaneco dugu, janen algaréqui éta éguinon bésta handibat. »

8. Mithilec obéditu cïen béren naousiari éta écari oïhal éderbat mahagnaren gagnen.

Bér ménentouay, séné guéhiéna houna zen ihistecatic béré tzakurequi : « Cer da aren hérox hori ? oïhu éguin cian juratzen cialaric. Ubduri çaït Khantus ari ciadéla hében ; Estuçu goïcéqui utzul nondin. Ehaturic cia, éné aïta ? »

9. Es, éné séinia, énuc hala, arapostu émantzian çaharac. Hola éguiten badut éré,

éguitén diat céren bénis bostarios béthia.
Khantatzen ari gutuc éta irous gutuc, céren éta béitugu phasta. Nahi ala és, béharco duc hic éré Khantatu gouregui, bai éta éré alaguératu cérentaco hiré anaïé. hilic céna ara biciala jin dan. Sorthu içan balis beçala duc; atzo galduric cia, egun ara ódiénic duc. »

L'Instituteur Communal,

L. Aguerre

Commune de Montory

Canton de Cazdets

1356.

Et Chicoy Proudigou.

1. — Un ouni n'abè pas qué dus hills. Et més jouénn qué digou at sou pay : « Quéré témps qué sioy ét mé méstè é qu'ayoy argén. Qué quaou qué pouisquoy anaméu é qué béyoy péys. Partageat ét bosté bé, é dat-mé ço qui débéy abé. — Oui, ét mé hill, qué digou ét pay ; coum bouillos. Qu'ès un michaun é qué séras punit. » Après éu ourbirou un tirouèr, qué partagea ét sou bé é qu'éu bé dous pourtions éygalos.

2. — Chic dé dios après, ét méchaun hill qué s'éu ano dét bilagé éu haun ét lièr, é siéns dité adiou à d'arrés. Qué trabérsa hèro dé landes, dé bosos, d'arrècs é qué bingou ta you graou bilo, oùn déspénou tout ét sou argén.

At cap dé quaouqu'un més qué débou béné das sous hardos à you biéllo hémno é lougas éu d'ésta-bayléz: qué l'énbiaun tas camps éu dé gouarday és bourrous y és bouéous.

3.- Dasbéts qu'ésté hèro malérous. N'abou pas més dé illét éu dé drouni da nouét, ni houéc éu dés caouha quouaun hazè héret. Du'abè quaouncuop taun dé hami qu'abéré pla mingeat àquéros houéillos dé quaoulétz é aquétz fruts pourrits qui mingeoun és porcs: més arrés nou-ly dabo pas arré.

4.- U sé, ét béuté bouéyt, qu'és lecha cadé sus u trubès, éu éspiaun pét da finestro és aousètz qui boulaboun liougèrounéus. Après qué bédou paréché éu sèou da luo é das éstélos, é qu'és digou éu plouraun: Asséra, da maysou dét mé pay qu'éré plio dé bayléts qui aun pa et bi, ouéous é roumagé, taun qu'ium bolén. Pendén aquét témps, jou qué mouréy dé hami.

5.- É doun, qu'éu bay léba, qué irèy trouba ét mé pay é qué l'y diséréy: « Pué héy u pécat, quouaun boulouy quitap. Du'abouy graun tort, é qué quaou qu'éu puniats, qu'éou sèy pla. N'oun apéréts pas més ét bosté hill, tratat-mé coum ét darrè dés bostés bayléts. Du'éstéy coupablé, més qué languiboy louégu dé bous.

6.- Et pay qu'èro éu sou castaou, qué finibo d'arrouta das sous flous: qué bisitabo

és poumès y és arrasiuns. Quouann bédou arriba sus
ét cainy ét sou hill tout cubèrt dé sudou é dé
proubo, éu arrousségann das canno, qué poudou
à pénos crédéou. Lu'és démanda si qualè punion
ou qué l'y pérdoumésso. A na li, dap das larmos
éns ouéils, qué l'y ténou és bras, é éu sé jitann
at sou cot qué l'y dé u grann pot.

7. — Après qué hé sédé ét sou hill; qu'apéro
ét sou moundé y és bétis: « Lu'éou bouy ayna
coum abans, ét praoubé chicoy, qué l'ys digou
d'abord qui éstéu amassats. Lu'éré éstat trou punit:
qu'arrés aro mou l'y hé mat réprochè. Biét lou
bédé; pourtat-l'y bistè you béroyo bèsto, boutat-
l'y u auét éu dit é souliès maous éns pès. Qué
poudérats tabé prénè hasas, guitt, é mia u
bétèt bous à aoussidé: qué baus bébé, mingea
énsémblé é ha you grann bèsto.

8. — Es bayléts qu'aoubédinn at lou méstè
é qué boutèn you bèro tabaillo sus da taoulo. Éu
médich mounéu, ét prénè hill qué tournabo déra-
casso dap és sous cas: « Lu'éré doune aquét brut! qué
crida éu juraun. Qué créy qué candatt assi; né
pas trop lèou qué tournéy. Ès hoou, ét né pay! »

9. — « Nou, ét né hill, noun souy pas, qué
réspounou ét bieill. Si hèy aquéro, quéré prénou
qui souy plé dé counténtounéu. Qué candaun é
qu'èm éyrous, prénou qu'abém pla dé qué
Lu'éou bouillot ou nou, qué qualéro qué candés

tu tabé é qu'ét allégrichcos dap moutaoutis,
prénoue qu'ét tou ray qui èro mourt qu'éré
tournat ara bito. Qu'éré coum si bièn dé-
badé : éyé qu'èro pérgut, ouéy qu'éré rétroubat

Louis Espradeus

1357.5

Commune d' **Ossas Suhare** canton de **Tardets**

L'enfant prodigue (traduit en basque)

Haurra prodigo.

1. Bat guiçon ess sian baïcic bi seme. Haboro gastenac eran. Sian bere aïtari: « Pa dembora ni ustan-nadin ene burussaqui eta ukhen dessadan dibaru. Behar-nadin ene burussaqui eta nic ikhous dessadan baster. Partissa-da ni jouan abalnadin eta nic ikhous dessadan baster. Partissa-cove hountarsuna eta eman ussatuk cer ere bebar beitut. »

Bai ene semia eran sian aïtac: bessala hic nahiduquian. Hi iss bat gachto eta hi issanen gastigaturic. « Guero abalssiaqui bat tiita, hacc pbartitu (*prononcez p barritu*) hountarduna eta hartaric eguin bi pbarte (*prononcez p barte*) bardin.

2. Guti eguinen gueo, gachto semia jaun herritic eguiten

sïélaric ficracen éta batéré éran adio ihouïéré. Hbacc igaran sutian banits landa oïpan élibat, ubaïts élibat eta gin bat bandi birribatétara, norin hacc igori sian oro béré dibaria. Burian, coumbaït hilabéte, hacc behar ukhen sian saldu béré arropac bati émasté sabar éta alocaïdian jarri issatéco mithil : sien igori alhorrétat, han béquiatsca astoiac éta faidiac.

3. Erdian hoiia sen hanits maleous. Hbacc éss sian baboro obeic lotséco gaïas, éss suc béotséco noüs équiten béïtsian hots. Hbacc sian coumbaït aldis haïn handi gossia hacc suquian ountsa jan hoiac osto assénac eta hoiac fruitu gasstadiac, jaten tiénac ouzdec : béna ihourgué éss seien émaïten déüséré.

4. - Bat gaï sabela hutsic hacc béré buria utsi sian éortéra gagna caïdia baten, soas sélaric léihotic, choiac hégaltatsen ahinqui. Gueo hacc icousti aguertsen éclian argussaquia éta issarrac éta béré béïthan éran nigarrés : Hantchc étchia éné aïtaéna da bétbéric michandis cougnec béïtic ogui éta ardoa, arraoutsiac eta gasna hec nahi dien becaïn beste. Lembora bartan, ni hiltsen gossés hében.

5. Ebien (ne prohibemus ...) ni jéïquicoais, jouanen édiéïtéa éné aïtaen éta hari éianen : Nic équin nian bat bekbatu noüs nic nahuquénian sicc utsi. Nic ukhen nian bandi oquéna, éta bébai, da suc ni gastigatu, nic hoï daquit ountsa. Ess ni déït baboro soué sémia, trata nessadsu noula asquéna coue mithilétacoua. Nintsan oguendun (ne prohibemus ...) béna ni phénaisen (ne prohibemus ...) hurun sutaric).

6. Aïta sen béré baratsian urbentsen bountatsen

béré lilien (   ) : haec biptatsen sudsian sagartsiac éta mahatsac. Noüs haec icoussian ikhoussi béitsian giten bidian béré sémia oro bétbéric gordéic issendis éta erhaoutssés, thérésta sancova, haec ahaluthen sian néquecs sünhesten. Askénécos higarrac béguiétan haec haï hédatu bestouac éta béré buria itbouguiten siélaïc haen (   ) lephoula (   ) haï émantson bat lodi potal

7. Guéo haec jar éassi béré sémia, haec déithu béré jentiac (   ) éta aïssouac: « Nic dut nahi houa maïtbatuc, noula aïtsinetic gaïcho haoura, béc éran sian bildu bestain barc. Hboua da issan assqui gastigaturic, ipsouc guc oraï és éguin batéré mespréchüc ». Ciaoustè haen ikhoustéa, ékharistossic béhala bat éïjer subésta, essar istossic bat erpastun échian éta assqui éli bat berriric hougnétan. Cicc ahal duquéssic éré han, orllarac, zabaliac éta ékkbar aétchié bat houn ésboïtéco: guc édanen, duqui, janen algaréqui éta éguinen bat bandi besta

8. « Noithilec obéditu sien (   ) béren burussaquiavia éta essari sien (   ) bat éder estalqui mahagnian. Ber mémentouan (   ) séme, guéhiéna utsultsen sen (   ) ihissetic béré, chacuréqui: « Ter da aren hoï héots? öhu éguin sian guatsen siélarie. « Nic dut ouste siéc dussiéla Ksantatsen bében: esta assqui bat fin padin. Sia su ertso, éné aïta.

9 Ess éné séme à ni ess nis ertso, arrapostu émanen sian sabarrac. Badut nic éguiten hoï, da nis betbéric bostaïos. Duqui Ksantatsen éta guia ions, essi guc

(   ) « Nahi baduc édoes-

duqui sentaco (   )

bébar duquéc Kbantatiq hie ére éta plazér bar
dessan gouéqui sérem hiré anaïa coün héitsen hil da
arazin bissilat. Da noula sortsen balis hestalac : atso
hoia sen galduricc, égun soïssié ara édiénicc . ».

L'institutteur d'Ostabat

Vicibar

1358.5

Commune de Ste Engrace

Canton de Mauléon

Jlhaïn barréïaka

1. Guizoun batek étzizun bi sémé baïzik. Gazténak erran zizun béré aïtari : « Orai dauzu izan nadin éné buruzagui éta ukhen dézadan diha-dan bazter. Phartizazu zouré hountarzuna éta éman ézadazut ukhen béhar dudana. — Baï, éné sémia, erraïten dizu aïtak ; nahi dian bézala. Gachto bat hiz éta gaztigaturik izatéké. » Guéro zabaltzez tirétabat, phartitu zizun béré hountarzuna éta hartaz éguin bi phartébardin.

2. Égun aphurrétarik landa, sémé gachtoua joun zuzun herritik burua gora édukiten ziolarik, éta erran gabé adio ihouriéré. Igaran zizun hänitch larré, oyhan, ihaïtz, eta jin hiru handi batétara, noun despendiatu béïtzin béré

diharia oro. Doumbaït hilabéteen burian salu-
béhar ukhen zitizun béré arropa charrak émazte
zahar bati éta béré buria alokaïrian éman mi-
thil izatéko: égorri zizien alhorrétarat han
zaïntzéko astouen éta idien.

3. Ordin, izan zuzun izigarri dolugarri.
Étizun ukhen haboro ohérik lo éguitéko gaïan
ez éta éré suik béré bérotzéko hotz éguiten zinin.
Bazizun zoumbaït aldiz haïn gossé handia noun
ountoa janen béïtzutin aza osto howak éta
frutu thostatu howak zougnak jaten béïtutié
ourdek; béna ihourk éré étziozun émaïten deus-
éré.

4. Gaï batez, sabéla hutsik, béré buria
utzi zizun érortéra sédéilla baten gagna, sogui-
tez léïhotik tchori hégaltatzen zlénér arhinzki.
Guéro ikhoussi zizun aguertzen zélian argui-
zagaia éta izarrak, éta erran zizun béré buriari
nigarrez: JHan hurrun, éné aïtaren étchia
béthérik duzu michkandiz zougnek béïtié ogui
éta ardou, arraoutzé éta gazna, nahi dien bézain-
bat. Dembora bérian, ni, hiltzen nuzu gossez hébon.

5. Éta arren jaïkiko nuzu, jounen nuzu
édircïtéra éné aïtaren éta erranen diot: Éguin nizun
békhatu bat, nouiz éta éré nahi ukhen béïtzutudan
utzi. Ukhen nizun oguen handi, éta behar naïzu
gaztigatu, hori badakit ountoa. Éz nézazula Jes
haboro zouré sémia étchek nézazu zouré azken
mithila bézala. Izan nunduzun oguendant,

béna hiratzen nunduzun huvun zutarik.))

6. Aïta zuzun béré baratzian urhentzian hourtatzia béré lilien: bichtatzen zitizun sagartziak éta mahatsak. Nouiz éta éré iKhousi béïtzin jiten biden gagnen béré sémia oro thapaturik izerdiz éta erhaïtsez, herrestatzez zankhoua, nekez sin hétsi ahal ükhen zizun. Béré buriari gallegin zizun béhar zénez gaztiga lézan édo pharka lézo ---Azquénin, nigarrak béguiétan, hédatu ziotzu bessoiak, éta béré buria ourthoukitzen zialarik ha léphoula éman ziozun jrot gozo bat.

7. Guéro jar érazi zizun béré sémia; déïthu zitizun béré jentik éta aïzouak: ((Nahi dit maïthatu léhen bézala, gaïcho haïtza, erran ziézun izan zien bézain sarri algarrétara bilduri Izan duzu aski gaztigaturik: ihourk éré oraï ez tézola égnin batéré urthorik. Jin zitié haren iKhoustéra; éKhar ézozié bertan gagnéko éïjer ba ézar ézozié erhaztun bat erhian éta aski berri hougnétan. Ahal du kézié éré hartzen oillar, a té, éta éKharten chahal bat houn déna erhaïtek édanen dizugu, jatia algarréki éta éguinen be handi bat.

8. Aichkandick sinhétsi zizien béaïe naïssari éta ézari zizien tahailla éder bat mahagnen gagnen. Ber mémentouan sémé zaharréna ützülzen zuzun ihizékatik béré hori ŋ oyhu éguiten dizu ki: ((Zer da arren hérots hori ŋ oyhu éguiten diza arnégu éguiten diarik. Ouste dit Khantatzen

Duzien hében ; eztuzu goüzégui arra utzul nad
Ehó ziréüa éné aüta ⁂

9. Ez, ene sémia, énuk hala, arrapost
éman zizun zaharrak. Éguiten badut hori, h
uk dlagrantziaz béthérik nizala. Khantatzen
diagu éta gutuk iroüo, zéren béitugu ountzazer
Nahi dian édo ez, béthar ko duk Khantatu h
éré éta aléguéra hadin gouréki, zéren hiré an
hilzéna arra yin béita biziala. Sortzétik ji
baliz bézala duk : atzo galdurik zia, égun ho
holura arra édiénik

P. Duque

Canton de Cardets.

1359.

Commune de

Sauguis-St.-Etienne.

— Haour prodigoua. —

1. Guiçon batec etaiçun bi seme baïcik. Gaztiagoak erran ziozun bere aitari: « Ordu dizuene buriaren buruzagui izan nadin eta diharu ukhen dezadan. Behar dit libro izan jouaïteko eta kartiel ikhousi. Phartiezazu zoure hountarzuna eta emadazu jiten zaitadanta. — Bai, ene semia, erran zizun aïtak; nahi dian bezala. Gachto bat hiz eta punituik izanen hiz. » Guero zabaltzen zialarik tireta bat, phartitu zizun bere hountarzuna eta hartaïk eguin bi phartebardinik.

2. Guti egunen burian seme gachtoa jouan zuzun herrialdi handiarien eguitez, ihouri adio

erran gabe. Igaran zizun hanitch landa, oihan
uhaitz da jin biri handi batetara, zoüntan
igorri beitzian bere dihania oro. Zoumbaït hila-
beteren burian behar ukhen zitüzun saldu bere
arropak emazte zahar bati eta bere burua
mithil acordatu: igorri zizien kamporat
astoen eta idien beguiratzera.

3. Ordian izigarri malerous izan zuzun. Etzüzun
ukhen haboro oherik gaüaz lotzeko ez ourik hotz
zenian berotzeko. Zoumbaït aldiz hain gose-
zuzun noun gogo hounez janen beitzutian, ourdok
jaten dutien aza osto eta fruta hiotu hourak:
bena ihourtiere etziozun deusere emaïten

4. Arato batez, sabela hutsik, bere burua
utzi zizun erortera oroki batetara, so eguiten
zialarik beihotik tchorier, hegaltatzen beitzi-
en arhinki. Guero ikhousi zitüzun aguertzen
zelian arguizagaia eta izarrak eta bere
buriari erran zizun nigarrez ari zelarik: Han-
tchek, ene aïtaren etchia bethetik duzu michkar-
diz zougnok beitie ogui eta ardoa, arraoutze
eta gazna nahi dien bezaïmbeste. Orte
hortan, ni, gosez hiltzen nuzu heben.

5. a Arren, jeikiko nuzu, jouanen nuzu ene aïta-
ren edireïtera eta erranen diot: Eguin nizun
bekhatu bat Kilatu nahi ukhen zuntudanian.

Oguen handia ukhen nizun eta behar naizu punitu, bedatsik euntsa. Enezazula habere dei zoure semia, trata nezazu zoure azken mithila bezala: Oguendun izan nunduzun, bena phenan nunduzun zutarik hurrun.»

6. Bita bere baratzian zuzun, bere lilien hourta urhentzen ari; so zuzun! — sagartzen eta mahatser. Ikhousi zianian jiten biden gainti bere semia ujerdiz eta erhaoutsez betheric, zankhoua herresta, borchaoni sinhetsi zizun. Bere gogouan igaran zizun behar zianez punitu ala behar zeun phartatu. Aztenetoz, nigarra begui etan, besoak hedatu ziotzun, eta harien lephouala jaouzten ze-lark eman ziozun pot handi bat.

7. Guero, jarcrazi zizun bere semia; deithu zitizun bere etchekouak eta aizoudak: «Nahi dut maite ukhen lehen bezala, gaicho haoura, eman zizun bildu zien bezain sarri. Izan duzu askipuniturik: ihourk ere orai ez tuzola eguin erreprotchu bat ere. Eziaouste hounen ikhoustera; ekhar izozie bertan subesta ojer bat, ezar izozie erhaztun bat chian eta oski berri dibat hougnetan. Abzamaiten ahal dutkezie oranoifillar), ahate, eta ekharten chahal bat ehoiteko hegnetkoa: edanen dizugu, janen algareki eta eguinen besta handi bat.»

8. Mithilek sinhetsi zizien bere naussia eta ezarri zizien tahoilla) eder bat mahagnian. Ber demboran seme guehiena utzulizen zuzun-

ihizotik bere horekin: « Zer da othian herots hori? oihu eguin zizun jiratzen zialarik. Ouste dit Khantatzen ari ziden heben; ezluzu goïzegui arrajin nadin. Ertzoturik zira, ene aita »

9. « Ez, ene semia, enuzu hala, arrapostu eman zizun zaharrak. Hori eguiten badut ere, bozlauoz bethetik nizalakoz duzu. Khantatzen ari gututzu eta inous gututzu, beïtugu cergatik. Nahi ala ez, beharko duk Khantatu hitzere eta gourekin bolzlu, zeren hire anaïe hiri arrapostuz tu beïta. Sorthu berri balitz bezala duk; atzo galdurik zian, houna norun den eguin arra edurenik. »

Observations.

Le s n'a pas tout à fait le même son que'en français, pour le prononcer on relève l'extrémité de la langue vers le palais.

Le c et le z se prononcent comme s en français.

Le h se fait entendre après la consonne qui le précède comme dans (p.h) kh

ou se prononce comme en français.

ai ei oi se lisent comme s'il y avait un tréma sur i.

e se prononce comme è. L'e muet n'existe pas en basque.

L'Instituteur

Jean Etcheverry

Commune de Crois-Villes

1360.5

Canton de Cardets.

Haour prodigoua.

---

1 Guisson batec etsian bi sémé baïssic. Gastenac éran séon béré aïtari: // Ordu du issan nadin nihaouren burussaqui éta ukhen dessadan dihaü. Behar dut issan ahalétan jouüteco éta cartiel ikhousteco. Tharti essassu sourè hountarsuna éta éman issadassut ser èrè nic ukhen behar béitut. — Baï, èné sémia, éran sian aïtac; nahi dukéïan bessala. Gaïchto bat hiz éta punituric hassate» Guéro tietabat sabalturic phartitu sian béré hountarsuna éta hartsaz égun sian bi phartè bardin.

2 Egun aphuren landan, sémé gaïchtoua jouan sen héritic, fiéraen éguitez, éta ihoui èrè adio éran gabé. Trébésatu sian landa oïhan, uhaïts hanich, éta jin héri handi batila, noun

despendiatu bëtsian bëré diharia oro. Soumbaït hilabeteren burian
béhar ukhen sutian saldu béré bästiac émasté chaharbatï éta
jaï michcandi mithil bessala: ujori sien alhoretat astouen
éta idiën han beguiratsera

3 Ordian issan sen hanich malérous. Etsian haboro
ohéric lotséko gaïaz ez suic béré berotseco hotz senian.
Soumbaït aldiz hain gossia handi sian jan béïtsukian
ourdec jaten sutien assa osto éta fruta gastatu houruc
bena ihourc éré etséïon deüzéré émaïten.

4 Arichti batez, sabéla hutsik, utsi sen érortéra
cachetabaten gagna, léihotic so éguitez ahinki hegaltatsien
sien choriac. Guero ikhoussi sian aguertsen célan arguissa-
guia éta issarac, éta éran bérartaric, nigar éguitez: « Han,
éné aïtaren etchia béthéric da michcandiz zougnec béïtié nahi
dian bessan besté ogui éta ardou, araoutsé éta gazna. Ber
demboran, ni, gossez hiltsen niz heben.

5 Éta aren! jéïkico niz, jouanen niz ene aïtaren
édiréïtera éta éranen déot: Eguin nian bekhatu bat utsi
nahi ukhen suntudanian. Oguen handi ukhen nian, éta
behar naïssu punitu, badakit ountsa. Éné sassula haboro
déïth souré sémia, trata nessassu soure asken magnata
bessala. Oguendant nintsan, débéïatsen nintsan sutaric hurun

6 Aïta béré baratsiari sen urhentsen sian béré
lilien arrozatsia, bzitatsen sutian sagartsiac éta mahatsac.
Ikhoussi sianian biden gagnen jiten béré sémia isserdiz éta
erhaoutsez gorderic, sankhoua hérezta, nekez hori sinhetsi sian
Berari galthatu sian béhar sianez houra punitu edo hari
pharcatu .... Enfin nigarac béguiétan, hédatu séïtson bessoac
éta haren lephoula erorten selaric, eman séon pot
handibat.

7 Guéro Ilotto éraxi suan bèré sémia, déithu sutian bèré jentiac éta aïssouac: « Nahi dut huoïe maïthatu lehen bessala, gucho chaoura, éran séïen bildu svien bésaïngn sari. Issan da aski punituric: ihoure éré oraï esté sola éguin éréprochubat éré. Stiaouste horen ikhoustera, ekhar essossié bertan paleto éïjerbart, essar essossie erharstumbat éhian éta oski béru élibat hougnetan. Hartsen ahal dukessié éré oillar, ahaté éta ékharten chahal bat éhaïteco houn; édanen dugu, janen algareki éta éguinen besta handi bat »

8 Michcandiec obéditu sien bèren burussaguna éta essari tahailla éder bat mahagnen gaynen. Ber mémentouan séné guéhiéna utsultsen sen ihiztatsetic bèré chacurékin. « Ser da aren hérotz hori? oïhuz erán suan, juamentu éguiten sialaric. Oustedut heben khantatsen ari siden, esta bertan égui ara jin nadin. Ertso sia éné aïta? »

9 Ez, éné sémia énuc hala, arapostu éman sian saharac. Hori éguiten badut, bostaïoz betherie nissalakoz Khantatsen dugu éta vious guira seren béïtugu ountsa ser gatic. Nahi baduc éta ez, behar dukec khantatu hic éré éta bostaïotan issan gouvcki; ceren éta hvi anaïa souingn hilic béïtsen ara jin béïta bissiala. Sorthu issan balits bessala da. atso galdvric sen, égun hora houra araédiénic. »

Garby

Canton

d'

Oloron (ouest).

Arrondissement

d'

Oloron.

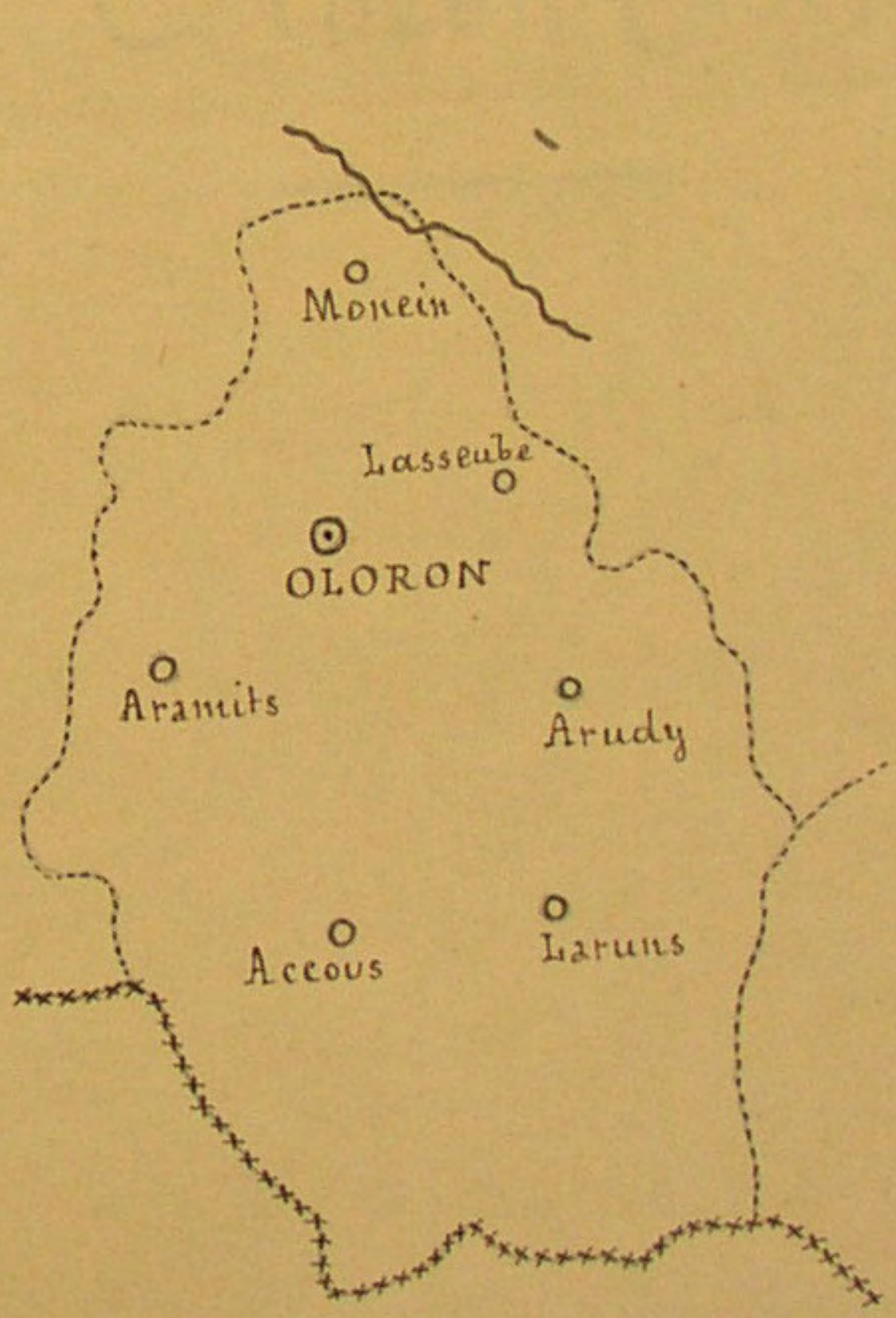

Commune d'Esquiule.

Canton (o) d'Oloron.

1385.5

Haur prodigua.

Gizun batec etzütin bi seme baizic. Gartenac erran zeron bere aitari: « Ordü dizü izan nadin ene bürüzagi eta ükhen dezadan diharü. Behar dit jun eta carticl ikhusi. Pharti ezazü zure huntarzüna eta eman ezazüt ükhen behardüdana. — Bai, ene semia, erran zin aitac: nahi dükian beza la. Gachtobat hiz eta jünitüric hizate. » Gero, hietabat zabal eta, phartilü zin bere huntarzüna eta egin zütin bi pharte bardin.

2. Hantic egün aphür baten bürin, seme gachtoa jun zen herritic fierraren egitez eta adio erran gabe ihuri ere. Igaran zin landa hanitch. oihan, ühaitz. eta jin zen hiri handi batetara, nun despendiatü beitzin bere diharia oro. Hilabete zumbaiten bürin. behar ükhen zütin saldü bere arropac omarte zahar bati eta acordatü mithil izateco: egorri zien alhorretaral astuen eta idien begiratzeco.

3. Ordin, izigarri malerus izan zen. Etzin habore oheric ükhen lotzeco gaiaz, ez süric berotzeco hotz egiten zinin. Bazin zunbait aldiz hain gose handia nun jan beitzüütükin aza osto hurac eta früta hurac zuin jaten beitüütie urdec; bena ihurkere etzeron deüsere emaiten.

4. Çai bater, scabela hüütsic, ützi zin bere büria erortera escabela batetan gaña, sogiten zilaric leihotic chorier zuin hegaltatzen beitziren ahinki. Gero ükhusi zin agertzen zelin argizagia eta izarrac, eta erran zin berartan nigarrez: Zola hartan, ene aitaren etchia betheric da mithilez zuñec beitie ogi eta ardu, arrautze eta gazna, nahi dien bezain beste. Ber denboran, ni, goser hiltzen niz heben.

5. « Eta arren, jeikiren niz, joanen zin ene aitaren edireitera eta erranen derot: Egin nin bekhatü bat, Kitatü nahi ükhen züntüdanin. Ogen handi ükhen nin, eta behar naizü jünitü, badakit untsa. Enerazüla deit zure semia, trata nerazü zure mithiletaric arkena berala. Ogendün iran nündüzün, bena hiurtzen nundüzün zütaric hürrün. »

6. Aita bere baratzin zen, bere lilien hurta ürhentzen ari: bijitatzen zütin sagarzic eta mahatsac. Ükhusi zinin jiten biden gañen bere semia izerdiz eta erhautsez oro betheric, zankhua therresta, doidoia sinhetsi ahal ükhen zin. Galthatü zin berartan jünitü behar zinez ala pharcatü behar zeron.... Gerocoz, begitan nigarretki; hedatü zerotzan besuc eta haren lephula ithurkitez, eman zeron jot handi bat.

7. Gero jar erazi zün bere semia ; deithü
zütün bere jentic eta aizuc : « Nahi dit maithatülehen
bezala, haur gachua, erran zeren bildü ziren berain
sarri. Astki pünitüric izan düzü : ihurtkere orai egin
exteron mehatchüric. Ziaurte ikhustera ; ekhar erozie
bertan jamüseta ejer bat, ezar erozie ehartün bat ehin
eta ostki berric huñetan. Hartzen ahal dükezie ere ollar,
ahale, eta erakharten chahal bat chaileco hunic : janen
eta edanen dizügü algarreki eta eginen besta handi bat.

8. Mithilec obeditü ziren beren bürüzagiri
eta ezari ziren tahalla ederbat mahañen gañen. Ber-
denboran lehen semia ützüültzen zen ihiztecatic bere-
horeki' : « Zuin da arren herots hori ? oihü egin zin-
jüratzez. Uste dit khantatzen ari zidiela lehen ; ertüzü
sobera sarri jin nadin. Erho zirela, ene aita ? »

9. Ez, ene semia, enüc (erho), arrapostü eman
zin zaharrac. Hori egiten badüt, boztarioz betheric
nizalacoz düc. Khantatzen ari gütüc eta irus gütüc,
zeren untsa beitügü zertzaz. Hic nahi ükhenic ala ez,
behardükec Khantatü hic ere eta alageratü guretki, zeren
eta hire anaia zuin hilic beitzen ützüli beita bizila.
Sortzen balin bezala düc : atzo galdüric zia, egün hori
dila arra edirenic.

I - u se prononce ou en Basque. - ü, surmonté d'un tréma, conserve, en Soule, le son de la lettre u en français.

II - le g conserve toujours le son du g dans gare.

III - ll et ñ, comme en espagnol, répondent au ill et au gn français.

IV - s a un son sifflant - z a le son doux de l's française.

v. C et K gardent toujours la même prononciation. ch rend le ch français comme dans C
Kh et th ont le son du K et du t suivi d'une aspiration.

VI- On trouvera dans la traduction plusieurs mots empruntés au français ou a
c'est qu'ils sont plus fréquemment employés, dans la commune d'Esquiule, que
équivalents du vrai basque.

Abrutigoïty instituteur.

Table du Tome V.

Basses-Pyrénées. 2.

Arrondissement de Bayonne.

Canton de Bayonne (Nord-Est).

Communes:		N°s
	Bayonne	1188-91
	Boucau-Neuf (le)	1192
	*Lahonce	1193
	*Mouguerre	1194

N.B. Les Communes, dont le nom est suivi de xxx, ne sont pas représentées dans le Recueil.

Les Communes, dont le nom est précédé dans cette Table d'un *, sont celles de langue Basque.

Communes:	Saint-Pierre-d'Irube	N°s 1195
	* Urcuit	1196

Canton de Bayonne (Nord-Ouest).

Anglet	1197
* Arcangues	1198
Bassussary	1199
Biarritz	1200

Canton de Saint-Jean-de-Luz.

* Saint-Jean-de-Luz	1201-2
* Ascain	1203
* Bidart	1204
* Biriatou	1205
* Ciboure	1206
* Guethary	1207
* Hendaye	1208
* Urrugne	1209

Canton d'Ustaritz.

Communes:	* Ustaritz	Nos 1210-11
	* Ahetze	1212
	* Arbonne	1213
	* Halsou	1214
	* Jatxou	1215
	* Larressore	1216
	* Saint-Pée-sur-Nivelle	1217
	* Villefranque	1218

Canton d'Espelette.

* Espelette	1219-20
* Ainhoa	1221
* Cambo	1222
* Itxassou	1223
* Louhoussoa	1224
* Sare	1225
* Souraide	1226

Canton d'Hasparren.

Communes:		N°s
	* Hasparren	1227
	* Bouloc	1228
	* Macaye	1229
	* Méharin	1230
	* Mendionde	1231
	* Saint-Esteben	1232
	* Saint-Martin	1233

Canton de La Bastide-Clairence.

La Bastide-Clairence	1234-35
* Ayherre	1236
* Briscous	1237
* Isturitz	1238
Urt	1239

Canton de Bidache.

Communes:	Nos
Bidache	1240-41
Araucou	1242
× Bardos	1243
. Bergouey	1244
Came	1245
Guiche	1246
Sames	1247
Viellenave	1248

Arrondissement de Mauléon.

Canton de Mauléon-Licharre.

Communes:	*Mauléon-Licharre	N°s 1249-50
	*Ainharp	1251
	*Arrast-Larrebieu	1252
	*Aussurucq	1253
	*Barcus	1254
	Berrogains-Larrums	xxx
	*Charritte-de-Bas	1255
	*Chéraute	1256
	*Espes-Undurain	1257
	*Garindein	1258
	*Gotein-Libarrenx	1259
	*Hôpital-Saint-Blaise (l')	1260
	*Idaux-Mendy	1261
	*Mendilte	1262
	*Moncayolle-Larrory-Mendibieu	1263
	*Musculdy	1264
	*Ordiarp	1265
	*Roquiague	1266
	*Viodos-Abense-de-Bas	1267

Canton de Saint-Palais.

Communes:		N°s
	* Saint-Palais	1268-69.
	* Aicirits	1270
	* Anendeuix-Oneix	1271
	* Amorots-Succos	1272
	* Arberats-Sillègue	1273-74
	* Arbouet-Sussaute	1275
	* Azoue	1276
	* Arraute-Charrilte	1277
	* Béguios	1278-79
	* Béhasque-Lapiste	1280
	* Beyrie	1281
	* Camou-Mixe-Suhast	1282
	* Domezain-Berraute	1283
	* Etcharry	1284
	* Gabat	1285
	* Garris	1286
	* Gestas	1287
	* Ilharre	1288
	Ithorots-Olhaiby	xxx
	Labets-Biscay	1289
	* Larribar-Sorhapuru	1290

Communes:		Nos
	*Lohitzun-Oyhereq	1291
	*Luxe-Sumberraute	1292
	*Masparraute	1293
	*Orègue	1294
	*Orsanco	1295
	Osserain	1296
	*Pagolle	1297
	*Uhart-Mixe	1298

Canton d'Iholdy.

---

*Iholdy	1299-1300
*Arhansus	1301
*Armendarits	1302
*Bunus	1303
*Hélelte	1304
*Hosta	1305
*Ibarrolle	1306
*Irissarry	1307
*Juxue	1308
*Lantabat	1309
*Larceveau-Arros-Cibits	1310
*Ostabat-Asme	1311-12

Communes:		N.os
	×Saint-Just-Ibarre	1313
	×Suhescun	1314

Canton de Saint-Etienne-de-Baigorry.

×Saint-Etienne-de-Baigorry	1315-16
×Aldudes	1317
×Anhaux	1318
×Ascarat	1319
×Banca	1320
×Bidarray	1321
×Irouléguy	1322
×Lasse	1323
×Ossés	1324
×Urepel	1325

Canton de Saint-Jean-Pied-de-Port.

×Saint-Jean-Pied-de-Port	1326-27
×Ahaxe-Alciette-Bascassan	1328
×Aincille	1329

Communes :		N°s
	* Ainhice - Mongelos	1330
	* Arnéguy	1331
	Behorléguy	xxx
	* Bussunarits - Sarasquette	1332
	* Bustince - Iribery	1333
	* Caro	1334
	* Esterençuby	1335
	Gamarthe	xxx
	* Ispoure	1336
	* Jaxu	1337
	* Lacarre	1338
	* Lecumberry	1339
	* Mendive	1340
	* Saint-Jean-le-Vieux	1341
	* Saint-Michel	1342
	* Uhart-Cize	1343

Canton de Tardets.

---

* Tardets	1344-45
* Alçay - Alcabéhéty - Sunharette	1346
* Alos - Sibas - Abense	1347
* Camou - Cihigue	1348

Communes:		N°s
	* Etchebar	1349
	* Haux	1350
	* Lacarry - Arhan - Charritte - de - Haut	1351
	* Laguinge - Restoue	1352
	* Larrau	1353
	* Lichans - Sunharry	1354
	* Licq - Atherey	1355
	Montory	1356
	* Ossas - Suhare	1357
	* Sainte - Engrace	1358
	* Sanguis - Saint - Etienne	1359
	* Trois - Villes	1360

Arrondissement d'Oloron.

Canton d'Oloron (Est).

Communes:		N^os
	Oloron	1361-65
	Bidos	1366
	Buziet	1367
	Cardesse	1368
	Escou	1369
	Escout	1370
	Estos	xxx
	Eysus	1371
	Goës	1372
	Herrère	1373
	Ledeuix	1374
	Lurbe	1375
	Ogeu	1376
	Poey	1377
	Précilhon	1378
	Soucède	1379
	Verdets	1380

Canton d'Oloron (Ouest).

Communes:	Agnos	N°s 1381
	Aren	1382
	Arros	1383
	Asasp	1384
	× Esquiule	1385
	Géronce	1386
	Geus	1387
	Gurmençon	1388
	Moumour	1389
	Orin	1390
	Saint-Goin	1391

Canton d'Aramits.

Aramits	1392
Ance	1393
Arelte	1394
Féas	1395
Issor	1396
Laruns	1397

Canton d'Accous.

Communes:	Accous	N°s 1398-99
	Aydius	1400
	Bedous	1401
	Borce	1402
	Celte-Eygun	1403
	Escot	1404
	Etsaut	1405
	Lées-Athas	1406
	Lescun	1407
	Lourdios-Ichère	1408
	Osse	1409
	Sarrance	1410
	Urdos	1411

Canton de Laruns.

Laruns	1412-13
Aste-Béon	1414
Béost	1415
Bielle	1416

Communes:	Bilhères	N°s 1417
	Eaux-Bonnes (les)	1418
	Gère-Bélesten	1419
	Louvie-Soubiron	1420

Canton d'Arudy.

Arudy	1421-22
Bescat	1423
Buzy	1424
Coarraze	1425
Izeste	1426
Louvie-Juzon	1427
Lys (le)	1428
Mifaget	1429
Rébénacq	1430
Sainte-Colome	1431
Sévignacq-Meyracq	1432

Canton de Lasseube.

Lasseube	1433-34

Communes :	Aubertin	N°s 1435
	Estialescq	1436
	Lacommande	1437
	Lassenbetat	1438

Canton de Monein.

Monein	1439-40
Abos	1441
Cuqueron	1442
Lahourcade	1443
Lucq-de-Béarn	1444
Parbayse	1445
Pardies	1446
Tarsacq	1447

BIBLIOTHÈQUE UNIVERSITAIRE BORDEAUX